HÂB-NÂME-İ VEYSÎ

MUSTAFA ALTUN

MVT Yayıncılık: 25

Sertifika No: 18919

İstanbul, 2011

ISBN: 978-975-6081-23-5

Kapak Sayfa Tasarımı: m.deniz akbaş

Baskı: Ana Basın Yayın Gıda İnş. San. Tic. A.Ş
Beysan Sanayi Sitesi Birlik Cad. No: 32 Kapı No: 4 G
Yakuplu / Büyükçekmece - İstanbul

mvt

Çatalçeşme Sk. No: 28/A Cağaloğlu 34110 İSTANBUL – TÜRKİYE
Tel: +0212 512 05 80 Faks: +0212 512 73 39
web: www.sahafium.com
E-mail: mvtyayincilik@ttmail.com

HÂB-NÂME-İ VEYSÎ

MUSTAFA ALTUN

İstanbul 2011

mvt

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın geçmişi, 1992-1993 Öğretim Yılı'nda Prof.Dr. Mertol Tulum'un İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans dersinde hazırladığımız incelemeye dayanmaktadır. Eserin, 1836 Mısır Bulak basımı örnek alınarak 1869 yılında İstanbul'da Vezirhanı Matbaası'nca yapılan basımının ilk 6 sayfası üzerine hem dil bilgisel hem de sözlüksel bir inceleme gerçekleştirmiştik.

Yoğun emek verdiğimiz bu çalışmanın devamını getirmeyi ve metni bir bütün olarak ele almayı çok istemiştik. Yaklaşık yirmi yıllık bir süreç içinde farklı sebeplerle sekteye uğramış, taslak halinde kalmıştı. İnternet ortamında 6 sayfalık bölümünü yayınladığımda e-postayla metnin tamamının okunup okunmadığı üzerine sorular yöneltilip istekler gelince, taslağı ayağa kaldırmak elzem oldu.

İlk olarak eserin yazma nüshalarını tespit ettik. En eski nüshalar olduğunu düşündüğümüz yazmaların sayısal fotoğraflarını Süleymaniye Kütüphanesi'nden edindik. Bibliyografik tarama sırasında Hayriye Dayran'ın 1961 yılında hazırladığı bir bitirme tezine, Ahmet Tunç Şen'in 2008'de tamamladığı yüksek lisans tezine ulaştık. Kaynaklarda sıkça geçen ama bir türlü bulamadığımız bir başka çalışmayı, F.A Salimzyanova'nın kitabını İSAM kütüphanesinde bu yılın başında görme fırsatımız oldu.

Eser üzerine yapılmış bu çalışmalar, bizim önceki taslak okumalarımızı yeniden değerlendirmemize zemin hazırladı. F.A. Salimzyanova, eserin nüshaları üzerine edisyon-kritik yapmış, Osmanlı harfleriyle dipnotlarda farklılıkları da göstererek yeni birmetin ortaya koymuştu. Hayriye Dayran ve Ahmet Tunç Şen matbu metin üzerindençalışmalarını gerçekleştirmişti. Biz bu okumaları da dikkate alarak Mısır Bulak basımımatbu nüshayı, Salimzyanova'nın edisyon-kritikli metnini ve tarihlendirilmiş en eskinüsha olan Hicri 1031 (Miladi 1621-22) istinsah tarihli Süleymaniye Kütüphanesi/Fatih5427/28 numaralı yazma nüshayı karşılaştırarak yeni bir metin oluşturduk. Çevriyazımetinde Mısır Bulak basımı dikkate alınarak İstanbul'da basılmış nüshayı B,Salimzyanova'nın oluşturduğu metni S ve Süleymaniye Kütüphanesi nüshasını Fkısaltması ile göstererek aralarındaki farklılıkları dipnotta belirttik.

Günümüz diline aktarılmasında epeyce güçlükler ortaya çıktı. Kendi döneminde bile üst düzeyde söz ustası bir kalemin bugüne aktarılması elbette zor. Kaldı ki bu tarz aktarılarda yabancı dilden çevirilerde olduğu gibi kaçınılmaz biçimde anlam kayıpları söz konusudur. Elimizden geldiğince söz sanatlarını yansıtıcı bir aktarı dili oluşturmaya gayret ettik. Türkçe söz dizimi yapılarına da olabildiğince sadık kaldık. Hatalar ve kusurlar varsa da bizimdir.

Dizin-Sözlük bölümünde, özel adlar da dahil olmak üzere genel bir dizinsözlük oluşturmaya, birden fazla kelimeden oluşan kalıplaşmış sözlüksel yapıları

da göstermeye çalıştık. Tıpkıbasım bölümünde F nüshasının tamamının, B ve S nüshalarının ilk ve son sayfalarının fotoğraflarını ekledik.

Bu çalışmada pek çok kişinin emeği ve katkısı oldu elbette. Metni tanımamıza vesile olması ve 6 sayfalık ödevin hazırlanması sürecinde yönlendirmeleriyle Prof.Dr. Mertol Tulum, yayınlanması hususunda her defasında teşviklerini gördüğüm yüksek lisans ve doktora danışmanım Prof.Dr. Mustafa Özkan, önerileriyle Prof.Dr. Ahmet Atillâ Şentürk ve Prof.Dr. Hayati Develi, Cibakaya dizin programını kullandığımız Prof.Dr. Ceval Kaya, uyarılarıyla Prof.Dr. Hatice Aynur hocalarıma, moral destekleri için Prof.Dr. Engin Yılmaz'a, Doç.Dr. İsmail Güleç'e ve Öğr.Gör. Erdal Özcan'a, hazırladığı Bilgin çevriyazı fontunu kullanmamıza izin verdiği için Abdurrahman Bilgin'e, yayın sürecindeki yoğun emekleri ve sabırları için MVT Yayıncılık'tan M. Vecihi Terzi ve M. Deniz Akbaş'a, sevgili aileme ve tüm dostlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Mustafa Altun
Hendek, Sakarya
30 Eylül 2011

ÇEVRİYAZI SİSTEMİ

a	أ آ ه	*o*	و
ā	آ ا ى	*ō*	و
b	ب	*ö*	و
c	ج	*p*	پ
ç	چ	*r*	ر
d	د	*s*	س
ḍ	ض	*ṣ*	ص
e	أه	*s̱*	ث
f	ف	*ş*	ش
g	ك	*t*	ت
ġ	غ	*ṭ*	ط
h	ه	*u*	و
ḥ	ح	*ū*	و
ḫ	خ	*ü*	و
ı	ى	*v*	و
i	ى	*y*	ى
ī	ى	*z*	ز
j	ژ	*ẓ*	ظ
k	ك	*ż*	ض
ḳ	ق	*ẕ*	ذ
l	ل	ʿ	ع
m	م	ʾ	ء
n	ن		
ñ	ڭ		

KISALTMALAR

(A) : Arapça
bkz. : Bakınız.
B. : 1836 Bulak Basımı Dikkate Alınarak İstanbul'da 1869'da Basılan Matbu Nüsha
c. : cilt
(F) : Farsça
F. : Süleymaniye Kütüphanesi/Fatih 5427/28 numaralı yazma nüshası
s. : sayfa
S : F.A. Salimzyanoviç'in Oluşturduğu Edisyon-Kritikli Nüsha
(Yun) : Yunanca

AÇIKLAMALAR

1. Edisyon-kritikli metin, 1621 tarihli el yazması metin, 1869 basımı matbu metin ve 1976 basımı Osmanlı harfli edisyon-kritikli metin olmak üzere 'harekesiz' üç ayrı nüshanın farkları gösterilerek oluşturulmuştur.

2. Edisyon-kritikli metinde Osmanlı alfabesindeki harfler Lâtin kökenli çevriyazı harfleriyle karşılanmıştır.

3. Edisyon-kritikli metnin imlâsında düzlük-yuvarlaklık uyumu gözetilmiştir: *benüm> benim, okıdılar>okudular* gibi.

4. Bazı kelimeler ve -Up zarffiil eki aynı yüzyıla ait metin neşirleri ve dil bilgisi araştırmaları dikkate alınarak bu uyumun dışında tutulmuştur: *çünki, içün, kapu, karşu, kendü, gelüp gibi*

5. Günümüz Türkçesindeki ünsüz benzeşmesi/uyumu yansıtılmamıştır : *açtılar* değil *açdılar*, *ettikte* değil *itdikde* gibi.

6. Bugün e'li yazılan kelimelerde i'li yazılış tercih edilmiştir: et- değil *it-, ver-* değil *vir-, de-* değil *di-* gibi.

7. Günümüz Türkçesine aktarılmasında mümkün olduğunca özgün metnin cümle yapısına sadık kalınmaya çalışılmamış, Veysî'nin üslubunca isimfiillerle, zarffiillerle cümle uzatılmıştır.

8. Özgün metindeki edebi sanatları yansıtacak bir yaklaşımla günümüz Türkçesine aktarılmasına dikkat edilmiştir.

9. Dizin-Sözlük'te F nüshası olarak kısalttığımız Süleymaniye Nüshasına göre dizinleme gerçekleştirilmiştir. Ancak çalışmamız edisyon-kritikli bir metin olduğu için dizindeki kelimeler tümüyle F nüshasına ait değildir.

10. Arapça ve Farsça beyitler, alıntı sözler ya dipnotta açıklanmış ya da aktarı metnin içinde Türkçesiyle karşılanmıştır.

11. Metinde geçen özel adlar, aktarı metinde altı çizili olarak verilmiş, Dizin-Sözlük'te de ayrı bir sınıflandırmaya gidilmemiştir.

Giriş

17. yüzyıl, klâsik Türk şiiri açısından Osmanlı coğrafyasının kültürel açıdan zirve yaptığı, Arap ve Fars etkisinin sürmesine rağmen, edebi geleneğin kendi kimliğini oluşturmaya çalıştığı bir dönem olarak nitelenebilir. Evliyâ Çelebi, Nâbî, Nâ'ilî-i Kadîm, Nedîm, Nef'î, Neşâtî, Nergisî, Nev'îzâde Atâyî, Şeyhülislâm Yahyâ ve Veysî gibi klâsik edebiyatta derin izler bırakmış şair ve nâsirler bu devirde ürünlerini vermiştir. Mesela Nedîm'in şiirlerinde İstanbul Türkçesinin sesini bulursunuz, Nâbî'de didaktik ve hikemî tarzın özgün örnekleri görülür. Ancak Sebk-i Hindî üslubuyla yazılmış eserler de yine bu devre rastlar. Şiirde olduğu kadar nesirde de bu üslubun izleri yer alır. Nergisî ve Veysî'nin nesir dilindeki sanatlı ve süslü ifadelerini buna bağlamak mümkündür.

Ancak her nedense, klâsikleşmiş ve kabul görmüş olan bu iki nâsirden hareketle nesir örneklerine özellikle Tanzimat sonrası dönemden itibaren mesafeli ve eleştirel bir duruş sergilenegelmiştir. Oysa ikisi de Osmanlı nesrinde kendinden sonra geleceklerin takip ve taklit edeceği özgün bir üslup meydana getirmişlerdir.[1]

Bu bağlamda çalışmamız bir bakıma, olumsuz önyargıların gölgesinde kalan Veysî'nin, Hâb-nâme adlı eseri dolayısıyla, hakkını teslim etmek ve ona gerekli dikkatin verilmesine vesile olmak amacını taşımaktadır.

1. Veysî

1.1. Hayatı[2]

Veysî'nin asıl adı Üveys bin Mehmed'dir. Hicri 969/Miladi 1561 yılında Aydın vilayetine bağlı Alaşehir kasabasında doğmuştur[3]. Kadı Mehmed Efendi ile şair Makâlî Mustafa Bey'in (ölümü Hicri 992/M.1584) kızkardeşinin oğludur[4].

İlk eğitimine doğum yeri olan Alaşehir'de başlamış, İstanbul'da Salih Molla Efendi'den mülâzemet almıştır. Hicri 992/Miladi 1584-85 yılında Anadolu sadrı olan Molla Ahmed Efendi'nin sohbetlerine katılmıştır[5]. Vezir Mehmed Şerif Paşa'nın Mısır valiliği sırasınnda divan katipliği görevini üstlenmiştir. Hicri 1004/Miladi 1595-96 yılından itibaren Aksihar, Tire kazalarında kadılık, Aydın

1 Menderes Coşkun (2004), bu durumu şöyle özetlemektedir: "*17. asırda bir tarafta Kâtib Çelebi gibi araştırmacılar tarih ve biyografi gibi türlerde sade dille klâsik eserler kaleme alırlarken, diğer tarafta Veysî, Nergisî ve Nâbî gibi münşiler, Türk nesir dilinin tüm imkânlarını zorlamışlar ve yalnız erbabının anlayabileceği girift, sunî, muğlâk metinler ortaya koymuşlardır. Dilin gelişiminin ve nesircilerin dille hüner gösterme heveslerinin bir sonucu olan anlam derinliği ve güzelliği (edebî sanatlar), aynı zamanda Sebk-i Hindî'nin de özelliklerindendir. Bu yüzyıldan itibaren Türk şair ve tezkirecileri, herhangi bir nesircinin inşasını değerlendirirlerken üstat sembolü veya kıyas unsuru olarak, Sahbân-ı Vâil ve Vassâf gibi Arap veya Fars bir inşa ustası yerine, genellikle Veysî ve Nergisî'yi kullanmışlardır. Bu, Türk nesir dili için bir kazanım ve başarıdır.*"

2 Veysî'nin hayatıyla ilgili en ayrıntılı bilgi için şu kaynaklara bakılabilir: Tunç'un (2008:24-46), Öztürk (1997:15-17), Hoca (2002:4-5), Şensoy (1995:18-24), Mehmed Süreyya (1996:1664)

3 Şensoy, s.19.

4 Mehmed Süreyya, 1996:1664.

5 Hoca, 2002:4.

Saruhan'da mal müfettişliği yapmıştır. Hicri 1012/Miladi 1603-04 yılında Siroz, Rodoscuk kazalarında görev almıştır. Vezir Ali Paşa'nın Macaristan seferi sırasında ordu kadısı olmuştur. Bir süre Priştine'de görev yapmıştır. Hicri 1019/ Miladi 1610-11 yılında Tırhala, Eğriboz ve İnebahtı kazalarını denetlemeye ve vergi tahsiline gitmiştir. Üsküp kadılığında yedi kez getirilip azledilmiştir. Hicri 14 Zilhicce 1037/ Miladi 14 Ağustos 1628 tarihinde 68 yaşında iken vefat etmiştir. Mezarı İstanbul Üsküdar'dadır[6]. Mehmed Süreyya'ya göre mezartaşında "*Veysî ki olmuş idi tagazzülde bî-bedel/Ta'yîn-i sâl-i fevtine tarihdir gazel*" beyti yazılıdır[7]. Bursalı Mehmed Tahir ise mezarını ziyaret ettiğini ve şu beytin yazıldığını ifade etmiştir: *Didi ahbâbın biri târihini/Cân-ı Veysî gitti bâb-ı cennete*[8]

1.2 Eserleri

Dürretü't-Tâc fî Sîreti Sâhibi'l-Mi'râc: Siyer-i Veysi adıyla da bilinir. Mekke ve Medine adıyla iki bölüme ayrılmıştır. Hz. Muhammed'in hayatını anlatan eseridir. Türkçe telif edilmiş ilk siyer kitabı olarak kabul edilir. Nev'îzâde Atâyî ve Nâbî'nin bu esere zeyilleri mevcuttur.

Merace'l-Bahreyn: Kâmus sahibi Necmeddin Firuzâbâdî'nin "Sıhah fi'l-Lugat" yazarı Ebî Nasr İsmail ibn Hammâd el-Cevherî'ye ettiği itirazlara cevapları içeren bir eseridir.

Düstûru'l-Amel: Şehâdet-nâme adıyla da bilinen eserin konusu İslâmiyetin beş temeline dairdir. Kelime-i şehâdetin bu temellerin en üstünü olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır[9].

Fütûh-i Mısır: Mısır fetihlerini anlatan bir eseridir. Mısır fatihi Amr ibn Âs'ın olaylarını aktarır.

Dîvân: Zehra Toska ve Fazıl Hoca'nın eserle ilgili yüksek lisans tezleri mevcuttur[10].

Münşeât: Şeyhülislâm Sun'ullah Efendi'nin şeyhülislâmlığı, Cemâlî-zâde'ye mansıb tevcihi dolayısıyla yazdığı tebriklre ve istidadnamesi, şair Nergisî-zâde ile mektuplaşmaları, yakın dostlarına gönderdiği mektuplar, Şeyhülislâm Mehmet Efendi'ye bayram tebriki, Sünbül Ali Efendi'ye yazdığı af mektuplarından oluşur[11].

Gurretü'l-Asr fî Tefsîri Sûreti'n-Nasr: Asr suresinin tefsiridir.

Hediyyetü'l-Muhlisîn ve Tezkiretü'l-Muhsinîn: Akâid ve ahlâka dair bir ese-

6 Mehmed Süreyya, 1996:1664.

7 Mehmed Süreyya, 1996:1664.

8 Şensoy, 1995:5.

9 Şensoy, 1995:27.

10 Zehra Toska, (1985), **Veysi Divanı: Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans . İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Fazıl Hoca (2002), **Veysi Divanı Tahlili**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

11 Şentürk-Kartal, 2004:387.

ridir.

Tevbe-nâme: Zeyniye tarikatının piri Zeynüddîn Hâfî'nin hikmet ve sözlerini içerir.

Bunların dışında kaynaklarda ***Hicviyye*** ve ***Kaside*** adıyla içeriği verilmemiş iki eserinden de bahsedilir.

2. Hâb-nâme

2.1. Eserin İçeriği

Eser, Besmele'nin ardından Allah'a hamd ve sena ile Hz. Muhammed'e övgülerle başlar. Veysî uyku ile uyanıklık arasındaki düşünceli bir halde İskender-i Zülkarneyn'le[12] ya da tebdil-i kıyafette iken zamanın padişahı I.Ahmed'le karşılaşmayı ümit eder. Tam bu haldeyken rüyasında bir topluluğa rastgelir[13]. Devletlinin işaretiyle diğer hizmetçilerle hizmette bulunan Veysî, çimenlerin üstüne oturur. İskender-i Zülkarneyn ve daha önce yaşamış diğer padişahlar da I.Ahmed'le bir aradadır. Çavuşlar, yeniçeriler, ağalar da bu mecliste tantanalı bir şekilde toplanırlar.

İskender-i Zülkarneyn ve I. Ahmed meclistekilerin huzurunda sohbete başlarlar. I. Ahmed zamanın siyasal ve toplumsal sorunlarını anlatarak sitemkârâne bir üslupla konuşur. Celâlî isyanlarından, dinsizlerin başkaldırısından, halkın huzursuzluğundan bahseder. Ataları böyle kargaşalı bir zamanda değil de daha huzurlu bir zamanda kendilerine bu saltanatı bıraksalardı, saltanatın daha rahat olacağını ifade eder.

Bunun üzerine İskender-i Zülkarneyn sözü alır ve Hz. Âdem'den itibaren I.Ahmed'in zamanına kadar olan vakaları şu giriş cümlesinin ardından özetleyerek anlatmaya başlar: "*Zamânımızda harâbdur didigiñiz dünyâ, ne vakitde ma'mûr u âbâdân idi?*" ***(F109a/21)*** Hz. Âdem, Hz. Şît, Hz. Nuh, Hz. Hûd, Hz. Salih, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa, Hz. Muhammed peygamberlerin ardından dört halife Hz. Ebu Bekir, Hz. Osman, Hz. Ömer ve Hz. Ali vak'aları aktarılır. Hz. Hüseyin ve Kerbelâ vak'ası sonrasında Muaviye, Haccâc-ı zâlim, padişah I. Osman (Osman Bey), Abbasi veziri Alkâmî, Harzem şahı Mehmed Han ve Memlük sultanı Kayıtbay[14] zamanından örnekler verilir.

Bu kıssaların sonunda İskender-i Zülkarneyn eskiden beri bu âlemin bayındır olmadığını belirterek I. Ahmed'e siyasal ve toplumsal sorunların çözümü için işin ehli olanların getirilmesi gerektiğini öğütler. Veysî'ye de dönerek bu anlatılanları

12 Metinde adı anılan İskender-i Zülkarneyn'in kimliği konusunda farklı görüşler olmakla birlikte Ünver (2000:557), Makedonya kralı Büyük İskender'in zamanla edebî metinlerde Kur'ân'da Kehf suresi 83.-99. âyetlerinde geçen Zülkarneyn'in kimliğine büründüğünü, ikisinin birbirine karıştığını ifade etmektedir.

13 Çalışmamız, metnin dil özellikleri üzerine odaklandığı için ayrıca edebiyatta rüya ile ilgili bir bahis açmayı uygun bulmadık. Yine de konuyla ilgili bazı kaynakları burada anmadan geçemeyeciğiz. Özellikle Özgül (2004), Tunç (2008) ve Kafadar (2009)'da İslâm'da rüyanın yerine ve önemine dair ayrıntılı açıklamalar mevcuttur.

14 Sultan Kayıtbay vakası sadece F. nüshasında mevcut.

yazıya aktarmasını rica eder. Veysî, kuşluk vakti horozların sesiyle uykusundan uyanır.

Eser bu içeriği ile bir anlamda muhtasar bir İslâm tarihi niteliği taşır. Siyasetnâme türünün bir örneği olması da, padişah I. Ahmed'e İskender-i Zülkarneyn'in devlet idaresi üzerine öğütler vermesine bağlanabilir.

2.4. Eserin Üslubu

Veysî'nin eski Türk edebiyatı araştırmacıları tarafından, genellikle "süslü nesir" tabir edilen bir üslupla eserler verdiği ifade edilir[15]. Bu nitelendirmeye karşın Hâb-nâme'de Veysî'nin diğer eserlerine göre nesrin daha sade bir üslubunu tercih ettiği söylenebilir. Yine de eserde sıklıkla olmasa bile, "*evliyâ-yı devlet ü vücûh-ı 'ulemâ-yı 'izâm" (F118b/4-5), "fermân-ı revâ-yı hıtta-yı Bâbil" (F112b/8)* gibi Farsça dörtlü tamlama yapılarını görmek mümkündür. ***(F107b/1)***'den ***(F107b/19)***'a kadarki kısımda giriş bölümü olması sebebiyle sonraki bölümlere nispetle süslü bir üslup göze çarpar. "*Veyâhûd*" ile başlayan ve vakaların özetlenerek anlatıldığı bölümlerde ise zarffiil ekleri getirilen fiillerle bağlanmış ve uzatılmış cümlelere rastlanır. Her vakanın sonunda metne şiirsel bir anlatım kazandıran "*oldukda mı 'âlem ma'mûr u âbâdân idi, döndükde mi 'âlem ma'mûr u âbâdân idi, turdukda mı 'âlem ma'mur u âbâdân idi*" ifadeleri yer alır.

Yine klâsik nesrin belirgin özelliklerinden biri olan seciler de eserin şiirselliğini öne çıkarır: "*Nesîm-i çemen-âr**â**-yı hamd u senâ, ol pâdişâh-ı cih**ân**-âfer**în** hazretlerin**iñ** tarâvet-bahş-ı hadîka-i takdîsi olsun ki, **cû**y-b**âr**-ı şemşîr-i selât**în**-i 'adl-ây**în** ile **rû**-yı zem**în**i lâle-z**âr**-ı emn ü emâ**n** eyledi[16]**"**(F107b/1-3)*

Eserde Farsça ve Arapça şiirlere de yer verilmiştir. Bunun yanında "*Bu meydân-ı felâketde ne başlar yuvalandı (F113b/7)*" gibi Türkçe bir dize eklenmiştir. Peygamberlerden ve halifelerden söz etmesi dolayısıyla onlarla ilgili Kur'ân'dan ayetler ile Arapça söz kalıpları da kullanılmıştır.

---

15 Fatih Köksal (2011:128), "estetik nesir" olarak adlandırdığı Veysî ve Nergisî'nin nesir anlayışlarıyla ilgili şu bilgileri vermektedir: "*Nesrin üsluplarını sınıflandırırken kullanılan "süslü nesir" tabiri, edebiyat nazariyesi ve belagat konulu eski kitaplarda "üslub-ı müzeyyen" olarak anılır… .Bu tarzın dili gerçekten de ağırdır; hatta yer yer Arapça ve Farsçanın kullanımdan düşmüş bazı kelimelerini eski lügatlardan çıkararak anlaşılmazlığı pekiştirmek isteyen bir tavır sezilir. Fakat gerek Veysî'nin gerek Nergisî'nin ve gerekse onların yolunu izleyen münşilerin bütün eserlerinde aynı tarzı uyguladıklarını söylemek doğru değildir. Hatta anlatılan konunun özelliğine göre aynı eserin değişik bölümlerinde dahi farklı üsluplara rastlamak mümkündür…* Veysî'nin dili Nergisî'ye göre biraz daha sade, daha berrak, daha canlı, hareketli ve sağlamdır." (Alıntıdaki üç nokta, aynı sayfada farklı bir paragrafa geçildiğini işaret etmektedir.)
Mertol Tulum da (Tulum, 2008:7), bu nesir anlayışını şöyle değerlendirmektedir: "*Yüksek bir kabiliyet, üstün bir zekâ, derin bir bilgi, geniş bir kültür, gelişmiş bir edebi zevk gerektiren bu söze dökme anlayışı, kısaca, anlamlar ve kavramlar ile kişi ve nesneler arasında kurulmuş çoğu yeni ve benzersiz benzetme ilişkilerine, çok farklı bilgi alanlarının kelime, terim, deyim, atalar sözü, deyiş gibi türlü unsurlarının argo dahil çeşitli anlam birimleriyle içinde yer aldığı çağrışım alanlarının bir bağlam birimi içinde kullanılarak hayal gücü zenginliğinin kurguladığı ilişkilerle ilişkilendirilmesine dayanır. Bu tarz bir anlatımda söylenenler çoğu kez üstü oldukça örtülü bir biçimle aktarılmış olur ki, bu özellik eskilerce ifadenin ustalıklı ve edebi sayılma şartlarının en önemlisidir ve bu üslup tarzı eski metinleri anlamakta en büyük engeli teşkil ede."*

16 Bu örnekte *ā,ān,ār,īn ve ūy* tekrarları ile seci yapılmış.

2.3. Eserin Nüshaları

Eserin, başta Türkiye olmak üzere Dünya'nın farklı ülkelerindeki kütüphanelerinde yazmalarına rastlanır. 61 nüsha Hâb-nâme, 34 nüsha da Vakıa-nâme olarak kütüphane kayıtlarına geçmiştir[17]. Değişik coğrafyalara yayılmış toplam 95 nüshanın bulunması, esere olan yoğun ilgiyi gösterir niteliktedir. Bu ilginin eserin padişaha ithaf edilmesi, muhtasar bir İslâm tarihi olması ya da siyasî öğütler içermesinden çok Veysî'nin sanat gücünden geldiğini teslim etmek gerekir diye düşünüyoruz.

2.3. 1. Yazma Nüshaları

Kütüphane ve Yazma Eser Adlarına Göre Sıralama

Hâb-nâme Kaydıyla

1. Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi (yazmanın bulunduğu yer: Milli Kütüphane, Ankara), nr. 06 Hk 469/3, talik
2. Atıf Efendi Yazma Eserler Kütüphanesi, nr. 34 Atf 1764/2
3. Esad Efendi, 3384/1, nesih, 19 yaprak, 21 satır, istinsah tarihi: **1036 Hicri (1626/27 Miladi)**
4. Hidiv Kütüphanesi Türkçe Yazmaları (Kahire, Mısır), nr. 6121/2, talik.
5. İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları (İngiltere), nr. Sloane 5564/6, nestalik.
6. İstanbul Millet Kütüphanesi, nr. 34 Ae Edebiyat 184, talik.
7. İstanbul Millet Kütüphanesi, nr. 34 Ae Edebiyat 184/1, nesih.
8. İstanbul Millet Kütüphanesi, nr. 34 Ae Edebiyat 185, nesih.
9. İstanbul Millet Kütüphanesi, nr. 34 Ae Manzum 630/3, talik, istinsah tarihi: Hicri 1123.
10. İstanbul Millet Kütüphanesi, nr. 34 Ae Şeriyye 746/2, talik.
11. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, nr. 42 Kon 3076, müstensih: Derviş Hasan, nesih
12. Köprülü Yazma Eserler Kütüphanesi, nr. 34 Ma 389/2, istinsah tarihi: **1266 Hicri (1849/50 Miladi)**
13. Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi, nr. 43 V 827, talik, istinsah tarihi: **1140 Hicri (1727/28 Miladi).**
14. Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi, nr. 43 Va 528/2, talik, istinsah tarihi: **1140 Hicri (1727/28 Miladi).**
15. Manisa İl Halk Kütüphanesi, nr. 45 Hk 1300/3, talik, istinsah tarihi: **1081 Hicri (1670/71 Miladi)**.

17 Yazmaların listesi http://www.yazmalar.gov.tr/ adresinden derlenmiştir.

16. Nuruosmaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, nr. 34 Nk3292/6.

17. Princeton Üniversitesi Türkçe Yazmaları (New Jersey, ABD), nr. New Series Ottoman Turkish Texts 1643.

18. Süleymaniye Kütüphanesi, Aşir Efendi, 270/2, Ta'lik, 66-70 yaprak, 21 yaprak

19. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Efendi, 1617, Ta'lik, 43+2 yaprak, 11 yaprak

20. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Efendi, 2267/2, Nesih, 74-100 yaprak, 17 yaprak

21. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 1367/3, 38-59 yaprak, 19 yaprak, Reyhânî, Ahmed, istinsah tarihi: **1069 Hicri (1658/59 Miladi)**

22. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 1475/7, Ta'lik, 40-57 yaprak

23. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 2946/2, Ta'lik, 95-112 yaprak, 21 yaprak

24. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 3292/6, 110-122 yaprak, 23 yaprak

25. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 3336/1, Ta'lik, 1-23+3 yaprak, 13 satır

26. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 3446/7, Ta'lik, 106-116 yaprak, 19 satır

27. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 3612/6, Ta'lik, 66-81 yaprak, 16 satır

28. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 3783/15, Ta'lik, 113-126 yaprak, 21 satır

29. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 3797/4, 32-45 yaprak

30. Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih, 3710/2, 62-77 yaprak, 25 satır

31. Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih, 4263/1, Nesih, 39 yaprak, 17 satır

32. Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih, 5427/28, 107-124 yaprak, 21 satır, istinsah tarihi: **1031 Hicri (1621/22 Miladi)**

33. Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih, 5434/6, Ta'lik, 220-231 yaprak, Hacı Mustafa b. Molla Ridvan-al-Bağdadî, Haleb, istinsah tarihi: **1079 Hicri (1765/66 Miladi)**

34. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Beşir Ağa, 304/8, Ta'lik, 172-189 yaprak, 17 satır

35. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmed Efendi, 2001, Ta'lik, 12 yaprak, 27 satır

36. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmed Efendi, 2611/2, Rik'a, 37-58+5

yaprak, 17 satır

37. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmed Efendi, 3656/5, Nesih, 55-72 yaprak, 21 satır

38. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmed Efendi, 4988, Ta'lik, 19 yaprak, 15 satır

39. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmed Efendi, 5015/2, Ta'lik, 13-28 yaprak

40. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmed Efendi, 5017, Süleymaniye Ktp., Ta'lik, 19 yaprak, 19 satır, istinsah tarihi: **1159 Hicri (1746/47 Miladi)**

41. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmed Efendi, 5362, Ta'lik, 33 s., istinsah tarihi: **1269 Hicri (1852/53 Miladi)**

42. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmed Efendi, 5369, Nesih, 23 yaprak, 17 satır

43. Süleymaniye Kütüphanesi, Hkm. 589, Divânî ve Rik'a 33-44 yaprak

44. Süleymaniye Kütüphanesi, İzmir, 542/2, Ta'lik, 122-131 yaprak, 19 satır, Yusuf b. Abdullah

45. Süleymaniye Kütüphanesi, Kasidecizâde, 717/5, Ta'lik, 24-36 yaprak, 21 satır

46. Süleymaniye Kütüphanesi, Lâleli, 1697/2, Nesih, 34-63 yaprak, 15 satır

47. Süleymaniye Kütüphanesi, Lâleli, 3678/2, Ta'lik, 38-42 yaprak, 23 satır

48. Süleymaniye Kütüphanesi, Lâleli, 3737/2, Nesih, 106-137 yaprak, 21 satır, istinsah tarihi: **1067 Hicri (1656/57 Miladi)**

49. Süleymaniye Kütüphanesi, Mihrişah Sultan, 439/10, Ta'lik, 92-98 yaprak

50. Süleymaniye Kütüphanesi, Mihrişah Sultan, 440/13, ta'lik, 138-150 yapraklar, 25 satır.

51. Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, 1413/2, Ta'lik-Rik'a, 23b-32b yaprak

52. Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, 546, Mustafa b. Ali, 38 yaprak, 17 satır, istinsah tarihi: **1043 Hicri (1633/34 Miladi)**

53. Tokat İl Halk Kütüphanesi (yazmanın bulunduğu yer: Milli Kütüphane, Ankara), nr. 60 Hk 333, talik

54. Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları, nr. B. 153, nesih.

55. Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları, nr. H. 846, talik.

56. Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları, nr. H. 854, talik, istinsah tarihi: **1304 Hicri (1886 Miladi)**.

57. Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları, nr. Y.135, talik.

58. Tunus Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları (Tunus), nr. 9662/1, nesih.

59. Tunus Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, 9662/1, Nesih, 1b-22b.

60. Vatikan Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, nr. Vat. Turco 202/5, talik.

61. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütaphanesi Türkçe Yazmaları, nr.939/2, nestalik.

Vakıa-nâme Kaydıyla

1. Akademiya Navk Naradov Azii Enstitüsü Türkçe Yazmaları, Moskova-Rusya, A. 114, 40 yaprak, 15 satır

2. Akademiya Navk Naradov Azii Enstitüsü Türkçe Yazmaları, Moskova-Rusya, B308-I, 1b-28a yaprak

3. Akademiya Navk Naradov Azii Enstitüsü Türkçe Yazmaları, Moskova-Rusya, B2275, 160b-188b.

4. Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Hs.or.oct.844 Staatsbibliothek, Berlin, Nesih, 36 yaprak, 15 satır

5. Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Hs.or.oct.879 Staatsbibliothek, Berlin, Nesih, 51 yaprak, 15 satır

6. Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Ms.or.fol.3332 Staatsbibliothek, Berlin, 4a-9b yaprak, 32 satır

7. Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Ms.or.oct.1601 Staatsbibliothek, Berlin, Nesih-Divanî, 1a-14b, 15 satır

8. Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Ms.or.oct.2812, Nesih, 41 yaprak, 15 satır

9. Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Ms.or.or.oct.2178, Nesih, 31 yaprak, 13 satır

10. Atıf Efendi Yazma Eser Kütüphanesi, Mehmet Zeki Pakalın Koleksiyonu, 34 Mzp 78/1, 61b-76a.

11. Avusturya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları , H.O. 80 a., Nestalik, 25 yaprak, 15 satır

12. Avusturya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, H.O. 80 b., Nesih, 17 yaprak, 19 satır

13. Avusturya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, N.F. 429, Nesih, 20 yaprak, 17 satır

14. Avusturya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, N.F., Nesih, 204, 28-68 yaprak, 15 satır

15. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, Nesih, 19 Hk 4758/1, 1b-14b yaprak, 20 satır, istinsah tarihi:

1108 Hicri (1695 Miladi)

16. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 19 Hk 3083/1, Talik, 1b-12a yaprak, 29 satır

17. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 19 Hk 2089 1/3, Talik, 74b-83b yaprak, 24 satır, istinsah tarihi: **1108 Hicri (1695 Miladi).**

18. Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi, 21 Hk 993/2, Kırma Nesih, 21b-52a yaprak, 15 satır, istinsah tarihi: **1151 Hicri (1737 Miladi)**

19. Dükalık Kütüphanesi Gotha Koleksiyonu Türkçe Yazmaları, Avusturya, arab. 1268=pt. 248/alta Sammlung 251, 19 yaprak

20. Dükalık Kütüphanesi Gotha Koleksiyonu Türkçe Yazmaları, Avusturya, pt. 250/alte Sammlung 113, 67 yaprak

21. Dükalık Kütüphanesi Gotha Koleksiyonu Türkçe Yazmaları, Avusturya, pt. 249/alte Sammlung 114, 56 yaprak

22. Dükalık Kütüphanesi Gotha Koleksiyonu Türkçe Yazmaları, Avusturya, arab. 826/Seetzen: Kah. 1271, Nesih, 34 yaprak, 15 satır

23. Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Arsenal, Nestalik, 25 satır, istinsah tarihi : **1070 Hicri (1659 Miladi).**

24. İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Or. 19508, 25 yaprak, 21 satır, istinsah tarihi: **1121 Hicri (1709 Miladi)**

25. İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Sloane 5989/3, 66b-86a, 21/23 satır, istinsah tarihi: **1052 Hicri (1642 Miladi)**

26. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Koleksiyonu, 34 Ae Roman 287, Arap-Talik, 26 yaprak, 15 satır

27. İstanbul Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Süleymaniye Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu, 34 Sü-Tarlan 58/4, Nesih Kırması, 113a-119a, 38 satır, istinsah tarihi: **1077 Hicri (1665 Miladi)**

28. Milli Kütüphane-Ankara, 60 Hk 156/3, Nesih, 39a-57a yaprak, 17-19 satır

29. Milli Kütüphane-Ankara, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 9091/3, Nestalik, 97b-112a, 21 satır

30. Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Nuruosmaniye Koleksiyonu, 34 Nk 4976/1, Arap, 1-12 yaprak

31. Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Nuruosmaniye Koleksiyonu, 34 Nk 2518/3, Arap, 41b-63b.

32. Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları, Y. 135, Talik, 17 yaprak, 23 satır

33. Trabzon İl Halk Kütüphanesi, 61 Hk 443, Nesih, 21 yaprak, 14 satır, istinsah

tarihi: **1258 Hicri (1842 Miladi)**

34. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Koleksiyonu, Talik, 22 yaprak, 12 satır

İstinsah Tarihlerine Göre Sıralama

1. **1031 Hicri (1621/22 Miladi),** Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih, 5427/28, 107-124 yaprak, 21 satır
2. **1043 Hicri (1633/34 Miladi),** Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, 546, Mustafa b. Ali, 38 yaprak, 17 satır
3. **1052 Hicri (1642 Miladi),** İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Sloane 5989/3, 66b-86a, 21/23 satır
4. **1069 Hicri (1658/59 Miladi),** Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 1367/3, 38-59 yaprak, 19 satır, Reyhânî, Ahmed
5. **1067 Hicri (1656/57 Miladi),** Süleymaniye Kütüphanesi, Lâleli, 3737/2, Nesih, 106-137 yaprak, 21 satır
6. **1070 Hicri (1659 Miladi),** Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Arsenal, Nestalik, 25 satır
7. **1077 Hicri (1665 Miladi),** İstanbul Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Süleymaniye Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu, 34 Sü-Tarlan 58/4, Nesih Kırması, 113a-119a, 38 satır
8. **1081 Hicri (1670/71 Miladi** Manisa İl Halk Kütüphanesi, nr. 45 Hk 1300/3, talik.
9. **1108 Hicri (1695 Miladi),** Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 19 Hk 2089 1/3, Talik, 74b-83b yaprak, 24 satır
10. **1108 Hicri (1695 Miladi),** Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, Nesih, 19 Hk 4758/1, 1b-14b yaprak, 20 satır
11. **1121 Hicri (1709 Miladi),** İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Or. 19508, 25 yaprak, 21 satır
12. **1140 Hicri (1727/28 Miladi),** Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi, nr. 43 V 827, talik.
13. **1140 Hicri (1727/28 Miladi),** Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi, nr. 43 Va 528/2, talik.
14. **1151 Hicri (1737 Miladi),** Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi, 21 Hk 993/2, Kırma Nesih, 21b-52a yaprak, 15 satır
15. **1159 Hicri (1746/47 Miladi),** Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmed

Efendi, 5017, Süleymaniye Ktp., Ta'lik, 19 yaprak, 19 satır

16. **1079 Hicri (1765/66 Miladi),** Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih, 5434/6, Ta'lik, 220-231 yaprak, Hacı Mustafa b. Molla Ridvan-al-Bağdadî, Haleb.
17. **1258 Hicri (1842 Miladi),** Trabzon İl Halk Kütüphanesi, 61 Hk 443, Nesih, 21 yaprak, 14 satır
18. **1266 Hicri (1849/50 Miladi),** Köprülü Yazma Eserler Kütüphanesi, nr. 34 Ma 389/2.
19. **1269 Hicri (1852/53 Miladi),** Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmed Efendi, 5362, Ta'lik, 33 satır
20. **1304 Hicri (1886 Miladi)**, Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları, nr. H. 854, talik.

2.3.2. Matbu Nüshaları

1. Hâb-nâme, İstanbul, Şeyh Yahya Efendi Matbaası, 1293. 46 s.
2. Hâb-nâme-i Veysî, İstanbul, Matbaa-i Âmire, 1263. 33 s.
3. Hâb-nâme-i Veysî, Bulak, Darrü't-tabatü'l-âmire, Bulak Matbaası, 1252/1836. 37 s.
4. Hâb-nâme-i Veysî**,** İstanbul, Şeyh Yahya Efendi Matbaası, 1293/1876.
5. Siyer-i Veysî, İstanbul Vezirhanı Matbaası, 1869. (Veysi'nin Siyer, Hâb-nâme (Vakı'a-nâme), Münşeât ve Şehâdet-nâme adlı eserleri bu kitapta toplanmış.)

2.4. Eserin İmlâ Özellikleri

Mısır Bulak basımı dikkate alınarak İstanbul'da basılmış matbu nüsha, Salimzyanoviç'in oluşturduğu edisyon-kritikli metin ve Süleymaniye Kütüphanesi yazma nüshada hareke kullanılmamıştır. Yazma nüshada sadece tenvin ve izafet için hemzenin kullanıldığı görülmektedir. Bu açıdan imlâ özelliklerini ayrıntılı olarak ele almamız mümkün olmadı.

Çevriyazı metnin imlâsında Hayati Develi ve Musa Duman'ın Evliya Çelebi Seyahatnamesi üzerine incelemeleri dikkate alındı[18]. Edisyon-kritikli metinde standart bir imlâ oluşturmaya çalışıldı. Türkçe kelime tabanları ve eklerde düzlük-yuvarlaklık uyumu gözetildi[19].

Aşağıda imlâ bakımından farklı özellik gösteren kelime ve ekler sıralanmış-

18 Hayati Develi (1995), **Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara. ve Musa Duman (1995), **Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

19 Düzlük-yuvarlaklık uyumu konusunda şu alıntılar yol gösterici olacaktır:
Duman (1995:49) Dudak Benzeşmesi ve Uyumu başlığı altında "*Kelime tabanları ve eklerde dudak uyumu sürecinin Orta Osmanlıca devresinde hızlı bir biçimde gelişmeye başladığı tahminleri doğrudur.*" demektedir.
Ergüzel ise, (2009:16), 17. yüzyılın ortalarında yazılmış Pars-nâme adlı eserin harekeli-nesihle yazılmış nüshasından hareketle "*Eklerin imlasında Eski Türkiye Türkçesindeki yuvarlaklık eğiliminin büyük ölçüde terk edildiği, uyum yönünden bir imlaya gidildiği görülüyor.*" biçiminde bir yargıyı ifade etmiştir.

tır:

a) Kelime başında t'li yazılan Türkçe kökenli kelimeler: *tağ, tal-, taşra, toğrı, toldur-, tuy-, tuyul-*.

b) Düzlük-yuvarlaklık uyumu dışında kalan Türkçe kökenli kelimeler ve ekler : *altun, kapu, karşu, kendü, içerü, içün, incü, niçün*. *-Up* zarffiil eki de uyum dışı bırakılmıştır.[20]

c) Türkçe kökenli kelimelerde kapalı e'nin gösteriminde i'li şekli tercih edilmiştir: *gice, iriş-, it-, itdir-, vir-, viril-*.

2.5. Eser Hakkında Araştırmalar

Eserlerle ilgili Hayriye Deryan matbu nüsha üzerinden İstanbul Üniversitesi'nde 1961 yılında bir bitirme tezi hazırlamıştır[21].

A. Şen Tunç[22], bu tezdeki metni de dikkate alarak 2008 yılında Sabancı Üniversitesi'nde bir yüksek lisans tezi çalışması yapmıştır[23].

F.A. Salimzyanova ise 1976 yılında Rusça olarak yayınlanan çalışmasında eserin farklı nüshalarının edisyon-kritiğini yaparak Osmanlı harfleriyle dizili yeni bir metin ortaya koymuştur[24]. Bu metnin altında yine Osmanlı harfleriyle diğer nüshalardaki farklılıkları da belirtmiştir. Girişindeki ayrıntılı incelemenin ardın-dan metni Rusçaya çevirmiştir. Rusça bir kavramlar dizini ile kitabın sonuna ge-nel bir dizin eklemiştir.

3. Metnin Dil İncelemesi

Bu incelemenin ilk iki bölümünde metnin Arapça ve Farsça ögelerini ortaya koymak suretiyle, bu dillerin Türkçe üzerindeki etkilerinin dil yapıları açısından bir görünümünün gösterilmesi amaçlanmıştır. Üçüncü bölümde Türkçe ögeler, sadece söz dizimi düzeyinde kelime grupları ve cümle yapıları bakımından ele alınacaktır.

İncelemede belirtilen başlığa ait bütün bir kelime ya da kelime grubu listesi yerine sınırlı sayıda örnekler verilmiş, metindeki satır numarasında ise sadece bir örneğin numarası yazılmıştır.

20 Develi (1995:248)'de Ekler İndeksi bölümünde "*Örneklerin çoğu /üp) şeklindedir.*" diye not düşülmüştür.

21 Hayriye Deryan (1961), **Habnâme-i Veysî**, Yayınlanmamış Lisans Tezi (1960-61), İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesi, T.571.

22 A. Şen Tunç, A. (2008), **The Dream of 17th Century Ottoman Intellectual: Veysi and His Habname**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sabancı Üniversitesi.

23 Tezinin 'Özet' kısmında Tunç (2008), araştırmasının amaçlarını şöyle sıralamıştır: "***a)*** *Metnin üretildiği ve tüketildiği edebi çevre ile siyasî-kültürel bağlamı ortaya koyarak Habnâme'yi döneminde yazılmış diğer siyasi metinlerle karşılatırmalı bir okumaya tabii tutarak, Habnâme'nin Osmanlı nasihat literatürü içindeki yerini sorgulamak,* ***b)*** *Veysî'nin böyle bir rûya anlatısını neden kurgulamış olabileceği ve bu rûya aracının, Veysî'ye, düşüncelerini ifade etme hususunda ne gibi olanaklar tanımış olabileceği sorunlarına cevap verebilmek adına Habnâme'yi daha geniş bir İslâmî rûya literatürü içine yerleştirmek,* ***c)*** *Osmanlı edebiyatında, benzer diğer eserler üzerinden tesbit edilebilen rûya formu geleneğini, ortaçağ Avrupa edebiyatındaki rûya-görüleri türü tartışmalarından da faydalanarak inceleyip yeni bir edebî tür tanımlamanın mümkün olup olmadığını cevaplamaktır.*"

24 F.A. Salimzyanova(1976), **Veysi-Hab-name (Kniga Snovideniya)**, Moskva, Nauka.

3.1. Arapça Yapılar

Osmanlı Türkçesine pek çok Arapça kelime girmiştir. Ancak bu kelimelerin çoğunluğunu isim, sıfat ve isim durumundaki masdarlarlar oluşmaktadır. Arapça fiiller Osmanlı Türkçesinde kullanılmamıştır[25]. Hâb-nâme'de de Arapça ögelerin daha çok kelime düzeyinde kaldığı, kelime grupları düzeyinde ise Farsçaya göre düşük bir oranda metne yansıdığı ifade edilebilir. Kelime düzeyindeki Arapça ögelerin ise itmek, olmak, eylemek gibi yardımcı eylemlerle ilişkilendirilmek suretiyle Türkçeleştirildikleri görülebilir. Bu ilişkilendirme kimi zaman ya doğrudan, *istiksâ itdikçe (F111a/12), musallat olup (F111b/14), da'vet eyleyüp (F110a/16)* örneklerinde olduğu gibi ya da Farsça bir isim ya da sıfat tamlamasının tamlananı olarak *seyr-i âb-ı tîz-âb-ı helâk olup (F114b/11)* gibi gerçekleşmektedir.

3.1.1. İsim

Osmanlı Türkçesinde çeşitli vezinlerde sülasî, rübaî, humasî isimler kullanılmıştır.

a) Fa'l Vezni:	b) Fi'l Vezni	c) Fa'al Vezni	d) Fa'lel Vezni
kasr (F112a/15)	silk (F109b/16)	şecere (F109a/2) beden (F108b/7) sanem (F110b/5)	kevkebe (F108a/13) velvele (F109a/5)
e) Fu'lul Vezni	**f) Fi'lel Vezni**	**g) Fa'lel Vezni**	**h) Fa'lel Vezni**
sünbüle (F109b/12)	firdevs (F108a/7)	cehennem (F111b/15)	cevher (F112b/17) hançer (F109b/7) sarsar (F110b/8)

3.1.2. Masdar

3.1.2.1. Mücerred Sülasî Masdarlar

a) Fa'l Vezni	b) Fi'l Vezni	c) Fu'l Vezni	d) Fa'âl Vezni
'adl (F109a/13) batş (F110a/12) cevr (F108b/9) feyz (F109b/6) rabt (F109a/10) sadr (F109b/18) zabt (F109a/10) İ'lâli: Fa'' cedd (F108b/16) şerr (F113b/11)	fikr (F107b/13) ism (F113a/3) İ'lâli: Fîl dîn (F114a/5)	hükm (F110a/6) küfr (F107b/8) şükr (F107b/3) zu'm (F111a/15) İ'lâli: Fûl nûr (F108a/6) rûh (F108a/5) tûl (F110a/12)	amân (F109b/1) beyân (F119a/1) esâs (F112a/21) hayât (F112a/4) karâr (F108a/8) vakâr (F108a/8) yesâr (F108a/11) İ'lâli: Fa'â cefâ (F111a/21) zamân (F113a/20)

25 Timurtaş, 1983:83.

e) Fi‘al Vezni	f) Fa‘let Vezni	g) Fi‘let Vezni	h) Fu‘let Vezni
cihet (F109b/5) fırka (F109b/8) ni‘am (F109b/6) sıfat (F108b/2)	da‘vet (F110a/16) devlet (F108a/13) ğaflet (F108a/4) rahmet (F110b/6)	fitne (F113b/6) hidmet (F108a/8) hilkat (F109a/2) mihnet (F108a/3)	cümle (F111b/19) kubbe (F112b/5) rütbe (F114b/6) zümre (F108a/14)

i) Fu‘ûl Vezni	j) Fi‘âl Vezni	k) Fa‘âlet Vezni	l) Fa‘îlet Vezni
cülûs (F108a/19) hurûc (F109a/4) hübût (F109b/2) zuhûr (F111a/9) ***’lâli: Fu‘uvv*** ‘ulüvv (F110b/2)	divân (F113a/7) hitâb (f121a/16) misâl (F108b/2) şidâd (F110a/14) ***‘lâli: Fi‘â*** livâ (F113b/19)	‘alâka (F109b/12) dalâlet (F113b/13) harâbe (F109b/14) sa‘âdet (F113b/15)	şerî‘at (F113b/1)

m) Fi‘âlet Vezni	n) Fu‘al Vezni	o) Fâ‘ile Vezni	p) Fa‘lâ Vezni
‘inâyet (F110b/5) kıyâmet (F109a/13) risâlet (F110a/3) sıyânet (F109a/9)	buğat (F109b/19)	zâviye (F108a/3) nâsıye (F108a/6) tâ’ife (F108a/6) vâsıta (F107b/18)	sahrâ (F112a/10) ğabrâ (F109b/17) bathâ (F109b/4)

r) Fa‘îl Vezni	s) Fa‘al Vezni	t) Fâ‘let Vezni	u) Fa‘ûlet Vezni
nesîm (F107b/1) serîr (F113b/16) tarîk (F114a/15) yemîn (F108a/11)	‘akab (F108a/9) felek (F113a/9) ğazab (F112a/20) sebeb (F108b/8) taraf (F114a/3)	râhat (F108a/5) râyet (F109a/4)	zarûret (F109a/6)

3.1.2.2. Mimli Masdarlar

a) Mef‘al Vezni	b) Mef‘âl Vezni	c) Mef‘il Vezni	d) Mef‘alet Vezni
matla (F109b/13) menşe’ (F110b/8) menba‘ (F110b/6) mesned (F114a/17) meşreb (F108a/21)	makâm (F108a/9) mezâk (F108b/5)	mağrib (F114a/9) mevkib (F108a/13) mevzi‘ (F110a/1)	memleket (F109a/12) merhamet (F108b/8)

3.1.2.3. Mezîdünfih Sülâsî Masdarlar

a) İf‘âl Vezni	b) Tef‘îl Vezni	c) Müf‘âlet Vezni

insâf (F116b/16) ihsân (F110b/5) ikbâl (F107b/9) imdâd (F108b/14) isâr (F121b/16) işâret (F108a/10) iz'ân (F108b/4)	tahkîk (F109a/14) tahrîk (F117b/14) takdîs (F107b/2) temcîd (F107b/4)	muhâkeme (F109a/2) mülâhaza (F107b/12) mukâleme (F108a/19)
d) İfti'âl Vezni	**e) Tefa''ül Vezni**	**f) Tefâ'ül Vezni**
i'tisâf (F108b/9) i'tidâl (F108b/7) ihtiyâr (F108b/20) iktirân (F108a/16) intikâm (F115b/1) irtikâb (F110a/4) istimâ'(F108a/21) iştibâh (F121b/8)	teğallüb (F113b/5) tağayyür (F107b/19) tavattun (F109b/5) tazarru'(F110a/20) tefakkud (F107b/19) tefekkür (F107b/12) tevakkuf (F108b/11) teveccüh (F108b/2) ***'lâli*** te'addî (F108a/2)	telâtum (F110a/8)

3.1.3. İsm-i Fâ'il

3.1.3.1. Fâ'il Vezni

bâ'is (F111b/11)	dâ'ire (dişil) (F108a/17)	fâcir (F110a/14)	ğâlib (F110a/6)
hâmile (dişil) (F112a/4)	kâbil (F109b/6)	nâ'il (F112b/12)	zâhire (dişil) (F119a/4)

3.1.3.2. Mücerred Sülâsîlerin İsm-i Fâ'ileri

a) Müf'il Vezni (İf'âl)	b) Müfâ'il Vezni (Müfâ'alet)	c) Müfta'îl Vezni (İfti'âl)
mu'ciz (F113a/20) mu'in (F109a/4) muzill (F110a/18) müşkil (F118a/14)	mukâbil (F108a/17) munkarız (F109a/6) muntazır (F110b/5) münkatı'(F109b/12)	muğtenim (F109b/6) müstakîm (F113b/11)

3.1.4. İsm-i Mef'ûl

a) Mefû'l Vezni	b) Müf'âl Vezni (İf'âl)	c) Müfa''al Vezni (Tef'îl)
mahrûm (F117b/3) ma'kûs (F115b/15) ma'lûm (F121b/1) mevsûm (F110a/17)	mülhâk (F109a/7) mümtâz (F120b/4)	mu'arref (F110a/1) mu'attar (F109a/13) musavver (F110b/12) müzeyyen (F114b/7)

3.1.5. Sıfat-ı Müşebbehe

a) Ef'al Vezni	b) Fa'îl Vezni

a‘zam (F108b/17)	‘azîm (F109a/1), hakîm (F108a/21), şedîd (F110b/15)

3.1.6. Mübalâga-i Fâ‘il

a) Fa‘‘âl Vezni	**b) Fu‘â (Fu‘âl'in İ‘lâli)**
cabbâr (F112a/20) hallâk (F110a/15) kassâb (F113a/20) seyyâh (F108a/5)	‘uzmâ (F116b/18)

3.1.7. İsm-i Mekân

a) Mef‘il Vezni	**b) Mef‘al Vezni**
meclis (F115b/21) mescid (F116b/17)	mezra‘(F112b/10)

3.1.8. İsm-i Mensûb

a) -î Eki İle	**b) İsm-i Mensûbun Müennesi (Dişili)**
‘Âdî (F110b/12) celâlî (F109a/7) sultânî (F118a/1)	‘aliyye (F121a/9) beşeriyye (F110a/7) külliyye (F121a/18 seyfiyye (F108b/20)

3.1.9. Mec‘ûl Masdarlar

eziyyet (F110a/6)	cem‘iyyet (F108b/9)	ra‘iyyet (F109a/17)	uluhiyet (F111a/13)

3.1.10. Kelimelerde Çokluk

3.1.10.1. Müennes Çokluk ; ât ile

berekât (F109b/12)	fesâdât (F110a/4)	kâ'inât (F107b/6)	kelimât (F108b/5)
mahlûkât (F113b/12)	mekrûhât (F108b/20)	mukaddemât (F115b/8)	zulmât (F107b/8)

3.1.10.2. Mükesser Çokluk:

a) Ef‘âl Vezni:

a‘dâ *(F107b/10)*	ahvâl *(F107b/19)*	erbâb *(F111a/11)*	evlâd *(F109b/7)*

b) Efâ‘il Vezni	**c) Fu‘‘âl Vezni**	**d) Fu‘alâ Vezni**	**e) Fa‘ale Vezni**
‘asâkir *(F115a/1)*	huddâm *(F108a/8)*	fukarâ *f107b/19)* süfehâ (B266/25)	kefere *(F110a/10*
f) Fevâ‘il Vezni	**g) Ef‘ül Vezni**	**h) Fu‘ûl Vezni**	**i) Fe‘âlîl Vezni**

cevâhir *(F108b/6)* havâdis *(F121b/1)*	encüm *(F121a/15)*	ğumûm *(F108a/3)* hubûb (*(F110b/3)* mülûk (*(F107b/4)* nüfûs *(F109b/17)*	le'âlî *(F107b/6)*
h) Ef'ilâ Vezni	**ı) Mefâ'il Vezni**	**i) Tefâ'il Vezni**	
eşkiyâ *(F108a/1)*	memâlik (F108b/17) menâsıb (F108b/20) merâtib (F108a/16)	tekâlif *(F109a/1)*	

3.1.11. Arapça İzafet

Arapça isim tamlaması hem tamlayanı hem de tamlamanı isim ya da isim cinsinden kelimeden oluşan bir kelime grubudur. Türünü belirlemek için kelimenin yapısı kadar anlamına da dikkat edilir[26]. Lafzî izafet de ise birinci kelime sıfat-ı müşebbehe, ism-i fâil, ism-i mef'ûl gibi sıfat, ikinci kelime de isim cinsinden bir kelime olmaktadır. Bununla beraber, aynı özelliği taşıyan her terkip lafzî izafet olmamaktadır[27].

a) İsim Tamlamaları	**b) Lafzî İzafet**
âhirü'z-zamân *(F109a/13)* ebu'l-beşer *(F109b/2)* Rabbü'l-âlemîn *(F121a/4)* zâtü'l-'imâd *(F119a/10)*	celîlü'ş-şân *(F110a/3)* fâ'izü'ş-şeref *(F110b/6)*

3.1.12. Edatlar ve Birleşik Şekiller

a) Harf-i Cerler	**b) Diğer Edatlar**
bi'l-külliyye *(F121a/18)* bi-hasebi'l-merâtib *(F108a/16)*	bilâ-vâsıta *(F107b/18)* zî'l-intikâm *(F113a/2)* zî-rûh *(F120a/5)*

3.2. Farsça Yapılar

Metinde Farsça kökenli hem ön ve son eklerle türetilen kelimelere hem de birleşik isim ve sıfatlara rastlanmaktadır. Bu yapıların kelime düzeyinde olduğu kadar hatta daha çok kelime grupları düzeyinde metne yansıdığı söylenebilir. Özellikle Farsça isim ve sıfat tamlamalarının sıklığı, Hâb-nâme'nin "süslü nesir" örneği sayılmasındaki önemli etkenlerden biridir, denilebilir. Aşağıda bu Farsça yapıların örnek temsil edecek bir kısmı tablolarda gösterilmiştir.

3.2.1. Türemiş Kelimeler

26 Duman (1987:2)
27 Duman (1987:4)

a) Türemiş İsimler	b) Türemiş Sıfatlar
âteş-dân *(F109b/21)* kemer-gâh (F*110b/9)* sâye-bân *(F110a/5)* şehr-istân *(F108a/5)* lâle-zâr *(F110a/2)*	bî-dîn *(F111a/14)* bî-nasîb *(F108b/14)* nâ-ehl *(F108b/21)* nâ-çîz *(F111b/2)* devlet-mend *(F114b/4)*

3.2.2. Birleşik Kelimeler

3.2.2.1. Birleşik İsimler

âf-tâb *(F107b/15)*	berk-reftâr *(F108a/17)*	cûy-bâr *(F107b/2)*	gül-berk *(F114b/4)*
mehd-rahât *(F108a/5)*	sanem-hâne *(F110b/13)*	şehr-yâr *(F107b/15)*	zerrîn-külâh *(F108a/15)*

3.2.2.2. Birleşik Sıfatlar

a) İsim ve Sıfat Tamlamaları ile Yapılanlar	b) Sıfatfiillerle Yapılanlar
Cemşîd-nazîr *(F107b/16)* civân-baht *(F109a/20)* encüm-iştibâh *(F108a/15)* firdevs-nişâne *(F108a/7)* nîlûfer-sıfat *(F108b/2)*	cihân-âferîn (F*107b/1)* dil-ârâ *(F108a/7)* ferah-bahş *(F108b/3)* fitne-engîz *(F109a/1)* tâc-dâr *(F107b/16)* tabl-hurûc *(F109a/4)*

3.2.3. Farsça Tamlamalar

Bu tamlamalarda Farsça kökenli kelimelerin yanı sıra Arapça kökenli kelimeler de yer almaktadır. Kimi zaman tamlamanın her iki ögesi de Arapça kökenli olabilmektedir[28].

3.2.3.1. İsim Tamlamaları

İkili Tamlama	Üçlü Tamlama	Dörtlü Tamlama	Beşli Tamlama
âhûr-ı devâb u umûmen *(F120a/4)* buğat-ı kefere *(F109b/19)* cins-ı nisâ *(F120a/13)* deryâ-yı âteş-feşân (F*118a* /7-8) eser-i hazret *(F114b/1)*	ğazab-ı cebbâr-ı zil-intikâm *(F110a/8-9)*	hazret-i pâdişâh-ı iskender-i ğulâm *(F121a/1)* telvîs-i mesned-i hilâfet-i islâmiye *(F108a/5)*	hûn-i şühedâ-i şiâ-i şâh-i merdân *(F115b/2)* sanduka-ı ağlâk-i cevâhir-i semîne-i cevher *(F112b/17)*

28 Duman (1987:6-43), yüksek lisans tezinde, Veysî ile aynı dönemlerde yaşamış Nâbi, Evliya Çelebi, Katip Çelebi gibi nâsirlerin eserlerinden örneklerle Farsça yapılı tamlamaları ele almış; tamlayan ve tamlananın Arapça ya da Farsça, türemiş ya da birleşik kelimelerden oluşmasına, tamlayanın sayısına bakarak bir sınıflandırma yapmıştır. Biz de örneklerimizde tamlayan sayısını dikkate alarak bir sınıflandırma yolunu tercih ettik.

3.2.3.2. Sıfat Tamlamaları

İkili Tamlama	Üçlü Tamlama	Dörtlü Tamlama
defa-ı ûlâ *(F113a/3)* derviş-i gîsu-dâr *(F117b/17)*	asnam-i murassa-i Nemrûdî *(F111a/10)* çeşm-ı cihân-bîn-i felek *(F108a/4)* dûş-i hulle-pûş-ı emirül-mümininîn *(F114b/14)*	mahmûd-i sadr-nişîn-i menessa-i vücûd (F112a/2) tiğ-i elmâs-gûn-ı mercân-rîz-i ğazâ Ff107b/9)

3.3. Türkçe Yapılar

Metinde Arapça ve Farsça ögelerin sıklığına rağmen kelime düzeyinde olmasa da kelime grupları düzeyinde alıntı kelimelere Türkçe ekler getirilmek suretiyle, Türkçenin söz dizimsel yapısına uygun örnekler yer almaktadır. Bu durum, Arapça ve Farsçanın isim ve sıfat tamlamaları dışında kelime grupları düzeyinde etkisinin olumsuz önyargıların aksine hissedilir olmadığını göstermektedir.

3.1. Kelime Grupları

3.1.1. İsim Tamlaması

a) Belirtili İsim Tamlaması	b) Belirtisiz İsim Tamlaması
ol pâdişâh-ı cihân-âferîn hazretleriniñ / tarâvet-bahş-ı hadîka-i takdîsi (f107b/1-2) Nemrûd'uñ / üstü[ne] (F111b/5) küffâr-ı hâk-sârıñ / her biri (F111b/14) Yezîd-i pelîdiñ / oğlı (F115b/7) imâmıñ / yanı[nda] (F117a/20) imâmımız imâmü'd-dünyâ Ebû Hanîfe hazretleriniñ / itdigi (F117a/19) bu diyâr 'avratlarınıñ / karnı[nda] (F120a/11)	sebze-i çemen-zâr / üstü[ne] (F108a/10) 'asker / miyânesi[ne] (F109a/1) düşmen / kanı[ndan] (F113b/14) erâzil-i Tâtâr / itleri[ne] (F120a/4)

3.1.2. Sıfat Tamlaması

Niteleme Sıfatları	Belirtme Sıfatları
bu / eyyâm[da] *(F107b/13)* ol sipihre çıkmış şeddâdî / binâlar *(F110b/11)* imâmımız imâmü'd-dünyâ Ebû Hanîfe hazretleriniñ itdigi / nasîhat-ı dîn ü dünyâ[dan] *(F117a/19)*	kırk / yıl[a] *(F113b/7)* ikinci / gün *(F112a/5)* ol / cân-ı 'âlemi *(F115a/3)*

3.1.3. İyelik Grubu

siziñ / zamân-ı devletiñiz[de] (F109a/16-17)

3.1.4. Bağlama Grubu

şarken **ve** ğarben *(F111a/8)*	ğarîb renklere ve ‘acîb şekillere *(F111a/2)*	re‘âyâ ile ‘asker *(F109a/1)*

3.1.5. İkileme

alay alay *(F111b/3)*	pâre pâre *(F116a/10)*	sürbe sürbe *(F109a/3)*

3.1.6. Birleşik Fiil Grubu

nümâyân / ol[up] *(F110b/6)*	ferâmûş / it[dim] *(F111b/22)*	kazf / eyle *(F112b/1)*	hurûc ide yazdılar *(F117a/7)*

3.1.7. Edat Grubu

her biri bir sîmâ-yı dil-ârâ **ile** *(F108a/7)* bir mikdâr tevakkufdan **soñra** *(F108b/11)* kahr-ı a‘dâ-yı dîn **içün** *(F108b/19)*	‘âlem-i zâhiredeki **gibi** *(F108a/14)* bu âna **dek** *(F108b/18)*

3.1.8. İsimfiil Grubu

menbâ‘-ı bârân-ı rahmet ol**mak** *(F110b/6)*	ta sabâh rûz-ı kıyâmete dek h^{v}âb-ı ‘azâbdan ba kaldırma**mak** *(F111b/12)*

3.1.9. Sıfatfiil Grubu

bâlâ-nişîn-i meclis ol**an** *(F108a/9-10)*	terâne-i meclis-i üns id**en** *(F116a/7)*

3.1.10. Zarffiil Grubu

esnâ-yı tefekkürde deryâ-yı mâl-hulyâya taldıkça *(F107b/12)* Ben dahi sâ’ir hüddâm ile hidmet id**erek** *(F108a/8)*	ve müteğâfilâne hıtâb idüp *(F108a/1)* Yezîd müdde‘î-i hilâfet-i İslâmiye iken *(F115b/14)*

3.1.11. Örtük İyelik Grubu

Takrîr-i dil-pezîriñ *(F108b/12)*

3.1.12. Sayı Grubu

on üç *(F115b/6)*

3.2. Cümle Yapıları

Klâsik nesrin söz dizimsel yapıları araştırmacılar arasında oldukça tartışmalı bir konudur. Farsçanın isim ve sıfat tamlamaları kadar Farsça cümle yapılarının da bu sahada kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda aşağıda örneklerini vereceğimiz ki’li birleşik yapılar en göze çarpan alıntı cümle yapılarıdır.

Veysî'nin cümlelerine söz dizimsel açıdan bakıldığında, kimi bölümlerde süslü bir söyleyiş adına uzun ve zarffiillerle birbirine bağlanmış ve içiçe geçmiş cümlelere rastlanır. Ancak bu örneklerden hareketle Hâb-nâme hakkında cümle kuruluşları açısından bir genelleştirme yapılamaz. Vakaların anlatıldığı bölümlerde bütün olaylar aktarıldıktan sonra cümle "*ma"mûr u âbâdân idi*" ifadesiyle bitirilir. Bu tekrarlar metne şiirsellik kazandırmak amacını taşımaktadır. Secilerin sıkça kullanıldığı bu tür metinlerde cümle yapılarının da benzer niteliklere sahip olması bu çerçevede değerlendirmelidir.

3.2.1. Basit Cümle

Metinde yan cümleciği olmayan basit cümle örnekleri sınırlıdır. Bu durumu Veysî'nin süslü üslubuna bağlamak gerekir.

Çözümleme Örnekleri

a) Ne bir sâhib-i şeri'at peygâmber ve ne bir pâdişâh-ı mu'adâlet-pervâr var idi. (F113b/1)

Yüklem	Özne
var idi	Ne bir sâhib-i şeri'at peygâmber ve ne bir pâdişâh-ı mu'adâlet-pervâr

Açıklama: Bu cümle yüklemin türü bakımından bir isim cümlesidir. Ayrıca karşılaştırma bağlaçları kullanılarak iki ayrı öznenin cümlede yer alması sağlanmıştır.

b) Zamânımızda harâbdur didigiñiz dünyâ, ne vakitde ma'mûr u âbâdân idi? (F109b/1-2)

Yüklem	Özne	Zarf Tümleci
ma'mûr u âbâdân idi	Zamânımızda harâbdur didigiñiz dünyâ	ne vakitde

Açıklama: Bu cümle anlam bakımından bir soru cümlesi, yüklemin türüyle de isim cümlesidir. Öznenin sıfatfiil grubuyla yapılmış bir sıfatla nitelendirildiği görülmektedir. Veysî'nin en basit cümle yapıların da bile anlatımı zenginleştirici dil oyunlarına başvurduğunu bu örnekten anlamak mümkündür.

3.2.2. Birleşik Cümleler

Metindeki cümlelerde kimi zaman fiile şart eki kimi zaman zarffiil ekleri getirilirek kurulmuş birleşik yapılı cümleler vardır. Bunun yanı sıra fiillerden sonra edat kullanarak da cümlenin devamı etmesi sağlanmıştır[29]. Yine Farsça kökenli ki

29 Bu edatlı yapılarla ilgili örnekler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

-dIkdAn soñra	**-dIklArIndAn mâ 'ada**	**-IncAyA dek**	**-mAk üzere**
hâk ü helâk oldukdan soñra (F112a/7), biryân itdikden soñra (F115a/4)	itmediklerinden mâ 'ada (F113b/18)	hırâmân-ı ravza-i cinân oluncaya dek (F117b/3)	ri'âyet-i cânib-i şer'-i şerîf itmek üzere (F121a/11)

bağlacı getirilmek suretiyle de birleşik cümleler kurulmuştur.

3.2.2.1. Girişik Birleşik Cümleler

Metinde, bu tip cümle yapılarının daha çok zarffiil ekleriyle kurulu olan örneklerini görmek mümkün. Ancak zarffiillerin de kimi zaman ki'li birleşik cümle yapılarıyla birlikte kullanıldığı örneklere rastlanmaktadır. Aşağıdaki tabloda sıklıkla geçen zarffiil ekleri ve örnekleri yer almaktadır.

-AlI	**-ArAk**	-dIkçA
ser-gerdân olalı (F109a/19-20)	taleb-i izdiyâd-ı darb iderek (F111b/11)	mülâhaza kıldıkça (F107b/12)
-dIkdA	**-I**	**-Icak**
dinildikde (F108b/9), zebân-ı mu'ciz-beyâna getirdikde (F110a/8), hatm-ı hıtâm urdukda (F109a/14)	diyü (F109b/16)	fermân-ber olmayıcak (F109a/9)
-IncA	**-Ip**	**-ken, iken**
Kayrevân-ı mağribe varınca (F108a/20), beytü'l-mukaddes'e gelince (F112b/10), âgeşte-i hâk ü helâk idince (F110a/1)	giderüp (F121a/18), diyüp (F108b/1)	hayâl iderken (F108a/5), 'âlem harâb iken (F109a/11)

Çözümleme Örnekleri

a) "Bu esnâda âsâr-ı mevkib-i sultânî; ya'nî kevkebe-i devlet-i Ahmed Hanî zuhûr idip 'âlem-i zâhiredeki gibi alay alay çavuşân-ı şevket-nümây ve zümre-i sipâh-ı encüm-iştibâh ve yeñiçeriyân-ı zerrîn-külâh ve ağayân-ı ser-â-ser-kaftân ve vezîrân-ı Süreyyâ iktirân-ı bi-hesabi'l-merâtib yerlerinde turup hazret-i pâdişâh-ı encüm-sipâh gelüp semend-i berk-reftâr-ı âsmân-ı kirdârından indi." (F108b/13-17)

Yüklem	Özne
indi	(hazret-i pâdişâh-ı encüm-sipâh)

-mAk içün	-mAklA, -mağla, -megle	-dIğIndAn ğayrı	
âğuşte-i hâk ü helâk olmak içün (F119a/6), tûşe-i mûr u mâr itmek içün (F112b/3)	belirmekle (F121a/1), teğayür-i tavr-ı pâdişâhî itmekle (F107b/19), baş u cân oynatmağla (F109a/6)	şer ü şürûr olduğundan ğayrı (F115b/9)	

Dolaylı Tümleç	**Zarf Tümleci**
semend-i berk-reftâr-ı âsmân-ı kirdârından	Bu esnâda … hazret-i pâdişâh-ı encüm-sipâh gelip

b) "Ve hânedânımız hayr-hvâhı olan kullar uğur-ı hümâyûnda baş u cân oynatmağla munkarız olup sefer zarûretiyle kulluk silkine mülhak olan kullar dahi hakk-ı ni'met-i pâdişâhîyi bilmeyüp celâlîniñ tavrın kollanup memâlik-i mevrûse-i 'Osmânî bu kadar zamândan beri pây-mâl-ı eşkıyâ olmağla hânümân-ı re'âyâ suzân u perîşân olmuşdur." (F109a/5-9)

Yüklem	Özne	Zarf Tümleci
suzân u perîşân olmuşdur	hânümân-ı re'âyâ	Ve hânedânımız hayr-h^{v}âhı olan … pây-mâl-ı eşkıyâ olmağla

c) "Bi'l-âhire Mekke-i mükerreme'de bîgâne-i hâne-i Hudâ olan sanemlerinden reşha-i feyz-i 'inâyet recâsına âdemler gönderüp muntazır-ı bârân-ı ihsân olduklarında taraf-ı fâ'izü'ş-şeref-i Ka'be'den bir ebr-pâre-i siyâh nümâyân olup menba'-ı bârân-ı rahmet olmak mülâhazasıyla cümlesi şâdân u handân ve raks-künân u dest-efşân müteveccih-i ebr oldular." (F110b/4-7)

Yüklem	Özne	Dolaylı Tümleç
müteveccih oldular	cümlesi	ebr
Zarf Tümleci	Zarf Tümleci	Zarf Tümleci
menba'-ı bârân-ı rahmet olmak mülâhazasıyla	şâdân u handân ve raks-künân u dest-efşân	Bi›l-âhire Mekke-i mükerreme›de … nümâyân olup

3.2.2.2.Ki'li Birleşik Cümleler[30]

Metinde 39 ki'li birleşik cümle belirlenmiştir. Bu cümleleri işlevleri/görevleri yönünden incelediğimizde, ağırlıklı olarak ki'den sonraki ögenin ki'den önceki bir ismin sıfatı işleviyle kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra ki'den sonra gelen ögeler, özne, nesne, zarf ve dolaylı tümleci olarak da işlev görmektedirler. Aşağıda, metindeki ki'li birleşik cümle örneklerinin sadece sayfa ve satır numaralarını vererek bir sınıflandırma yapılmıştır.

3.2.2.2.1. Bir Adın Sıfatı Olarak[31]

ol pâdişâh-ı cihân-âferîn hazretleriniñ tarâvet-bahş-ı hadîka-i takdîsi olsun Kİ (F107b/1-2), ol tâc-bahş-ı şâhân-ı cihân olan sultân-ı ğayb-dân cenâbınıñ

30 Ki'li birleşik cümle yapıları için şu eserlere bakılabilir: Mertol Tulum (1978), **Ma'arif-name, Metin ve Ki'li Birleşik Cümleler Üzerine Bir İnceleme**, Basılmamış Doçentlik Tezi, İstanbul; Muhammet Yelten (2005), "Pars-Nâme'deki Ki'li Birleşik Cümleler Üzerine", **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, cilt 2, sayı 4, Aralık 2005, s.45-56. ve Ece Çohadar (2008), **Türkiye Türkçesinde Ki'li Birleşik Cümle Üzerine Bir İnceleme**, Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

31 Altı çizili kelime ve kelime birlikleri, ki'den sonra gelen ögelerin nitelediği ya da belirttiği adları göstermektedir.

pîrâye-i iklîl-i temcîdi ola Kİ (F107b/4), bir tâ'ife-i celîlü'ş-şâne râst geldim Kİ (F108a/6), Ol pâdişâh Kİ (F108b/13), bu semte îsâr olundı Kİ (F108b/6), kavm-ı 'Âd Kİ (F110a/12), Ol kavm-ı cabbâr Kİ (F110b/8-9), yevm-i ziynet-i Fir'avnîde, Kİ (F112a/18), kabza-i isti'dâdı olan tîğ-ı bî-dirîğ-ı tuğyân, Kİ (F112b/9), beytü'l-mukaddes'e, Kİ (F112b/12), gencîne-i cevâhir Kİ (F112b/16), eyyâm-ı câhiliyetde Kİ (F113a/21-F113b/1) ol kadar hâlât zuhûr itmiş-idi Kİ (F114b/13), hâkim-i Mısr olan Muhammedî Kİ (F115a/2), Mülûk-ı benî Ümeyye, Kİ (F115b/6), mıtrabe-i meclis olan câriye-i ğâniyesine, Kİ (F116a/2), ben ol cabbâr-ı 'anîdim Kİ (F116a/13), Esmâ binti Ebû Bekri's-sıddîk hazretine, Kİ (F116b/4), Mü'eyyidü'd-dînü'l-'Alkamî, Kİ (F117b/9), iki şehzâde-i âzâdesi, Kİ (F118b/4), şehr-i Bağdâd, Kİ (F119a/10), bir vak'a-i 'azîme zuhûr itmişdir Kİ (F121a/1), kazâyâ Kİ (121a/20)

3.2.2.2.2. Bir Cümlenin Ögesi Olarak

Özne Görevinde	Nesne Görevinde	Dolaylı Tümleç Görevinde	Zarf Tümleci
müşkil budur Kİ (F108b/14), münfehim olur Kİ (F109a/15), münâsib-i hâl budur Kİ (F118a/21), ehemm-i umûr budur Kİ (F121a/4)	fikr iderdim Kİ (F107b/13), buyurdular Kİ (F109a/15), didi ki (F119a/20)	az kaldı Kİ (F108b/10)	cevâb yazup Kİ *(F117b/19)*

3.2.2.2.3. Diğer İşlevlerde

Ara Söz Olarak	Açıklama Cümlesi Olarak	Sebep-Sonuç İlişkisi Olarak	Dahi Edatı Anlamında
Bizim Kİ (F110b/16)	şöyle kazf eyledi Kİ (F112b/1)	Kalb Kİ (F108b/7), cülûs eyleyesin Kİ (F108b/15), Kul Kİ (F109a/9), tahrîk-i rikâb idesiz Kİ (F117b/14), bezl itmediñ Kİ (F119a/3)	makûlesinden midir Kİ (F118b/21)

Çözümleme Örnekleri

a) "Nesîm-i çemen-ârâ-yı hamd u senâ, ol pâdişâh-ı cihân-âferîn hazretleriniñ tarâvet-bahş-ı hadîka-i takdîsi olsun **ki**, cûy-bâr-ı şemşîr-i selâtîn-i 'adl-âyîn ile rû-yı zemîni lâle-zâr-ı emn ü emân eyledi." (F107b/1-3)

Yüklem	Özne	**Nesne**	Dolaylı Tümleç
bahş olsun	Nesîm-i çemen-ârâ-yı hamd u senâ	ol pâdişâh-ı cihân-âferîn hazretleriniñ hadîka-i takdîsi	tarâvet

Açıklama: Bu cümlede ki'den sonra gelen cümle kendinden önceki cümlede

yer alan “padişah” isminin sıfatı durumundadır.

b) “Nâgâh, derîçe-i çeşm-i cihân-bînime perde-i ğaflet asılup, merdüm-dîde-i ğam-dîde ğunûde-i mehd-râhat olup, seyyâh-ı cihân-gerd-i rûh, temâşâ-yı şehristân hayâl iderken, nâgehân, bir tâ’ife-i celîlü’ş-şâne râst geldim ki, her birinin̄ nâsıye-i hâlinden nûr-ı sa‘âdet lâmi‘ olup, her biri bir sîmâ-yı dil-ârâ ile, hırâmân olarak bir bâğçe-i firdevs-nişâne yettiler.” (F108a/4-7)

Yüklem	**Özne**	**Dolaylı Tümleç**
râst geldim	“ben” gizli özne	bir tâ’ife-i celîlü›ş-şâne
Zarf Tümleci	**Zarf Tümleci**	
nâgehân	Nâgâh, derîçe-i çeşm-i cihân-bînime perde-i ğaflet asılup, merdüm-i dîde, ğunûde-i mehd-râhat olup, seyyâh-ı cihân-gerd-i rûh, temâşâ-yı şehristân hayâl iderken	

Açıklama: Bu cümlede ki’den sonra gelen yardımcı cümle temel cümleye sıfat cümleciği olarak bağlanmaktadır. “bir tâ’ife-i celîlü’ş-şâne”nin sıfatı durumundadır.

c) “Kul ki, benim kulumdur; baña tâbi‘ ve fermân-ber olmayıcak, baña şemşîr-i ‘adl u dâd ile sıyânet-i ra‘iyyet ve zabt u rabt-ı memleket nice kâbil olur?” (F109a/9-10)

Yüklem	Özne	Dolaylı Tümleç	Zarf Tümleci	Zarf Tümleci
nice kâbil olur	sıyânet-i ra‘iyyet ve zabt u rabt-ı	baña	baña tâbi‘ ve fermân-ber olmayıcak	şemşîr-i ‘adl u dâd ile

Açıklama: Bu cümledeki ki’den önceki öge yardımcı cümlenin öznesidir. Burada “mademki” anlamında kullanılmıştır.

d) “Hazret-i sultân-ı ğayb-dân “celle celâlihu” serîr-i saltanat-ı ‘Osmânîyeyi baña, böyle ‘âlem harâb iken âmâde itmeyüp, ma‘mûr u âbâdân iken müyesser ideydi; zabt-ı memleket ve hall u ‘akd-ı umûr-ı ra‘iyyet nice olur, görüleydi ve şemîm-i safâ-bahş-ı ‘adl u insâf ile dâmen-i âhirü’z-zamân kıyâmete dek mu‘attar olaydı, diye pâdişâh-ı ‘âlem, kelâmına hatm-ı hıtâm urdukda, Hazret-i Zü’l-karneyn dahi semt-i tahkîka imâle-i licâm-ı kelâm edüp, müte‘accibâne buyurdular ki” (F109a/10-15)

Yüklem	Özne	Zarf Tümleci
buyurdılar	Hazret-i Zü›l-karneyn	müte‘accibâne
Zarf Tümleci	**Zarf Tümleci**	

semt-i tahkîka imâle-i licâm-ı kelâm edip	Hazret-i sultân-ı ğayb-dân …..hatm-ı hıtâm urdukda	

Açıklama: Bu cümledeki ki'den sonra gelen öge temel cümlenin nesnesi durumundadır. Burada nesneyi çözümleme bölümünde göstermeyişimizin sebebi nesnenin uzunca bir cümleler dizisinden meydana gelmiş olmasıdır.

3.2.2.3. Şart Cümlesi

Metnimizde şart cümlesi yapısındaki az sayıda örneğe rastlanmaktadır. Kimi örnekler de diğer cümle yapıları arasında yer almaktadır.

Çözüm Örnekleri

a) Meselâ bakkâlıñ biriniñ mîzânı naks çıksa, tiz cezâsı tertîb olsun diyü ibrâm iderdi. (F119b/14-15)

Yüklem	Özne
ibrâm iderdi	Gizli özne
Zarf Tümleci	Zarf Tümleci
bakkâlıñ biriniñ mîzânı naks çıksa	tiz cezâsı tertîb olsun diyü

Açıklama: : Bu cümlede iki şart ve zarffiil yan cümlecikleri dolayısıyla iki yan cümlecik bulunmaktadır. Meselâ kelimesi, yüklemle ilgisi bakımından cümle dışı öge olarak değerlendirilmektedir.

b) Zûr-ı bâzûda kemer-gâh-ı kûhe el ursalar; yerinden ayırırlar32. (F110b/8-9)

Yüklem	Özne
ayırırlar	Gizli özne
Dolaylı Tümleç	Zarf Tümleci
yerinden	zûr-ı bâzûda kemer-gâh-ı kûhe el ursalar

Açıklama: : Bu cümle ilk cümleye göre yapısı bakımından daha yalın bir şart cümlesidir. Hem yapı hem de anlam bakımından şart cümlesinin tüm özelliklerini taşımaktadır.

3.2.3. Karmaşık Cümleler

Karmaşık cümle farklı birleşik cümlelerin bir araya gelmesinden oluşan bir cümle yapısıdır.33 Metnimizde de girişik birleşik, ki'li birleşik ve şart cümlelerinin birlikte kullanıldığı uzun cümleler yer almaktadır. Cümlelerin bu denli uzun olmasını bu yapıyla açıklamak mümkündür.

Çözüm Örneği

Nâgâh, derîçe-i çeşm-i cihân-bînime perde-i ğaflet asılup, merdüm-dîde-i

32 Bu cümle, diğer cümle yapılarının arasında yer almaktadır.

33 Bu terimi ilk olarak Kaya Bilgegil (1984:97-98) kullanmıştır.

ğam-dîde ğunûde-i mehd-râhat OLUP, seyyâh-ı cihân-gerd-i rûh, temâşâ-yı şehristân hayâl İDERKEN, nâgehân, bir tâ'ife-i celîlü'ş-şâne râst GELDİM Kİ, her biriniñ nâsıye-i hâlinden nûr-ı sa'âdet lâmi' OLUP, her biri bir sîmâ-yı dil-ârâ ile, hırâmân OLARAK bir bâğçe-i firdevs-nişâne YETTİLER VE hezâr haşmet ü vakârla birer kürsî-i zer-nigârda karâr EYLEDİLER34. (F108a/4-8)

Açıklama: Bu cümlede GELDİM Kİ ile öncesi girişik birleşik cümle. Kİ'den sonra gelen cümle kendi içinde OLUP'tan dolayı girişik birleşik cümle olmakla birlikte Türkçe yapıya göre tâ'ife kelimesinin sıfatı durumundadır. GELDİM Kİ ve YETTİLER VE ise öznesi ortak bağlı cümle olarak nitelendirilebilir. Tüm cümle, farklı yapıları içermesi dolayısıyla karmaşık cümledir, denilir.

4. Sonuç

Hâb-nâme, dil kullanımı bakımından döneminin özelliklerini yansıtır. Eserde Sebk-i Hindî üslubunun izleri görülür. Arapça ve Farsça kelimeler yoğun bir biçimde kullanılır. Dikkati çeken nokta Arapça kelime ve kelime gruplarının bile çoğunlukla Farsça kelime grubu kalıbında Osmanlı Türkçesi metinlerine girmesidir. Osmanlı Türkçesinin "*üç dilden mürekkep yapay bir dil*" olarak nitelendirilmesini bu tarz sanatlı nesir örneklerine bağlamak mümkündür.

Biz tüm eleştirilere ve uzak duruşlara rağmen klâsik nesir geleneğinin günümüz Türkiye Türkçesindeki edebi metinlerde izlerinin sürülmesi gerektiği düşüncesini taşıyoruz. Bu noktada düşüncemizi doğrulayacak nitelikte belki şu örneği vermek yerinde olur. Yusuf Atılgan'ın Anayurt Oteli adlı romanından aldığımız örnek Veysî'den yüzyıllar sonra da girift ve uzun bir cümlenin edebi metinlerde kullanılabileceğinin bir göstergesidir aslında[35]:

> "Bedeni, yüzü yana yana, düşlerle, karabasanlarla, çoğu uzaktan yüzüne saldıran kedinin uğultulu vınlamasıyla sıçrayarak, dingin, bir şey yemeden, ara sıra birkaç adım ötedeki ayakyoluna gittiğinde bol bol su içerek, başı, ayakları büyüyerek yattığı uzun zamanın sadece iki gün olduğunu iyiliğe döndüğü, gene bir düşle uyanıp alçak sesle 'İyi ya, yirmi sekiz Kasımda olsun' dediği gecenin sabahı ağır ağır giyindikten sonra aynanın önünde "dört ya da beş günlük" sakalına dura dura, gücün kesip dokuzu on iki geçe durmuş saatını cebine koyarak (kasanın üstündeki çalar saat on ikiye sekiz kala durmuştu) serin, kapalı neredeyse yağacak bir havada istasyona gidip aldığı gazetede '7 Kasım Perşembe'yi görünce anlamıştı."

Çalışmada dil bilgisi incelemesinin yanı sıra özgün metnin oluşturulması ve bugünkü dile aktarısı da ayrıca değerlendirilmelidir. İlk çıkış noktası B nüshası olarak kısaltılan matbu metin olsa da S ve F nüshalarıyla metin sağlamlaştırılmış, nüsha farkları çok sayıda dipnotla belirtilmiş, asıl metne yakın olduğu düşünülen yeni bir metin oluşturulmuştur. Bugünkü dile aktarımı ise daha zorlu bir çalışmayı gerektirmiştir. Hem özgün cümle yapılarını korumaya hem Veysî'nin titiz

34 Yüklem değeri taşıyan kelimeler özellikle büyük harfle gösterilmiştir.

35 Yusuf Atılgan (2010), **Anayurt Oteli**, Yapı Kredi Yayınları, (ilk baskısı 1973), s.95.

süslü söyleyişini ve edebi sanatları yansıtmaya hem de metnin bugünkü okuyucu tarafından anlaşılmasına imkân tanıyan bir yaklaşım sergilenmiştir. Yine de geçmiş zamana ait bir metnin anlam değerini bugüne taşımada eksik kalan bir yön hep olacaktır. Bu anlamda kusur ve hata varsa, Veysî'den çok bize aittir.

Sonuç olarak yoğun bir mesai ile ortaya çıkardığımız çalışmamız, daha önceki incelemelerin deneyimlerini dikkate almakla birlikte Hâb-nâme ile ilgili yeni katkılar getirmektedir. Bu bağlamda eserin Türk dili araştırmacıları kadar diğer sosyal bilim disiplinlerinde de yankı bulması ümidini taşıyoruz.

METİN

ḪVĀB-NĀME-İ VEYSĪ

Bİ'SMİ'LLĀḪİ'R-RAḪMĀNİ'R-RAḪİM

(F107b/1) (B262/1) *Nesīm-i çemen-ārā-yı ḥamd u s̱enā, ol pādişāh-ı cihān-āferīn ḥażretleriniñ* ***(B2)*** *ṭarāvet-baḫş-ı ḥadīḳa-i* ***(F2)*** *taḳdīsi olsun ki, cūy-bār-ı şemşīr-i selāṭīn-i ʿadl-āyīn* ***(B3)*** *ile rū-yı zemīni lāle-zār-ı emn* ***(F3)*** *ü emān eyledi ve şeb-çerāġ-ı şükr ü sipās, ol tāc-baḫş-ı* ***(B4)*** *şāhān-ı cihān olan*[1] *sulṭān-ı* ***(F4)*** *ġayb-dān cenābınıñ pīrāye-i iklīl-i temcīdi ola*[2] *ki,* ***(B5)*** *cevher-i ṭīġ-i cihān-gīr-i mülūk ile hemīşe, ıslāḥ-ı* ***(F5) (F6)*** *mizāc-ı*[3] *kāʾināt itdi*[4]*; ve leʾālī-i* ***(B6)*** *ṣalāvāt*[5] *ol ḥāmil-i livāʾü'l-* ***(F7)*** *ḥamd u*[6] *şefāʿat ḥażretiniñ*[7] *nis̱ār-ı ḫāk-pāy-ı* ***(B7)*** *ʿarş-peymāsı*[8] *olsun ki*[9]*, lemeʿān-ı şemşīr-i şerīʿati ile*[10] *ʿālemden* ***(F8)*** *küfr ü feṣād u ẓulemātı*[11] *giderüp*[12]*, ve*[13] *gümrāhān* ***(B8)*** *ve aṣḥāb-ı şeḳāvet anuñla rāh-ı müstaḳīme mühtedī oldular.* ***(F9)*** *Ve āl u aṣḥābına* ***(B9)*** *zīver-i tāc-ı iḳbāl ola ki*[14]*, her biri bir ṭīġ-i elmās-gūn-ı mercān-rīz-i ġazā ile ḫūn-ı* ***(B10) (F10)*** *aʿdā-yı dīnden sāḥa-i zemīni hem-reng-kān-ı bedehşān ḳıldılar.*

Beyt

(B11)(F11) Ḫayr-ḫᵛāh-ı devlet-i ḫākān-ı Keyḫusrev-serīr
Dāʿī-i iḳbāl-i Veysī yaʿnī el-ʿabd (B12) u'l-faḳīr

bu ḥavādis̱-i ʿālem-i kevn ***(F12)*** *ü fesādı mülāḥaẓa ḳıldıḳça, ve es̱nā-yı tefekkürde* ***(B13)*** *deryā-yı māl-ḫulyāya ṭaldıḳça, böyle gevher-keş-i silk-i* ***(F13)*** *temennā*[15] *olup, fikr* ***(B14)*** *iderdim ki*[16]*: " Bu eyyāmda, pādişāh-ı*[17] *felek-bār-gāhımız ḫalīfe-i rū-yı zemīn,* ***(B15)*** *ṣāḥib-* ***(F15)*** *ḳırān-ı Sikender-ḳarīn, zībende-i tāc u taḫt, şehriyār-ı fīrūze-baḫt, āf-tāb-ı cihān-* ***(B16)*** *efrūz, Merrīḫ-i*[18] *düşmen-sūz, cihān-* ***(F16)*** *gīr-i Cemşīd-naẓīr, tāc-dār-ı Erdeşīr-şemşīr,*

Beyt

(B17) Şehenşāh-ı Cem-ḳadr u[19] *ʿālī-tebār*
Peder-ber-peder Ḫusrev -i tāc-dār

[1] *S, F : olan, B: ol*
[2] *F ve S: ola ki B: olsun*
[3] ***(F5) Beyt*** Şehānend fermānde rūzigār / Şehānend emn u amān-rā medār ***(F6)*** / Şahān-ı nūr-ı çeşm-i benī ādemend / Medār rifā best ʿālemend *mizāc-ı B ve S: mizāc-ı*
[4] *mizāc-ı kāʾināt itdi F'de yok.*
[5] *B: ṣalāt u selām, S: delālī-i ṣalāvāt*
[6] *F'de yok.*
[7] *B : ḥażretleriniñ*
[8] *S : hümāsı*
[9] *F ve S: olsun ki B : ola ki*
[10] *F ve S: şerīʿati ile B : şerīʿatle*
[11] *F: küfr ü feṣād u ẓulmāt B: ẓulmet-i ẓulmāt S : ẓulmāt-i ẓalālet*
[12] *B ve S: gidüp*
[13] *B ve S'de yok.*
[14] *B: Ve zīver-i tāc-ı iḳbāl, aṣḥāb u āl ḥażerātine ola ki,*
[15] *F'de t'nin iki noktası unutulmuş.*
[16] *F ve S: fikr iderdim ki B : fikr iderken dirdim ki*
[17] *B ve S: pādişāhımız şehenşāh-ı*
[18] *F'de yok.*
[19] *B ve S'de yok.*

(F17) ḫākān-ı bülend-mesned-i serīr-ārā-yı[20] (B263/1) devlet-sermedü's-sulṭān Aḥmed Ḫan bin (B2) Muḥammed Ḫan[21] "ebeda'llāhü[22] teʿālā[23] (F18) ʿazzehü ve eyyede ve şeddede esāse salṭanatihi ve şeyyede" ḥażretleriniñ (B3) rikābına yüz sürüp[24], bilā-vasıṭa saʿādet-i (F19) mükālemeye nāʾil olaydım." (B4) Yāhūd gāhī[25] tefaḳḳud-ı aḥvāl-i fuḳarā içün taġayyür-i ṭavr-ı pādişāhī itmekle geşt ü güẕār-ı (B5) (F108a/1) bāzār[26] iderken, bārī rāst geleydim. Ve müteġāfilāne ḫıṭāb idüp, aḥvāl-i perīşān (B6) tamām oldu[27], ve eşḳıyā (F2) teʿaddīsi kemālin buldı, diyeydim. Ve zuʿm-ı fāsidimce[28] tedbīr-i (B7) ıṣlāḥ-ı memlekete müteʿalliḳ niçe muḳaddemāt[29] ʿarż ideydim, (F3) diyü bu efkār-ı perīşān (B8) üzere[30] bir gice küşe-nişīn-i zāviye-i miḥnet[31] ve ḫasta-ḥal-i ġumūm-ı ʿuzlet (F4) idim. Nā-gāh, (B9) derīçe-i çeşm-i cihān-bīnime perde-i ġaflet aṣılup, merdüm-dīde-i ġam-dīde ġunūde-i[32] (F5) mehd-rāḥat (B10) olup, seyyāḥ-ı cihān-gerd-i[33] rūḥ, temāşā-yı şehristān ḫayāl iderken, nāgehān, (F6) bir ṭāʾife-i (B11) celīlü'ş-şāne rāst geldim ki, her biriniñ nāṣıye-i ḥālinden nūr-ı saʿādet lāmiʿ olup, (B12) (F7) her biri bir[34] sīmā-yı dil-ārā ile, ḫırāmān olarak bir bāġçe-i firdevs-nişāne yettiler ve[35] (B13) hezār ḥaşmet (F8) ü vaḳārla[36] birer kürsī-i zer-nigārda ḳarār eylediler. Ben[37] daḫi sāʾir ḫuddāmla[38] (B14) ḫidmet iderek; yaʿnī (F9) sāye-miṡāl ʿaḳablarınca giderek, ol maḳāma vardım,[39] ve[40] maḳām-ı ḫidmetde ṭurdum. (B15) Bālā-nişīn-i[41] (F10) meclis olan devlet-mendiñ işāretiyle besāṭ-ı[42] sebze-i[43] çemen-zār üstüne oturdum. Meger (B16) āf-tāb- (F11) vār-ı ṣadr-nişīn[44] olan İskender-i Ẕü'l-ḳarneyn olup, yemīn ü yesārında nücūm-ı (B17) (F12) ẓāhire gibi lemeʿān idenler selāṭīn-i māżiyye-i Āl-i ʿOṡmān "ḳaddesa'llāhü esrārahüm" ḥażerātı (B18) imiş. (F13) Bu eṡnāda, āṡār-ı mevkib-i sulṭānī[45]; yaʿnī kevkebe-i devlet-i Aḥmed Ḫanī[46] "E'azzehuʾllāhu[47] (B19) fi'd-dāreyni" (F14) ẓuhūr idüp, ʿālem-i ẓāhiredeki gibi alay alay çavuşān-ı (B20) şevket-nümāy ve zümre-i sipāh-ı (F15) encüm-iştibāh ve yeñiçeriyān-ı zerrīn-külāh ve aġayān-ı ser-ā-ser- (B21) ḳaftān ve vezīrān-ı Ṡüreyyā, (F16) iḳtirān-ı bi-ḥeṣabi'l-merātib yirlerinde ṭurup, ḥaẓret-i pādişāh-ı (B22) encüm-sipāh gelüp, semend-i (F17) berḳ-reftār-ı āsmān-ı kirdārından indi.

[20] F: ḫākān-ı bülend-mesned-i serīr-ārā-yı B: ḫākān-ı mesned-ārā-yı
[21] F: Aḥmed Ḫan bin Muḥammed Ḫan B ve S: bin es-sulṭānü's-sulṭān Aḥmed Ḫan bin es-sulṭān Muḥammed Ḫan
[22] F ve S : ebedallāhü B: eyyeda'llāhü
[23] F'de yok.
[24] S ve F: rikābına yüz sürüp B: rikāb-ı kām-yāb-ı hümāyūnlarına yüz sürüp
[25] S :gāh
[26] B ve S: şehr ü bāzār
[27] F: aḥvāl-i perīşān tamām oldu B ve S: aḥvāl-i ʿālem perīşān oldu
[28] B ve S: fāsidim üzere
[29] S ve F : niçe muḳaddemāt B: kelīmāt-ı muḳaddemāt
[30] B: ile
[31] B ve S: miḥnet F: miḥnet idim
[32] B: merdüm-i dīde-i ġunūde-i
[33] B. : cihān-gīr-i
[34] S : pür
[35] S ve F : ve B: ki
[36] B ve S: vaḳār ile
[37] ben B : bu faḳīr
[38] B ve S: ḫüddām ile
[39] S: giderek, ol maḳāma vardum B: giderek
[40] B ve F'de yok.
[41] F: Bālā-nişīn-i olan (Müstensih yanlışlıkla meclis kelimesinden sonra gelecek olan kelimesini yazmış, sonra yuvarlak içine almış.)
[42] B'de yok.
[43] S : bisāṭ-ı sebze-i
[44] B: ol āf-tāb-ı ṣadr-nişīn
[45] B : sulṭān
[46] B : Ḫan
[47] B ve S: E'azzehuʾllāhu teʾālā

Beyt

(B23) Furūd-āmed ez-esb şāh-ı cihān
Mesīḥā, (F18) bezīr-āmed ez-āsmān

*Dā'ire-i meclisden **(B24)** ḫāric İskender-i Ẕü'l-ḳarneyn ṭarafına muḳābil bir muraṣṣa **(F19)** taḫt-ı zer-beft-sāye-bāna cülūs **(B25)** eyledi[48]. Ve ḥaẓret-i Ẕü'l-ḳarneyn ile mükālemeye başladı. **(F20)** Bu bende-i nā-çīz daḫi, Ḥaẓret-i **(B26)** Ẕü'l-ḳarneyn gibi maṭla'-ı Ḥāverān-ı şarḳdan, Ḳayrevān-ı maġribe varınca **(F21)** 'ālemi musaḫḫar-ı **(B27)** şemşīr-i fermān-ber[49] eylemiş[50] bir pādişāh-ı ḥakīm-meşrebiñ[51] kelīmāt-ı ḥikmet-āmīzin[52] istimā'a itmek **(B264/1) (F108b/1)** ne sa'ādet-i 'uẓmādır. Ḫuṣūṣā, pādişāhımız ḫalīfe-i rū-yı zemīn[53] ile[54] **(B2)** mükāleme eyleye, diyüp[55], nihāl-i **(F2)** gül gibi ser-ā-ser gūş olup ṭurdum[56]. Ve rū-yı teveccühü nīlūfer- **(B3)** ṣıfat cemāl-i ḫūrşīd-miṣāllerine **(F3)** ṭutdum, ve ol meclis-i feraḥ-baḫşıñ ṣafāsından **(B4)** sā'ir aḥvālimi unutdum[57]. Gāh Ḥaẓret-i Ẕü'l-ḳarneyn, **(F4)** taḥrīk-i zebān-ı mu'ciz-beyān **(B5)** idüp pādişāh-ı[58] 'ālem, tevcīh-i sāmi'a-ı iẕ'ān buyururlar idi[59], **(F5)** gāh pādişāhımız leb-i **(B6)** dürr-niṣārın şekker-rīz idüp, Ḥaẓret-i İskender, ol nebāt-ı kelīmātdan şīrīn- **(F6)** meẕāḳ **(B7)** olurlar idi[60]. Giderek cevāhir-i kelām bu semte īṣār olundu ki pādişāhlar 'ālemiñ **(B8) (F7)** ḳalbidir. Ḳalb ki, müstaḳīmü'l-aḥvāl olmayup, ḥadd-i i'tidālden münḥarif ola beher-ḥāl **(B9)** beden iḫtilāl- **(F8)** peẕīr olur. İmdi, pādişāhlara 'adl u dād, ser-māye-i sedāddır ve[61] merḥamet **(B10)** ü inṣāf, sebeb-i **(F9)** cem'iyyet-i re'āyā[62] ve cevr ü i'tisāf, bā'iṣ-i perīşān-ı berāyādır, dinildikde **(B11)** pādişāhımız "ẓıllu'llāh[63]" **(F10)** ḥażretleri bir medd[64] āh çekdi[65], az ḳaldı ki[66], gül-berg-i ruḫsār-ı lāle- **(B12)** reng sünbül-boyuna jāle-i sirişk **(F11)** perīşān ola[67]. Bir miḳdār tevaḳḳufdan ṣoñra*

(B13) Beyt

Şeh-i kāmrān ḫusrev-i Cem-cenāb
(F12) Zī-deryā-yı leb-riḫt der-ḫoş-āb

***(B14)** didi ki: İy ṣāḥib-ḳırān-ı 'ālem! Taḳrīr-i dil-peẕīriñ üzere, **(F13)** pādişāhlara 'adl u dād, ser-māye-menşūr-ı[68] sa'ādet **(B15)** olduğu ma'lūmumdur[69]. Ol[70] pādişāh ki, pür-*

[48] B: itdi
[49] B: fermānı, S: fermān
[50] F'de yok.
[51] F: ḥakīm-meşreb
[52] B: ḥikmet-āyīnin
[53] B ve S: rū-yı zemīn ḫalīfesi
[54] B: ola da, anıñla
[55] B: diyü
[56] F: olup ṭurdum B ve S: oldum
[57] B: ferāmūş itdim
[58] B ve S: ḥaẓret-i pādişāh-ı
[59] B: buyururlar
[60] B: olurlardı
[61] B'de yok.
[62] B: re'āyādır
[63] B : ẓıllu'llāh fī'l-'ālem
[64] B'de yok.
[65] B : çekdi ki
[66] B'de yok.
[67] S: reng sünbül-boyına jāle-i sirişk perīşān ideler B: renginden jāle-miṣāl ḳaṭarāt-ı sirişk-i dīdeyi rīzān iderler
[68] F: ser-māye-i menşūr-ı B ve S: pīrāye-i
[69] B ve S: ma'lūmdur
[70] B ve S: Ve ol

*çeşme-i[71] **(F14)** inṣāfdan bī-naṣībdir, ʿayn-ı ʿināyet-i Ḥaḳʿdan **(B16)** maḥrūmdur. Ammā müşkil budur ki, imdād-ı[72] ʿavn-ı **(F15)** Ḥażret-i Rabbü'l-erbāb ile "celle celālihu[73]" **(B17)** bir zamānda taḫt-gāh-ı salṭanata cülūs eyleyesin ki, kār-ḫāne-i[74] ʿālem, ser-ā-ser **(F16)** ḫarāb u yebāb **(B18)** ve ḫalḳıñ āteş-i fitne-i eşḳıyā ile cigerleri kebāb ola. Ceddüm "merḥūm ve maġfūrün-leh[75]" ḫudāvendigār-ı **(B19)** **(F17)** aʿẓam, sulṭān Murād Ḫan "ṭayyeba'llāhu teʿālā[76] s̱erāhu" ḳalʿ-i şecere-i rafż ü ilḥād[77] içün memālik-i **(B20)** Ḳızılbaş-ı **(F18)** bed-maʿāşe[78] rāyet-i hümāyūn-hümā sāye-i[79] sulṭānī birle ʿasākir-i[80] deryā-ḫurūş gönderiliden[81] **(B21)** bu āna dek ḳırḳ yıla **(F19)** ḳarībdir[82] şarḳ u[83] ġarba ser-dārlar; yaʿnī ḳahr-ı aʿdā-yı dīn içün **(B22)** sipāh-sālār gönderilüp, bir yıl **(F20)** sefer terk olmamak ile[84] nice[85] mekrūhāt[86] iḫtiyār olunup, mes̱elā **(B23)** menāṣıb-i ʿaliyye ve merātib-i seyfiyye nice **(F21)** nā-ehl ve sefye eline düşüp[87], rū-yı zemīnde gūşe-be-gūşe **(B24)** ḳıyāmetler ḳopdu.[88] Her yıl ẕehāb u ıyāb-ı[89] **(F109a/1)** ʿasker[90] tekālifinden reʿāyā ile ʿasker miyānesine ʿaẓīm **(B25)** fitne-engīz[91] düşüp, giderek muḫāṣama-ı lisān, **(F2)** muḥākeme-i seyf ü sināne müʾeddī olmaġla **(B26)** aṣl-ı ḫilḳatinde şecere-i şeḳāvet merkūz olanlar seçilüp, çıḳup[92], **(F3)** fiʾe-i bāġiyye-i[93] **(B27)** eşḳıyā[94] sürbe sürbe olup, sürbe nāmına olan sürbeleriñ[95] bir ḳaçı bir biriniñ[96] **(B265/1)** **(F4)** ḳaldırdıġı rāyet-i maʿkūse altına cemʿ olup, biri birine muʿīn ü ẓahīr olaraḳ **(B2)** yek-pāre ṭabl-ḫurūc **(F5)** velvelesin āsmāna yetirüp celālīniñ şiʿārın iẓhār eylediler. Ve **(B3)** "ābā ʿan ceddin[97]" ḫānedānımız ḫayr-ḫᵛāhı **(F6)** olan ḳullar, uġur-ı hümāyūnda baş u cān oynatmaġla **(B4)** munḳarıż olup, sefer żarūretiyle **(F7)** ḳulluḳ silkine mülḥak olan ḳullar daḫi ḥaḳḳ-ı niʿmet-i[98] pādişāhīyi (B5) bilmeyüp, celālīniñ ṭavrın ḳollanup, **(F8)** memālik-i mevrūs̱e-i ʿOs̱mānī bu ḳadar zamāndan beri pāy-māl-ı eşḳıyā **(B6)** olmaġla ḫānümān-ı reʿāyā, suzān u perīşān **(F9)** olmuşdur. Ḳul ki, benim ḳulumdur; baña tābiʿ ve fermān-ber **(B7)** olmayıcaḳ, baña nice şemşīr-i[99] ʿadl u dād ile ṣıyānet-i **(F10)** raʿiyyet ve żabṭ u rabṭ-ı memleket[100] ḳābil olur? **(B8)** Ey ṣāḥib-ḳırān! Eger[101] Ḥażret-i **(F11)** sulṭān-ı ġayb-dān "celle celālihu[102]" serīr-i salṭanat-ı ʿOs̱mānīyeyi **(B9)** baña, böyle ʿālem ḫarāb iken āmāde **(F12)** itmeyüp, maʿmūr u ābādān iken müyesser ideydi; **(B10)** żabṭ u rabṭ-ı memleket[103] ve ḥall u ʿaḳd-ı umūr-ı raʿiyyet[104] nice olur, görüleydi ve şemīm-i **(F13)** ṣafā-baḫş-ı **(B11)** ʿadl u[105] inṣāf ile dāmen-i āḫirü'z-zamānı[106] ḳıyāmete*

[71] B ve S: ser-çeşme-i
[72] B: imdād u
[73] B: celālihu ile
[74] B : kāh-ḫāne-i
[75] F: maġfūr
[76] F'de yok.
[77] S : rafż-i ilḥād
[78] S : Ḳızılbaşa, B: bī-dīne
[79] B : hümāyūn-sāye-i
[80] F: ʿasker-i
[81] B ve S: gönderiliden berü
[82] S : ḳarībdir ki
[83] S : şarḳa ve
[84] B ve S : olunmamaġla
[85] S : niçe
[86] B : mekrūhātler
[87] B : nā-ehl ādeme düşmekle
[88] B : ḳopup
[89] F: ıyāb u ẕehāb-ı
[90] B : ʿasākir
[91] B ve S: ʿadāvet-i fitne-engīz
[92] S'de yok.
[93] fiʾe-i bāġiyye-i: B ve S: fitne nāmına olan
[94] S : seçilüp fie-i baġıya eşḳıyā
[95] S : şerīrleriñ
[96] B : bir ḳaçı yek-pāre biriniñ
[97] Babadan babaya.
[98] B : daḫi niʿmet-i
[99] B : baña şemşīr-i
[100] B : memleket nice
[101] B'de yok.
[102] O'nun şanı yüce olsun!
[103] B: żabṭ-ı memleket
[104] ve ḥall u ʿaḳd-ı umūr-ı raʿiyyet F'de yok.
[105] ʿadl u F'de yok
[106] B: āḫirü'z-zamān

*dek muʿaṭṭar itmek[107] olaydı, diyü pādişāh-ı ʿālem- **(B12) (F14)** penāh[108] kelāmına ḫatm-ı ḫitām urduḳda, Ḥażret-i Ẕü'l-ḳarneyn daḫi semt-i taḥḳīḳa imāle-i licām-ı **(B13)** kelām eyleyüp[109], **(F15)** müteʿaccibāne buyurdular ki: Ey pādişāh-ı ʿālem! Ser-rişte-i taḳrīre[110] çekdigiñiz **(B14)** cevāhir-i kelāmātdan[111] münfehim olur[112] ki, **(F16)** bu kār-ḫāne-i ʿālem, pādişāhān-ı pīşīn zamānında **(B15)** maʿmūr u ābādān olup, hemān[113] siziñ zamān-ı **(F17)** devletiñizde ḫarāb u yebāb oldı[114]. Yaʿnī, **(B16)** selāṭīn-i māżiyye eyyāmında bu zīr destān-ı raʿiyyet, **(F18)** āsūde-i güşe-i ferāġ olup, hemān[115] **(B17)** siziñ eyyām-ı[116] saʿādet-i encāmıñızda[117] her biri bergeşte-ḥāl-i ṣaḥrā-yı **(F19)** belā ola[118]. "Ḳāle: Lā vallāhi ve bi-rabbi' **(B18)** l-Kaʾbeti" Bu dolāb-ı āsmān, meydān-ı ḳudretde ser-gerdān **(F20)** olalı, ḥāl-i ʿālem bir ṭavr üzere ḳarār **(B19)** itmemişdir. Ey pādişāh-ı civān-baḫt! Budur ki[119] Mısra **(F21)** Bī-vefā dünyā eger[120], benim[121] bildigim dünyā ise, ne bir pādişāh **(B20)** zamānında[122] maʿmūr u ābādān **(F109b/1)** olmuşdur, ve ne ḫalḳ-ı ʿālem anıñ şerrinden amān bulmuşdur. **(B21)** Zamānımızda ḫarābdur[123] didigiñiz dünyā, ne vaḳitde[124] **(F2)** maʿmūr u ābādān idi?*

*Meger Ḥażret-i **(B22)** ebu'l-beşer Ādem "ʿaleyhi'ṣ-ṣelātu ve's-selām[125]" ile Ḥavvā[126], bu ʿālem-i ḫāke hübūṭ **(B23)** itdikde[127] **(F3)** her biri bir iḳlīme düşüp, üç yüz yıl[128] giryān u nālān ve bergeşte-ḥāl-i beyābān **(B24)** olup, meded-kārī-i **(F4)** ʿināyet-i rabbü'l-ʿālemīn ile dāmen-i ʿArafāt'da buluşup ve[129] bilişüp, **(B25)** baṭḥā-yı ġayr-ı zī-zerʿde **(F5)** küşe-nişīn-i ṭārem-i tavaṭṭun olunca mı ʿālem maʿmūr **(B26)** u ābādān idi?*

Veyāḫūd[130]

*Çār-cihet-i sāhire-i[131] **(F6)** zemīn muġtenim-i niʿam-ı ilāhī ve ṭarāvet- **(B27)** yāfte-i feyż-i[132] nā-mütenāhī iken Ḳābil, birāderi Hābil'i küşte-i **(F7)** ḫançer-i ġadr idüp, ol şeʾāmet-i **(B266/1)** ḳatl ile miyāne-i evlād-ı Ādemʾe düşen āteş-i[133] tefrīḳa, cümlesin iki **(F8)** fırḳa idüp, **(B2)** ol iki gürūh-ı enbūhuñ biri kāfir, biri müselmān olmaġla şemşīr-i bār[134]-ı fitne **(F9)** vü fesād **(B3)** iki yüz seksen yıl[135] aralarında der-kār olup, nice yüz biñ üftāde-i[136] ḫāk ü[137] **(B4)** helāk **(F10)** olan Ādem ḳanından pehīn-deşt-i ʿālem, ṭaşt-ı fuṣṣāda[138] döndükde mi dünyā **(B5)** maʿmūr u ābādān **(F11)** idi?*

[107] B : muʿaṭṭar
[108] B ve S'de yok.
[109] B : idüp
[110] F: taḥḳīḳa
[111] B : kelāmıñızdan
[112] B: olunur
[113] F'de yok.
[114] B ve F : ola
[115] S ve F'de yok.
[116] F: zamān-ı
[117] B : eyyām-ı saʿādetiñizde
[118] S : olup
[119] Budur ki B ve S'de yok.
[120] F: hele
[121] S : ben
[122] B: zamānında hergiz
[123] B : ḫarāb
[124] S ve F : zamānda
[125] F: ʿaleyhi's-selām
[126] B: Ḥażret-i Ḥavvā
[127] S : iderken
[128] B: yıl ḳadar
[129] B ve S'de yok.
[130] S : yāḫūd
[131] B : sāhire ve
[132] B'de yok.
[133] S'de yok
[134] S : bāz
[135] B: yıl ḳadar
[136] S ve F : fütāde-i
[137] S'de yok.
[138] S ve F: pehīn-deşt-i ʿālem, ṭaşt-ı fuṣṣāda B: rū-yı zemīn ḳaṣṣāb dükkānına

Veyāḫūd[139]

Ol şe'āmet-i küfr ü fesāddan ḥāl-i*[140] *ʿālem diger- (B6) gūn olup; yaʿnī*[141] *pīrāye-i rū-yı (F12) zemīn olan eşcār ve mezāriʿden*[142] *ʿalāḳa-i*[143] *ḫayr (B7) u berekāt munḳatıʿ olup, meselā, sünbüle-i (F13) şaʿīr ve ḫūşe-i gendüm, şūşe-i ḫurmā-yı Mıṣrī'ye*[144] *(B8) berāber iken, bu şekle girdikde ol maṭlaʿ-ı dīvān-ı nübüvvet Ḥażret-i*[145] *(F14) Ādem "ʿaleyhi'ṣ-ṣelātu (B9) ve's-selām*[146]*" ḫarābe-i ʿālemden feryād idüp:

Şiʿr

Taġayyereti-bilādu ve men ʿaleyhā
Ve (F15) vechü'l- (B10) arżı muġbarun ḳabīhun
Taġayyere küllü zī-taʿmin velevnin
Ve ḳalle beşāşetü'l-vechi' (B11) l-melīhi
Fevā esefā ʿalā (F16) Hābili ibney
Ḳatīlun ḳad teḍemmenehū'd-ḍarīhu

diyü bu*[147] *cevāhir-i (B12) kelīmātı silk-i*[148] *naẓma çeküp, nice yıllar bu basīṭ-i (F17) ġabrā çerā-gāhında*[149]*, nüfūs-ı (B13) vaḥşīyye-yi sūziş feryād u zārīden sūzān u giryān itdikde mi*[150] *ʿālem*[151] *(B14) (F18) maʿmūr u ābādān idi?

Yāḫūd

Ṣadr-ı dīvān-ı nübüvvet Ḥażret-i Şīṭ "ʿaleyhi' ṣ-ṣelātu (B15) ve's-selām*[152]*" cenāb-ı*[153] *niʿme'l-meʾābına (F19) müsellem olduḳda*[154]*, Ḳābil-i ḫūn-rīz evlādından nice (B16) yüz biñ buġat-ı keferesi*[155]*, sāye-i livā-yı ḍalālete müctemiʿ (F20) olup, Ḥażret-i*[156] *Şīt "ʿaleyhi'ṣ-ṣelātu*[157] *(B17) ve's-selām"*[158] *ṭaleb-i dem-i Hābil-i maẓlūm*[159] *itmekle iki yüz yıl (F21) āteş-dān-ı ḥarb u ḳıtāl miyānelerinde (B18) şerāre-feşān*[160] *olup, āḫirü'l-emr, meded-ḳārī-i cünūd-ı mücennede-i melāʾik*[161] *ile Ḳābil-i ḫūn-ḫ̌ārı (B19) aḫẕ idüp, (F110a/1) ʿaynü'ş-şems dimekle muʿarref*[162] *mevziʿde āgeşte-i ḫāk ü helāk idince rū-yı (B20) zemīni ḫūn-ı (F2) laʿl-gūn-ı ādemīden hem-reng-i lāle-zār itdiklerinde mi dünyā*[163] *maʿmūr u ābādān idi?

[139] S : yāḫūd
[140] B'de yok.
[141] F'de yok.
[142] B : mezāriʿde
[143] F : ʿilāve-i
[144] B : Mıṣrī ile F: ḫūşe-i ḫurmā-yı Mıṣrī'ye
[145] S ve F'de yok.
[146] S ve F : ʿaleyhi's-selām
[147] B'de yok.
[148] B : naẓm yollu
[149] F: ġabrā çerāgāhında B: ġabrā çerāgāhından ki S : ġayri eczā-gāhındaki
[150] S ve F: vaḥşīye-yi sūziş feryād u zārīden sūzān u giryān itdikde mi B vaḥşīyeyi sūziş-i feryād edüp, ve zārī zārī sūzān u giryān olduḳda mı
[151] B: dünyā
[152] S ve F : ʿaleyhi's-selām
[153] B: ḥażretleri cenāb-ı
[154] F: teslīm olunduḳda
[155] B ve S: kefere
[156] S'de yok.
[157] S : ʿaleyhi's-selām F: ayın ve mim ile kısaltılmış.
[158] B : selāmdan
[159] ṭaleb-i dem-i Hābil-i maẓlūm B : dem-i Hābil'i maṭlāb
[160] F: āteş-feşān
[161] B : melāʾike
[162] S : meşhūr
[163] S : ʿālem

(B21) Veyāḫūd[164]

***(F3)** Mesned-i celīlü'ş-şān-ı risālet, Ḥażret-i*[165] *Nūḥ "neciyyu'llāh" cenābına teslīm olunduḳda **(B22)** ḫalḳ-ı ʿālem **(F4)** şarḳen ve ġarben büt-perest olup*[166]*, tekẕīb-i Neciyyu'llāh içün irtikāb itdikleri **(B23)** fesādāt **(F5)** u küfriyyāt ile "neʾūẕü bi'llāh*[167]*" dokuz yüz elli yıl saḥā-i ʿālemden sāye-bān-ı emn u emān **(B24)** gidüp, her kārde **(F6)** ḥükm*[168] *ġālibin olmaġla gūşe-be-gūşe ḳıyāmetler ḳopup, āḫirü'l-emr, eziyyet-i **(B25)** süfehā-yı ḳavmdan **(F7)** ṭaḳāt-ı beşeriyye-i Nūḥ*[169] *ṭāḳ olmaġla "Rabbi lā teẕer ʿale'l-ʿarḍı mine'l-kāfirine **(B26)** deyyerā" **(F8)** kelāmın zebān-ı muʿciz-beyāna*[170] *getirdikde, deryā-yı ḳahr-ı zi'l-celāl telāṭuma başlayup*[171]*, **(B27)** ġażab-ı cebbār-ı **(F9)** zi'l-intiḳām rākib-i sefīne-i necāt*[172] *olanlardan ġayrı*[173] *rū-yı ʿālemde zī-rūḥ ḳısmından kimse*[174] ***(B267/1)** **(F10)** ḳomayup, baʿde'ṭ-ṭūfān nice zamān ʿiẓām-ı remīm-i kefereden rū-yı zemīn taḫta-i remmāle **(B2)** **(F11)** döndükde mi ʿālem maʿmūr u ābādān idi?*

Veyāḫūd[175]

Vücūd-ı bihbūd[176] *Hūd "ʿaleyhi' ṣ-ṣelātu ve's-selām*[177]*" **(B3)** teşrīf-i*[178] *ḫilāfet-i*[179] *nübüvvet **(F12)** ile ser-efrāz olduḳda, ḳavm-ı ʿĀd ki, ṭūl-ı ḳāmet ve ziyāde **(B4)** baṭş u vefret-i ḳuvvet ile **(F13)** sāʾir maḫlūḳatden mümtāz olmaġın her biriniñ kemend-i*[180] *āşūbı ḥaddin **(B5)** aşup*[181]*, **(F14)** kimi şedīd ve kimi şidād*[182] *birer semte taġallüb ile her fācir-i pelīd fāʿil-i māyürīd **(B6)** olup, kendün*[183] *var iden **(F15)** ḫallāk-ı cihān-āferīni*[184] *ferāmūş itmişler idi. Ḥażret-i **(B7)** Hūd "ʿaleyhi'ṣ-ṣelātu ve's-selām*[185]*" ol ḫōd-perestleri*[186] *Ḫudā-perestlik vādīsine **(F16)** sevḳ*[187] *içün **(B8)** elli yıl "leylen ve nehāren" daʿvet-i ḥaḳḳ*[188] *eyledi. Ancaḳ Loḳmān bin ʿĀd ve Mürīd*[189] ***(B9)** **(F17)** bin Ṣaʿd ismiyle*[190] *mevsūm iki kimesne*[191] *imān getirüp, anlar daḫi zīr-i kilīm-i ḫafādan*[192] ***(B10)** **(F18)** iẓhāra ḳādir olmadılar*[193]*. Ḥażret-i Hūd "ʿaleyhi'ṣ-ṣelātu ve's-selām*[194]*" ol ḳavm-ı żāll **(B11)** u*[195] *mużill-i imānından meʾyūs olup, **(F19)** pertāb itdikleri tīr-i bārān-ı eziyyet ü cefādan **(B12)** sīne-i bī-kīnesi*[196] *ġırbāl-i belāya döndükde, helākleri içün **(F20)** rū-yı tazarruʿu **(B13)** seccāde-i niyāza ṣalup:*

164 S : yāḫūd
165 B : Ḥażret-i risālet
166 S : idi
167 S ve F'de yok.
168 F: emr
169 ʿaleyhi's-selām F'de ayın ve mim ile kısaltılmış.
170 kelāmın zebān-ı muʿciz-beyāna B : kelām-ı muʿcizi beyāna
171 S : başlayup ve
172 B'de yok.
173 B: māʿadā
174 ḳısmından kimse S ve B'de yok.
175 S : yāḫūd
176 Vücūd-ı bihbūd B'de yok.
177 S : ʿaleyhi's-selām F: ayın ve mim ile kısaltılmış.
178 F: şeref
179 B: ḫilʿat-i
180 B'de yok. F: semend-i
181 S : aşup, kimi ʿād u
182 kimi şedīd ve kimi şidād F: kimi ʿād u kimi şedīd ü şidād
183 B: kendüni
184 S : cihān-āferīn
185 S'de yok. F: ayın ve mim ile kısaltılmış.
186 B: büt-perestleri
187 Ḫudā-perestlik vādīsine sevḳ B: tarīḳ-i müstaḳīme ḳomak
188 F'de yok.
189 B : Mürşid
190 S : ismi ile
191 S : kimse
192 B: iḫfādan F: ḫafādan subfa?
193 F: oldular
194 S'de yok. F: ayın ve mim ile kısaltılmış.
195 F'de yok.
196 sīne-i bī-kīnesi F: sīnesi

Naẓm[197]

Ey ferāzende-i fīrūze[198] *revāk*
*Şemse-i **(F21)** zer-keş-i **(B14)** jengārī*[199] *ṭāḳ*
Ġonce-i teng dil-i baġ-ı tū-em
Lāle-i suhte-i daġ-ı tū-em
*Bāng **(B15)** ber-silsile-yi*[200] *ʿālem zen*
(F110b/1) *Silk- īn*[201] *silsile-rā berhem zen*
Nāmzed kon be-zemīn zelzele-hā
(B16) *Zān*[202] *ez-ān ʿaliyhā sāfil-hā*

(F2) diyü*[203] *ʿulüvv-i*[204] *nāʾire-i sūz u güdāẓından ḳubbe-i*[205] *nuḳre-gūn-ı*[206] *āsmān, (B17) tennūr-ı bāzgūne-i*[207] *āteşīn olmaġla yedi (F3) yıl āsmāndan ḥayāt*[208] *ḳatarāt ve zemīnden ḥubūb-ı (B18) mezrūʿāt bi'l-külliyye*[209] *münḳatıʿ oldu. Āḫirü'l-emr ol kefere-i (F4) ḫōd-reʾy zuʾmlarınca (B19) çāre-cū-yı belā-yı āsmānī oldular. Bi'l-āḫire*[210] *Mekke-i mükerreme'de bīgāne-i ḫāne-i*[211] *Ḫudā olan (B20) (F5) ṣanemlerinden reşḥa-i feyż-i ʿināyet recāsına ādemler gönderüp muntaẓır-ı bārān-ı iḥsān (B21) olduḳlarında (F6) ṭaraf-ı fāʿiżü'ş-şeref-i Kaʿbe'den bir ebr-pāre-i*[212] *siyāh nümāyān olup, menbaʿ-ı (B22) bārān-ı raḥmet olmaḳ mülāhazasıyla (F7) cümlesi şādān u ḫandān ve raḳṣ-künān u*[213] *dest- (B23) efşān müteveccih-i ebr oldular. Meger ol ṣaḳḳā-yı (F8) beriyye-i zemīn ṣandıḳları ebr-i siyāh, menşeʾ-i (B24) ṭūfān-ı ṣarṣar-ı pür-āteş-pāre-i ġaẓab imiş. Ol ḳavm-ı (F9) cebbār ki, zūr-ı bāzūda (B25) kemer-gāh-ı kūhe el ursalar; yirinden ayırırlar iken ol*[214] *bir ebr-i siyāh yiline*[215] *ṭāḳat (B26) (F10) getiremeyüp, bu ḳadar pelīd ü*[216] *şedīd tarfetü'l-ʿaynda berk-i lerzān gibi kaʿr-ı cehenneme perrān*[217] *(B27) oldular.*[218] *(F11) Ḥażret-i Hūd "ʿaleyhi'ṣ-ṣelātu ve's-selām*[219] *" ile Loḳmān bin ʿĀd ve Mürīd'den*[220] *(B268/1) ġayrı kimse*[221] *ḳalmayup, ol sipihre çıḳmış (F12) şeddādī binālar, ʿĀdī şehirler zātü'l-ʿimād (B2) gibi*[222] *muraṣṣaʿ gülşen-sarāylar, mükellef*[223] *ve*[224] *muʿallā ḳaṣırlar, muṣavver (F13) kāşāneler, müzeyyen ṣanem-ḫāneler (B3) nice yüz yıl "ḳāʿan ṣafṣafān" ḥarāb u yebāb ḳaldıkda*[225] *mı (F14) ʿālem maʿmūr u ābādān (B4) idi?

[197] S'de yok.
[198] S : fīrūz
[199] B : jengārī
[200] S : ber-silsile
[201] B: Sīn-i Ān
[202] S : sāz F: zen
[203] B'de yok.
[204] B : vefret-i ʿulüvv-i
[205] B : nāʾire-i sūzāndan ḳubbe-i
[206] B : nuḳre-ḳūb-ı
[207] B : bāzgūn-ı
[208] S : ḥabbāt
[209] S ve F'de yok.
[210] B : ṣoñra
[211] B : bīgāne-ḫāne-i
[212] B : pāre ebr-i F: ebr-seyyān?
[213] B'de yok.
[214] B : idi. Bu rütbede iken ol F'de ol yok.
[215] B : bir pāre ebre
[216] S'de yok.
[217] B : menāzil ile
[218] B : gitdiler
[219] S : ʿaleyhi's-selām F: ayın ve mim ile kısaltılmış.
[220] B : Mürşid'den
[221] B : bir kimse
[222] ʿĀdī şehirler zātü'l-ʿimād gibi F: ʿĀdī ve şehr-i zātü'l-ʿimādī
[223] B: ve mükellef
[224] B'de yok.
[225] F: ḳalındıkda

Veyāḫūd

Ṣāliḥ peyġām-ber "ʿaleyhi'ṣ-ṣelātu ve's-selām"[226] *mesned-ārā-yı taḫt-gāh-ı **(B5)** nübüvvet olduḳda, gürūh-ı merdūd-ı āl-i S̱emūd **(F15)** ḳuvvet-i şedīd ü baṭş-ı mezīd aṣḥābı olmaġla **(B6)** ṭanṭana-i küfr ü ʿinādları küngüre-i āsmāna yetüp, ḳavm-ı ʿĀd'a is̱ābet **(F16)** iden ġażab-ı **(B7)** zü'l-celāli añladıḳça anlar bir alay żuʿafā-yı bī-mecāl idiler*[227]*. Eser*[228] *yile taḥammül idemediler. Bizim ki **(B8)** on*[229] *beş **(F17)** ḳabīle her ḳabīlede*[230] *eṭfāl ü nis̱ādan māʿadā*[231] *yetmiş biñden ziyāde dil-āverān*[232] *ve merdān-ı **(B9)** zūr-āverlerimiz **(F18)** vardır. On kere yüz biñden ziyāde ṣaff-der, ṣaff-şiken, yaʿnī **(B10)** pehlevān-ı merd-efgen ādemiz*[233][234] *diyü cenāb-ı Ḥażret-i*[235] *Ṣāliḥ "ʿaleyhi's-selām"*[236] *ve Ḥażret-i Ḳahhār*[237] *Ẕü'l-intiḳām **(F19)** der-gāhına **(B11)** her*[238] *gün nā-sezā kelīmāta*[239] *cesāret iderler idi*[240]*. Ḥażret-i Ṣāliḥ peyġām-ber*[241] *"ʿaleyhi'ṣ-**(B12)** ṣelātu ve's-selām"*[242] *bu vech üzere*[243] *iki yüz yıl **(F20)** daʿvet-i*[244] *ḥaḳḳ idüp, bir seng-i siyāhdan **(B13)** tevellüd iden "nāḳeta'llāh" gibi muʿcize-i bāhireden ṣoñra Cendaʿ bin ʿAmr **(F21)** ile żuʿafā-yı ḳavmdan **(B14)** ancaḳ bir ḳaç kimse*[245] *imāna gelüp, baḳiyyesi merkez-i ṭuġyānda s̱ābit-ḳadem idi*[246]*. Muḫāfaẓa-i **(B15)** "nāḳeta'llāh"da **(F111a/1)** itdikleri mevās̱ıḳ ve ʿuhūddan ṣoñra ḳatline iḳdām itdikleri içün ġażab-ı **(B16)** ʿazīz*[247] *ü*[248] *muḳtedir "celle celālihu" **(F2)** ās̱ārı ẓuhūr*[249] *idüp, üç güne dek ol küffār-ı ḫāk-sārıñ **(B17)** çehreleri ġarīb renklere ve*[250] *ʿacīb **(F3)** şekillere girüp, dördüncü gün ol*[251] *"Ẕü'l-baṭşü'ş-şedīd" **(B18)** emriyle Ḥażret-i Cebrāʾīl "ʿaleyhi's-selām"*[252] ***(F4)** basṭ-ı cenāḥ-ı ḳahr itdikde ṭaġlar gibi **(B19)** āteşler saçılup bu ḳadar yüz biñ küffār-ı S̱emūd "ṭarfetü'l-ʿayn"da **(F5)** yanup, ḫākister **(B20)** olduḳda*[253] *ḳarār-gāhları olan*[254] *medāyin ü*[255] *ḳurā*[256] *eṭrāf u eknāfdaki*[257] *bāġ u bostān **(B21)** **(F6)** u mezrāʿ*[258] *ve gül-istān ile nice yüz yıl ʿibret-nümā-yı ʿālemiyān*[259] *olduḳda mı ʿālem maʿmūr **(B22)** u ābādān idi?*

Veyāḫūd[260]

Büt[261]*- **(F7)** şiken-i küffār-ı laʾīm*[262] *Ḥażret-i*[263] *İbrāhīm "ʿaleyhi'ṣ-ṣelātu ve's-selām"*[264]

[226] S: ʿaleyhi's-selām F: ayın ve mim ile kısaltılmış.
[227] S: idi
[228] B: bir
[229] B'de yok.
[230] B: beş ḳabīle eṭfāl
[231] F: ġayrı
[232] B: dil-āverler F: dil-āverān
[233] ṣaff-der, ṣaff-şiken, yaʿnī pehlüvān-ı merd-efgen ādemiz F'de yok.
[234] S: oluruz
[235] S ve F'de yok.
[236] F'de ayın ve mim ile kısaltılmış.
[237] F: Ẕü'l-Ḳahhār
[238] B: Ḥażret-i Ṣāliḥ'e ve Ḥażret-i Ẕü'l-intiḳām'a her
[239] kelīmāta B: kelīmāt-ı ḫalṭiyyeye
[240] B: iderlerdi
[241] S ve F'de yok.
[242] F: ayın ve mim ile kısaltılmış. S'de yok.
[243] vech üzere F: vechile
[244] F: miḳdārın daʿvet-i
[245] B: bir kimse
[246] F: oldular
[247] F: ʿazīm
[248] S'de yok.
[249] F: ẓuhūrı
[250] B'de yok.
[251] B'de yok.
[252] S'de yok. F: ayın ve mim ile kısaltılmış.
[253] F: olduḳlarında
[254] F'de yok.
[255] F'de yok.
[256] B: ḳūy
[257] B ve S: eknāfındaki
[258] B ve S: mezāriʿ
[259] ʿibret-nümā-yı ʿālemiyān F: ḫarāb u yebāb
[260] F'de yok.
[261] F: Ḥażret-i büt
[262] B'de yok: Büt-şiken-i küffār-ı laʾīm
[263] S'de yok.
[264] F: ʿaleyhi"s-selām

daḫi[265] *perde-nişīn-i **(B23)** raḥm-ı māder iken ẓulemāt-ı ẓulm-ı*[266] *Nemrūd-ı merdūd rū-yı **(F8)** zemīni şarḳen ve ġarben ḳaplayup, **(B24)** "ḥāşā s̱ümme ḥāşā" ilāhi'l-ʿālemīn benim diyü ḫalḳ-ı cihānı*[267] *zār u zebūn **(F9)** itdikde **(B25)** Ḥażret-i Ḫalīlu'llāh'ıñ āvāze-i ẓuhūr-ı nübüvveti kāʾināta velvele ṣalmaġa başladı.*[268] *Bir gice **(B26)** **(F10)** aṣnām-ı*[269] *muraṣṣaʿ-ı Nemrūdī serīrlerinden ser-nigūn olup, āsmānda daḫi nice **(B27)** mehībü'ş-şekl nücūm hāʾil **(F11)** nümāyān olduġundan māʿadā Nemrūd-ı laʿīn daḫi nice **(B269/1)** vaḥşet-engīz vaḳʿalar*[270] *görüp erbāb-ı **(F12)** taʿbīrden istiḳṣā itdikçe bu eyyāmda **(B2)** aḳreb-i aḳribāñızdan mehd[i] vücūda gelecek mevlūdden **(F13)** vücūduñuza ve ṭumṭurāḳ-ı ulūhiyyetiñize **(B3)** raḫne-i żarar u gezend irişmek görünür diyü cevāb virdiklerinde **(F14)** laʿīn-i bī-dīn **(B4)** baş ḳorḳusuna düşüp evvelā benim aḳreb*[271] *aḳrebim ṣulbu oġlumdur*[272]*, diyü kendü*[273] *ferzendini*[274] ***(F15)** ḳatl **(B5)** itdikden ṣoñra zuʿmunca iḥtiyāt-ı ʿaẓīm eyleyüp*[275] *eṭfāl-ı bī-günāh-ı*[276] *ḫalḳa sell-i seyf **(B6)** itdikde **(F16)** eṣaḥḥ-ı aḳvāl üzere yüz elli biñden ziyāde ṭıfl-ı maʿṣūm maḳtūl-ı seyf-i **(B7)** ḥayf olduḳdan ṣoñra **(F17)** rū-yı zemīnde ne ḳadar ḥāmile*[277] *ḫātun var ise raḥmindeki cenīn **(B8)** ḳatl olunsun diyü eṭrāf-ı ʿāleme*[278] ***(F18)** cellādān-ı bī-raḥm*[279] *gönderüp, nice yüz biñ muḫaddere-i **(B9)** ʿismet-penāh-ı perde-nişīn raḥmi*[280] *olan **(F19)** cenīn-i bī-günāh ile ḳatl olunup, ḫūn-ı maʿṣūmān-ı **(B10)** maẓlūmān ile şekl-i müdevver-i zemīn beyża-yı **(F20)** ḥamrā-yı küffāra döndükde mi ʿālem maʿmūr u ābādān **(B11)** idi?*

Veyāḫūd[281]

Ḥażret-i İbrāhīm "ʿaleyhi'ṣ-ṣelātu ve's-selām"[282] *ḫırāmān-ı **(F21)** ravża-i **(B12)** vücūd olduḳda cenāb-ı nübüvvet-meʾābına*[283] *ḳavm-ı Nemrūd-ı merdūd*[284] *eẕiyyet ü cefāya başlayup ḫuṣūṣen **(B13)** **(F22)** taʿlīm-i şeyṭān-ı laʿīn ile varṭa-i mancınıḳ-ı nārdan ṣoñra ifrāṭ-ı tecebbür ü ʿināddan tertīb-i **(B14)** cüyūş-i **(F111b/1)** āhen-pūş idüp cenāb-ı Ḫalīlü'r-raḥmān ile ser-āġāz-ı ḥarb u ḳıtāl **(B15)** itdikde ol ḳahhār-ı lā-yezel*[285] *ve*[286] ***(F2)** cebbār-ı ẕü'l-celāl eżʿaf-ı*[287] *maḫlūḳatden peşşe-i nā-çīz nevʿine*[288] ***(B16)** ʿasker-i Nemrūd'a ḳarşu tertīb-i **(F3)** ṣufūf-ı nīze-dārān idesiz*[289] *diyü emr itdikde*[290] *bölük bölük **(B17)** alay alay ʿasker-i baʿūża **(F4)** ṣaf-ārā olup nīze-bānlıḳ*[291] *ile düşmen-endāzlıġa **(B18)** başladıḳlarında cünūd-ı Nemrūd'a zelzele-i **(F5)** ḫavf u hirās düşüp bir peşşe-i*

265 B ve S'de yok.
266 B: ẓulm-ı ẓulmāt-ı
267 B: cihān ādemin F: ʿālemi
268 B: kāʾinātı velveleye verdikde
269 B: ṣanem-ḫāne-i
270 B: vaḳʿa
271 B ve S'de yok.
272 B: benim oġlum aḳrebdir F'de yok. S: oġlumdur aḳrebdir
273 F: gūş-nām
274 S: gūş-nām ferzendini
275 F: idüp
276 F: bī-günāhı
277 F: ḥāmil
278 B: bilāda
279 B: bī-imān
280 B: raḥminde
281 S: Yāḫūd
282 S: ʿaleyhi"s-selām F: ayın ve mim ile kısaltılmış.
283 F: niʿam-meʾābına
284 B'de yok.
285 B ve F'de yok.
286 B ve F'de yok.
287 F: eṣʿaf-ı
288 F: ḳavmıne nevʿine
289 B'de yok.
290 B: buyurduḳda
291 B: nigāh-bānlıḳ

leng-i[292] nā-tüvānın[293] Nemrūd'a **(B19)** *ṣalup ol daḫi[294] Nemrūd'uñ[295] üstüne[296] hücūm itdikde Nemrud-ı laʿīn[297] ol* **(F6)** *sinegiñ mehābetine* **(B20)** *ṭāḳat getiremeyüp serāyına girīzān olup[298] ḫalvet-hānesine girdi* **(F7)** *ve sedd-i bāb eyledi[299].* **(B21)** *Ve lākin[300] fā'ide-mend olmayup[301] āḫirü'l-emr[302] ol peşşe-i mūzī[303] burnı sūrāḫından ḳubbe-i dimāġına* **(B22) (F8)** *girüp raḳṣa başladı. Ol laʿīn ḳırḳ gün ḳırḳ gice ser-i nikbet-medārın* **(B23)** *ṭaşdan ṭaşa* **(F9)** *urup başına ṭaş ṭoḳundukça fi'l-cümle[304] iḥsās-ı rāḥat itmekle[305]* **(B24)** *ser-i[306] bī-* **(F10)** *devletine bir ṭoḳmakçı taʿyīn eyleyüp[307] perde-i dimāġa ḫalel[308] virmez derece[309] ḍarb-ı* **(B25)** *ḫafīf ile ḍarabāta* **(F11)** *şürūʿ eyleyüp[310] ziyāde ḍarb[311] ziyāde rāḥata bāʿiṣ olmaġın* **(B26)** *ṭaleb-i izdiyād-ı ḍarb iderek ḫidmet-kār ʿāciz ḳalup* **(F12)** *ta[312] ṣabāḥ rūz-ı ḳıyāmete dek ḫvāb-ı* **(B27)** *ʿaẕābdan baş ḳaldırmamaḳ mülāḥaẓasıyla Nemrūd'uñ başına[313] bir şāhāne ḍarb urup[314][315]* **(B270/1)** **(F13)** *melʿūnı derekāt-ı caḥīme gönderdikden ṣoñra çār-cihet-i rubʿ-ı meskūnda Nemrūd-perest* **(B2)** *olan* **(F14)** *küffār-ı ḫāk-sārıñ her birine bir peşşe-i żaʿīf musallaṭ olup birer nīş-i ciger-[316]* **(B3)** *rīş ile melʿūnları* **(F15)** *siyāset-gāh-ı cehenneme gönderüp püşte-i peşşe-küştelerinden[317] rū-yı* **(B4)** *zemīn kirişçi[318] dükkānına döndükde* **(F16)** *mi dünyā[319] maʿmūr u ābādān idi?*

Veyāḫūd

(B5) *Bu ẓulmet-ābād dünyā meẓālim-i Firʿavn-ı ẓālim ile teng ü tār* **(F17)** *olup küfr ü ṭuġyān* **(B6)** *ser-ḥadd-i nihāyete yetdikde ve[320] Ḥażret-i Rabbü'l-ʿālemīn[321] Mūsā[322] bin ʿİmrān* **(F18)** *"ʿaleyhi'ṣ-ṣelātu* **(B7)** *ve's-selām"ıñ[323] pertev-i āfitāb-ı cihān-gīr vücūdı[324] ẓuhūra yetdikde[325] Firʿavn-ı bī-ʿavn* **(B8)** *zevāl-i mülke[326] müteʿalliḳ* **(F19)** *vāḳıʿalar görüp cümleden bir[327] gice seyr-i ṣaḥrā-yı menām* **(B9)** *iderken bir civān-ı dil-aşūb-ı ḫūb-endām[328]* **(F20)** *elinde bir ʿaṣā-yı āteş-efşān[329] gelüp* **(B10)** *ser-i bī-devlet-i Firʿavn'a*

[292] B'de yok.
[293] S: nātüvān
[294] S'de yok: nātüvānın Nemrūd'a ṣalup ol daḫi
[295] S: Nemrūd
[296] nātüvānın Nemrūd'a ṣalup ol daḫi Nemrūd'uñ üstine F: nātüvān Nemrūd üzerine
[297] F'de yok.
[298] S: oldu F: olduḳda
[299] S: itdi
[300] S'de yok.
[301] S: olmadı
[302] ve sedd-i bāb eyledi. Ve lākin fā'ide-mend olmayup āḫirü'l-emr F: ve sedd-i bāb fā'ide-mend olmadı āḫirü'l-emr
[303] B'de yok.
[304] S ve F'de yok.
[305] S: itmegin
[306] ṭoḳundukça fi'l-cümle iḥsās-ı rāḥat itmekle ser-i F: ṭoḳundukça rāḥat eylemeyüp ṭoḳundukça iḥsās-ı rāḥat itmegin ser-i
[307] F: idüp
[308] F: żarar
[309] S'de yok. F: diyü
[310] S: idüp F'de yok.
[311] ziyāde ḍarb F'de yok.
[312] B'de yok.
[313] mülāḥaẓasıyla Nemrūd'uñ başına S: için
[314] ta ṣabāḥ rūz-ı ḳıyāmete dek ḫv āb-ı ʿaẕābdan baş ḳaldırmamaḳ mülāḥaẓasıyla Nemrūd'uñ başına bir şāhāne ḍarb urup F'de yok.
[315] S: ile
[316] nīş-i ciger- F'de yok.
[317] S: pişte pişte küştelerinden
[318] B: kerpiççi
[319] S ve F: ʿālem
[320] S: kelīm-i celīlü'ş-şān
[321] S'de yok.
[322] Ḥażret-i Rabbü'l-ʿālemīn Mūsā F: Ḥażret-i kelīm celīlü'ş-şān Mūsā
[323] S: ʿaleyhi's-selām F: ayın ve mim ile kısaltılmış.
[324] B: vücūdıñ
[325] B: getürdükde
[326] F: memlekete?
[327] B: biri bir
[328] B: mevzūn-endām
[329] B: āteş-feşān F: āteşīn

urup[330] *bu ḳadar yıllardır*[331] *seni* ***(F21)*** *ḫalḳ iden "fāṭıru's-semavātı*[332] ***(B11)*** *ve'l-ʿarż" ḥażretiniñ*[333] *perverde-i niʿmet ve ber-āverde-i ʿāṭıfeti iken* ***(F22)*** *ferāmūş-ı* ***(B12)*** *inʿām-ı perverdigār itdiñ ve ʿalem-efrāz-ı ṭuġyān olup vādī-yi ḍalālete gitdiñ* ***(B13) (F112a/1)*** *didikde ḫavf-ı ʿaṣādan fezaʿ-i ʿaẓīm ile bīdār olup vāḳıʿasını aṣḥābına* ***(B14)*** *taʿbīre* ***(F2)*** *naḳl itdikde cümlesi*[334] *"ʿAn-ḳarīb* ***(B15)*** *bir mevlūd ʿāḳıbet maḥmūd-ı ṣadr-nişīn-i*[335] *meneṣṣa-i vücūd olsa gerekdir;*[336] ***(B16) (F3)*** *seniñ ve ḳavminiñ helāki anuñ elinden*[337] *muḳadder ola." didiler.*[338] *Ol laʿīn-i* ***(B17)*** *bī-dīn bir ḳaç günlük* ***(F4)*** *ḥayāt-ı bī-s̱ebātıñ*[339] *ġamına düşüp evvelki günde on iki* ***(B18)*** *biñ ḥāmile ʿavrat ile yetmiş biñ ṭıfl-ı maʿṣūm-ı ʿācizi* ***(F5)*** *ṭaʿme-i şīr-i şemşīr eyleyüp* ***(B19)*** *ikinci gün*[340] *yüz biñden ziyāde muḥtemelü'l-ḥaml ḫavātīn-i ʿişmet-āyīni*[341] *ısḳāṭ-ı* ***(F6)*** *cenīn* ***(B20) içün*** *ḥavāle-i cellādān-ı bī-raḥm idüp*[342] *işkence-i pençe-i ʿaẕābdan cümlesi alūde-i* ***(B21)*** *ḫāk ü* ***(F7)*** *helāk olduḳdan ṣoñra*[343] *eṭrāf-ı ʿāleme daḫi ḳatl-ı eṭfāl-i bī-günāh içün ẓulme-i*[344] ***(B22)*** *bī-şefḳat gönderüp* ***(F8)*** *böyle maʿṣūm ve maẓlūm*[345] *ḳuzular ḳanıyla rū-yı zemīn* ***(B23)*** *dükkān-ı ḳaṣṣāba döndükde mi ʿālem maʿmūr u* ***(F9)*** *ābādān idi?*

Veyāḫūd[346]

Ḥażret-i Kelīmu'llāh ***(B24)*** *ibrāz-ı yed-i beyżā ve iẓhār-ı muʿcize-i ʿaṣā idüp* ***(F10)*** *saḥra-i*[347] *şuʿbda bāz-ı tāc-ı İslām ile* ***(B25)*** *ser-efrāz olduḳda ġayret-i cāhiliyye-i Firʿavn*[348] *benī İsrāʾīl'e* ***(F11)*** *iẓhār-ı ʿaẓamet içün "yā hāmān*[349] ***(B26)*** *ibn lī ṣareḥā" āyet-i kerīmesi mıṣdāḳınca bir ḳaṣr-ı ʿālī bināsına* ***(F12)*** *fermān idüp rezelle-i*[350] ***(B27)*** *ırġād u ʿamele-i*[351] *ferhād-ı*[352] *nihāddan*[353] *māʿadā elli biñ miʿmār-kārdān-ı üstād* ***(F13)*** *leyl-ü-nehār-güşiş-i* ***(B271/1)*** *tām-ıla yedi yılda ancaḳ ṣūret-peẕīr itmām*[354] *olup bir vechile ṣafā-* ***(F14)*** *baḫş u ʿālem-gīr olmış idi ki*[355] ***(B2)*** *ʿād u şeddād degil belki*[356] *felek-i*[357] *hezār-dīde aña müşābih ḳaṣr-ı cihān-nümā* ***(F15)*** *görmemiş idi*[358]. ***(B3)*** *Firʿavn-ı laʿīniñ böyle muʿallā ḳaṣırda*[359] *murabbaʿ-nişīn-i mesned-i istiḳlāl olması* ***(F16)*** *ḫāṭır-ı enver-i kelīmu'llāh'a* ***(B4)*** *s̱aḳīl gelüp Ḥażret-i Ḳahhār-ı Ẕü'l-celāl'den*[360] *bir bād-ı fenā olmasını*[361] *niyāz*[362] ***(F17)*** *itdikde*[363] ***(B5)*** *der-gāh-ı sulṭān lā-yezāldan ʿalāmet-i*

[330] *ser-i bī-devlet-i Firʿavn'a B: Firʿavn'ıñ başına*
[331] *B: yıllardan berü*
[332] *ḫalḳ iden "fāṭıru's-semavātı F: dīne daʿvet itdim. Ḫāliḳu's-semavātı*
[333] *B: ḥażretleriniñ*
[334] *B: cümlesi birden cevābları şu oldı ki:*
[335] *ṣadr-nişīn-i F'de yok.*
[336] *B: gerekdir muḳteżā-yı ḥāl*
[337] *F: elinde*
[338] *ola didiler B: olsa gerekdir, didikde*
[339] *S: bī-s̱ebāt*
[340] *on iki biñ ḥāmile ʿavrat ile yetmiş biñ ṭıfl-ı maʿṣūm-ı ʿācizi ṭaʿme-i şīr-i şemşīr eyleyüp ikinci gün F'de yok.*
[341] *F: ʿiffet-āyīni*
[342] *B: bī-raḥme emr idüp*
[343] *olduḳdan ṣoñra F: olduḳda*
[344] *B: maẓlame*
[345] *B: maẓlūm-ı bī-günāh olan*
[346] *S: Yā meger*
[347] *F: şecere-i*
[348] *S: Firʿavn'ı*
[349] *B: hān*
[350] *B: Ẓevale?-i*
[351] *F'de yok.*
[352] *B: ferhāddan*
[353] *B'de yok.*
[354] *B: tamām*
[355] *B: olmışdı ki*
[356] *S'de yok.*
[357] *S: felel?*
[358] *B: görmemişdi*
[359] *muʿallā ḳaṣırda F: bir ḳaṣr-ı cihānda*
[360] *B: Ḳahhār'a*
[361] *F: olmasın*
[362] *S ve B: niyāz-mend*
[363] *bir bād-ı fenā olmasını niyāz-mend itdikde B: niyāz-mend olup bir bād u fenā olmasını tażarruʿ itdikde*

*ḳabūl-nümāyān olup yevm-i ziynet-i **(F18)** Fir'avnīde, ki[364] **(B6)** ḳavm-ı pür-levmine 'arż-ı tecemmül[365] itdigi gündür, ol günde ne ḳadar Fir'avn-perest-i **(F19)** la'īn-i kem-kerde-i dīn[366] **(B7)** var[367] ise cümlesi ḳaṣr altına cem' olmaḳ[368] lāzım idi. Ol rūzgār-ı **(F20)** fersūde[369] **(B8)** Ḥażret-i Cebbār Ẕī'l-intiḳām[370] emriyle Cebrā'īl "'aleyhi'ṣ-ṣelātu ve's-selām"ıñ[371] küşe-i **(B9)** cenāḥ-ı ġażabı **(F21)** ol[372] binā-kerde-i ru'ūnet-i Fir'avnī olan dāru'l-ġurūrı esās-ı lāzımü'l- **(B10)** inderāsından **(F112b/1)** şöyle ḳaẕf eyledi ki "ṭarfetü'l-'ayn"da yigirmi kere yüz biñ kāfir-i küştenī **(B11)** ḫamīr-i māye-i[373] 'aẕāb-ı duzaḫ **(F2)** oldu. Fir'avn-ı la'īn bu āsār-ı ġaẕab-ı ilāhi siḥr-i Ḥażret-i Mūsā'ya nisbet[374] **(B12)** itmekle mü'minān-ı benī İsrā'īl'i[375] **(F3)** gūşe-be-gūşe tūşe-i mūr u[376][377] mār itmek içün niçe yıllar **(B13)** sell-i seyf-i ṭuġyān itdikde rū-yı deşt ü **(F4)** hāmūn seyl-āb-ı ḫūn-ı ādemīden şafaḳ **(B14)** -gūn olduḳda mı 'ālem ma'mūr u ābādān idi?*

Veyāḫūd

***(F5)** Cebbārān-ı benī İsrā'īl **(B15)** tāb [378]u tüvān-ı māl-ı firāvān ile küleh-gūşe-i ġurūrı ḳubbe-i āsmāna yetirüp **(F6)** ser-mest-i **(B16)** ṣahbā-yı 'inād olmaġla peyġam-ber-i vaḳt olan[379] Şa'yā[380] "'aleyhi'ṣ-ṣelātu ve's-selām"ıñ[381] ribḳa-i[382] **(B17)** iṭā'atiñ[383] **(F7)** pīrāye-i ribḳa-i[384] faḫr itmediklerinden mā'ada dā'imā[385] rāyet-i ifrāz-ı fısḳ u fesād olduḳları içün **(B18)** ol **(F8)** "Ḳahhāru's-semāvāt[386] ve'l-'arż celle şānehu[387]" fermān-ı revā-yı ḫıṭṭa-yı[388] Bābil[389] olan[390] Buḫtu'n-naṣr **(F9)** nām **(B19)** seffāk-ı bī-pāk-i[391] ḳattālı[392] anlara muṣallaṭ idüp müsellem ḳabża-i isti'dādı olan tīġ-ı bī-dirīġ-ı **(B20)** ṭuġyān, ki **(F10)** dā's-ı ser-tīz-i mezra'-ı[393] 'ömr-i Yahūddur, mercān-rīz-i ḥablü'l-verīd-i Yehūd **(B21)** olup beytü'l-muḳaddes'e[394] gelince **(F11)** ḫūn-ı Yehūddan yollar şaḳāyıḳ-zāre döndükde mi 'ālem **(B22)** ma'mūr u ābādān idi?*

Veyāḫūd[395]

***(F12)** Māl-dārān-ı yehūd[396] beytü'l-muḳaddes'e, ki[397] 'ibadet-gāh-ı **(B23)** ḳadīmdir, dāḫil olanlar ġanīmet-i[398] emn ü emāna nā'il olurlar[399] **(F13)** diyü ḫazā'in-i emvāl-i şāyegānla **(B24)** penāh getirmişler idi[400] Anlar daḫi perde-i[401] dest-i **(F14)** ḳatl[402] u*

[364] F'de yok.
[365] B: tecemmüller
[366] la'īn-i kem-kerde-i dīn B ve S: la'īn
[367] S: kim kerde-i dīn var?
[368] F: olması
[369] B: rūz kāfir sözde
[370] S: Ẕü'l-intiḳām
[371] S: 'aleyhi's-selām'ıñ F: ayın ve mim ile kısaltılmış.
[372] S'de yok. F: olup
[373] F: māye-i ḫamīr-i
[374] B: siḥre nisbet
[375] B: İsrā'īl
[376] mūr u F'de yok.
[377] B'de yok.
[378] benī İsrā'īl tāb F: bī-tāb
[379] S: vaḳt
[380] B: Şu'ayb F: Şu'bā
[381] S ve F: 'aleyhi's-selām'ıñ
[382] B: rütbe-i
[383] B: ṭā'atiñ
[384] B'de yok.
[385] B'de yok.
[386] B: fāṭıru's-semāvāt
[387] B: celālihu
[388] F: ḫıṭṭa-yı İrān u
[389] B: şām
[390] B'de yok.
[391] B: bī-bāk-i
[392] B: fettākī? F'de yok.
[393] F'de yok.
[394] B: beytü'l-muḳaddese'ye
[395] S: Yāḫūd
[396] S'de yok. Māl-dārān-ı yehūd
[397] F'de yok.
[398] F'de yok.
[399] S: olur
[400] S: idüp
[401] B: perverde-i F: zerre-i
[402] B ve F.: ḳahr

ġāret olup meselā ḫızāne-i[403] (B25) beytü'l-muḳaddese'de endūḫte-i himmet-i Süleymānī olan (F15) tuḥef-i girān-māye-i baḥr u berden (B26) mā'adā ekser dāver-i[404] mülūk-i benī İsrā'il'den çeşm-i cihān- (F16) bīn-i[405] felek görmedigi gencīne-i cevāhir ki (B27) 'ahd-i ba'īdden maḫzūn-ı ḫazīne-i ḳuds idi. Andan (F17) rivāyet-i ṣaḥīḥa üzere yetmiş biñ[406] (B272/1) ḫar-vār-ı sīm ü zer ṣandūḳa-i aġlāḳ-ı cevāhir-i[407] semīne-i cevher[408] Buḫtu'n-naṣr'ıñ (F18) dāḫil-i taṣarrufu (B2) olduḳdan ṣoñra 'ale't-taḥḳīḳ sekiz[409] kere yüz biñ Yehūdi ṭu'me-i neheng-i[410] belā (F19) olup[411] tīġ-i (B3) elmās-gūndan 'ibādu'llahı geçirüp[412] fevvāre-i[413] şemşīrden lā-yenḳaṭı' cūşān (F20) olan seyl-āb-ı (B4) ḫūn-ı ādemīden bir kerre[414] idāre-i[415] āsiyāb itmege Buḫtu'n-naṣr[416] ḳasem-i yād[417] itmişdi[418]. Sāhire-i arāżī-i muḳaddeseniñ (B5) her vādīsinde degirmenler dönüp[419] ḫūn-ı ḳırmızı-i insāndan ḫār-ı muġaylan-ı beriyye[420] naḫl-ı (B6) erġuvān olduḳda mı (F21) 'ālem ma'mūr u ābādān idi?

Veyāḫūd[421]

Meger[422] ol[423] fi'e-i[424] baġiyye-i Yehūd-i (B7) mütemerridleri zīr-i livā-yı ḍalālete (F113a/1) cem' olup ḥażret-i Yaḥyā-yı ma'ṣūm ile Şa'yā-yı[425] maẓlūm (B8) "'aleyhi'ṣ-ṣelātu ve's-selām"[426] ḳatllerine[427] iḳdām itmekle[428] ḥażret-i (F2) Ḳahhār żī'l-intiḳām iki[429] (B9) def'a[430] daḫi şemşīr-i ḫūn-rīz-i Buḫtu'n-naṣr'ı ḫān-mān-ı Yehūda ḥavāle (F3) idüp def'a-i ūlāda (B10) beytü'l-muḳaddese'de[431] degil pīrāman-ı dāmen-i[432] 'ālemde ism-i Yehūd ıṭlāḳ olunacak (F4) şaḫṣ (B11) ḳomayup def'a-i[433] sāniyede ol medāyin ü ḳurāda[434] endāze-i ḳıyāsa gelmez bāġ u rāġ (F5) ve ḳuṣūrı[435] niçe (B12) cāy-gāh-ı sürūrı[436] ve 'işret-gāh-ı ma'mūrı ḫāk-ı siyāha yeksān idüp (F6) nümūne-i "ḳā'an ṣafṣafān" (B13) olduḳda mı 'ālem ma'mūr u ābādān idi.

Veyāḫūd

Ḥażret-i rūḥ-baḫş-ı (B14) (F7) mu'ciz-kelām[437] 'Īsā "'aleyhi'ṣ-ṣelātu ve's-selām"[438] ṣadr-ı dīvān-ı risāleti[439] teşrīf idüp hezār- (B15) gūne nevā'ib-i ṣad- (F8) çendān me'āyib-i

403 B: ḫızāne-ḫāne-i
404 ekser dāver-i S: gerd-āverde-i
405 B: cihān-felek
406 F'de yok.
407 S'de yok.
408 semīne-i cevher F'de yok.
409 F: yetmiş
410 B: şemşīr-i
411 F: olduḳda ki
412 'ibāda'llahı geçirüp S: 'ibāretdir F: 'ibāda'llah
413 F: ḫavāre-i
414 B: gürūh
415 B'de yok.
416 B: Buḫtu'n-naṣr-ı
417 B'de yok.
418 S: itmiş idi
419 ḫūn-ı ādemīden bir kerre idāre-i āsiyāb itmege Buḫtu'n-naṣr ḳasem-i yād itmişdi. Sāhire-i arāżī-i muḳaddeseniñ her vādisinde degirmenler dönüp F'de yok.
420 B: yerine F'de yok.
421 S: yā
422 B ve F'de yok.
423 F'de yok.
424 B: fitne-i
425 B: Şa'bān-ı F: Şu'bā-yı
426 B: 'aleyhi's-selāmları
427 B: ḳatle
428 B: itmeleriyle
429 F: iki yüz yıl
430 F'de yok.
431 S: beytü'l-muḳaddese F: beytü'l-muḳaddes
432 F'de yok.
433 S: vaḳ'a-i
434 B: medāyin-i ḳurāda S:medāyin ü ḳuvvāda
435 S: ḳuṣūr u B: ḳuṣūr
436 B ve S: sürūr
437 B: kelām
438 S: 'aleyhi's-selām F: ayın ve mim ile kısaltmış.
439 B ve S: risālete

*iḫtiyārile[440] anları[441] da'vet-i dīn-i Ḥaḳḳ idüp beytü'l-muḳaddes'i maḳdem-i sa'ādet mültezimleri **(F9)** ile **(B16)** maḥsūd-ı felek-i çār-bīn[442] ittiklerinde benī İsrā'il mu'ānidleri rū-yı inkārdan āteş- **(B17)** **(F10)** zen-i ḫırmen-i şer ü şūr olmaġa[443] başlayup giderek mükāleme[444] mükālemeye[445] mü'eddī **(B18)** olmaġla zu'm-ı fāsid-i **(F11)** muḥāl endīşleri üzere ḳatl-i rūḥu'llāha himmet[446] ittikleri-çün **(B19)** ḥażret-i Cebbār şedīdü'l-intiḳām **(F12)** "celle celālihü cenāb-ı[447] 'azīzü'l-menān[448]" Rūḥu'llāh'ı[449] varṭa-i[450] **(B20)** hücūm-ı cühūdāndan ḫalāṣ idüp bālā-ḫāne-i zerrīn- **(F13)** saḳf-ı āsmāne ref' eyledi. **(B21)** Muḳtedā-yı şerẕeme-i ḥasūd[451] olan Ūşyū'[452] nām kāfiri hem-reng-i **(F14)** ṣūret-i mesiḥā **(B22)** göstermekle ol bed-baḫt küşteniyi cellādan-ı bī-raḥma aḫẕ itdirüp ḳenāre-i **(B23)** **(F15)** siyāset-gāha götürdüler.[453] Ūşyū-ı'[454] Yehūdī her ne kadar gūş-ḫırāş-ı feryād[455] olup[456] **(B24)** bre meded hāy ben 'Īsā **(F16)** bin[457] Meryem degilim. Siziñ dīnde[458] müşkil-küşāñız olan **(B25)** Ūşyū'um[459] diyegördü.[460] Kimse iltifāt **(F17)** itmeyüp mühimmāt-ı ṣalb u[461] siyāset-gāhda[462] ve lüzūm-ı teşmīrde[463] **(B26)** ihtimām-ı küllīden ṣoñra kilāb-ı **(F18)** ḥadīdü'l-enyāb-ı benī İsrā'īl gūşe-be-gūşe dendān-ı **(B27)** ser-tīz-i ḫūn-ālūdlarıyla[464] gerdūnde[465] **(F19)** ne ḳadar 'Īsā-perest[466] mü'min ü muvaḥḥid **(B273/1)** var ise ṣad-pāre itmekle arāżi-yi muḳaddese dükkān-ı **(F20)** ḳaṣṣāba döndükde mi 'ālem ma'mūr **(B2)** u ābādān idi?*

Yāḫūd

*Zamān-ı[467] Mesiḥā-yı mu'ciz- **(F21)** demden tā 'ahd-i ḫvāce-i 'ālem seyyidü'l- **(B3)** kevneyn[468] "ṣalla'llahu te'ālā 'aleyhi ve's-sellem"[469] **(B4)** gelince[470] beş yüz yıl eyyām-ı **(F113b/1)** cāhiliyetde ki hengām-ı herc ü merc idi[471]. Ne bir ṣāḥib-i **(B5)** şeri'at peyġām-ber ve ne bir pādişāh-ı mu'ādelet-pervār var idi[472]. **(F2)** Belki hükm-i ġālibiñ olmaġla her gūşede bir şaḳī 'alem-ifrāz-ı **(B6)** ṭuġyān olmaġla[473] āteş-i ciger-sūz-ı fesāddan 'ālem yanmış idi. Meṡelā Küleyb bin Mālik[474] **(B7)** nām bir **(F3)** Arabıñ ḥavme-i ḥummāsında[475] Besūs dimekle ma'rūf bir 'avratıñ[476] devesi bir ḥamāme **(B8)** āşiyānesini[477] **(F4)** bozmaġa[478] gelüp ol şütür nā-tüvānı ḳatl itdikde aḳrabāsından*

[440] B'de yok: nevā'ib-i ṣad-çendān nevā'ib-i iḫtiyārile S: nevā'ib-i iḫtiyārile
[441] S ve F'de yok.
[442] B: çār-ı mīn
[443] B ve S: olmaġla
[444] B: mükālemeleri
[445] B: meşācereye [446] B: ḳaṣd
[447] B: ve cenāb-ı ḥażret-i
[448] F ve S: 'azīzü'l-menāl
[449] S: rūḥu'llāh [450] F'de yok.
[451] B ve F: cühūd
[452] B: İşyū'
[453] B: götürdüklerinde
[454] B: İşyū'
[455] Yehūdī her ne kadar gūş-ḫırāş-ı feryād S: kere küşā-yı feryād gülū-ḫırāş F: kere küşā-yı feryāda
[456] F: gelüp [457] F: ibn
[458] B ve S: emr-i dīnde
[459] B: İşyū' S: Ūşyū'ın
[460] diye gördü B: benim diye gördüyse de
[461] B: ṣalb-ı [462] B: siyāsete
[463] B'de yok: ve lüzūm-ı teşmīrde
[464] S: ḫūn-ālūd ile
[465] B ve S: gezüp
[466] B: 'Īsā-perest ya'nī
[467] B'de yok.
[468] B: 'arabi ve'l-'acem "raḥmetu'l-'ālemīn " olan Muḥammed Muṣṭafā nebī ekrem ve muḥterem F: 'Arab ve'l-'acem
[469] F: 'aleyhi's-selām
[470] B: efendimiz ḥażretine gelince
[471] S: ve F: mercdür
[472] B: Ne bir ṣāḥib-i 'adālet pādişāh var idi
[473] her gūşede bir şaḳī 'alem-ifrāz-ı ṭuġyān olmaġla F'de yok.
[474] B: Vā'il F: Eveyl?
[475] B ve F: ḥimāyesinde
[476] F: 'avrat var idi. Bir
[477] B: āşiyānesi F: āşiyānesine
[478] S: bozmaġla F: bozup

Ḥabbās[479] bin **(B9)** *Merre nām bir Fāris-i* **(F5)** *nīze-güẕār yetişüp bir zaḫm-ı sinān-ı cānistān ile Küleyb'i pāy-māl-ı* **(B10)** *şütür mürg idicek ḳabīle-i Bakr ile Taġlib[480]* **(F6)** *miyānesine āteş-i fitne şerer-feşān olup giderek* **(B11)** *cemī'-i ḳabā'il-i 'Arab iki bölük olup bir āşiyāne-i[481]* **(F7)** *murġdan ötri*

Mıṣra'

(B12) *Bu[482] meydān-ı felāketde ne[483] başlar yuvalandı[484]*

feḥvāsınca[485] ḳırḳ yıl miḳdārı şemşīr-i **(B13)** *ḫūn-rīz-i[486] ḥarb u ḳıtāl ḫūn-* **(F8)** *efşān olmaġla[487] ḫāk-ı diyār-ı 'Arab edīm-i gül-gūna* **(B14)** *döndükde mi 'ālem ma'mūr u ābādān idi?*

Yāḫūd

"Ḥażreti-i **(F9)** *sulṭānu's-s̱aḳaleyn* **(B15)** *ve seyyidü'l-ḫāfiḳeyn ki[488] süvār-ı eflāk 'ālem-ifrāz-ı levlāk gül-i nāzük-i mizāc-ı bostān-ı* **(F10)** *'Adn-ı 'Adnānī nihāl-i mu'tedil-terkīb-i gül-zār-ı benī Hāşim[489] imām-ı enbiyā Muḥammedu'l-Muṣṭafa* **(B17)** *"ṣalla'llāhu[490] 'aleyhi ve's-sellem"[491] ḥażretleri[492] rū-yı 'ālem serāser* **(F11)** *ḫār-istān-ı şer ü şūr olmaġla* **(B18)** *kimse menhec-i müstaḳīm-i[493] hidāyete[494] mühtedī olmayup her ḳabīle ahālisi* **(F12)** *maḫlūḳatdan* **(B19)** *birine* **(B20)** *ṭaparken[495] ya'nī kimi ṣuya kimi āteşe ve kimi ṭaġa ve kimi ṭaşa 'ibādet iderken[496]* **(F13)** *bu ḳadar erāẕil-i bed-nihād-ı ḍalālet-i i'tāyadı abā ve ecdādı ma'būdundan[497]* **(B21)** *döndürüp miḥrāb-ı* **(F14)** *İslāma ser-fürū itdirince[498] bu ḳadar[499] muhācirin ve enṣār-ı* **(B22)** *şīr-i nerleriniñ pençeleri[500] düşmen ḳanından pençe-i* **(F15)** *mercāna döndükde mi 'ālem ma'mūr* **(B23)** *u ābādān idi?*

Veyāḫūd

Ḥażret-i seyyidü'l-mürselīn ve ḫātemü'n-nebiyyīn ve[501] ḫurşīd-i **(B24)** *sipihr-i sa'ādet ve māh-ı şehr-i ṣıyādet[502] ḫvāce-i 'ālem efendimiz[503] "ṣalla'llāhu ta'ālā[504] 'aleyhi ve's-sellem"* **(B25)** *ḥażretleri[505] bu serā-yı* **(F16)** *teng-i[506] fenādan serīr-i beḳāya ḫırām*

479 B: Cesās
480 Bikr ile taġallüb B: 'Arab
481 B ve S: āşiyān-ı
482 S'de yok.
483 B: niçe
484 B: yuvarlandı
485 S ve F'de yok.
486 şemşīr-i ḫūn-rīz-i F'de yok.
487 ḳıtāl ḫūn-efşān olmaġla S: ḳıtāldan
488 S ve B'de yok.
489 süvār-ı eflāk 'ālem-ifrāz levlāk gül-i nāzük-i mizāc-ı bostān-ı 'adn-ı 'adnānī nihāl-i mu'tedil-terkīb-i gül-zār-ı benī Hāşim B: şehsuvār-ı 'arṣa-i levlāk ve 'ālem-ifrāz-ı meydān-ı "lemā'-i ḫalaḳatu'l-eflāk" gül-i gülzār "ve mā yenṭaḳu 'ani'l-havva" ve bülbül güyā-yı "in-hive vaḥyun yūḥā"
490 S: ṣalla'llāhu te'ālā
491 F: 'aleyhi ve's-selām
492 S ve F'de yok.
493 F: müstaḳīme
494 F'de yok.
495 ṭaparken B: ya'nī kimi ṣuya kimi āteşe ve kimi ṭaġa ve kimi ṭaşa 'ibādet ya'nī ṭaparken (S'de yer değiştirmiş.)
496 B'de yok.
497 abā ve ecdādı ma'būdundan B: ṭarīḳ-i ḍalāletden
498 B: itdirinceye dek
499 S'de yok: bu ḳadar F: bunca
500 enṣār-ı şīr-i nerleriniñ pençeleri B: enṣārıñ (22) dest ü tīġları
501 B'de yok.
502 B: ṣıyānet
503 S'de yok.
504 ve ḫātemü'n-nebiyyīn ve ḫurşīd-i sipihr-i sa'ādet ve māh-ı şehr-i ṣıyādet ḫvāce-i 'ālem efendimiz "ṣalla'llāhu ta'ālā F'de yok.
505 S'de yok.
506 S: teng-i fenā-yı

itdikde ve[507] *ṣadr-mesned-i*[508] *ḫilāfet* ***(B26)*** *ḥażret-i Ṣıddīḳ-ı ekber cenābına*[509] *yetdikde* ***(F17)*** *ẓāhiren a'māme-i İslām* ***(B27)*** *ile*[510] *ser-firāzān*[511] *olan*[512] *ḫar-meşrebān-ı 'Arab kāffeten mürted olup gūşe-be-gūşe* ***(F18)*** *müslimleri*[513] ***(B274/1)*** *ḳatle teşmīr-i sā'id-i ihtimām itdiklerinden mā'adā Müseylemetü'l-keẕẕāb ve Esvedü'l-'ansī*[514] ***(B2)*** *ve Ṭuleyḥatü'l-esedī* ***(F19)*** *nām* ***eşḳıyā****-yı bed-nihād ile Seccāḥ nām bir keẕẕābe 'avrat da'vā-yı nübüvvet* ***(B3)*** *idüp her biriniñ livā-yı* ***(F20)*** *ḍalālet iḥtivāsına erāẕil-i 'Arabdan yüz ellişer*[515] *biñ ḳadar* ***(B4)*** *mübāriz cem' olup anlar*[516] *sāḥa-i* ***(F21)*** *darü'l-nübüvvet-i Medīne'ye*[517] *hücūm itmezden muḳaddem ḥażret-i şīr-i* ***(B5)*** *pīşe-i ṣadāḳat Ṣıddīḳ-ı* ***(F114a/1)*** *ekber "raḍıyallāhu 'anhu" ol gümrāhān-ı ḍalālet-i tesḫīrine*[518] ***(B6)*** *ṣaff-derān-ı İslāmdan 'askerler ta'yīn idüp* ***(F2)*** *meẕelā bir günde on iki* ***(B7)*** *sancaḳ ḳaldırup her birin bir yil-i*[519] *ser-mest eline virdi*[520].

Beyt

(F3) şemşīr gibi[521] *rū-yı zemīne ṭaraf* ***(B8)*** *ṭaraf*

ṣaldı[522]. *Demür*[523] *ḳuşaklu pehlevānları*[524] *ḫuṣūşān* ***(F4)*** *Ḫālid bin Velīd gibi* ***(B9)*** *bahādır-sürūr*[525] *sā'ir dilāverān-ı*[526] *İslāmla*[527] *müddet-i ḫilāfet-i Ebūbikrde*[528] ***(F5)*** *bir ān gūşe-nişīn-i*[529] ***(B10)*** *ārām-gāh*[530] *olmayup düşmen-i dīn küşteler ile*[531] *mā'ide-keş-i*[532] *mihmāne-hāne-i* ***(F6)*** *mār u mūr* ***(B11)*** *ve simāt-güster-i żiyāfet-gāh-ı vuḥūş u ṭuyūr olduḳlarında*[533] *mı 'ālem ma'mūr u ābādān* ***(F7)*** *idi?*

(B12) Veyāḫūd

Müttekā-yı[534] *ḫilāfet-i İslām Fārūḳ-ı menī'ü'l-cenāb 'Ömr bin el-Ḫaṭṭāb*[535] *"raḍiyallāhu 'anhu*[536]*"* ***(B13)*** *ḥażretlerine*[537] *tevcīh* ***(F8)*** *olunduğu*[538] *sā'atden yek-tā-yı*[539] *süvār-ı*[540] *tābūt-ı fenā oluncaya dek*[541] *kemer-bend-i* ***(B14)*** *ġazā olup Īrān ve Tūrān'a* ***(F9)*** *ve Hind ü Yemen ve Mıṣr ve*[542] *Maġrib'e muttaṣıl*[543] *rāyāt-ı ẓafer-i rehber* ***(B15)*** *ve*[544] *gürūh gürūh 'asker gönderüp ḫalḳ-ı* ***(F10)*** *'ālem bir laḥẓa*[545] *āsūde-ḥāl olmamış iken Muġayre bin* ***(B16)*** *Şu'be'niñ Ebū Lü'lü' dimekle ma'rūf Fīrūz nām bir*[546] ***(F11)*** *ġulāmı "'ale'ṣ-*

507 B'de yok.
508 F: ṣadr-ı
509 B: ekber Ebūbikr "raḍiyallāhu 'anhu" cenābına
510 B: olan
511 F: ser-efrāzān
512 B'de yok.
513 B ve S: müslim olanları
514 B ve F: Esvedü'l-'aynīn
515 F: elli
516 B'de yok.
517 F: Medīne-i münevvere'ye
518 B: pīş-gāhına
519 F: delīr-i
520 B: birin şīr-i mest gibi bir aṣḥāb eline virüp
521 B'de yok: Beyt-i şemşīr gibi
522 B: ṣaldırdı
523 B: Ve nice
524 B: pehlevānlar ile
525 B: bahādır ve
526 F: bahāvdırān-ı
527 S: İslām ile
528 B: ḫilāfetde
529 B: ve bir sā'at gūşe-nişīn-i
530 B: ārām
531 S: küşteleriyle F: küştelerinden
532 B: rū-yı zemīn mā'ide-keş-i
533 B: olduḳda
534 F: Ḫayfe? müttekā-yı
535 F: el-Ḫaṭṭāb ḥażretine
536 S ve F'de yok.
537 S: ḥażretine F'de yok.
538 B: oldıġı
539 F: yek-bār-ı
540 yek-tā-yı süvār-ı B: belki tāz-ı
541 F: olunca
542 B'de yok: Mıṣr ve
543 B ve F: Maġrib zemīne muttaṣıl
544 B'de yok.
545 B'de yok: bir laḥẓa
546 F'de yok.

ṣabāḥ ṣadā-yı ḥayya ***(B17)*** *ʿale'l-felāḥ" ṣafā-baḫş-ı erbāb-ı ṣalāḥ olurken*[547] *ḥażreti* ***(F12)*** *ʿÖmr bin el-Ḫaṭṭāb*[548] *"raḍiyallāhu ʿanhu*[549]*"* ***(B18)*** *sāḥa-i mescidde ālūde-i şeker-ḫᵛāb-ı seḥer*[550] *olan ḳavmi tāziyāne-i "eṣ-ṣalavatu* ***(F13)*** *ḫayr mine'n-nevm"* ***(B19)*** *ile bīdār iderken*[551] *ol laʿīn-i āteş-mizāc şerāre-i nār gibi yirinden*[552] *ṣıçrayup ʿÖmr* ***(B20)*** *bin el-Ḫaṭṭāb ḥażretleriniñ*[553] ***(F14)*** *sīne-i bī-kīnesine*[554] *dört yirde*[555] *muḥkem zaḫm-ı zehr-* ***(B21)*** *ālūd urdu*[556] *ve ḫançer-i der-dest evkār-ı mest*[557] *girīzān* ***(F15)*** *olup*[558] *eṡnā-i ṭarīḳde on üç* ***(B22)*** *müslümānı daḫi mecrūḥ-ı ḫançer-i ġadr idüp kendü daḫi giriftār-ı* ***(F16)*** *kemend*[559] *aḫẕ olmaḳ* ***(B23)*** *muḳarrer olıcaḳ gerden ḥayātın maḳṭūʿ-ı ḫançer-i*[560] *helāk itdikde ḥażret-i Fārūḳ-ı* ***(F17)*** *ṣalābet-****(B24)*** *meʾāb ḳılāde-i taḳlīd-i ḫilāfeti eʿāẓım-ı aṣḥābdan lāyıḳ-ı mesned-i ḫilāfet altı kimseniñ* ***(F18)*** *gerden-i* ***(B25)*** *ihtimāmına taʿlīk eyledi.*[561] *Ṭarīḳa-i şūrā üzre*[562] *ḳarār-dāde olanı mesned-nişīn-i ḫilāfet* ***(B26)*** *idince*[563] *üç gün* ***(F19)*** *rū-yı zemīn imām-ı be-ḥaḳḳ-ı ḫalīfe-i mefrūżu'l-iṭāʿasız ṭurdukda mı*[564] *ʿālem maʿmūr u* ***(F20)*** *ābādān* ***(B27)*** *idi?*

Veyāḫūd

Bār-gāh-ı bülend-eyvān-ı ḫilāfet cenāb-ı emīrü'l-müʾminīn ʿOṡmān bin ***(B275/1)*** *ʿAffān* ***(F21)*** *ile müşerref olduḳda eṭrāf-ı ʿālemde*[565] *mesned-nişīn-i hükūmet olan erāẕil-i benī* ***(B2)*** *Ümeyye'niñ şeʾāmet-i meẓāliminden* ***(F114b/1)*** *eşḳıyā-yı Mıṣr u Ḥicāz u ʿIrāḳ cemʿ olup ravża-i firdevs-* ***(B3)*** *eṡer-i ḥażreti Şafīʿ-i rūz-ı maḥşer "ṣallallāhu ʿaleyhi ve's-sellem"den*[566] ***(F2)*** *ḥicāb itmeyüp dāru'l-ḫilāfet-i* ***(B4)*** *ʿuẓmāya hücūm eylediler.*[567] *Rivāyet-i ṣaḥīḥa üzere tamām ḳırḳ gün muḥāṣara olunup* ***(F3)*** *bi'l-āḫire* ***(B5)*** *dervāze-i ḥarem-serā-yı ḫalīfe*[568] *seyyidü'l-mürselīnden fürce-i duḫūl buldular. Bülbül-i bedīʿü'l-lehce-i* ***(B6)*** *nāṭıḳası* ***(F4)*** *gül-berg-i muṣḥaf-ı kerīmden tilāvet-i kelāmu'llāh-ı*[569] *ḳadīm*[570] *iderken ser-i*[571] *ġonca-i*[572] *devlet-mendiñ nihāl-i* ***(B7)*** *beden-i ḫırāmānından* ***(F5)*** *ayırup ḫūn-ı nā-ḥaḳ-ı*[573] *Ẕi'n-nūreyn ile*[574] *ṣaḥāif-i beyżā-yı kelāmullāhı* ***(B8)*** *evrāḳ-ı lāle-i nuʿmān gibi laʿl-reng* ***(F6)*** *itdiklerinde mi ʿālem maʿmūr u ābādān idi?*

Veyāḫūd

(B9) *Rütbe-i ʿaliyye-i*[575] *ḫilāfet ve*[576] *minber-i münevver-i vekālet* ***(F7)*** *vücūd-ı bāhirü'l-cūd şīr-i*[577] *ḫudā ʿAliyyü'l-Murtaża* ***(B10)*** *"raḍıyallāhu teʿālā*[578] *ʿanhu" ile müzeyyen*

[547] F: olur iken
[548] B'de yok.
[549] S ve F'de yok.
[550] B'de yok.
[551] S: ider iken
[552] F'de yok.
[553] ʿÖmr bin el-Ḫaṭṭāb ḥażretleriniñ S: ḥażretiñ
[554] ʿÖmr bin el-Ḫaṭṭāb ḥażretleriniñ sīne-i bī-kīnesine F: ḥażretiñ sīnesine üç
[555] B: yirinden
[556] F: urup
[557] B'de yok: evkār-ı mest
[558] B: olduḳda
[559] F: kemend ü
[560] F'de yok.
[561] F: idüp B: eyledikde
[562] Ṭarīḳa-i şūrā üzre F'de yok.
[563] B: idinceye dek
[564] B: zemīn tamām ḫalīfesiz ṭurdukda mı
[565] F'de yok.
[566] F: ʿaleyhi ve's-selām'dan
[567] F: itdiler
[568] F'de yok.
[569] F: kelām-ı
[570] B'de yok.
[571] B'de yok.
[572] F'de yok.
[573] ḫūn-ı nā-ḥaḳ S: nā-ḥaḳ yire ḫūn-ı
[574] F'de yok.
[575] B'de yok.
[576] B'de yok.
[577] B: olan şīr-i
[578] F ve B'de yok.

*olduḳda ṭarfetü'l-ʿayn rū-yı **(F8)** rāḥat görmeyüp gāh yevm-i **(B11)** Cemel'de mukātele gāh[579] Nehrivān'da Ḫavāricle gāh Ṣıffīn'de ḥażret-i[580] Muʿāviye **(F9)** ile muḳābele idüp **(B12)** bu muʿārik-i ciger-sūzda yalñız[581] aṣḥāb-ı resūllullāhiden elli biñe ḳarīb[582] **(F10)** bahādırān-ı **(B13)** muhācirīn ve mübārizān-ı enṣārdan ʿalef-i şemşīr-i şehādet olduġundan māʿadā **(F11)** yüz **(B14)** biñden ziyāde ʿibādullāh ser-çeşme-i[583] tīġ-i zehr-āb-dārdan[584] seyr-i āb-ı tīz-āb-ı[585] helāk olup[586] **(B15)** memālik-i **(F12)** İslāmiyāndan[587] sāye-bān-ı emn ü emān bi'l-külliye mürtefiʿ oldu ve nāmūs-ı dīn-i **(B16)** İslāma şāʾn[588] virir **(F13)** ol ḳadar ḥālāt ẓuhūr itmiş-idi ki ẕikri mūcib-i melāl olmaġın ṭayy **(B17)** olundu. Bu esnāda ġaddārān[589] **(F14)** bī-inṣāfān-ı[590] Şām ḫurde-şināsān[591] aṣḥābından biri[592] ḫilʿat-i ḫilāfeti **(B18)** dūş-ı ḥulle-pūş-ı emīrü'l-müʾminīn **(F15)** ṣaff-der-i ġālib ʿAlī bin Ebū Ṭālib'den ḫalʿ idüp **(B19)** ḥażret-i[593] Muʿāviye'ye ilbās itmek içün ḥükm[594] idüp ol **(F16)** ḥükm dahi[595] rivāyet-i[596] olunduġu üzre **(B20)** ḥükūmet-i mülk-i Mıṣr ricāsıyla vaṣī-yi[597] resūl-i ḫudānıñ ḥaḳḳ-ı ṣarīḥıñ nezʿ-i **(F17)** engüşterīn[598] **(B21)** ider gibi yemīn-i meymenet-ḳarīninden çıḳarup Muʿāviye'ye virmekle nice yüz yıl ḫalḳ-ı **(B22)** **(F18)** ʿālem degil belki[599] felek-i nīl-reng libās-ı kebūd-gūn-ı mātem[600] giyüp erāẕil-i Şām ve süfehā-yı benī Ümeyye'den **(B23)** **(F19)** ʿAlī ve[601] āl-i ʿAlī gördügü zaḫm-ı şemşīr-i eẕiyyet ve cefānıñ ṣad pāre itdigi cigerlerden[602] **(B24)** arż-ı ḥicāz ḳamu[603] **(F20)** lāle-zāre[604] döndükde mi ʿālem maʿmūr u ābādān idi?*

Veyāḫūd

***(B25)** Muʿāviye ʿalem-ifrāz-ı salṭanat ārzūsına[605] **(F21)** düşüp müşkil-küşā-yı şūr-engīz olanlara **(B26)** mürācaʿat esnāsında eyālet-i Mıṣr'ı ʿAmrū bin ʿĀṣā **(F115a/1)** ṭaʿma[606] yaʿnī ocaḳlıḳ virüp **(B27)** anlar daḫi ʿasākir-i melaḫ-şümār ile iḥāṭa-i medīne-i[607] Mıṣr idüp **(F2)** fī'l-ḥāl ḥākim-i Mıṣr **(B276/1)** olan Muḥammedī ki ṣıddīḳ-ı ekber ve yār-ı ġāri **(F3)** seyyidü'l-beşer[608] Ebūbikr "raḍiyallāhu ʿanhu[609][610]" **(B2)** ḥażretiniñ[611] ciger-küşesidir. Ṣayd-ı kemend-i[612] ḳahr idüp ol cān-ı[613] ʿālemi bir mürde-i **(B3)** bed-bū-yı[614] ḥimār içine ḥabs itdi[615] **(F4)** ve bir tenevvür-i sūzānda biryān itdikden ṣoñra **(B4)** Kināne-i Mıṣr'da hedef-i[616] sihām-ı cihād olan aṣḥāb-ı **(F5)** resūllullāhdan ve[617] ġayrı[618]*

579 B: ve gāh
580 B'de yok.
581 F: yalñızda?
582 F: miḳdarları
583 F: çeşme-i
584 B: zehrābdan F: āb-dārdan
585 B: ḫīzāb-ı F'de yok.
586 F'de yok.
587 S: islāmiyyeden
588 B: şeyn
589 B'de yok.
590 S ve F: bī-inṣāf-ı
591 B: Ḫudā nā-şināsān
592 F'de yok.
593 B ve F'de yok.
594 F: ḥükm naṣb
595 B'de yok.
596 F: rivāyet-i ṣaḥīḥa
597 B'de yok.
598 B: engüşterī
599 F'de yok.
600 B: felek-reng-i nīl libās-ı mātem
601 ʿAlī ve B'de yok.
602 B: cefādan cereyān iden ḫūn-ı cigerlerden
603 B ve F'de yok.
604 B ve S: lāle-sitāne
605 B: olmaḳ ārzūsına
606 F: ḥażretine ṭaʿma
607 F'de yok.
608 F: peyġāmber
609 ve yār-ı ġāri seyyidü'l-beşer Ebūbikr "raḍiyallāhu ʿanhu" ḥażretleriniñ S'de yok.
610 "raḍiyallāhu ʿanhu" F'de yok.
611 B: ḥażretleriniñ
612 F: kemend ü
613 S: cānī
614 B: bed-mū-yı
615 F: idüp
616 B ve F'de yok.
617 B'de yok.
618 F: sāʾir

*küberā-yı dīn-i **(B5)** mübīnden[619] ne ḳadar Şīʿa-i şāh-merdān var ise **(F6)** ḳatl-i ʿām idüp ḫūn-ı şehīdān-ı[620] **(B6)** İslāmla nīl-i[621] Mıṣr hem-reng-i sürḫāb olduḳda mı **(F7)** ʿālem maʿmūr u ābādān idi?*

(B7) Veyāḫūd

*Muʿāviye'nin oġlı[622] Yezīd-i pelīd ve fācir ʿanīd-i vücūd-ı ḫabāṣet-ālūd ile **(B8)** bi-ġayri ḥaḳḳın[623] **(F8)** ṣadr-ı[624] ḫilāfeti mülevveṣ idüp[625] "ennāsü ʿalā dīni mülūkihüm" **(B9)** mıṣdāḳınca zamānında **(F9)** aṣḥāb-ı fücūr-ı kāmrān ve erbāb-ı dīn mütebeddil[626] ve[627] mühān olduġundan **(B10)** māʿadā[628] **(F10)** ḥażret-i nūr-ı çeşm Fāṭımatü'z-zehrā ve ciger-kūşe-i ʿAliyyü'l-Murtażā ve merdüm-dīde-i **(B11)** Muṣṭafā sulṭānü'ş-şühedā **(F11)** ser-dār-ı şehīdān-ı Kerbelā ḥażret-i[629] Ḥüseyn bin ʿAliyyü'l-Müctebā **(B12)** ḳatli içün erāẕil-i ʿIrāḳ-ı ʿArab-ı bī-edeblerden[630] **(F12)** zīr-i livā-yı menḥūsına[631] müctemiʿ olan[632] eşḳıyā-yı[633] āteş-nihād **(B13)** Mütābaʿat ibn Ziyād'la beriyye-i ciger-sūz-ı Kerbelā'da **(F13)** hem-rāh-ı Ḥüseyn-i maẓlūm olan aṣḥāb-ı[634] **(B14)** resūlullāhdan ve ġayrı küberā-yı dīnden[635] ne ḳadar **(F14)** nüfūs-ı zekiyye var ise ṭuʿme-i tīġ-i elmās-gūn-ı **(B15)** şehādet itdiklerinden ṣoñra ser-i **(F15)** saʿādet-mend-i Ḥüseyn-i maẓlūmı beden-i nāz-perverinden[636] **(B16)** şemşīr-i Şemr-i[637] laʿīn ile[638] kesüp[639] ehl-i **(F16)** beytden perde-nişīn-i ḥarem-serāy-ı iclāl olan ḫavātīn-i ʿiffet-āyīn[640] **(B17)** ü ekbār ve eṭfāli **(F17)** ẕelīl ve ḥaḳīr ve maḳhūr u[641] esīr idüp[642] perverde-i zerrīn-gūşvār-ı[643] ḫalḫāl **(B18)** olan muḫaddereler berhem-zede-i **(F18)** bend-i[644] zencīr olmaġla gün görmemiş nāzenīnān-ı[645] ḳāṣırātu' **(B19)** ṭ-ṭarf başı ḳaba[646] yalın **(F19)** ayaḳ Yezīd-perest olanlar süvār[647] **(B20)** bunlar yayaḳ[648] envāʿ-ı teẕlīl ile ḥıṭṭa-i[649] Şām'a getirüp[650] **(F20)** ol laʿl-i gūşvāre-i **(B21)** binā-gūş-ı ʿarş olan ser-i ḫūn-ālūd-ı Ḥüseyn-i maẓlūmı bir ṭaşt-ı **(F21)** zerrīn ile püşte-gāhına[651] **(B22)** getirüp bi'-ḥamdillāh ġazve-i Bedr'de küşte-i tīġ-i ġadr olan **(F115b/1)** ecdādımızıñ ve sāʾir erḳāb-ı[652] şecāʿat-nihādımıñ[653] intiḳāmını āl-i **(B23)***

[619] F: mübīn-i müyyeden?
[620] S: şühedā-yı
[621] B'de yok.
[622] Muʿāviye'nin oġlı S'de yok.
[623] vücūd-ı ḫabāṣet-i ālūd ile bi-ġayri ḥaḳḳın S'de yok.
[624] S: veliyyüʾlʿahd ḥażreti Muʿāviye olmaġla ṣadr-ı
[625] Muʿāviye'nin oġlı Yezīd-i pelīd ve fācir ʿanīd-i vücūd-ı ḫabāṣet-ālūd ile bi-ġayr-ı ḥaḳḳın ṣadr-ı ḫilāfeti mülevveṣ idüp F: Yezīd-i pelīd ve fācir ʿanīd-i velī ʿahd-i Muʿāviye olmaġla ṣadr-ı ḫilāfeti telvīs idüp
[626] B: mübteẕel
[627] S'de yok.
[628] F: māʿadā sāḥak?
[629] F'de yok.
[630] B: ʿArabdan
[631] F: menḥūsa
[632] B'de yok.
[633] F'de yok.
[634] B: ile aṣḥāb-ı
[635] B ve S: ġayriden
[636] B: nezāket-perverinden
[637] B: Şemīr-i
[638] B: ẓulm ile
[639] B: cüdā idüp
[640] ḫavātīn-i ʿiffet-āyīn B ve S: ḫavātīn
[641] F'de yok.
[642] B: eyleyüp F'de yok.
[643] B: zerrīn-sivār-ı
[644] S: bend ü
[645] S: nāzünīnān-ı
[646] B: açıḳ
[647] B: rākib
[648] B: rākib olmaḳ vechi üzre bunlar ise yayan
[649] B: tā
[650] B: degin getirüp
[651] B: pīş-gāhe
[652] B: aḳrab-ı
[653] ve sāʾir aḳrab-ı şecāʿat-ı nihādımıñ B'de yok.

Aḥmed'den aldım diyü[654] rāyet-efrūz-ı[655] faḫr ü mübāhāt (F2) olup[656] hemān mecālis-i ṭarab tertīb idüp (B24) ʿayş u nūşa meşġūl ve ehl-i imāmıñ nevāʾib ü aḥzānı kemāle yetüp pāymāl-i ḫuyūl (B25) ve cimāl-i fasaḳa ve fecere oldıġından māʿadā[657] ḫūn-ı şühedā-i Şiʿa-i şāh-merdān ile ḫāk-i (B26) siyāh-ı zemīn-i Kerbelā[658] naṭʿ-ı gül-gūn ve seccāde-i erġuvān-gūn[659660] (F3) olduḳda mı ʿālem maʿmūr (B27) u ābādān idi?

Biḥamdillāh taʿālā bezm-i taḫt-nīşīn-i muʿadelet olan (F4) pādişāhımız āl-i ʿOsmān "ekremehüm fī'd-dāreyn"[661] devletlerinde seyyidü'l-saḥīḥü'n-nisbet (F5) degil yeşil[662] dülbend ile emīr geçen şahs-ı müştebihü'l-ümerānıñ[663] üstüne el ḳaldıran (F6) benī ādem ḳatl olunur.

Veyāḫūd

Mülūk-ı benī Ümeyye, ki[664] Muʿāviye'den māʿadāsı on[665] üç (B277/1) kimsedir, ol (F7) silsileden emīrü'l-müʾminīn ḥażret-i[666] ʿÖmr bin ʿAbdu'l-ʿazīz'den ve Yezīd-i pelīd'iñ[667] oġlı (F8) Muʿāviye'den (B2) (F8) māʿadāsınıñ şeb ü rūz endīşeleri tertīb-i esbāb-ı fısḳ u fücūr ve īcād-ı muḳaddemāt-ı (B3) (F9) şer ü şürūr olduġundan ġayrı[668] ḳatl-i aṣḥāb-ı resulullāha bahāne-cūylar ve yārān-ı seyyid (B4) ü'l-mürselīn ḥaḳḳında (F10) bed-gūylar ve muḳarnes eyvān dīvānlarına[669] ḫaṭṭ-ı muḥarrer-i zer-nişānla "eʿaẕẕe[670] bi'llāh (B5) taʿālā[671]" sebb-i vaṣī-yi seyyidü'l-beşeri[672] (F11) naḳş-ı kitābe-i taḥsīn itdiklerinden māʿadā minberlerde[673] (B6) baʿde'l-ḫaṭibe[674] aḳbeḥu'l-fāżile muḳaffā ve mesciʿ sebb ü lʿan-ı (F12) imām itdiklerinde[675] seng-i siyāh-ı ḫāre (B7) ʿarḳa-rīz-i ıżṭırāb olup nice yıllar ehl-i İslām cumʿa[676] (F13) ve cemāʿatden kesildikde[677] (B8) mi ʿālem maʿmūr u ābādān idi?

Veyāḫūd

Ol ʿanīd-pelīd yaʿnī[678] (F14) Yezīd müddeʿī-i ḫilāfet-i İslāmiyye iken (B9) medīne-i resūl-i rabbü'l-ʿālemīne ʿasākir-i şeḳāvet-i (F15) meʾāẕir gönderüp livāʾ-ı menḥūs ü maʿkūsını[679] (B10) Müslim ibn ʿUḳbe'niñ eline virüp üç gün üç gice (F16) medīne-i resūlullāhı ʿaskerine (B11) baġışlayup sāye-nişīnān-ı ravża-i resūl olan müslimīni[680] (F17) ḳatl u māl ü mülklerin nehb ü ġārat (B12) ve perde-nişīn-i ʿiṣmet olan muḫadderāt

[654] F'de yok. [655] B'de yok.
[656] B: eyleyüp
[657] hemān mecālis-i ṭarab tertīb idüp ʿayş u nūşa meşġūl ve ehl-i imāmıñ nevāʾib ü aḥzānı kemāle yitüp pāymāl-i ḫuyūl ve cimāl fasaḳa ve fecere oldıġından māʿadā S ve F'de yok.
[658] F'de yok.
[659] siyāh-ı zemīn-i Kerbelā naṭʿ-ı gül-gūn ve seccāde-i erġuvān-gūn S: siyāh-ı zemīn-i gül-gūn
[660] ve seccāde-i erġuvān-gūn F'de yok.
[661] F: fī ikdirân
[662] F: yeng
[663] F: müştebihü'l-aḥvāliñ
[664] F: yaʿnī
[665] F'de yok.
[666] B'de yok.
[667] B: ʿÖmr bin ʿAbdu'l-ʿazīz ve Yezīd'iñ
[668] B'de yok.
[669] eyvān dīvānlarına B ve F: eyvānlarına
[670] F : neʿüẕẕü
[671] S ve F'de yok.
[672] B: seyyidü'l-mürselīne
[673] F: minberlerinde
[674] baʿde'l-ḫaṭibe F'de yok.
[675] F: den māʿadā
[676] B: cumʿa namāzından
[677] F: kesildikleriñde
[678] B'de yok.
[679] ü maʿkūsını F'de yok. yerine yaʿnī kelimesi gelmiş.
[680] S: müsellemi

*u[681] benātı bildikleri **(F18)** gibi taṣarruf idenlere[682] **(B13)** ḥażret-i sulṭān-ı enbiyādan[683] ḥicāb itmeyüp "Āferīn yüzüñüz aḳ[684] ve ḳılıcıñız **(F19)** keskin **(B14)** olsun!" diyü[685] teraḳḳīler ve ḫilʿatler[686] virüp ḫūn-ı küşte-gān-ı İslāmla şehr-i Medīne **(B15) (F20)** dükkān-ı baḳḳam-fürūşa döndükde mi ʿālem maʿmūr u ābādān idi?*

Veyāḫūd[687]

*Mülūk-i **(B16)** benī Ümeyye'niñ **(F21)** telvīs̱-i mesned-i[688] ḫilāfet-i İslāmiyye idenlerden Velīd bin Yezīd bin ʿAbdü'l-melik'iñ[689] **(B17)** bir gün meclis-i lehv **(F116a/1)** ü ṭarabda naġamāt-ı çeng ü nāy es̱nāsında ḳulaġına āvāze-i eẕān-ı **(B18)** şerīf girüp muṭrabe-i meclis **(F2)** olan cāriye-i ġāniyesine, ki ol meclisde **(B19)** nüdemāsı maḥżarında cimāʿ[690] idüp ikisi de[691] cünüb **(F3)** idi, "Külli imāmet ile namāz **(B20)** ḳılalum." diyü fermān eyledi. Aṣḥāb-ı meclis ve kendü[692] ḫamrdan āb-dest **(B21) (F4)** aldılar[693] ve ol ḳaḥbe-i rūzigār-ı ser-mestiñ ser-i menḥūsına imāmāne bir[694] ʿamāme ṣarup[695] **(B22)** seccāde-i miḥrāba geçirdi. Yaʿnī hem cünüb hem ser-ḫoş **(F5)** bir faḥişe-i rūzigāra **(B23)** imāmet itdirdi. Cāriye daḫi her rekʿatda bir gūne naḳş-ṣūret[696] **(F6)** oḳuyup selām **(B24)** virdikde tekrār kenāre-i[697] miḥrābda bir daḫi[698] cimāʿ[699] idüp ḳahḳaha-i istihzā-yı **(F7)** dīni dāʾimā **(B25)** terāne-i[700] meclis-i üns iden melik-i zındīḳ-meşreb zamānında mı ʿālem maʿmūr u ābādān **(B26)** idi?*

Veyāḫūd[701]

***(F8)** Ol[702] melik-i bī-dīn bir gün ṣadr-nişīn-i taḫt-gāh-ı ġurūr iken **(B27)** muṣḥaf-ı şerīfden tefeʾül **(F9)** idüp "veḫāb külli cabbār ʿanīd" āyet-i kerīmesi[703] **(B278/1)** geldikde tehevvür-i Firʿavnī ile[704] ġażab-nāk olup "eʿazze bi'llāh taʿālā[705]" **(F10)** evrāḳ-ı muṣḥaf-ı kerīmi **(B2)** girībān-ı īmānı[706] gibi pāre pāre eyleyüp Cebbār-ı rabbü'l-erbāb[707] ile ḫuṣūmeti **(F11)** mutażammın **(B3)** bu nażm-ı nā-maʿḳūlu inşā ve inşād eyledi:*

Etvaʿd külli cabbār ʿanīd
*Fihā innā ẕāk **(B4)** cabbār ʿanīd*
(F12) İẕā māceb’et[708] rebbike yevmi ḥaşr
Feḳülli yā rab muzeḳḳıni el-velīd

[681] B: muḫaddarāt-ı
[682] idenlere B: idenlere Yezīd-i laʿīn
[683] sulṭān-ı enbiyādan B: resūlullāhiden S: ḥażret-i sulṭān-ı enbiyā "ṣallallāhu ʿaleyhi ve's-sellem"den
[684] B: aġ
[685] B: diyüp
[686] F: baḫşişler
[687] S: Yā meger
[688] F: telvīs̱-i
[689] B: ʿAbdü'l-melik
[690] B: zinā
[691] B: daḫi
[692] B: kendü daḫi
[693] F: alup
[694] F ve S'de yok.
[695] ḳaḥbe-i rūzigār-ı ser-mestiñ ser-i menḥūsına imāmāne bir ʿamāme ṣarup F: ḳaḥbe-i ser-mestiñ başına ʿamāme ṣarup
[696] B: şiʿr
[697] B: kenār-ı
[698] bir daḫi S: bir F: daḫi
[699] B: zinā
[700] F: zīver-i
[701] F'de yok.
[702] F: Defʿaten ol
[703] āyet-i kerīmesi F: kelīmesi S: kerīmesi
[704] B: Firʿavnīden
[705] F'de yok.
[706] F: pāy-māl
[707] F: rabbü'l-ʿālemīn
[708] F: māciʾet? S: mācet?

(B5) Ya'nī ey muṣḥaf-ı cebbār-ı 'anīd diyü beni mi ḳorkudırsın. (F13) İmdi ben ol cebbār-ı (B6) 'anīdim ki[709] maḥşer-gāh-ı ḳıyāmetde Rabbiñe vardıḳda girībān-ı çākile feryād idüp (F14) Yā Rabb! (B7) Velīd beni pāre pāre[710] eyledi[711], diyü şikāyet eyle, diyen[712] pādişāh-ı[713] bī-dīn[714] ü zındīḳ-ı ḍalālet- (B8) āyīn zamānında (F15) mı 'ālem ma'mūr u ābādān idi?

Veyāḫūd

Ḥaccāc-ı żālim-i (B9) bī-raḥm[715] u bī-dīn[716] benī Ümeyye ümerāsından 'ibādullāha (F16) şiddet-i[717] ye's ile musallaṭ (B10) bir ġaddār-ı küşteni olmaġla Ḫāverān-ı maşrıḳdan Kayrevān-ı[718] maġribe gelince rū-yı zemīni[719] (B11) (F17) żulmet-i żulm ile māl-ā-māl eylemişdi. Kendü[720] ḫużūr-ı müstevcibü'n-nüfūrında[721] cellādān-ı (B12) bī-imān elinden şerbet-i (F18) şehādet içen ehl-i islām iki yüz yigirmi[722] biñden ziyāde idigi dāḫil-i[723] ta'dād-ı muḥāsebān iken[724] (B13) ve esnā-yı (F19) ceng ü ḥarbde[725] küşte-i tīġ-ı ġadr[726] olan 'ibādullāh 'adedini ancaḳ defātir-i kirāmu'l-kātibīn[727] (B14) muḥīṭ iken (F20) kendü ṣadr-nişīn-i dāru'l-ġurāb-ı cahīm[728] olduḳda ḫıṭṭa-i eyāleti zindānlarında (B15) maḥbūs yigirmi sekiz biñ (F21) mażlūm u bī-günāh bulunmuş idi. Ol żālim-i Ḫudā-nā-ters[729] (B16) Ka'betullāh-ı vācibü'l-iḥtirām iken[730] üstüne vāfir[731] 'asker çeküp[732] ḥarem-i beytu'llāha (B17) nāẓır cebel-i Ebū Kabīs zirvesine mancınıḳ ḳurup emīrü'l-mü'minīn (F116b/1) 'Abdu'llāh ibn Zübeyr (B18) cenābın[733] muḥāṣara ile ṭaraf ṭaraf çarḫe-i[734] cenge ser-āġāz olunup nice (B19) günler emr-i muḥāṣara (F2) mütemādī olup bir gün 'Abdu'llāh, Ḥacerü'l-esved altında taḥrīme-bend-i (B20) namāz iken[735] mancınıḳ[736] ḥālet-i rükū'a (F3) muṣādif olup miyānın şikest itmekle 'asker-i (B21) Ḥaccāc-ı la'īn dāḫil-i Ḥaremu'llāh olmaḳda iken 'Abdu'llāh[737] içerü (F4) vālidesi Esmā binti (B22) Ebū Bekri'ṣ-ṣıddīḳ ḥażretine, ki laḳabı Ẕātu'n-niṭākeyn'dür, girüp şikesteligin[738] (B23) (F5) bildirdi[739] ve ser-çeşme-i şefḳatiñden reşḥāt-ı naṣīḥat ṭaleb[740] itdikde benim ciger-küşem (B24) Ḥaccāc gibi (F6) bir żālim ve[741] kāfire fermān-ber olmaḳdan pāy-māl-i ḫāk-i helāk olmaḳ yegdir. Hemān sīrāb-ı (B25) şerbet-i[742] şehādet olmaġa himmet (F7) eyle didikde ṭaşra[743] çıḳup şemşīr-i bürr'ānla meydān-ı kār-zāre

709 F'de yok.
710 pāre pāre F: pāy-māl
711 F ve B: itdi
712 B: didi. Böyle olan 713 B'de yok.
714 B ve S'de yok.
715 żālim-i bī-raḥm S: la'īn ü żālim-i bī-raḥm
716 F: bī-dīn bī-raḥm-ı la'īn
717 S: şiddet ü
718 F: Kervān-ı
719 F ve B: rū-yı zemīni
720 F'de yok.
721 S: mevcibü'n-nüfūrında
722 F'de yok.
723 F ve B'de yok.
724 idigi ta'dād-ı muḥāsebān iken B'de yok.
725 ceng ü ḥarbde B: cengde
726 S: ġaddārān
727 F: kirāmen kātibīn
728 dāru'l-ġurāb-ı cahīm S: dāru'l-'aẕāb-ı cehennem
729 S: nā- Ḫudā-ters
730 iḥtirām iken S: iḥtirām ki kitābe-i der-gāhī ve men daḫle-kān amennā iken
731 S'de yok.
732 Ḫudā-nā-ters Ka'betullāh-ı vācibü'l-iḥtirām iken üstüne vāfir 'asker çeküp F'de yok.
733 B:ḥażretlerin
734 B ve F: çarḫ-ı
735 iken F: ider iken
736 F'de yok. 737 F'de yok.
738 B: şikeste olduġın
739 B: bildirüp
740 S ve F'de yok.
741 żālim ve F ve S'de yok.
742 F'de yok.
743 B'de yok.

*girdi[744] **(B26)** ve nice yüz kelb-i[745] **(F8)** ʿaḳūrı ḳınnāre-i cehenneme gönderüp kendüleri[746] **(B27)** ḫırāmān-ı ravża-i cinān olup[747] Esmā binti Ṣıddīḳ'ıñ[748] oġlına **(F9)** naṣīḥati **(B279/1)** sāmiʿa-i Ḥaccāc-ı żālime yetişüp emīrü'l-müʾminīn ḥażretleriniñ[749] cesed-i pākini ṣalb **(B2)** idüp tā[750] vālidesi **(F10)** ricā itmeyince indirmeyesiz diyü çāvūşlarına[751] fermān itmegin **(B3)** iki yıl maṣlūben ṭurup[752] Ẕātu'n-niṭākeyn[753] **(F11)** iki yirden **(B4)** ḳuşanup ġayret ḳuşaġın[754] er gibi bu vechile merāret-i[755] mevt-i veled-i mezāḳ **(F12)** ġayretine sükkerden[756] leẕīẕ **(B5)** gelmekle ol ṭarafa meyl-i[757] iltifāt itmeyüp[758] bir gün ol semtden geçerken ciger-pāresin **(B6)** ḥālā[759] berdār **(F13)** görüp bu ḫaṭīb daḫi[760] minberden inmesin mi[761] didigini[762] Ḥaccāc'a **(B7)** işrāḳ-ı ifād idüp[763] bu mertebe daḫi şefāʿatdir **(F14)** diyü indirüp matmūre-i **(B8)** medfūn-ı ḫāk eyleyen[764] böyle żālim zamānında mı baṭḥā-yı[765] Kaʿbetu'llāh ḳumları[766] ādem **(F15)** ḳanından ḫurde-i mercāna **(B9)** döndükde mi[767] ʿālem maʿmūr u ābādān idi[768]?*

***(B10)** Mesned-ārā-yı[769] **(F16)** ʿadl ü inṣāf olan pādişāhlarımız[770] selāṭīn-i ʿālī-şān-ı āl-i ʿOs̱mān zamān-ı **(B11)** şerīflerinde Kaʿbetu' **(F17)** llāh'a ṭaş atılmaḳ[771] degil Beytu'llāh'dır diyü taʿẓīmen maḥalle mescidleri **(B12)** öñünden bile ṭabl-ḫāne ile geçilmez **(F18)** "fe'illāhū ḥamdū ve'l-minne"[772]*

Yāḫūd[773]

*Dest-gāh-ı[774] ḫilāfet-i ʿuẓmā **(B13)** āl-i ʿAbbās'a müsellem olduḳda ṭanṭana-i devletleri ḫāṭıra gelmez **(F19)** bir fitne-i ʿaẓīme[775] īḳāẓ idüp "el-fitnetü nāʾimetü laʿinullāh min īḳazhā"[776] **(B14)** "Ḳurʾān-ı kerīm[777] maḫluḳ mudur[778], **(F20)** ḳadīm midir?", diyü ġulāt-ı Muʿtezileden bir iki bī-dīniñ[779] hevāsına **(B15)** tābiʿ olmaġla ʿibādu'llāhı imtiḥān eyledi[780] **(F21)** Ḳadīmdir[781] diyü ṣırāṭ-ı[782] müstaḳīme gidenleri **(B16)** kendüleri*

744 kār-zāre girdi B: kār-zārda cenge mübāşeret
745 F: kelb ü
746 B: kendüler
747 ḫırāmān-ı ravża-i cenān olup B: daḫi kenāre-i ḥavż-ı kevs̱ere ḫırāmāne pervāz eyledi. S: kenāre-i ḥavż-ı kevs̱ere ḫırāmān oldu
748 Esmā binti Ṣıddīḳ'ıñ F: Esmā'nıñ
749 F ve S'de yok.
750 F ve S'de yok.
751 S: ḫādimlerine
752 B: maṣlūb ṭurdu
753 B: Ẕātu'l-niṭākeyn ise
754 B: ġayret ḳuşaġın ḳuşanup
755 B ve F: ḥarāret-i
756 S: şekerden
757 B: iki yıl
758 B: iki yıl iltifāt itmeyüp F: baḳmayup
759 F'de yok.
760 B: daḫi bu ḫaṭīb
761 inmesin mi S: inmemiş
762 didigini B: didikde ol sāʿat
763 Ḥaccāc'a işrāḳ-ı ifād idüp B: Ḥaccāc-ı istirḳāḳ idüp F: Ḥaccāc-ı żālim işrāḳ idüp
764 matmūre-i medfūn-ı ḫāk eyleyen B: ḫāk ile yeksān medfūn eyledikde
765 F: żālim zamānında mı baṭḥā-yı S: böyle żālim zamānında mı baṭḥā-yı B:baṭḥā-yı
766 Kaʿbetu'llāh ḳumları B ve F: Kaʿbetu'llāh'ıñ ḳumlarını
767 B: döndüren żālim-i bī-dīn zamānında mı
768 B: idi Veyāḫūd
769 F: Biḥamde sübḥāne mesned-ārā-yı
770 F: pādişāhımız ve
771 F: atmaḳ
772 B ve S: fe'illāhū ḥamdū
773 B'de yok.
774 B: Lākin dest-gāh-ı
775 fitne-i ʿaẓīme F: fitne
776 Bu hadis B'de yok.
777 B'de yok.
778 B: maḫluḳ mıdır, yoḫsa
779 B: bī-dīn
780 B'de yok. F: eylediler
781 B: mis̱llü ḳadīmdir
782 B: ṭarīḳ-i

*dīvānında[783] eşşedd-i siyāsetle ḳatl iderler idi[784]. **(F117a/1)** Ekābir-i ʿulemādan imām-ı ekmel[785] Aḥmed ibni Ḥanbelī[786] "*raḍiyallāhu ʿanhu*" **(B17)** ḥażretini[787] Meʾmūn-ı ḫalīfe maḥbūsen götürüp **(F2)** ʿaḳd-ı meclis-i münāẓara olunmadan Meʾmūn **(B18)** küşte-i tīġ-i reybü'l-menūn[788] olup evreng-i ḫilāfet-i **(F3)** Muʿtaṣım bi'llāha müyesser olduḳda imām-ı **(B19)** müşārünileyhī maḥall-i münāẓaraya getirüp kelāmu'llāh* maḫluḳ mudur[789]*, **(F4)** ḳadīm midir, **(B20)** diyü sūʾāl olunduḳda Allāh'ıñ[790] ʿilmi maḫlūḳ ise kelāmı daḫi[791] **(B21)** maḫlūḳdur didikde **(F5)** cellādān-ı zebāniye-meşreb iḫżār olunup ol meclisde ol[792] **(B22)** imām-ı ʿaẓīmü'ş-şānı mertebe-i **(F6)** ʿaḳldan sāḳıṭ oluncaya[793] ḳırbaç-ı ṣuʿbān-endām ile **(B22)** ḍarb ile[794] envāʿ-ı işkenceye mübāşeret **(F7)** itdikde ʿasākir-i İslām ḳāʾidleri[795] ʿulemāya bu ḥaḳāret **(B24)** nedir diyü çenber-i iṭāʿatden ḫurūc ide **(F8)** yazdılar. Muʿtaṣım bi'llāh bīm-i cāna düşüp egerçi defʿ-i **(B25)** dağdağa içün imāmıñ[796] başını zānūsına **(F9)** alup gül-i ruḫsārına gül-āb-efşān olmış idi. **(B26)** Ehl-i dīvān perīşān olunduḳdan[797] ṣoñra[798] zindāna **(F10)** gönderüp iki yıl dört ay[799] **(B27)** bend-i zindān iken eṭrāf-ı rebʿ-i meskūna emrler gönderilüp[800] **(F11)** ḳırḳ yıla ḳarīb güşe- **(B280/1)** be-güşe[801] ḳatl ü işkence-i ʿibādu'llāhdan cellādān-ı bī-raḥma melāl gelüp ʿaks-i ḫūn-ı **(B2)** **(F12)** şehīdān ile ḳubbe-i āsumān ḫayme-i gül-gūna döndükde mi ʿālem maʿmūr u ābādān idi?*

Veyāḫūd

***(F13)** **(B3)** Minnet Allāhu taʿālāya[802] pādişāhlarımız āl-i ʿOs̱mān "*s̱ebbet'ullāhū āsās devletihüm*" ilā inḳırāżu'z-zamān **(B4)** eyyāmında[803] **(F14)** şerīʿat-ı seyyidü'l-enāme muḫālif vażʿa iḳdām ile ḳatl-i[804] ehl-i İslām **(B5)** itmek degil ṭāʾife-i Yahūd u **(F15)** Naṣārādan bir ẕımmī-i nā-çīziñ şerʿen ḳatli lāzım gelse **(B6)** ḳużātu'l-İslāmdan biri ḥükm idüp **(F16)** yazdığı ḥüccet-i şerʿiyyeyi ḳāḍı-ʿasker[805] muṭābıḳ-ı **(B7)** şerīʿat-ı ġarrādır diyü pāye-i serīr-i sulṭāniyeye **(F17)** ʿarż idüp ṣūreti defter-i rüʾuse **(B8)** ḳayd olunup aṣl-ı ḥüccet ḥıfẓ olduḳdan ṣoñra **(F18)** siyāset oluna[806] żābıṭa-ı[807] **(B9)** ṣūret-i rüʾus virilmeyince ol şaḫs-ı nā-çīziñ ḳatline iḳdām[808] olunmaḳ **(F19)** muḥāldir "*fe'illāhū ḥamdū ve'l-minne*"[809]*

[783] kendüleri dīvānlarında B: dīvānında F: dīvānlarında
[784] B: iderdi F: iderlerdi
[785] B'de yok. F: şeyḫü'l-ekmel
[786] ibni Ḥanbelī S: Ḥanbel F: Mürsel bin Ḥanbel
[787] B: ḥażretlerini
[788] F: erbü'l-menūn?
[789] B: maḫluḳ mıdır, yoḫsa
[790] B: ol daḫi cevābında Allāh'ıñ
[791] B: da
[792] ol imām-ı B: ol ẕāt-ı
[793] B: oluncaya dek
[794] ḍarb ile F: ḍarb u B: ḍarb eyleyüp
[795] B'de yok.
[796] B'de yok.
[797] B ve S: olduḳdan
[798] F'de yok.
[799] B: ay esīr-i
[800] F: gönderüp
[801] güşe-be-güşe F'de yok.
[802] Minnet Allāhu teʿālāya B'de yok.
[803] B: ḥażretleriniñ zamān-ı şerīflerinde
[804] B ve S: ḳatl-i ʿām-ı
[805] F: ḳāḍıü'l-ʿasker
[806] siyāset oluna F'de yok.
[807] B: diyü żābıṭa-ı
[808] ol şaḫs-ı nāçīziñ ḳatline iḳdām B'de yok.
[809] F'de yok. S: fe'illāhū ḥamdū"

Veyāḫūd

Ḫulefā-yı ʿAbbasiye[810] *Ebū Caʿferü'd- **(B10)** devāneḳī'ye imāmımız imāmü'd-dünyā Ebū Ḥanīfe ḥażretleriniñ **(F20)** itdigi naṣīḥat-ı dīn **(B11)** ü dünyādan rencīde-ḫāṭır*[811] *olup imāmıñ yanında taḳlīd-ı ḳażā muḥāl **(F21)** idigin*[812] *teklīf-i ḳabūl-i **(B12)** ḳażā eyledi.*[813] *İmtināʿ idicek "eʿazzebi'llāhū teʿālā" ol imām-ı celīlü'ş-şānı*[814] ***(F117b/1) (B13)** ḥabs-ı*[815] *medīdle*[816] *fermān idüp vezīr-i devlet-i*[817] *nā-pāyidārı olan ibn Ebū Hubeyre*[818] *nām ẓālim*[819] *velī- **(B14) (F2)** niʿmeti olan bed-nāmlıġın revā*[820] *görüp bu*[821] *bābda ihtimām itmekle*[822] ***(B15)** diyüp imām-ı ʿaliyü'l-ḳadriñ*[823] *cenāb-ı kerīmlerin*[824] *maḥbūsda cumʿadan ve cemāʿatden **(F3)** maḥrūm **(B16)** u memnūʿ ṭurup*[825] *tā ḫırāmān-ı ravża-i cinān oluncaya dek*[826] ***(B17)** ıṭlāḳ itdirmeyen ẓālim-i bī-dīniñ velvele-i **(F4)** meẓālimi*[827] *çār-cihet-i ʿālemi **(B18)** ṭutup nice yıllar ṭarab-ḫāne-i zemīnden ḫᵛāb*[828] *u rāḥatı ḳaldırdıkda **(B19)** mı*[829] *ʿālem **(F5)** maʿmūr u ābādān idi?*

Veyāḫūd

Biḥamdullāhi teʿālā[830] *serīr-efrūz-ı*[831] *devlet-i İslāmiyye **(B20)** olan pādişāhlarımız şehriyārān-ı **(F6)** ʿOs̱mānī zamān-ı şerīflerinde imām-ı aʿẓam "raḍiya'llāhu ʿanhu" **(B21)** meẕhebini iḥyā iden*[832] *ʿulemā-i ʿāmilīn degil imām-ı ʿaẓam **(F7)** tācıdır diyü destārın ḳabardup **(B22)** gezen daḫīlān-ı*[833] *ṭarīḳ-i ʿilmiñ birine ḳarşu söyleyen **(F8)** ādemi taḥḳīr-i ʿulemā itdiñ diyü maḳām-ı ḳatle **(B23)** getürürler. "Fellehü'l-ḥamdü ve'l-minne"*

Yāḫūd[834]

*Muʿtaṣım-ı ʿAbbāsī'niñ **(F9)** vezīri Müʾeyyidü'd-dīnü'l-ʿAlḳamī, ki*[835] *Rāfıżī-i **(B24)** sebbāb-i teberrā-yı aṣḥāb olmaġla āl-i ʿAbbās ḥükūmetine **(F10)** taḥammül idemeyüp ḥuḳūḳ-ı **(B25)** velī-niʿmetime*[836] *küfrān ile memālik-i Ḫıṭā ve Ḫoten sulṭānı Hülāgū Ḫanı **(F11)** tesḫīr-i mülk-i*[837] ***(B26)** Baġdād'a*[838] *taḥrīk idüp mes̱elā dervīş-simā bir şaḫṣ-ı nā-tırāşı rāżı **(F12)** idüp **(B27)** başını pāk-ı*[839] *mücellā tırāş eyledi*[840] *ve kendü ḫaṭṭı ile "Ey Ḫan-ı ḫanān-ı Türkistān **(B281/1)** eger **(F13)** memālik-i ʿArab u ʿAcem ve Rūm*[841] *żamīme-i mülk-i mevrūs itmek*[842] *irādesi cāʾiz ise ġurre-i **(B2)** şehr-i **(F14)** filānda*

810 B: ʿAbbasiye'den
811 F: rencīde-i ḫāṭır
812 B: iken F: idigin bilüp
813 ḳażā eyledi F: ḳażādan
814 B: ẕīşān F: ʿaẓīm
815 B: ḥażretlerini ḥabs-ı
816 S: medīd
817 B'de yok.
818 B: Cīre
819 B: ẓālim
820 bed-nāmlıġın revā B: bed-nām efendisi F: bed-nāmlıġın
821 B: āferīn bu
822 B: küllī itmek lāzımdır
823 B: imām-ı ʿaliyü'l-ḳadr
824 F: kerīmin
825 B: idüp
826 dek yaʿnī rūḥ-ı pür-fütūḥların teslīm itdirinceye degin F ve S'de yok.
827 B: ẓulmü
828 F'de yok.
829 B: ḫᵛāb u rāḥatı ḳaldıran bī-dīniñ zamānında mı
830 Biḥamdullāhi teʿālā F: Biḥamdullāhi B'de yok.
831 B: serīr-ārā-yı
832 B: ider
833 B: gezdiren ʿālimān-ı
834 B'de yok. B: Pes F: Muʿtaṣım-ı billāh yāhūd
835 F'de yok.
836 velī-niʿmetime B: niʿmetine F: velīü'n-niʿmetime
837 S: memālik-i
838 F: Baġdād içün
839 B: pāk ü
840 B: eyleyüp
841 B: Rūm'ı
842 mevrūs itmek F: mevrūsuñuz olmaḳ

ʿasker-i melaḫ-şümār-ı Tātār[843] *ile taḥrīk-i rikāb idesiz ki "inşāʾallāhu taʿālā"* ***(B3)*** *ḳabża-i şemşīre* ***(F15)*** *al dimekden*[844] *fermān-ı revā-yı Īrān u Tūrān olmaġı bu ʿabd-ı nā-çīzden* ***(B4)*** *bilesiz" baʿde'l-ḳırāʿat* ***(F16)*** *bu başı tırāş eylesiz diyü işāret eyledi.*[845] *Ve ol ḫaṭṭı sūzen-i ser-tīz ile igneleyüp*[846] ***(F17)*** *dervīş-i gīsū-dār* ***(B5)*** *şekline girince*[847] *ḥabs idüp baʿdehu gönderdi. Dervīş giderek*[848] ***(F18)*** *ḫan bār-gāhına* ***(B6)*** *vardı*[849]*. Tenhāca girdi ve başın*[850] *tırāş idüp oḳunduḳdan*[851] *ṣoñra* ***(B7) (F19)*** *baş yazısın gördü.*[852] *Ḫan daḫi*[853] *bu resm üzre cevāb yazup*[854] *ki mülk-i* ***(F20)*** *Baġdād'ı* ***(B8)*** *saña*[855] *ḳayd-ı ḥayāt ile vireyin didi.*[856] ***(F21)*** *ʿAlḳamī-i ḫāʾin* ***(B9)*** *daḫi muḳaddemāta başlayup meṡelā pādişāhlara lāzım olan ḫazīne-i* ***(F118a/1)*** *māldur,*[857] *bu ḳadar ʿasker* ***(B10)*** *ne*[858] *lāzımdır diyü ḳaṭʿ-ı mevācib eyleyüp ve ne ḳadar ẕaḫāʾir-i sulṭānī var ise* ***(F2)*** *isrāf* ***(B11)*** *ve itlāf eyledi. Leyl ü*[859] *nehār ḫalīfeniñ mizācına muvāfıḳ ve hevāsına mülāyim evżāʿ ile* ***(B12)*** *ḫıyānete* ***(F3)*** *başladı. Hülāgū Ḫan'nıñ deryā-yı ʿaskeri serpindisi ser-ḥadd-i memālike*[860] *yetdikde* ***(B13)*** *ser-ḥadd-i* ***(F4)*** *ümerāsından gelen feryādcıları ṭoġrı tenhāsına indirüp*[861] *nā-bedīd* ***(B14)*** *itmekle*[862] *ḥavālī-i Baġdād'a gelindikde* ***(F5)*** *ṭuyulup ḥattā yaġma-gerān-ı Tātārıñ eṭrāf-ı* ***(B15)*** *Baġdād'a urduḳları āteş-i nehb ü ġāretiñ* ***(F6)*** *dūd-i şerer-ālūdun ḫalīfe kendü görüp* ***(B16)*** *suʾāl itdikde ol ḫāʾin ṣūret-i ḥaḳdan feryād idüp*[863] ***(F7)*** *pādişāhım memālik-i maʿmūreñe* ***(B17)*** *Hülāgū gibi bir düşmen-i bī-imān ve bir ʿaskeri gibi deryā-yı* ***(F8)*** *āteş-feşān*[864] *müteveccih olup* ***(B18)*** *ḥavālī-i Dāru's-selāma gelince*[865] *ser-ḥadd muḥāfaẓasında olan* ***(F9)*** *ümerāñızdan* ***(B19)*** *feryād-nāmeler*[866] *gelmiye, böyle*[867] *küfrān-ı niʿmet iẓhār iden*[868] *ḫāʿinleriñ cezāsın* ***(B20)*** *şemşīr-i ser-tīz-i*[869] *siyāsete* ***(F10)*** *ḥavāle buyurmayasız*[870] *diyü*[871] ***(B21)*** *elinden ḫaṭṭ-ı hümāyūn alup ḳalʿa-ı ser-ḥadd-i düşmana virmeyüp ḳapanan devlet-i ġam-ḫvārlarına*[872] *maḫfī*[873] *ḫaber*[874] ***(F12)*** *gönderüp böyle zamānda*[875] *siziñ gibi* ***(B22)*** *ḫayr-ḫvāh ḳullarınıñ*[876] *ḳatlin*[877] *emr iden pādişāha vezīr*[878] ***(F13)*** *olmaḳdan Hülāgū Ḫan'a*

843 *F'de yok.*
844 *F'de yok.*
845 *bilesiz baʿde'l-ḳırāʿat bu başı tırāş eylesiz diyü işāret eyledi F: bilesiz baʿde'l-ḳırāʿat bu başı tırāş eylesiz didi B: bilesiz diyü yazdı*
846 *F: igneleyüp baʿde*
847 *B: girinceye dek*
848 *B'de yok.*
849 *ḫān bār-gāhına vardı B: ḫānıñ bār-gāhına varup*
850 *F: başını*
851 *B: ḳırāʾat itdirdikden F: oḳuduḳdan*
852 *baş yazısın gördü F: başı yazısını gördü B'de yok.*
853 *B: daḫi ḥırṣ u ṭamʿa düşüp*
854 *cevāb yazup B: vaʿd eyledi*
855 *B: her ne vaḳt isterseñ saña*
856 *vireyin didi B: vireyim diyü taḥrīr eyledi. F: virdim ki eger bu maṣlaḥatıñ ḥuṣūnı müyesser olur ise*
857 *B: māl ü ḫazīnedir*
858 *B: neye*
859 *B: eyleyüp leyl*
860 *B: memālikine F: memālik*
861 *B: indirmekle*
862 *B: ve nā-peydā iderdi*
863 *feryād idüp F'de yok.*
864 *ve bir ʿaskeri gibi deryā-yı āteş-feşān B: deryā miṡillü ʿasker-i āteş-feşānla*
865 *B: gelinceye dek*
866 *B: bu vaḳt olıncaya dek feryād-nāmeler*
867 *F'de yok.*
868 *iẓhār iden F'de yok.*
869 *F'de yok.*
870 *F': buyuruñ B: buyurmayup*
871 *da ḳangı düşmeniñizi siyāset idersiz diyü S ve F'de yok.*
872 *ḳalʿa-ı ser-ḥad-i düşmana virmeyüp ḳapanan devlet-i ġam-ḫvārlarına B'de yok. F: ḳalʿa-ı ser-ḥad-i düşman nām kimesneye virmeyüp ḳapanan devlet-i ġam-ḫvārların cemʿ idüp ve kimseye maḫfī ve kimine gönderüp*
873 *B: ümerāya maḫfī*
874 *B: ḫaberler*
875 *böyle zamānda F'de yok.*
876 *F: ḳulların*
877 *B: ḳatline*
878 *F: ḳul*

*esīr **(B23)** olmaḳ yegdir; siziñ gibi dil-āverleri ḳatlden ḫalāṣ idince[879] baş **(B24)** **(F14)** vire yazdım, didi[880]. Bāṭıl[881] hemīşe bāṭıl beyhūdedir velī müşkil budur ki **(B25)** ṣūret-i ḥaḳdan **(F15)** ẓuhūr ide anlar daḫi[882] yek-pāre dā'ire-i iṭā'atden ḫurūc idüp Hülāgū[883] Ḫan'a **(B26)** mülḥaḳ[884] oldular. **(F16)** "zādenü'ṭ-ṭanbūr naġame"[885] Hülāgū Ḫan ṣaḥrā-yı[886] Baġdād'a ḍarb-ı ṭınāb-ı bār-gāh **(B27)** itdikde **(F17)** dervāzeler[887] ḳapanup eṭrāfında fi'l-ḥāl āṣār-ı ābādānī ḳalmadı. Ḳırḳ güne ḳarīb **(B28)** muḥāṣara **(F18)** esnāsında ibnü'l-'Alḳamī Hülāgū Ḫan[888] aġzından tezkire[889] peydā idüp, "Benim 'azīmet-i **(B29)** **(F19)** ḫıṭṭā-yı Baġdād'dan murādım cenāb-ı[890] emīrü'l-mü'minīn ile mıntıḳa-bend-i ḳarābet **(B282/1)** olmaḳdır. Necl-i kerīmleri[891] **(F20)** Ebū Bekr'e perde-nişīn-i nihān-ḫāne-i ḫani[892] olan kerīmemi nāmzed **(B2)** idüp[893] miyānımızda kemer-i muṣāfātı[894] muḥkem **(F21)** itmekdir." dinilmegin ḫalīfe didikleri yādigār[895] **(B3)** inanup çünki ḳażiyye böyledir münāsib-i ḥāl **(F118b/1)** budur ki āyīn-i ḫilāfet ile bār-gāh-ı **(B4)** Ḫana varup dāru'l-ḫilāfet-i 'uẓmāya da'vet eyleyüp **(F2)** tertīb-i esbāb-ı ẓiyāfet **(B5)** eyliyevüz diyü ḫalīfe ve sā'ir erkān-ı devlet dügün ālāyı **(F3)** şeklinde[896] zer ü zivere ġarḳ **(B6)** olup ḳal'a ḳapusun açdılar. İki cānibe 'asker-i Tātār ṣaff- **(F4)** ender-ṣaff[897] durdular. **(B7)** Ḫalīfe iki şehzāde-i āzādesini[898], ki Ebū Bekr ü 'Abdu'r-raḥmān'dur[899], 'alem-i ser-efrāz gibi öñüne **(B8)** alup muḳarrebān-ı ḥażret ve evliyā-yı **(F5)** devlet ü vücūh-ı 'ulemā-yı 'iẓām ve sipāh-sālār-ı[900] **(B9)** felek-iḥtişāmdan **(F6)** bir[901] kevkeb-i enbūh ve mevkib-i pür-şükūh ile 'āzim-i bār-gāh-ı İlḫānī[902] olup **(B10)** dervāze-i **(F7)** şehr-i 'adem, ya'nī Baġdād ḳapusından çıḳdılar.*

Beyt

*Ah min 'azametin[903] bi-ġayri **(B11)** iyāb*
*Ah min **(F8)** ḥasretin 'ale'l-aḫbāb*

*ibnü'l-'Alḳamī şādmān ve ḫandān-ı pīş-gāh-ı **(B12)** otaġa **(F9)** indi. Ve derūn-ı bār-gāha girüp dāmen-būs-ı iclālden ṣoñra pādişāhım **(F10)** ben[904] baña lāzım **(B13)** olanı eyledim[905], ya'nī ḫalīfe-i rū-yı zemīni[906] ve evlādı, erkān-ı **(F11)** devleti ile ṭav'an*

[879] *ḫalāṣ idince F: ḳurtarınca*
[880] *ḫalāṣ idince baş vire yazdım, didi B: itdirinceye degin az ḳaldı ki baş virem, didi*
[881] *bāṭıl B: Ve bu güne niçe niçe bāṭıl*
[882] *hemīşe bāṭıl beyhūdedir velī müşkil budur ki ṣūret-i ḥaḳdan ẓuhūr ide anlar daḫi B: ve hezayān sözleri irtikābla ṣūret-i ḥaḳdan görünüp anları*
[883] *idüp Hülāgū B: itdirdikde anlar daḫi Hülāgū*
[884] *mülḥaḳ B: cümlesi mülḥaḳ*
[885] *zādenü'ṭ-ṭanebbūr naġameten F: zāde fī ṭanebbūr naġameten B'de yok.*
[886] *F'de yok.*
[887] *B: dervāze*
[888] *S'de yok.*
[889] *B ve F: tezkire*
[890] *B: ancaḳ cenāb-ı*
[891] *Necl-i kerīmleri S: murād-ı kerīmleri ise*
[892] *B: ḫān*
[893] *kerīmemi nāmzed idüp F: ḳızımı nāmzed ve*
[894] *B: muṣādaḳati*
[895] *B: yādigār daḫi*
[896] *S: gibi*
[897] *S: ber-ṣaff*
[898] *B: āzādesi F: āzādesin*
[899] *ki Ebū Bekr ü 'Abdu'r-raḥmān'dur F'de yok.*
[900] *B: sipāh-ı dil-āverān-ı*
[901] *B'de yok.*
[902] *B ve F: ḫānī*
[903] *S: ġarbe?*
[904] *B'de yok.*
[905] *B'de yok.*
[906] *B: zemīn olan pādişāhı ve evlādını*

meydān-ı siyāsete[907] (B14) getirdim virdim[908]. Min ba'de[909] siz daḫi size düşeni (F12) idesiz diyince cümlesi meydāna[910] cem' olup neye (B15) uġradıḳların bilmeyüp fermān (F13) ṣādır olduguña ḫalīfe[911] cellād başı ḫaymesinde[912] (B16) mevḳūf ṭurup gözü ḳarşusında refīḳleri ṭu'me-i şemşīr-i siyāset ḳılındıḳdan ṣoñra[913] (B17) ḫalīfeyi maḥall-i me'mūrede bir kürsiye[914] iclās idüp[915] evvelā[916] iki (B18) (F14) şehzādesini[917] gözü öñünde ġalṭān-ı ḫūn-ı şehādet itdiler. Ba'dehu ḫavāṣ (B19) ḥażretinden (F15) Süleymān Şāh şīrānī ve devānīsin[918] bir bir 'arża-i ṭīġ-i siyāset eyleyüp (B20) (F16) sā'irlerin[919] ḫvūn-ḫvārān-ı Tātār lemḥatu'l-baṣarda 'alef-i şemşīr-i āb-dār[920] eylediler. (F17) Ve kendün (B21) üç gün maḥbūs ṭurup[921] işti'āl-i[922] āteş-cū'dan ṭa'ām istedikde (F18) Hülāgū (B22) kendü otaġına getirüp[923] bir kürsiye iclās idüp[924] bir kāseyi altun-ı (F19) meskūk ile māl-ā-māl (B23) eyledi. Ṭa'ām getirir gibi peşkīr ve ḳaşıḳ ile öñüne ḳoyup (F20) bir ḳaç gündür (B24) acsız[925], buyuruñ diyü ilḥāḥ-ı[926] iltifāt itdikde girih-güşā-yı (F21) ḫande-i ta'accüb olup (B25) zer-i meskūk-ı ma'kūlat maḳūlesinden midir ki mihmānıñıza teklīf (F119a/1) idersiz[927], didi. (B26) İlḫān-ı kişver-kūşā[928] vāsıṭa-i tercemān-ı belīġü'l-beyān ile "Ey ḫalīfe-i maġrūr, (F2) çünki zer (B27) maḳūle olmadıġı ma'lūmuñdur[929]. Ya niçün ḫazīnelerin māl-ā-māl idüp (B28) (F3) 'askeriñe bez̲l itmediñ ki ḳavīü'l-ḳalb olup 'askerimi ḥavāle-i mülküñden def' (B29) ide idi[930] (F4) Bāri māl yirine vāfir ẕaḫīre ve ġılāl-ı maḫzūn itmiş olsañ[931] böyle ḳal'a-i (B283/1) müstaḥkemde fāriġu'l- (F5) bāl oturup a'vān u enṣārıñ seni böyle varṭa-i[932] helāke (B2) düşmege māni' olurlardı, (F6) diyü tevbīḫden ṣoñra meydān-ı[933] siyāsetde āġuşte-i ḫāk ü ḫūn[934] (B3) olmaḳ içün ıṣdār-ı (F7) fermān olunduḳda[935] şemşīr-i İlḫānī[936] ḫūn-ı āl-i 'Abbās ile la'l-gūn (B4) olmaḳ münāsib degildir, (F8) diyü ḫalīfeyi bir çuvāl içine ḳoyup nemed-i nālān şeklinde erāẕil-i (B5) Tātār yemīn ü şimālinden (F9) leked ile helāk eylediler. "Fesubḥānü'l-Muẕillü'l-Mu'izz ta'ālā şānehu"[937] Ḫalīfe pāy-māl-i ḳahr-ı ilāhi olduḳdan[938]

907 meydān-ı siyāsete B: meydāna
908 getirdim virdim B: getirdim S: getiri virdim
909 Min ba'de B ve F'de yok.
910 F: meydān öñüñe
911 fermān ṣādır olduguña ḫalīfe B: ṣādır olan fermān mūcibince ḫalīfe
912 F: çadırında
913 ḳılındıḳdan ṣoñra S: ḳılına
914 kürsiye B: kürsi üzerine
915 B: itdirüp
916 refīḳleri ṭu'me-i şemşīr-i siyāset ḳılındıḳdan ṣoñra ḫalīfeyi maḥall-i me'mūrede bir kürsi üzerine iclās itdirüp evvelā F'de yok.
917 F: şehzāde-i āzādesin
918 Şāh şīrānī ve devānīsin B: Şāh'ı ve erkān-ı devletini
919 S: sā'irlerin
920 F: siyāset
921 B: eyleyüp
922 S: iştiġāl-i
923 B: getirdüp
924 bir kürsiye iclās idüp B: oṭurtduḳda
925 B: acsıñız
926 B: ḫān F: ilḫānı
927 S: eylersiz B: idersiñiz
928 İlḫān-ı kişver-gūşā F: Pes İlḫānı geştūr-gūşā-yı B: ḫān daḫi
929 F: zer maḳūlesinden olmadıġın ma'lūmuñdur B: zer ma'kūlāt maḳūlesi olmadıġı ḫod ma'lūmuñdur
930 B: ideydiñ F: ideydi
931 B: olaydıñ.
932 S: derece-i
933 B: miyān-ı
934 āġuşte-i ḫāk ü ḫūn F: āġuşte-ḫāk B: āġuşte-i ḫāk ü helāk
935 F: olduḳda
936 B: ḫānī
937 F: Fesubḥānallāhu'l-Mu'izzü'l-Muẕill B'de yok. F: Fesubḥānallāhu'l-Muẕillü'l-Mu'izz
938 pāy-māl-i ḳahr-ı ilāhi olduḳdan B: rū-yı zemīni helāk eyledikden

şoñra[939] ***(B6) (F10)*** *şehr-i Baġdād, ki ẕātü'l-ʿimād-ı ḫurrem-i ḫayru'l-bilād ʿālem-i beytü'l-haremü'ṣ-ṣānī-i*[940] *dārü'l-İslām-ı* ***(F11)*** *aṣġar iken ol ʿasker āteş ü şiddetden*[941] ***(B7)*** *ḫarāb u yebāb olup serā-perde-i ḫilāfetde gün görmemiş* ***(F12)*** *nāz-perver muḫadderāt-ı semīn-ber*[942] ***(B8)*** *bir ālāy erāẕil-i Tātār ḫaymelerinde soḳāḳlarda*[943] *taṣarruf olunduḳdan māʿada nefs-i* ***(F13)*** *Baġdād'da* ***(B9)*** *üç yüz biñ ve yetmiş biñ*[944] *ādem küşte-i tīġ-i ʿudvān olup ser-ḥadd-ı* ***(F14)*** *Çīn'den*[945] *dārü's-selām-ı* ***(B10)*** *Baġdād'a gelince*[946] *memālik-i Īrān ve Tūrān'da*[947] *endāze-i elfāẓ-ı ḥesābdan* ***(F15)*** *bīrūn* ***(B11)*** *bürīde-i şemşīr-i ṭuġyān olan ümem-i lāyuʿad ve lāyuḥṣa*[948] *kellelerinden rū-yı zemīn bozulmuş* ***(B12) (F16)*** *bostāna*[949] *döndükde mi ʿālem maʿmūr u ābādān idi?*

Veyāḫūd

Biḥamdillāhi taʿālā ibn ʿAlḳamī didikleri[950] ***(F17)*** *vezīr-i ḫāʾin-i küştenī*[951] ***(B13)*** *velī niʿmetine itdigi ḫıyānet ḳıyāmete dek naḳş-ı ṣaḥīfe-i rūzigār* ***(F18)*** *olup yüzü ḳara durupdur ve āvāze ḳaldı*[952]*. İtmām-ı merāmdan* ***(B14)*** *ṣoñra*[953] *ʿahd-i pīşīn üzere* ***(F19)*** *ḥükūmet-i Baġdād'a yarlıġ ṭaleb itdikde İlḫānı*[954] ***(B15)*** *tertīb-i dīvān idüp ʿalā rüʾusü'l-eşhād* ***(F20)*** *ol ḫāʾin-i*[955] *bed-nihāda ḫiṭāb idüp didi ki* [956]***(B16)*** *sen ābā ʿan cedd bu ḫānedānıñ*[957] *perverde-i* ***(F21)*** *iḥsānı ve bir āverde-i inʿām-ı bī-kerānī iken ve bizim ile* ***(B17)*** *sābıḳa-i āşināyī daḫi*[958] *yoġ-iken ḫalīfeniñ mülk-i mevrūṣların*[959] ***(F119b/1)*** *ʿasker-i deryā-ḫurūşumuza*[960] *pāymāl* ***(B18)*** *itdirüp*[961] *bu ḳadar yüz biñ kerre ādemi ṭuʿme-i helāk*[962] *itdirdikden ṣoñra* ***(B19) (F2)*** *velī niʿmetine raḥm itmeyüp benim gibi bir bī-imān elinde böyle şiddet-i siyāsetle ḳatl* ***(B20)*** *itdiresin*[963] *seniñ gibi ḫāʾinden* ***(F3)*** *ne ḫayr mütevaḳḳʿadır, eger saña vaʿd-i emān-i sebḳ* ***(B21)*** *itmemiş olaydı*[964]*, seniñ incāz u vaʿdiñi zebān-ı şemşīre* ***(F4)*** *ḥavāle iderdim*[965]*, didikde dīvānda* ***(B22)*** *olan Tātār ve Moġol cümlesi*[966] *"vaḥiden baʿde vāḥid" çehre-i ibn* ***(F5)*** *ʿAlḳamī'ye tükürüp*[967] ***(B23)*** *envāʿ-ı tevbīh ve ḥaḳāretden ṣoñra cümleniñ şefāʿatiyle Baġdād ṣu-* ***(F6)*** *başısına*[968]

[939] *F'de yok.*
[940] *B: beytü'l-ḥarem-i ṣānī-i F: beytü'l-ḥarām-i ṣānī-i*
[941] *ʿasker āteş ü şiddetden F: ʿasker āteş-fürūş-ı şiddetden B: ʿasākir-i bī-şumār-i āteş-i şiddetden*
[942] *nāz-perver muḫadderāt-ı semīn-ber F: muḫadderāt-ı semīn-ber B: nāz-perver var ise*
[943] *B: ve soḳāḳlarda*
[944] *üç yüz biñ ve yetmiş biñ B: üç yüz yetmiş biñ*
[945] *F: Māçin'den*
[946] *B: gelinceye dek*
[947] *B: Tūrān'dan*
[948] *F'de yok.*
[949] *S: bostān yirine*
[950] *Biḥamdillāhi taʿālā ibn ʿAlḳamī didikleri B: Ol*
[951] *ḫāʾin-i küştenī B: ḫāʾin F: ḫāʾin-i bī-dīn-i küştenī*
[952] *yüzü ḳara durupdur ve āvāze ḳaldı B'de yok.*
[953] *merāmdan ṣoñra B: merām itdikden ṣoñra*
[954] *S: İlḫān B: ḫān*
[955] *F: ḫāʾin-i bī-dīn*
[956] *idüp didi ki S: eyledi B: idüp*
[957] *F: ḫāneniñ*
[958] *āşināyī daḫi F: āşināyī B: ḥuḳūḳıñ*
[959] *B: mevrūṣını ve*
[960] *B: deryā-ḫurūşunu*
[961] *F: itdirmek*
[962] *ādemi ṭuʿme-i helāk B: ümemi şemşīr-i ġadr ile helāk*
[963] *böyle şiddet-i siyāsetle ḳatl itdiresin F: helāk itdiresin B: bu rütbe şiddet-i siyāsetle ḳatl itdir de*
[964] *F: olsa S: ola idi*
[965] *F: eylerdim*
[966] *B: cümlesini*
[967] *B: tükürdüp*
[968] *B: başısınıñ yanında*

(B24) ʿases[969] olsun eger ibā iderse ḳatl olunsun diyü[970] yarlıġ (B25) virilüp ʿaseslik (F7) ʿunvānıyla menşūr ʿömrün pīrāste itdikten ṣoñra nā-būd-ı (B26) maṭmūre-i helāk (F8) oldu.[971] "Laʿinullāhi min lā yaʿlun ibn ʿAlḳamī"

Veyāḫūd[972]

Ḫulefā-yı Fāṭīmiyye nāmıyla (B27) meşhūr (F9) olan āl-i ʿUbeyd'den Ḥākim-i bi'emru'llāh didikleri naḳīżü'l-ḳalb ḥākim-i ẓālim (B28) zamānında ḫāṭır-ı nevʿ-i[973] (F10) beşere ḫuṭūr itmez mefāsid ü meẓālim-i ḳānūn muḳarrir olup[974] meselā ekser eyyāmda (B29) bi'-ẕ-ẕāt (F11) kendü esʿār-ı sūḳ-ı[975] Mıṣr'ı yoḳlamaḳ içün bir ʿaẓīm heykel-i ḥimārī (B284/1) var idi[976]. Şiʿār-ı ḫilāfet ile (F12) aña süvār olup ḳatrān ve ḳīrdan binā olunmuş mināre[977] şeklinde daḫi mefredü'l- (B2) aʿżā siyāh bir (F13) ʿArabı var idi. Yanına[978] alup erkān-ı devlet[979] ve vüzerā-yı ʿālī-menzilet (B3) öñüñe düşerler idi[980]. (F14) Her baḳḳāl ki[981] mīzānı nāḳış[982] çıḳsa, cezā-yı ʿaẓīm (B4) iderdi yaʿnī ol[983] derd-mendi kendü (F15) naẓar-gāhında "ʿalā melāi'n-nās" meydāna yatırup ol "el-iyāẕen billāh" (B5) pīl-ten-i[984] dırāz ve bālā (F16) melʿūn-ı ʿifrīt-sīmā ʿArabına[985] livāṭa itdirirdi. Ol maẓlūmuñ (B6) feryādın[986] ve ol (F17) melʿūnuñ[987] mübāşeretinden maḥẓūẓ[988] (B7) ve mesrūr olurdu. Ġayrı küfriyyātı ṭursun böyle (F18) vażʿ-ı ıṣrārından[989] şād (B8) ü ḫandān olan Firʿavn-ı bī-ḥayā zāmanında mı ʿālem maʿmūr u ābādān idi?

(F19) Veyāḫūd

(B9) Serīr-i pādişāhī Meḥemmed-i[990] Ḫᵛārzem Şāh'la müşerref olduḳda deryā-yı (F20) ṭuġyān olan (B10) Cengiz Ḫan ṭarafından gelen bāzirgānlara gūyā[991] cefā olunmaġla[992] ʿasākir-i (F21) bī-şumār-ı[993] Tātār ile[994] (B11) Cengiz-i[995] ḫūn-rīz memālik-i Īrān ve Tūrān'a deryā-yı āteş gibi yürüyüp Ṣulṭān (F120a/1) Meḥemmed (B12) her ḳaçan

969 ʿases B: ʿases manṣıbı ile şeref-yāb
970 F: didiklerinde
971 B: didikde ol daḫi (B25) ḳabūl idüp ʿaseslik ʿünvānıyla menşūr ve zamān-ı ḳalīlde nā-būd ve nā-peydā ḫāk ile (B26) yeksān olduḳda mı ʿālem maʿmūr u ābādān idi?
972 S ve F: yāhūd
973 F: nevʿ ü
974 ḳānūn-ı muḳarrir olup B: ẓuhūr idüp
975 F'de yok.
976 B: olup
977 aña süvār olup ḳatrān ve ḳīrdan binā olunmuş mināre B: ol ḥimāre süvār olurdu. Mināre
978 B: ki yanına
979 F: devleti
980 B: düşerlerdi F: düşüp
981 Her baḳḳāl ki F: Her baḳḳālıñ B: Meselā baḳḳālıñ biriniñ
982 B: naḳṣ
983 cezā-yı ʿaẓīm iderdi yaʿnī ol B: tiz cezāsı tertīb olsun diyü ibrām iderdi.
984 B: heykel-i
985 F: ʿAraba B: ʿArab ile
986 maẓlūmuñ feryādın B: derd-mend daḫi feryād idüp
987 B: melʿūn ʿArabıñ
988 B: ve derd-mendiñ feryādından ṣafā-yāb
989 B: nā-hancārından
990 B: Meḥemmed Ḫan-ı
991 F'de yok.
992 F: olmaġla
993 F: mūr-ı şumār-ı
994 Cengiz Ḫan ṭarafından gelen bāzirgānlara gūyā cefā olınmaġla ʿasākir-i bī-şumār-ı Tātār ile S'de yok.
995 S: Cengiz-i F ve B' de farklar olmakla birlikte şu şekildedir :Cengiz Ḫan ṭarafından gelen bāzirgānlara gūyā cefā olunmaġla ʿasākir-i bī-şumār-ı Tātār ile Cengiz-

muḳābele itdiyse münhezim oldu.[996] *Āḫirü'l-emr kendüsi bir cezīreye ḳaçup ehl-i beyti ve*[997] *vālidesi* **(B13) (F2)** *Vāhil*[998] *binti ʿUmūmen ḫāṣekiyān-ı ḥarem-serāy*[999] *ile ve dāʾire-i ʿaḳla ṣıġmaz ḫızāne-i zer ü cevher*[1000] *ile yaġma-* **(B14)** *gerān-ı* **(F3)** *Tātār eline düşüp memālik-i vesīʿa-i Ḫvārezm Şāhī'*[1001] *olan ricāl ḳılıcdan* **(B15)** *geçüp* **(F4)** *cevāmiʿ ve mesācid āḫūr-ı devābb u ʿumūmen ʿulemā-yı İslām ve meşāyiḫ-i kirām erāẕil-i Tātār* **(B16)** *itlerine* **(F5)** *ḫidmet-kār oldular*[1002]*. Şarḳen ve ġarben ẕī-rūḥ maḳūlesinden ṭāʾife-i* **(B17)** *nisvāndan ġayrı* **(F6)** *ḳalmamışdı. Meger irādet-i rabbü'l-ʿālemīn ol nā-murādlarıñ daḫi ʿalef-i* **(B18)** *helāk*[1003] *olmasına* **(F7)** *taʿalluḳ itmiş; bu es̱nāda bir Tātār-ı ḫūn-ḫvār bir żaʿīfe* **(B19)** *ʿavratı ḳatl ile taḫvīf itdikde ol żaʿīfe niyāz*[1004] **(F8)** *eyleyüp elimde* **(B20)** *bir dürr-i şāh-vār-ı*[1005] *girān-miḳdār var idi*[1006]*, senden* **(F9)** *ḫavf idüp yutmışdım; bir laḥẓa ārām eyle çıḳsın, anı*[1007] *al ve beni* **(B21)** *āzād eyle didikde Tātār-ı* **(F10)** *bī-raḥm ol*[1008] *żaʿīfeniñ fi'l-ḥāl ṣandūḳ-i*[1009] *sīnesin* **(B22)** *ḫançer-i ḳahr ile çāk idüp ol* **(F11)** *dürr-i şāh-vārı bulduḳda*[1010] *gürūh-ı mekrūh-ı*[1011] *Tātār ṭuyup* **(B23)** *bu diyār ʿavratlarınıñ ḳarnında aʿlā* **(F12)** *incüler*[1012] *bitermiş diyü ol gün aḫşama dek*[1013] **(B24)** *yüz ḳırḳ biñden*[1014] *ziyāde żaʿīfe-i bī-günāhıñ* **(F13)** *sīne-i ḥayātı çāk olup*[1015] *aṣlā yoġmış* **(B25)** *diyince*[1016] *ḫıṭṭa-ı Īrān ve Tūrān'da cins-i* **(F14)** *nisādan es̱er ḳalmayup ṣaḥrā-yı ʿālem*[1017] *selḫ-ḫāneye* **(B26)** *döndükde mi ʿālem maʿmūr u ābādān idi?*

Yāḫūd[1018]

Taḫt- **(F15)** *nişīnān-ı iḳlīm-i*[1019] *Mıṣr'dan Sulṭān Ḳayıtbay-ı Çerkesi'ñ*[1020] *vāris̱-i mülkü*[1021] *olan el-Melikü'n-Nāṣr* **(F16)** *Muḥammed zamānında bāzār-ı fesād revāc ve kendüsi iẓhār-ı fuḥşiyāt-ile*[1022] *kemāl-i ibtihâc üzere* **(F17)** *olup mes̱elā ḳanda bir duḫter-i pākīze iḫtar u maḥcūbe-i nāz-perver işidirse cebren getirüp* **(F18)** *serīr-i*[1023] *ser-perde-i ṣafāda der-āġuşdan ṣoñra ol nāzenīn ve nāzük bedeniñ sāḳ-ı sīm-i* **(F19)** *sīmā ve saʿād-i muṭarrāsın muḥkem*[1024] *bende çeküp*

[996] B: maġlūb olup
[997] ehl-i beyti ve S ve F'de yok.
[998] S: ve Āhil
[999] F: sāir
[1000] B: ḫazāʾin ve cevāhir
[1001] Şāhī F: Şāh'dan B: Şāh'da
[1002] S: oldu
[1003] helāk B: şīr-i şemşīr-i helāk
[1004] B: ʿavrat niyāz
[1005] dürr-i şāh-vār-ı F: dürr-i girān-māye-i
[1006] B: amān elimde bir dür var idi
[1007] F ve B'de yok.
[1008] B: daḫi ol
[1009] B: ṣandūḳa
[1010] S: aldıḳda
[1011] gürūh-ı mekrūh-ı F: gürūh gürūh
[1012] ḳarnında aʿlā incüler F: ḳarnından incü
[1013] B: degin
[1014] yüz ḳırḳ biñden B: yigirmi biñden F: ḳırḳ biñden
[1015] sīne-i ḥayātı çāk olup F: ṣandūḳa-i sīnesin çāk idüp B: sīne-i ḥayātını çāk eylediler
[1016] B: diyinceye dek
[1017] F'de yok.
[1018] Bu bölüm sadece F ve S nüshalarında yer almaktadır. B'de yoktur.
[1019] F'de yok.
[1020] B: Ḳayıtbayü'l-Çerkesi'ñ
[1021] B: vārisü'l-mülkü
[1022] B'de yok.
[1023] F'de yok.
[1024] F'de yok.

Beyt

Zī Çerkes-āmāde ve ġāret o-kes-kerde[1025]
(F20) Dü-berg-i gül behem āverde nām kes kerde

diyü silk-i naẓma çekdikleri mevżi'-i mübāreki[1026] *bir sikkīn-i **(F21)** keskin ile eṭrāfından öpüp çıḳarup bir kūşeye aṣardı. Ḥatta bu ma'nā içün kūşe-i **(F120b/1)** hāneye bir ip çeküp sīḫ-i kebāb gibi māl-ā-māl itmişdi. 'Akīle melek bir 'ākile ḫātun vālidesi **(F2)** var idi. Bu leyki? ü'l-fitne-i 'aşḳı olmaġla böyle evżā'-ı cebīs̱eden fāriġ olaydı **(F3)** diyü āyine-i felekde mis̱li görülmemiş bir māh-ı*[1027] *melek-simā cariye-i*[1028] *cihān-ārā bulup ifrāṭ-ı **(F4)** ḥüsnden*[1029] *mâ'adā ḥüsn-āvāz-ile mümtāz ve meḥāsin şi'r ve inşā-ile ser-efrāz olmaġın **(F5)** beş biñ altuna iştirā eyleyüp*[1030] *niçe biñ zīb*[1031] *ü ziynet ile oġluna **(F6)** pīş-keş-firāş eyleyüp serā*[1032] *perdesine getirdiklerinde ol nā-dān-ı bī-mezāḳ ḳaṭ'ā **(F7)** ni'met viṣāline iltifāt itmeyüp evvelā dervāze-i ḳaṣrı muḥkem sed eyleyüp **(F8)** ba'de ol nihāl-i nāzük-i*[1033] *beden ve gül-i bürāhnıñ*[1034] *eṭrāfını bende çekdi*[1035] *ve dest-i nā-mübārekine **(F9)** bir ser-tīz ustura alup ol ġonca-i bāġ-ı leṭāfetiñ gül-berg-i ṭarī gibi derisini ten-i **(F10)** nāzükünden yüzmege başladı. Ol*[1036] *'afīfe nā-murād feryāda ser-āġāz idüp **(F11)** āh-ı ciger-sūzından ṭaġlar*[1037] *yarılup ammā ol bī-raḥm ve bī-dīne z̠erre ḳadar melāl **(F12)** gelmedi. Der-i ḳaṣr sedīd ü*[1038] *muḥkem olmaġla hedm idemediler. Vālidesi*[1039] *zemzeme-i niyāz çeküp **(F13)** meded ciger-kūşem anıñ*[1040] *yirine beni ḳatl idüp ol ża'īfeyi āzād eyle diyü **(F14)** gördü, mecāl olmadı. Tamām fāriġ-bāl ile ol maẓlūmeniñ derisin sıyup serīr-i*[1041] ***(F15)** nikbet-i Mıṣr'ındaki yaṣdıḳların*[1042] *ġılāfın çıḳarup ol ḥaşvle derisin yine*[1043] ***(F16)** ṭoldurdu ve libās-ı muṭarraz-ı zümrüd-keşlerin*[1044] *giydirdi. Ba'de ḳapusın*[1045] ***(F17)** açup cellādların çaġırup*[1046] *içiñizde böyle tīz-i dest üstād **(F18)** var ise gelsin berü diye gösterdi. Cellādlar 'acz ü ḳuṣūra i'tirāf idüp*[1047] ***(F19)** kendüsi faḫr u mübāhāt eyledi. Buña beñzer hezār-güne feṣādī olup böyle vaż'-ı ciger-dūzü 'ādet*[1048] *iden ẓālim-i*[1049] *bī-raḥm zamānında mı **(F20)** 'ālem ma'mūr u ābādān idi?*

el-ḳıṣṣa

*Ey pādişāh-ı **(F21)** 'ālem! Devr-i **(B27)** Ādem'den bu āna gelince her günü z̠ikr eylesem her birinde bir*[1050] *vaḳ'a-i 'aẓīme **(F121a/1)** ẓuhūr itmişdir ki **(B28)** istimā'ı*[1051] *mūcib-i*

[1025] B: o-les?
[1026] F: mübārek
[1027] F: meh-i
[1028] felekde mis̱li görülmemiş bir māh-ı melek-simā cariye-i F'de yok.
[1029] F: ḥüsnünden
[1030] F: idüp
[1031] zīb F: altun zīb
[1032] F: sır
[1033] nihāl-i nāzük F: nāzük
[1034] S: bīrehniñ?
[1035] F: çeküp
[1036] F: ve ol
[1037] S: ṭaşlar
[1038] F'de yok.
[1039] F: Vālide
[1040] S'de yok.
[1041] F: ser
[1042] F: yaṣdıḳlarınıñ
[1043] F'de yok.
[1044] F: ve müzeyyen keşlerin
[1045] F: bāb-ı ḳaṣrın
[1046] S: getirüp
[1047] S'de yok.
[1048] olup böyle vaż' ciger-dūzü 'ādet F: 'ādet
[1049] ẓālim-i F: ẓālim-i sefīh ve
[1050] F'de yok.
[1051] F: istimā'ından

melāldir. Nihāyet-i mertebe geçen belirmekle[1052] meṣā'ib-i **(F2)** *güzeşte* **(B29)** *daḫi belirmez[1053]. Bu evrāḳda mesṭūr olan meṣā'ib ü beliyyāt her ʿaṣrda re'āyānıñ* **(B285/1)** **(F3)** *niyyet-i fāsidesinden[1054] lāzım gelmişdir. Pādişāhlarıñ bu bābda medḫali yoḳdur. Nite kim* **(B2)** **(F4)** *Rabbü'l-ʿālemīn[1055] Kur'ān-ı bāhirü'l-burhānında buyurmuşdur[1056]: "İnna'llāhe[1057]* **(B3)** *lā yüġayyuru mābeḳūm ḥattā* **(F5)** *yuġayyiru ve ammā bā-nefsihüm" hemān[1058] pādişāh-ı ʿālem der-gāhına* **(B4)** *ehemm-i umūr budur ki hemīşe* **(F6)** *ḥablü'l-metīn-i şerīʿat-i seyyidü'l-mürselīn "ṣalla'llāhu taʿālā* **(B5)** *ʿaleyhi ve's-sellem" muḥkem yapışup munāṣıbı ehl olana* **(F7)** *tevcīḥ[1059] eyleyüp[1060] ḫuṣūṣen ḫidmet-i* **(B6)** *seccāde-i şerīʿat tevcīh olunacaḳ* **(F8)** *ḳāḍīlarıñ ḥākimü'ş-şerʿ[1061] itmekle[1062] istiḥḳāḳını* **(B7)** *yoḳlayup tevcīh idesiz[1063], diyü* **(F9)** *vükelā-yı devlete fermān itmekdir. Zīrā devlet-i ʿaliyye-i* **(B8)** *ʿOs̱māniye ibtidā-i[1064] riʿāyet-i* **(F10)** *şerʿ[1065] itmekle böyle ser-efrāz olmuşdur. Zamān-ı* **(B9)** *salṭanat-ı Kiyūmers̱'den bu āna* **(F11)** *gelince[1066] daḫi[1067] bir pādişāh-ı āl-i ʿOs̱mān[1068] gibi riʿāyet-i* **(B10)** *cānib-i şerʿ-i şerīf itmek üzere ıṣdār-ı[1069] aḥkām itmemişdir.* **(F12)** *Selāṭīn-i ʿaẓām-ı āl-i ʿOs̱mān* **(B11)** *her emrde yazılan māddeyi yedi sekiz[1070] kerre şerʿiye* **(F13)** *ircāʿ[1071] itmek ḳānūnlarıdır. Mādām ki* **(B12)** *südde-i devlet-medār-ı ʿOs̱mānī[1072]* **(F14)** *esāsı riʿāyet-i şerʿ-i şerīf üzre vażʿ olunmuşdur; ḳıyāmete dek* **(B13)** *raḫne-gīr-i ḫalel-pez̠īr olmaz[1073].*

Beyt

Īn-ān esās-nīst ki **(B14)** *kerded ḫalel-pez̠īr[1074]*
(F15) *Lev busseti'l-cibālü lev[1075] inşaḳḳati's-semā'ü*

diyüp Ẕü'l-ḳarneyn[1076] **(B15)** *kelām-ı ḥikmet encāmına* **(F16)** *ḫitām virdikde ḥażret-i pādişāh-ı İskender-i ġulām daḫi* **(B16)** *tevcīh-i ḫiṭāb idüp* **(F17)** *"Ey ṣāḥib-ḳırān[1077]! Kelimāt-ı ḥikmet-şiʿārıñız ḫāṭırda olan ġubār-ı* **(B17)** *teşvīşini[1078]* **(F18)** *bi'l-külliyye giderüp bizi münşeriḥü'ṣ-ṣadr itmişdir. Ve bir laḥẓa istimāʿ-ı kelāmıñız ṣefāsı ile* **(F19)** *dil-i endīşe-nāk, mertebe-i iṭmīnāne yetmişdir[1079]. Lākin[1080] ṣāḥib-ḳırān-ı* **(B18)** *ʿālemiñ beyān* **(F20)** *itdigi ḳażāyā ki her pādişāh zamānında ẓuhūr iden fitne ve fesāddır.*

[1052] F: belirmek ile B: bellü olmamaġla
[1053] F: ve S: bilinmez
[1054] F: fāsidelerinden
[1055] F: cenāb-ı Rabbü'l-ʿālemīn
[1056] F: buyurur
[1057] B: Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm inna'llāhe
[1058] B: mıṣādıḳınca hemān
[1059] B ve F: taḳlīd
[1060] F: eyleyüp eyleyüp (Müstensih hatası olmalı.)
[1061] F: ḥākimü'ş-şerʿü'ş-şerīf
[1062] itmekle F: olmaġa B: olmaġla
[1063] B: idesiñiz
[1064] B: ibtidā-i emrden
[1065] F: şerʿ-i şerīf S: cenāb-ı şerʿ
[1066] B: gelinceye dek
[1067] B'de yok.
[1068] B: ʿOs̱mān pādişāhları
[1069] F'de yok.
[1070] yedi sekiz B: sekiz
[1071] F: ḥavāle ve ircāʿ
[1072] ʿOs̱mānī F: āl-i ʿOs̱mānī
[1073] B: olmaz inşa'allāhu taʿālā
[1074] Īn-ān esās-nīst ki kerded ḫalel-pez̠īr F'de yok.
[1075] F: lā B: ü
[1076] B: ḥażret-i Ẕü'l-ḳarneyn
[1077] F: ṣāḥib-ḳırān-ı ʿālem
[1078] F ve B: teşvīşi
[1079] Ve bir laḥẓa istimāʿ-ı kelāmıñız ṣefāsı ile (F19) dil-i endīşe-nāk mertebe-i iṭmināne yetmişdir B'de yok.
[1080] B: Velākin

*Ġāyet[1081] **(F21)** icmālle ẕikr olunmaġla[1082] istīfā-yı merām olunmayup her[1083] fitneniñ sebebi **(B19)** ve tafṣīli **(F121b/1)** nedir, maʿlūm olmadı. Ol maḳūle ḥavādiẟ ü meṣāʾibden ne vechile[1084] ictināb lāzım **(B20)** idügi[1085] **(F2)** bilinmek içün ricā olunur ki bu külfe-i zaḫmet irtikābından **(F3)** ḳaçılmayup **(B21)** her ḳıṣṣanıñ tafṣīli ve bāʿiẟi ne olduġun ser-rişte-i **(F4)** taḳrīre çekmege himmet idesiz, **(B22)** didikde cenāb-ı İskender[1086] **(F5)** rū-yı tevcīhi bu ʿabd-i nā-çīze belā vādīsiniñ **(F6)** ser-geşte Ḳays'ı, subḥu Leylāların Mecnūn'ı Veysī[1087] **(F7)** **(B23)** ṭarafına ṭutup bu bende-i ḫayr-ḫvāh u **(F8)** ve[1088] dāʿi bī-iştibāh bende ve bende-zāde **(F9)** Veysī **(B24)** ser-māye-i ʿömrini taḥṣīl-i **(F10)** ʿilm ü maʿārife[1089] ṣarf itmiş **(F11)** ḳuluñuz ẕikr olunan **(F12)** ḳaṣaṣ-ı **(B25)** pür-ʿiberıñ **(F13)** aṣlını ve faṣlını bilir **(F14)** fermān olunur ise[1090] mafṣalan **(F15)** bu cevāhir-i[1091] ḥikāyeti silk-i taḥrīre **(B26)** **(F16)** çeküp pāye-i serīr-i aʿlāya īẟār itmek **(F17)** cānına minnet belki kendüye ser-māye-i[1092] saʿādetdir **(F18)** dir iken gülbāng-ı **(B27)** ḫurūs-ı ṣubḥ **(F19)** ʿālemi bīdār idüp[1093] meclis-i **(F20)** mertebede ḳaldı. Ḳalem incā- **(F21)** resīd ve ser-şikest[1094]*

[1081] F: ġāyetde

[1082] F: icmāller ẕikr olmaġın

*[1083] fitne ve fesāddır. Ġāyet **(F3)** icmālle ẕikr olunmaġla istīfā-yı merām olunmayup her B'de yok.*

[1084] ne vechile F: niçe

[1085] lāzım idügi F: olunmaḳ gerekdir

[1086] İskender B: İskender-i Ẕü'l-ḳarneyn ḥażretleri daḫi

*[1087] belā vādisiniñ **(F6)** ser-geşti subḥi leylīlerin Mecnūn'ı Veysī B'de yok.*

[1088] B'de yok.

[1089] ʿilm ü maʿārife B ve S: maʿārife

[1090] olunur ise B: idersiñiz

[1091] B'de yok.

[1092] kendüye ser-māye-i F: kendiye B'de yok.

[1093] F: eyledi

*[1094] S: Ḳalem encā **(F21)** resīd ve ser-şikest B: Ḳalem encā resīd ü ser-bişikest **(B28)** el-ḥamdu'llilāh ʿale'l-itmām ve ṣalla'llāhu ʿalā seyyidü'l-inām v'āllahü'l-kirām*

GÜNÜMÜZ DİLİNE AKTARISI

VEYSÎ'NİN HÂB-NÂME'Sİ[1]

Bismillâhirrahmânirrahîm[2]

(F107b/1) Hamd ve senâ çimenini süsleyen nesîm, âdil sultanların kılıcının ırmağı ile dünyayı huzur bahçesine çeviren O, âlemi yaratan padişah hazretlerinin kutsama bahçesine tazelik versin. Şükür ve minnettarlığın göz kamaştıran mücevheri, melikler cihanını fetheden kılıcın cevheri ile daimî olarak kâinatın mizacını **(F107b/5)** düzenleyen O cihan şahlarına taç dağıtan, herşeyi hakkıyla bilen sultan cenabının temcit tacını süslesin. Dua ve övgü incileri, o şefaatçi ve hamd bayrağının taşıyıcısı, şeriat kılıcının parıldamasıyla âlemden küfrü, fesatlığı ve karanlığı gidererek, Allah'ın yardımından uzak olan ve yolunu şaşıran insanları hidayete eriştiren Hz. Muhammed'in arşı ölçen ayağının toprağına saçılsın. Saadet tacının süsü, her biri gaza mercanı döken bir elmas-gûn kılıcı ile din **(F107b/10)** düşmanlarının kanından dünya meydanını kırmızıyla bir eden o ashaba ve onun ailesine verilsin.

Hayr-hâh-ı devlet-i hâkân-ı Keyhüsrev-i serîr
Da'î-i ikbâl-i Veysî ya'nî el-'abdu'l-fakîr[3]

bu olma ve bozulma âleminin hadiselerini düşündükçe, tefekkür esnasında melankolik bir hale geldikçe, bu durumda iken temenni ipine inci dizip düşünürdüm ki: "Bu zamanda feleğin sarayında oturan padişahımız, dünya halifesi, İskender gibi **(F107b/15)** talihli, taç ve tahtı ziynetli, saadetli hükümdar, cihanı aydınlatan güneş, düşmanı yakan Merih, Cemşid gibi cihanı fetheden, Erdeşir kılıçlı taç sahibi,

Şehenşâh-ı Cem-kadr u 'alî tebâr
Peder-ber-peder Hüsrev-i tâc-dâr[4]

tahtı süsleyen yüce makamlı hakan, devleti sonsuz sultan Mehemmed Han oğlu Ahmed Han "*ebeda'llâhü te'âlâ azzehü ve eyyede ve şeddede esâse saltanatihi ve şeyyede*[5] " hazretlerinin padişahlığının mutluluk veren huzurlarına yüz sürüp, sohbet mutluluğuna erişeydim. Yahut, arasıra fakirlerin durumunu araştırmak için padişahlık suretini değiştirip şehri **(F108a/1)** dolaşırken, hiç olmazsa tesadüf etseydim. İhmâlkâr bir surette hitap ederek perişan hâller olgunlaştı, eş-

1 **Veysi'nin Rüyası** olarak da çevirmek mümkün. Biz Hâb-nâme diye bilindiği için aslına sadık kaldık.
2 Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla.
3 Tahtı Keyhüsrev gibi olan hakanın devletinin hayrını, iyiliğini isteyen Veysî'nin ikbal duacısı, yani fakir kul.
4 Şahlar şahı Cem gibi soyu yüce, kıymetli, tacı tahtı olan Hüsrev gibi babaların babası.
5 Allah onun izzetini sonsuz kılsın ve sağlamlaştırsın, saltananının temelini de kuvvetlendirsin ve sağlamlaştırsın.

kiyanın zulmü haddini aştı, diyeydim. Kötü zannımca memleketi düzeltme önlemleriyle ilgili birçok öncül sözleri arz edeydim, diye bu dağınık düşünceler içinde bir gece sıkıntı zaviyesinin köşesine oturmuş, yalnızlığın kederlerinden hasta duruma düşmüştüm. Ansızın cihanı gören gözümün penceresine **(F108a/5)** gaflet perdesi asılıp, gamlı gözler, beşik rahatlığı içinde uyuyup ruh cihanını dolaşan seyyah şehri seyretmeyi hayâl ederken, aniden her birinin çehresinden saadet ışığının parıldayıp, gönül alan yüzleri ile salınarak pek çok haşmet ve vakar ile birer yaldızlı tahta oturulan bir cennete benzeyen bahçeye erişmiş büyük bir topluluğa rast geldim. Ben de diğer hizmetçilerle birlikte hizmet ederek, yani gölge misali arkalarından giderek o makama ulaştım. Meclisin en yüksek yerine oturan devletlinin işaretiyle **(F108a/10)** çimen yeşilliğinin üstüne oturdum. Meğer o tahtta oturan güneş, İskender-i Zülkarneyn, onun sağ ve solundan çıplak gözle görülebilen yıldızlar gibi parıldayanlar da Osmanlı hanedanının "*kaddesallâhü esrârâhüm*[6]" kadîm sultanları imiş. Bu sırada sultanın kafilesinin işaretleri, yani Sultan Ahmed'in "*e'azzehullâhu te'âlâ fi'd-dâreyni*[7]" devletinin tantanası ortaya çıktı. Görünür âlemdekine benzeyen alay alay çavuşlar, yıldızlara benzeyen asker topluluğu, altından külahlı yeniçeriler, **(F108a/15)** seraser kaftanlı ağalar, Süreyya yıldız takımı gibi dizili vezirler derecelerine göre yakınlaştıkları yerlerinde bekledi. Sultan hazretleri yıldızlar kadar çok olan ordusuyla geldi ve her zamanki gibi gökte şimşek hızıyla koşan atından indi.

Furûd-âmed ez-esb şâh-ı cihân
Mesihâ, bezîr-âmed ez-âsmân[8]

Meclis dairesinin dışında olan İskender-i Zülkarneyn tarafından karşılık düşen ziynetli, sırmalı kumaştan gölgelikli bir tahta oturdu ve Hz. Zülkarneyn'le sohbete başladı. Bu aciz kulun da, Hz. Zülkarneyn gibi doğuda Haveran'dan çıkıp, batıda Kayrevan'a varıncaya kadar, âlemi ferman kılıcı ile ele geçirmiş bilge bir padişahın hikmetli sözlerini işitmesi **(F108b/1)** ne büyük mutluluktur. Özellikle, padişahımız olan yeryüzünün halifesi burada bulunsa da, onunla sohbet edebilsem, diye gül fidanı gibi baştan başa kulağımı verdim. Çevrili yüzünü nilüfer misali güneşe benzeyen yüzlerine tuttum ve o ferahlık veren meclisin safasından diğer bütün hallerimi unuttum. Bazan, Hz. Zülkarneyn, benzeri olmayan üslûplu dilini kımıldatır, âlemin padişahı itaatle kulak verirler, bazan **(F108b/5)** padişahımız inci döken dudağından şeker saçar, Hz. İskender de o kelimelerin nebatından damaklarını tatlandırırlardı. Giderek söz cevherleri, padişahların âlemin kalbi olduğu bu yöne yayıldı. Eğer ki, kalbin halleri doğru olmayıp, itidal sınırından

6 Allah onun sırlarını takdis etsin.
7 Allah onu iki dünyada aziz etsin.
8 Cihan padişahı attan indi. Hz. İsa gökten aşağı indi.

saparsa, her türlü durumda beden hastalığa yakalanır. Şu halde âdalet padişahlara doğruluk sermayesidir. Merhamet ve insaf, reayanın toplanmasına vesiledir. Eziyet ve sapkınlık ise berayanın dağılma sebebidir, denildiğinde padişahımız "*zıllullâh*[9]" **(F108b/10)** hazretleri bir uzun ah çekti ki, az kalsın lâle renkli yanağının güle benzeyen yaprağı sümbül boyuna gözü yaşlı jale gibi perişan oldu. Biraz bekledikten sonra

Şeh-i kâmrân husrev-i Cem-cenâb
Zî-deryâ-yı leb-rîht der-hôş-âb [10]

dedi ki : "Ey âlemin talihlisi! Sakinleştiren uslûbun üzere, bilirim ki padişahlar nezdinde âdalet, mutluluk sermayesini yayan bir şeydir. O, insaf dolu kaynaktan nasibi olmayan padişah, Allah'ın yardım kaynağından da mahrumdur. **(F108b/15)** Fakat asıl zorluk Allah'ın "*celle celâlihu*[11]" yardım kuvvetiyle yaşadığımız dünya baştan başa yıkılmış, halkın ciğerlerinin eşkiyanın fitne ateşi ile yanmış olduğu bir zamanda saltanat tahtına oturmandır. Dedem rahmete kavuşmuş ve günahları bağışlanmış olan büyük padişah Sultan Murad Han "*tayyeballâhu te'âlâ serâhû*[12]" dinden dönenlerin ağacını kurutmak için kötülük içinde yaşayan Kızılbaş ülkesine sultanlık gölgesi olan kutlu bayrağı ile deniz gibi coşkun askerler gönderdiğinden bu zamana kadar kırk yıla yakındır doğuya ve batıya komutanlar, yani din düşmanlarına boyun eğdirmek için ordu komutanları gönderildi. Bir yıl sefer terk edilmemek suretiyle pek çok rezillikler ayıklanıp, mesela, yüksek makamlar ve askerî rütbeler pek çok ehliyetsiz ve müsrife verilerek yeryüzünde baştan başa kıyametler koptu. Her yıl askerin **(F109a/1)** gidip gelme vergisinden reaya ile asker arasına fesat çıkaran büyük düşmanlık girdi. Giderek, dil kavgası kılıç ve mızrağın hüküm vermesine sebep olmakla, yaratılış temelinde eşkiyalık ağacı dikenler ayrıldı, çıktı. Eşkiyanın azgınlık topluluğu çeteleşti. Çeteleri temsil eden çetelerin birkaçı hepsinin içinden birinin kaldırdığı baş aşağı olmuş bayrak altına toplandı. Birbirlerine yardım ederek, hep birlikte davuldan çıkan **(F109a/5)** velvelesini göğe ulaştırıp, celâlînin işaretini gösterdiler. Babadan oğula geçen hanedanımızın hayranı, iyiliğini isteyen kullar padişahlığın yolunda hayatını tehlikeye atmak suretiyle tükenmiş, sefer mecburiyeti ile kulluk yoluna sonradan katılan kullar da padişahlık lütfunu bilmemiştir. Celâlînin hareketleri kollanarak, Sultan Osman'dan miras kalmış ülkeleri bu kadar zamandan beri eşkiya, ayağıyla çiğnenmiş olmakla, reaya ocağı yanmış, yıkılmıştır. Madem ki kul, benim kulumdur, bana tâbi olup, itaat etmeyince âdaletin kılıcı ile raiyyetin **(F109a/10)** korunması

9 Allah'ın yeryüzündeki gölgesi.
10 Cem hazretleri gibi muradına ermiş padişah, denizin kıyısına inciyi döktü.
11 O'nun şanı yüce olsun!
12 Allah onun toprağını güzel kılsın.

ve memleketin düzeni benim için nasıl mümkün olabilir? Ey talihli! Herşeyi hakkıyla bilen Allâhu te'âlâ hazretleri Osmanlı saltanatının tahtını bana böyle âlem harap iken hazırlamayıp, bayındır iken teslim etseydi, memleketin düzeni ve raiyyet işlerinin görülüp, neticelenmesi nasıl olur, görülürdü. Âdaletin rahatlatan güzel kokusuyla zamanın son eteği kıyamete kadar güzel kokardı, diyerek âlemin sığınacak yeri olan padişah, sözünü mühürlediği zaman Hz. Zülkarneyn de söz gemini araştırma yönüne meylettirip, şaşkınlık içinde dediler ki: **(F109a/15)** "Ey âlemin padişahı! Anlatma ipine dizdiğiniz söz cevherlerinden bu âlem müessesesinin eski padişahlar zamanında bayındır olup, hemen sizin idareniz zamanında yıkıldığı anlaşılır. Yani eski sultanlar zamanında bu esirler ve raiyyet istirahat bucağında rahat olup, sizin son mutlu günlerinizde, her biri bela çölünde perişan olmuştur. "Kâbe'nin rabbi olan Allah'a yemin ederim.[13]" ki bu semanın çarkı, imkânlar âleminde başı döndüğünden bu yana âlemin hali bir vaziyet üzerine karar etmemiştir. Ey talihli padişah! (Durum) budur ki vefasız dünya eğer benim bildiğim dünya ise, ne bir padişah zamanında bütünüyle bayındır **(F109b/1)** olmuştur, ne de âlemin halkı onun şerrinden emin olmuştur. Zamanımızda harap dediğiniz dünya ne zaman bayındır durumdaydı?

Meğer insanoğlunun atası olan Hz. Âdem "*'aleyhi's-selâtü ve's-selâm*[14]" ile Hz. Havva bu topraktan yapılmış dünyaya indiği zaman, her biri bir iklime düşüp, üç yüz yıl kadar ağlayıp, inleyip, çölde geçimi zorlaşıp, Allah'ın ihsan yardımı ile Arafat'ın eteğinde buluşup, konuşup, çorak derede yeryüzü **(F109b/5)** kubbesinin bir köşesine oturduğu zaman mı âlem bayındır idi?

Veyahut

Yeryüzünün dört tarafını, Allah'ın nimetlerini zenginleştirdiği iklimleri uçsuz bucaksız bolluk tazeliği bulmuşken, Kâbil, kardeşi Hâbil'i cürüm hançeriyle öldürüp, o uğursuz cinayet ile Âdemoğullarının ortasına düşen ayrılık ateşi, hepsini ikiye bölüp, o kalabalık topluluğun biri müslüman, diğeri kâfir olmakla, fitne ve fesat saçan kılıcı iki yüz seksen yıl kadar aralarında savrulup, toprağa düşen ve helâk olan nice yüz bin insanın **(F109b/10)** kanından yeryüzünün geniş sahrası bozguncuların leğenine döndüğü zaman mı dünya bayındır idi?

Veyahut

O uğursuz imansızlık ve isyandan âlem karışıp, yani dünyanın süsü olan ağaçlardan ve tarlalardan bereket ve hayrın ilgisi kesilip mesela, arpa ve buğday başağı, Mısır hurmasının yığınları ile beraber iken bu duruma düştüğü zaman o peygamberlik divanının başlangıcı Hz. Âdem "*'aleyhi's-selâtü ve's-selâm*" âlemin harabesinden feryat edip:

---

13 Özgün metinde: Kâle: lâ vallâhi ve bi-rabbi'l-ka'beti "Dedi: Hayır, Kâbe'nin rabbi olan Allah'a yemin ederim"

14 Salât ve selam onun üzerine olsun. (Peygamberlere yönelik bu kalıp ifade bundan sonraki bölümlerde de yer aldığı için dipnotta tekrar açıklama yapılmayacaktır.)

Tagayyereti-bilâdu ve men ʻaleyhâ
Ve **(F109b/15)** *vechü'l-ardı muʻbarun kabîhun*
Tagayyere küllü zî-taʻmin velevnin
Ve kalle beşâşetü' l-vechi'l-melîhi
Fevâ esefâ ʻalâ Hâbili ibney
Katîlun kad tedemmenehû'd-darîhu[15]

diyerek söz cevherlerini nazım ipine dizip, nice yıllar bu yeryüzünün değersiz çayırında ağlayan, feryat eden vahşî ruhlardan yanıp inlediği zaman mı dünya bayındır idi?

Veyahut

Peygamberlik divanının başkanlığı Hz. Şit "*ʻaleyhi's-selâtü ve's-selâm*" hazretleri ni'mel-me'âb cenabına teslim edildiği zaman kan dökücü Kâbil oğullarından nice yüz bin kâfir âsi, yoldan çıkma bayrağının gölgesine toplanıp Hz. Şit "*ʻaleyhi's-selâtü ve's-selâm*" mazlum Hâbil'in devrini istemesiyle iki yüz yıl savaş ve katliam fırını aralarına kıvılcım saçıp, sonunda meleklerden saf saf olmuş orduların yardımı ile kan döken Hâbil'i alıp, Aynü'ş-şems **(F110a/1)** adıyla bilinen mahalde mahvedip, toprağa karıştırınca, yeryüzünü insan vücudundaki kırmızı kandan lâle bahçesiyle bir renk ettiklerinde mi dünya bayındır idi?

Veyahut

Peygamberliğin şanı şerefi büyük olan tahtı, Hz. Nuh "neciyyullâh[16]" hazretlerine teslim edildiği zaman, âlem halkı doğudan batıya kadar putperest olup, Hz Nuh'u yalanlamak için kötülük olsun diye işledikleri fesatlıklar **(F110a/5)** ve imansızlıklarla "*neʻûzü billâh*[17]" dokuz yüz elli yıl âlem meydanından rahatlığın gölgeliği gidip, sonunda kavmin akılsızlıklarının eziyetinden Hz. Nuh insanlıktan ümidini kesip "*rabbi lâ tezer ʻale'l-ardı mine'l-kâfirene deyyarâ*[18]" sözünü mucizevî bir biçimde dile getirdiğinde Allah'ın helâk etme denizi köpürmeye başlayıp, O'nun intikam kuvvetinin hiddeti kurtuluş gemisine binenlerden başka, dünya üzerinde bir tane bile canlı bırakmayıp, **(F110a/10)** tufandan sonra nice zaman yeryüzü kâfirlerin çürümüş kemiklerinden falcının tahtasına döndüğü zaman mı âlem bayındır idi?

---

15 14 Ülkeler ve üzerinde olan her şey değişti.
Dünyanın yüzü pis ve toz içinde kaldı.
Her şeyin tadı ve rengi değişti.
O tatlı yüzündeki gülümseme azaldı.
Yazık oldu Hâbil'e.
Öldürüldü ve kabir onu kendisine çekti.

16 Allah'ın sırdaşı. Hz. Nuh'un lâkabı.

17 Allah korusun.

18 Ey Rabbim! İnkâr eden kâfirlerden hiç birini yeryüzünde bırakma. (Kur'an, Nuh suresi, 71:26)

Veyahut

Sağlam vücutlu Hz. Hud "*'aleyhi's-selâtü ve's-selâm*" peygamberlik hilafetini şereflendirmekle yükseldiği zaman, uzun boyu, kuvvetinin çokluğu ve sertliği ile diğer yaratılmışlardan üstün olan Âd kavminin her birinin karıştırıcılık ipi haddini aşıp, kimi şiddetli, kimi sert birer semtte zorbalıkla dilediğini yapan aşağılık günahkârlar dönüşüp, kendini var eden kâinatın **(F110a/15)** yaratıcısını unutmuşlardı. Hz. Hud "*'aleyhi's-selâtü ve's-selâm*" o kendine tapanları Allah'a inananlar vadisine yönlendirmek için elli yıl gece gündüz demeden doğruluğa çağırdı. Ancak Lokman bin Ad ve Mürid bin Sa'd isimli iki kimse inanıp, onlar da gizlilik kiliminin altından ortaya çıkarmaya güç yetiremediler. Hz. Hûd "*'aleyhi's-selâtü ve's-selâm*" o, yolunu şaşırmış ve bayağılaşmış kavminden ümitsizliğe düşüp, üstüne atılan eziyet ve cefanın yağmur gibi oklarından kinsiz yüreği bela eleğine döndüğü zaman helâk olmaları için yalvarma çehresini niyaz etme seccadesine salarak:

Ey ferâzende-i fîrûze revâk
Şemse-i zer-keş-i jengârî tâk
Gonce-i teng dil-i bağ-ı tû-em
Lâle-i suhte-i dağ-ı tû-em
Bâng ber-silsile-yi 'âlem zen
(F110b/1) *Silk-în silsile-râ berhem zen*
Nâmzed kon be-zemîn zelzele-hâ
Zân ez-ân 'aliyhâ sâfil-hâ[19]

Yanan alevin yüksekliğinden, göğün gümüş rengi kubbesi ateşten baş aşağı olmuş bir fırına dönmekle, yedi yıl gökten hayat damlaları ve zeminden ekin taneleri tamamen kesildi. Sonunda, o dik kafalı kâfirler, zanlarınca gökten gelen belânın çaresini aradılar. Sonra Mekke-i mükerreme'de Allah'ın mâbediyle ilgisiz **(F110b/5)** putlarından ihsan taşkınlığının damlası ümidine adamlar gönderip, bağışlanma yağmurunu beklediklerinde, Kâbe'nin şerefi büyük olan tarafından bir siyah bulut parçası göründü. Rahmet yağmurunun kaynağıdır, düşüncesiyle hepsi sevinçle, dans ederek ve el çırparak buluta yöneldiler. Meğer o yeryüzüne sadece su dağıttığını sandıkları siyah bulut, öfke ateşiyle dolu şiddetli rüzgârdan

19 Ey firûze renkli revakın (gökyüzünün) yükselticisi,
Pas rengindeki tâkın sırma çeken süsleyicisi,
Senin bağının üzgün goncasıyım.
Senin dağına yanmış lâleyim.
Âlemin silsilesine feryat etti:
O silsilenin sin(harfi)ini alt üst etti!
Yeryüzünü zelzelelerle salla!
Ondan altı üstüne gelsin.

oluşan tufanın kaynağı imiş. O zorba kavim, eğer kol kuvveti ile dağın beline vursa, yerinden ayırırken o bir siyah bulut yeline güç getiremeyip, **(F110b/10)** bu kadar rezil ve kötü insan kaşla göz arasında titreyen yaprak misali cehennemin dibine uçtular. Hz. Hud "*'aleyhi's-selâtü ve's-selâm*" ile Lokmân bin Âd ve Mürid'den başka kimse kalmayıp, o gökyüzüne çıkmış sağlam binalar, Âd kavmine ait şehirler, direkler üzerine kurulmuş gibi kıymetli taşlarla süslü bahçeli saraylar, süslü ve yüksek kasırlar, tasvirli kâşâneler, ziynetli mâbetler nice yüz yıl "*kâ'an safsafân*[20]" yıkık ve dökük kaldığı zaman mı âlem bayındır idi?

Veyahut

Hz. Salih peygamber "*'aleyhi's-selâtü ve's-selâm*" peygamberlik tahtının payesini süslediğinde Semûd **(F110b/15)** sülâlesinin kovulmuş topluluğu, çok güçlü ve şiddetli bir kuvvet sahibi olarak, küfür ve inatlarının tantanası gök kubbenin en tepesine yetişip, Âd kavmine isabet eden Zülcelâl'in gazabını anladıkça onlar bir alay güçsüz zayıflar idi. Eser yele dayanamadılar. Bizim on beş kabilemiz ve her kabilede çocuklar ve kadınlardan başka yetmiş binden fazla yiğitlerimiz ve güç getiren mertlerimiz vardır; bir milyondan fazla safları yaran, yani yiğitleri deviren pehlivan âdemiz diye Hz. Salih "aleyhi's-selâm" ve Hz. Kahhâr Zü'lintikam dergâhıyla ilgili her gün uygunsuz sözlere cesaret ederlerdi. Hz. Salih peygamber "*aleyhi's-selâtu ve's-selâm*" bu istikâmet üzerine iki yüz yıl doğruluğa çağırıp bir siyah taştan ortaya çıkan deve[21] gibi apaçık mucizeden sonra Cenda bin Amr ile kavmin zayıflarından ancak bir kaç kimse imana gelip geri kalanı taşkınlık merkezinde direnmişti. Devenin korunmasında **(F111a/1)** verdikleri yeminler ve antlaşmalardan sonra katline çabaladıkları için aziz ve kudretli Allah "*celle celâlihu*"[22]nun gazabının işaretleri ortaya çıkıp üç güne kadar o düşkün kâfirlerin çehreleri garip renklere ve acayip şekillere girip dördüncü gün o "*Zü'l-batş-ü'ş-şedîd*"[23] buyruğuyla Hz. Cebrâil "*aleyhi's-selâm*" kahır kanadını yaydığında dağlar gibi ateşler saçılıp bu kadar yüz bin Semûd kâfirleri bir anda yanıp **(F111a/5)** kül olduğunda karargâhları olan şehir ve köylerin her tarafı, bağ ve bostan, mezra ve bahçeler ile nice yüz yıl âlemlere ibret olarak gösterildiğinde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Kınanmış kâfirlerin putlarını kıran Hz. İbrahim "*aleyhi's-selâtu ve's-selâm*" da ana rahminin içinde otururken reddedilmiş *Nemrud*'un zulüm karanlıkları

20 Düz ve kuru yer (Kur'an, Tahâ 20:106'dan iktibas edilmiştir. Âyetin bütünü şu şekildedir: feyezerehâ kâ'an safsafân", "böylece (Allah) yerleri dümdüz bir toprak haline getirecektir.")

21 "Ve Semud kavmine kardeşleri Salih'i gönderdik. Dedi ki: Ey kavmim Allah'a ibadet ediniz. Sizin için başka ilah yoktur. Sizlere muhakkak ki, Rabbiniz tarafından apaçık bir delil gelmiştir. İşte Allah'ın şu *deve*si sizin için bir mucizedir. Şimdi onu bırakınız. Allah'ın arzında otlasın ve ona bir kötülükle dokunmayınız. Sonra sizi çok şiddetli bir azap yakalar." (Kur'ân, A'raf 7:73)

22 O'nun şanı ne yüce!

23 "Şüphesiz ki Rabb'inin kavrayıp tutuşu pek şiddetlidir." (Kur'ân, Bürûc 85:12)

yeryüzünü doğudan batıya kaplayıp "*haşâ sümme haşâ*"[24] âlemin tanrısı benim diye cihan halkını inletip ezdiğinde Hz. Halilullâh'ın peygamberliğinin ortaya çıkış sadası kâinata velvele salmaya başladı. Bir gece Nemrud'un yaldızlı putları **(F111a/10)** kaidelerinden baş aşağı olup gökyüzünde daha nice heybetli yıldızların dehşeti belirdiğinden başka lanetli Nemrud daha nice korkunç olaylar görüp rüya tabircilerine sorup soruşturdukça "*Bu zamanlarda çok yakınınızdan mehdi doğacak; bebekten bedeninize ve tanrılık gösterişinize zarar ziyan eriştiği görünür.*" diye cevap verdiklerinde dinsiz lânetli baş korkusuna düşüp önce "*Benim en yakın akrabam dölü oğlumdur, en yakınımdır.*" diye öz oğlunu **(F111a/15)** katlettikten sonra zannınca çok büyük önlemler alıp halkın günahsız bebeklerine kılıç sıyırdığında sözlerin doğruluğu üzerine yüz elli binden fazla masum bebeği zulüm kılıcıyla katlettikten sonra *"Yeryüzünde ne kadar hamile kadın varsa, rahmindeki cenin katlolunsun."* diye âlemin her yönüne rahmet yoksunu cellatlar gönderip nice yüz bin evinden dışarı çıkmamış, ismetli ve namuslu kadın, rahimlerindeki günahsız cenin ile birlikte katlolunup (bu) zulme uğrayanların masum kanıyla yeryüzünün devreden şekli kâfirlerin kırmızı yumurtasına döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Hz. İbrahim "*aleyhi's-selâtu ve's-selâm*" bedeninin bahçesinde salındığında peygamberlik cenabına reddedilmiş Nemrud kavmi eziyet ve cefaya başlayıp özellikle lânetli şeytanın talimiyle ateşli mancınık tehlikesinden sonra zorbalık ve inat aşırılığından zırhlı ordular **(F111b/1)** toparlayıp Hz. Halilürrahmân[25] ile savaş ve çatışmaya başladığında o "*lâ-yezel ve cabbâr-ı zülcelâl*" olan Kahhar "*Yaratılmışların en zayıflarından değersiz sinek türüne Nemrud askerine karşı süngülü saflar düzenleyesiniz."* diye emir buyurduğunda bölük bölük, alay alay sivrisinek askeri saf tutup mızrakları düşmana atmaya başladıklarında Nemrud'un ordusu korkuya **(F111b/5)** düşüp bir güçsüz topal sineği Nemrud'a salıp o da Nemrud'un üstüne hücum ettiğinde lânetli Nemrud o sineğin korkusuna güç getiremeyip sarayına kaçıp inzivaya çekildi ve kapıları kapattı. Fakat (bu bile) fayda vermeyip sonunda o rahatsız edici sinek burun deliğinden beyninin tepesine çıkıp oynamaya başladı. O lânetli kırk gün kırk gece talihsizce dönen başını taştan taşa vurup taş dokundukça bütünüyle (bir) rahatlama hissedince talihsizce dönen başına **(F111b/10)** bir tokmakçı tayin edip beyninin zarına zarar vermeyecek biçimde hafif vuruşlar ile darbelere başlayıp çok darbe çok rahata sebep olmakla darbeleri daha çok isteyerek hizmetçi aciz kalıp ta sabah kıyamet gününe kadar azab uykusundan baş kaldırmamak düşüncesiyle Nemrud'un başına bir şahane darbe vurup melûnu cehennemin en aşağısına gönderdikten sonra meskûn mekânın dört tarafında Nemrud'a tapan düşkün kâfirlerin her birine zayıf sinek yapışıp ciğere yara

24 Öyle olmasına imkân yok, öyle değildir.

25 Hz. İbrahim'in lakabı, Allah'ın dostu demektir.

açan birer iğneyle melûnları cehennemin **(F111b/15)** infaz mahaline gönderip sineklerin öldürdüğü ceset yığınlarından yeryüzü kirişçi dükkânına döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Bu karanlık dünya zalim Firavun'un işkenceleri ile sıkıntılara girip küfür ve taşkınlık son sınırına dayandığında ve âlemlerin Rabbi Mûsâ bin İmrân "*aleyhi's-selâtu ve's-selâm*"ın cihanı kaplayan güneş gibi parlak vücudunu ortaya çıkardığında yardımdan yoksun Firavun, mülkünün yok olmasıyla ilgili olaylar görüp buna dair bir gece uyku sahrasında seyrederken düzgün boylu, gönlü karıştıran bir genç, elinde bir ateş saçan asa ile gelip Firavun'un talihsiz başına vurup "*Bu kadar yıldır seni, gökleri ve yeri*[26] *yaratan Allah, nimetiyle beslemiş ve kerimiyle yüceltmiş iken, Perverdigâr'ın*[27] *ihsanlarını unuttun ve taşkınlık bayrağını kaldırıp sapkınlık vadisine gittin.*" **(F112a/1)** dediğinde asanın korkusundan büyük bir inleyişle uyanıp rüyasını kendisine bağlı olanlara yorumlamaları için anlattığında hepsi "*Yakında bir doğum sonunda başa oturacak bir övülmüşün vücudu tecelli edecektir; senin ve kavminin yok oluşu onun elinden mukadder olacaktır.*" dediler. O dinsiz lânetli, bir kaç günlük geçici hayatın endişesine kapılıp birinci günde on iki bin hamile kadın ile yetmiş bin güçsüz ve masum **(F112a/5)** bebeği kılıcının aslanına yedirip ikinci gün yüz binden fazla hamile olması muhtemel namuslu kadını ceninlerinin düşürülmesi için merhametsiz cellatlara gönderip azap pençesinin işkencesinden hepsi toprağa karıştıktan sonra yeryüzünün dört tarafına da günahsız bebeklerin katli için şefkatsiz zalimler gönderip böyle masum ve mazlum kuzular kanıyla yeryüzü kasap dükkânına döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Hz. Kelimullâh bembeyaz elini gösterip asasının mucizesini ortaya çıkarıp Şu'b sahrasında **(F112a/10)** İslâm tacını açmakla başını kaldırdığında Firavun'un bilgisizlik çabası İsrailoğulları'na büyüklük gösterisi için "*Ya Hâmân! Benim için bir kule inşa et!*"[28] âyet-i kerimesinde aktarıldığı gibi yüksek bir bina yapılmasını emredip yaradılıştan Ferhat gibi amele ve ırgat inşaat işçisinden? başka elli bin usta mimar gece ve gündüz sürekli çalışarak yedi yılda ancak bitmiş hâle gelip bir yönüyle huzur vermiş ve cihanı tutmuş idi ki Âd ve Şeddâd değil belki binlercesini görmüş olan felek, ona benzeyen cihanı yansıtan **(F112a/15)** bir kasır görmemişti. Lânetli Firavun'un böyle süslü kasırda geleceğini dayandığı dört başı mamura yerleşmesi Kelimullâh'ın aydınlık hâtırına ağır gelip Hz. Kahhâr-ı zülcelâl'den

26 "Gökleri ve yeri yaratan" (fâtıru's-semavâtı ve'l-arz) (Kur'ân, Enam 6:14, Yusûf 12:101, İbrâhîm 14:10, Fâtır 35:1, Zümer 39:46, Şûrâ 42:11)

27 Yarattıklarını besleyen, Allah.

28 Ey Hâmân! Bana yüksek bir kule yap. (Ya Hâmân! ibn lî sarehen) (Kur'ân, Mü'min 40:36)

bir kötü rüzgâr olması için dua ettiğinde ezeli olan sultanın dergâhından duanın kabul ediğildiğinin işaretleri belirip Firavun'un süs gününde ki aşağılık kavmine süslerini gösterdiği gündür. O günde ne kadar dine kötülük yapan lânetli Firavuntapar varsa hepsinin kasr altında toplanması gerekirdi. O bozulmuş? rüzgâr Hz. Cabbâr zilintikam emriyle Cebrail "*aleyhi's-selâtu ve's-selâm*"ın gazap kanadının köşesi o Firavun'un ahmaklık inşası olan gurur evini, yıkılması gereken temelinden **(F112b/1)** şöyle çıkarttı ki bir anda iki milyon öldürülmesi caiz olan kâfir, cehennem azabı mayasının hamuru oldu. Lânetli Firavun, bu ilahi gazab eserlerini Hz. Musa'nın büyüsüne bağlamakla İsrailoğulları inananlarını her yerde karınca ve yılan azığı etmek için nice yıllar taşkınlık kılıcını kınından sıyırdığında bozkır ve ovaların yüzü insan kanı selinden şafak kızıllığına döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

(F112b/5) İsrailoğullarının zorbaları çok malın güç ve kuvveti ile gurur külahının köşesini gökyüzünün tavanına ulaştırıp inat şarabından sarhoş olmakla zamanın peygamberi Şayâ "*aleyhi's-selâtu ve's-selâm*"ın itaat kemendini övünç kemendinin süsü etmediklerinden başka sürekli ahlâksızlık ve kötülüğün ayrılma bayrağı oldukları için o "*Kahhâru's-semâvât ve'l-arz celle şânehu*"[29] Bâbil ülkesine uygun ferman olan Buhtunnasr adlı çok kan dökücü günahkâr zalimi onların başına sarıp şüphesiz yetenek kabzası olan taşkınlığını esirgemeyen kılıç, ki**(F112b/10)** Yahudinin ömür tarlasının sivri uçlu orağıdır, Yahudinin şah damarını mercan gibi saçıp Beytülmukaddes'e gelince Yahudi kanından yollar şakayık bahçesine döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Yahudi mal sahipleri, Beytülmukaddes "*Eski ibadet yeridir, içinde bulunanlar, güvenilir ganimetine kavuşur*." düşüncesiyle pekçok malın hazineleriyle birlikte içine sığınmışlardı. Onlar dahi yağma ve öldürme elini engelleyip mesela Beytülmukaddes hazinelerinde Hz. Süleyman'ın gayretiyle **(F112b/15)** biriktirilen deniz ve karanın değeri yüksek hediyelerinden başka genellikle İsrailoğulları mülklerinin hükümdarlarından feleğin cihanı gösteren çeşmesini görmediği mücevher hazineleri, ki uzun zamandır kutsal hazinede saklanmıştı. Oradan gerçek anlatılan üzerine yetmiş bin gümüş ve altından eşek yükü ağırlığınca cevherin en kıymetli mücevherlerinin kilitli sandığı Buhtunnasr'ın tasarrufuna geçtikten sonra besbelli sekiz yüz bin Yahudi bela timsahının azığı olup elmas renkli kılıçtan Allah'ın kullarını geçirip kılıcın fıskiyesinden durmadan coşan âdem kanının selinden bir kere su değirmenini döndürmeye Buhtunnasr aklına koymuştu. Kutlu yeryüzünün[30] her vadisinde değirmenler dönüp insanın kırmızı kanından çöldeki

29 Yer yüzünün ve gök yüzünün Kahhar'ı (Sonsuz kudreti karşısında durulamayan) şanı yüce olan

30 Sahire-i arâzi-i mukaddese tamlamasını sahire-i arâzi, yeryüzü anlamına geldiği için ikili tamlama yapısıyla çevirdik.

deve dikeni erguvan lâlesine döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Meğer o dik başlı Yahudi azgınlar topluluğu, sapkınlık bayrağının altında **(F113a/1)** toplanıp masum Hz. Yahya ile mazlum Hz. Şayâ "*aleyhi's-selâtu ve's-selâm*"ları öldürmeye çalışmaları üzerine, intikam sahibi Hz. Kahhâr iki kez Buhtunnasr'ın kan döken kılıcını Yahudi yurduna gönderip ilkinde Beytülmukaddese'de değil âlemin eteğinin çevresinde Yahudi ismi bırakacak kişi koymayıp ikincisinde şehir ve köylere kıyasa gelmez bağ bahçe ve köşkler **(F113a/5)** nice sevinç mekânı ve bayındır işrethaneyi kara toprakla bir edip "*kâ'an safsafan*"[31] örneği olduğunda mı âlem bayındır idi?

Veyahut

Mucize sözüyle ruhları canlandıran Hz. İsa "*aleyhi's-selâtu ve's-selâm*" peygamberlik divanının tahtını şereflendirip bu kadar bin türlü bela ve bile isteye gerçekleşen kaza içinde, onları Hak dinine davet edip Beytülmukaddes'i saadetten dönüp gelme mültezimleri ile dört tarafı gören feleği kıskandırdıklarında İsraioğulları inatçıları inkârları yüzünden fitne ve **(F113a/10)** fesat harmanını yakmaya başlayıp giderek konuşma konuşmayı doğurmakla gerçekleşmesi mümkün olmayan kötülüğün batıl düşünceleri üzerine Ruhullah'ı öldürmeye çalıştıkları için intikamı şiddetli Hz. Cabbâr "*celle celâlihü cenâb-ı Azîzü'l-Mennân*[32]" Ruhullah'ı Yahudinin saldırma tehlikesinden kurtarıp gökyüzünün altın tavanının en üstüne yükseltti. Kıskanç kudurmuşların önde gidenlerinden Ûşyû adlı kâfiri Hz. İsa'nın yüzü gibi göstermekle o bedbaht öldürülmeye lâyık olan adamı merhametsiz cellatlara kabul ettirip **(F113a/15)** idam sehbasının kenarına götürdüler. Yahudi Ûşyû her ne kadar çığlıklaıyla kulakları tırmalayıp "*N'olur yapmayın! Ben Meryem oğlu İsa değilim. Sizin, dinde zor meseleleri çözen Ûşyû'nuzum.*" dediyse de kimse umursamayıp idam mahallini, çarmıh için lâzım gelen malzemeleri dikkatle kontrol ettikten sonra İsrailoğullarının keskin dişli köpekleri kana bulanmış sivri dişleriyle baştan başa daire içinde ne kadar İsa'ya inanan mümin ve Allah'ın birliğine inanan var ise yüz parça etmekle kutsal topraklar kasap dükkânına döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Mucize nefesli Mesih'in zamanından ta âlem hocasının sözü iki cihanın seyyidi "*salla'llahu te'âlâ 'aleyhi ve's-sellem*' gelinceye kadar, beş yüz yıl cahiliye **(F113b/1)** günlerinde ki, karışıklık zamanı idi, ne bir şeriat sahibi peygamber ne bir adaletli padişah vardı. Belki galiplerin hükmü olmakla her köşede bir eşki-

31 Böylece onu (dağların yerini) boş bir düzlük olarak bırakacaktır. (Fe yezeruhâ kâan safsafen). (Kur'an, Taha 20:106)

32 "Mennan (Kullarına sınırsız nimetler veren, iyilik ve ihsanda bulunan Allah) ve Aziz'in (Mağlup edilmesi mümkün olmayan Allah) şanı yüce olsun!"

ya taşkınlık bayrağını kaldırmakla fesadın ciğeri yakan ateşinden âlem yanmıştı. Mesela Küleyb bin Mâlik adında bir Arabın şiddetli savaşında Besûs demekle bilinen bir kadının devesi bir güvercin yuvasını bozmaya gelip o deve zayıfı öldürdüğünde akrabasından Habbâs bin Merre **(F113b/5)** adında bir mızrak atıcı yetişip can alıcı süngünün yarasıyla Küleyb'i devenin çiğnemesiyle öldüren Bekr ile Tağlib kabileleri arasına ayrılık ateşi kıvılcımı saçılıp gittikçe Arap kabilelerinin tamamı iki bölük olup bir kuşun yuvasından ötürü "*Bu felâket meydanında ne başlar yuvalandı*" (sözü) gereğince kırk yıl kadar savaş ve vuruşmanın kan dökücü kılıcı kan saçmakla Arap diyarının toprağı gül renkli deriye döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

İnsan ve cinlerin efendisi Doğu ve Batı'nın seyyidi levlâkın âlemi yükselten feleklerinin binicisi, Adnânîlerin And **(F113b/10)** bahçesinin mizacı nazik gülü, Haşimoğullarının gül bahçesinin ölçülü fidanı peygamberlerin imamı Muhammed Mustafa "*salla'llahu aleyhi ve's-sellem*" hazretleri (geldiğinde) yeryüzü baştan başa kötülük ve karışıklığın dikenli bahçesi olmakla kimse hidayetin doğru yoluna erişmeyip her kabile ahalisi yaratılmışlardan birine taparken yani kimi suya kimi ateşe kimi dağa ve kimi taşa ibadet ederken alışkanlığı sapkınlık olan kötü huylu bunca rezili ata ve babalarının taptıklarından döndürüp İslâm mihrabına itaat ettirince erkek aslan gibi bu kadar muhacir[33] ve ensarın[34] pençeleri düşman kanından **(F113b/15)** mercan pençesine döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Resullerin efendisi ve peygamberlerin sonuncusu ve mutluluk göğünün güneşi ve efendilik şehrinin ayı, âlemin hocası Efendimiz "*salla'llahu aleyhi ve's-sellem*" hazretleri bu kötülüğün sıkıntılı sarayından sonsuzluk tahtına yürüdüğünde ve hilafet makamı hazreti Sıddık-ı Ekber cenabına ulaştığında görünüşte İslâm sarığı ile başını yükselten Arapların eşek huylularının hepsi birden mürtet olup köşeden köşeye müslümanları öldürmek için yenlerini sıyırmaya titizlik gösterdiklerinde Müseylemetü'l-Kezzab ve Esvedü'l-Ansî ve Tuleyhatü'l-Esedî adlı zalim eşkiya ile Seccâh adlı bir yalancı kadın peygamberlik davası güdüp her birinin sapkınlık bayrağının altına Arapların rezillerinden yüz ellişer bin kadar savaşçı toplanıp onlar Medine'deki peygamberlik evinin meydanına saldırmadan önce sadık aslan Sıddık-ı **(F114a/1)** Ekber "*radiyallahu anhu*" o büyülenerek sapkınlıktan yolunu şaşırmışlara İslâm kahramanlarından askerler tayin edip mesela bir günde on iki sancak kaldırıp her birini bir serdengeçti kahramanın eline verdi. Kılıç gibi yeryüzünün her yanına saldı. Demir kuşaklı pehlivanları özellikle Halid bin Velid gibi cesur yürekli diğer İslâm yiğitleriyle Ebu Bekir'in hilafeti süresince

33 Mekke'den Medine'ye göç etmiş Müslümanlar.
34 Hz. Muhammed'i ve onunla birlikte Mekke'den göç edenleri ağırlayan Medineliler.

(F114a/5) bir an olsun sakin bir kenarda dinlenmeyip din düşmalarının cesetleriyle yılan ve karıncaların yuvasında ziyafet çektiklerinde ve vahşi hayvanların, kuşların ziyafet sofrasına yaydıklarında mı âlem bayındır idi?

Veyahut

İslâm hilafetinin asası, çetin sorunları birbirinden ayıran Ömer bin Hattâb "*radiyallahu anhu*" hazretlerine verildiği andan itibaren kötülük sandığının binicisi tek kişi kalıncaya kadar o, gaza kemerini bağlayıp İran'a, Turan'a, Hint'e, Yemen'e, Mısır'a ve Mağrib'e sürekli rehberi zafer olan sancak ve bölük bölük asker gönderip âlem halkı **(F114a/10)** bir an rahat yüzü görmemiş iken sabah vakti "*hayya ale'l-felâh*[35]" sesiyle huzur ehline safa verirken hazreti Ömer bin Hattab "*radiyallahu anhu*" mescitte seherin tatlı uykusuna bulaşmış kavmi "*es-salavatu hayr mine'n-nevm*[36]"in kırbacı ile uyandırırken Mugayre bin Şu'be'nin Ebû Lü'lü demekle bilinen Fîrûz adlı bir kölesi, o ateş mizaçlı lânetli ateşin kıvılcımı gibi yerinden sıçrayıp Ömer bin Hattab hazretlerinin kinsiz sinesine dört yerde güçlü zehir bulaşmış yara açtı ve tutup hançeri, **(F114a/15)** kendinden geçmişçesine kaçıp yolunun üstündeki on üç müslümanı zalim hançeriyle yaralayıp kemendini tutmak istediğinde kendini de helâk hançeriyle öldürünce sağlam duruşlu Hz. Fârûk hilâfet kuşanma gerdanlığına ashabın en büyüklerinden hilafet makamına lâyık altı kimsenin titiz boynuna astı. Şûrada karar verilip de hilâfete biri oturuncaya kadar üç gün yeryüzü, sözü dinlenen halifenin hakkı için imamsız kaldığında mı âlem bayındır idi?

Veyahut

Hilâfetin yüksek divanı müminlerin emiri Osman bin Affân ile şereflendiğinde âlemin çevresi hükümet merkezinde, Ümeyyeoğulları rezillerinin zulüm uğursuzluğundan Mısır, Hicaz ve Irak **(F114b/1)** eşkiyası toplanıp kıyamet günü şefaatçisinin Firdevs cennetinden bir eseri olan ravzasından utanmayıp büyük hilâfet binasına saldırdılar. Sağlam bir rivayet üzere tam kırk gün kuşatıp sonunda peygamberlerin efendisi (olan Hz. Muhammed'in) halifesinin harem dairesi kapısı aralığından içeri girdiler. Şakıması güzel bülbülü (Hz.Osman), kadîm Kur'ân'ın gül yaprağından Allah kelâmını tilavet ederken devletlinin gonca başını nazlı bedeni fidanından **(F114b/5)** ayırıp Zinnureyn'in (Hz.Osman) haksız yere döktükleri kanıyla Allah kelâmının bembeyaz sayfalarını çok kırmızı lâle yaprakları gibi kan kırmızı ettiklerinde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Hilâfetin yüksek rütbesi ve vekâletin aydınlanmış minberi cömertliği açık vü-

35 Haydi namaza!

36 Uykudan daha hayırlı olan namaza!

cut Allah'ın aslanı Aliyyü'l-Murtaza "*radiyallahu te'âla anhu*"[37] ile süslendiğinden kısa bir an rahat yüzü görmeyip kimi zaman Cemel gününde karşılıklı öldürme kimi zaman Nehrivân'da Haricilerle kimi zaman Sıffin'de Hz. Muaviye ile karşılaşıp bu ciğer yakan vuruşmada yalnız Hz. Muhammed'in ashabından elli bine yakın muhacirîn **(F114b/10)** yiğitleri ve ensarın savaşçılarından şehadet kılıcının yemi olduğundan başka yüz binden fazla Allah kulu zehir akıtan kılıcın pınarından helâk kezzâbının suyuna yürüyüp İslâm ülkelerinden emniyetin gölgesi bütünüyle kalktı ve İslâm dininin namusuna şan verir o kadar haller ortaya çıkmıştı ki anılması sıkıntıyı sebep olmuştu. Bu sırada Şam'ın insafsız zalimleri arasındaki dikkatli ashaptan biri hilâfet kaftanını, muzaffer yiğit **(F114b/15)** ve müminlerin emiri Alî bin Ebu Talib'in cennet elbisesiyle örtülü omzundan çıkarıp Hz. Muaviye'ye elbise dikmeye karar verip o kararla rivayet edildiği üzere Mısır ülkesinin idare edilmesi ricasıyla Allah resulü vasiyetinin açık hükmü gereği yüzük çıkarır gibi mutluluğa yaklaştıran sağ elinden çıkarıp Muaviye'ye vermekle nice yüz yıl (sadece) âlem halkı değil belki nil renkli felek matemin mavi renkli elbisesini giyip Şam'ın rezilleri ve Ümeyyeoğullarının sefillerinden Ali ve onun ailesinin gördüğü cefa ve eziyet kılıcının yarasının yüz parça ettiği ciğerlerden Hicaz bölgesinin tamamı lale bahçesine döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Muaviye saltanat bayrağını kaldırma arzusuna düşüp gürültü koparıcı güç meseleleri çözenlere danıştığı sırada Mısır eyaletini Amrû bin Âsâ'ya **(F115a/1)** ocaklık verdiğinde onlar da çekirge sürüsü gibi askerler ile Mısır şehrini kuşatıp o anda Mısır hakimi olan Muhammedî'yi, ki sıddık-ı ekber ve Hz. Muhammed'in mağara dostu Ebu Bekir "*radiyallahu anhu*" hazretinin sevgili dostudur, kahretme kemendiyle avlayıp o âlemin canını bir şarab gibi kötü kokan cesedi içine hapsetti ve bir yanıcı aydınlıkta kızarttıktan sonra Mısır Kinâne'sinde cihat okunun hedefi olan Allah resulünün **(F115a/5)** ashabı ve dahası din-i mübinin en büyüklerinden yiğit olan Şiilerin ne kadar lideri varsa katledip İslâm şehitlerinin kanıyla Mısır Nili şarap rengine döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Muaviye'nin oğlu alçak ve rezil kötülüğe bulaşmış bedeninin inadıyla haksız yere hilâfet tahtını kirletip "*ennâsü 'alâ dîni mülûkihüm*"[38] ölçüsünce zamanında arzularının tutsakları, alçak ve kararsız bir mümin olmanın dışında sevgili **(F115a/10)** Fatimatü'z-Zehra hazretleri ve Aliyyü'l-Murtaza'nın evladı ve Hz. Mustafa'nın göz bebeği şehitler sultanı Kerbelâ şehitlerinin komutanı Hz. Hüseyin bin Aliyyü'l-Mücteba öldürülmesi için edepsiz Arapların yaşadığı Irak'ın rezillerinden uğursuzluk bayrağı altına toplanan ateşli eşkiya Mütâba'at bin Ziyâd'la

37 Allah ondan razı olsun!..

38 İnsanlar, yöneticilerinin dini üzerinedir.

Kerbelâ'nın ciğeri yakan toprağında mazlum Hüseyin'le aynı yolda bulunan Allah resulünün ashabı ve dinin büyüklerinden ne kadar masum can varsa, şehadetin elmas renkli kılıcının azığı olduktan sonra mazlum Hüseyin'in saadetli **(F115a/15)** başı nazlı bedeninden lanetli Şemr'in kılıcı ile ayrılıp ehl-i beytten harem dairesi duvarının arkasında oturan iffetli kadınlar, büyükler ve çocuklar horlanıp aşağılanıp bozguna uğratılıp yenilip altın bileziğe benzeyen halhal takılmış namuslu kadınlar zincire bağlanıp alt üst edilmekle gün görmemiş, mahcup bakışlı, nazlılar başı kaba yalın ayak ve yayan, Yezid'e tapanlar atlı (halde) türlü aşağılamalar ile Şam şehrine getirilip o arşın kulak memesinin küpesinın taşı, mazlum Hüseyin'in kana bulanmış başı bir altın leğen ile tepeye getirilip Allah'a hamd olsun Bedir gazasında haksızlık kılıcıyla öldürülen **(F115b/1)** atalarımızın ve diğer yiğit karakterli arslanlarımın intikamını Ahmed ailesinden aldın diye övünme sancağı yükseltilip hemen sevinç meclisi düzenleyip eğlenceye meşgul ve imam ehlinin belaları ve hüzünleri olgunlaştığında fesat ve rezillerin atları ve develerinin ayakları altında kaldığından başka seçkin Şia şehitlerinin kanı ile Kerbelâ zemininin kara toprağı gül rengi sofra bezine ve erguvan renkli seccadeye döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Allah'a hamd olsun, adalet tahtına oturanların bahçesi olan Osmanlı ailesi padişahlarının devletlerinde sadece kararları doğrulukla alan seyitlerin **(F115b/5)** değil yeşil tülbent ile emirlik makamına geçen emirler gibi davranan kişilerin üstüne el kaldıran bir ademoğlu da öldürülür.

Veyahut

Ümeyyeoğullarının idarecileri, ki Muaviye'den başka on üç kimsedir, o silsileden müminlerin emiri Hz. Ömer bin Abdü'l-azîz'den ve alçak Yezîd'in oğlu Muaviye'den başkasının gece ve gündüz endişeleri fesatlık ve alçaklık sebepleri uydurmak ve kötülük öncülleri icat etmek olduğundan başka Allah resulünün ashabını öldürme bahanesi araştırma ve resuller seyyidinin dostları **(F115b/10)** hakkında dedikodu ve kubbeli eyvan divan odalarına altın yaldızla yazılı hattıyla "*e'azze billâh* **(B5)** *ta'alâ*[39]" Seyyidülbeşer'in[40] vasiyetine söven süslü kitabeye nakşetmelerinin dışında minberlerde hutbe sonrası faziletlilerin en çirkini kafiyeli ve secili sözlerle imamını lanetleyip sövdüklerinde siyah mermer taş ızdırapla terleyip nice yıllar İslâm ehli cuma ve ve cemaatten kesildiğinde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

O çok inatçı alçak Yezîd, İslâm hilâfeti iddiasında iken âlemlerin Rabbi'nin peygamberine zaferler kazanmış eşkiyalık **(F115b/15)** askerleri gönderip uğursuzluk bayrağını Müslim ibn Ukbe'nin eline verip üç gün üç gece Allah resulünün

39 "Çok Aziz olan Allah hakkı için"

40 İnsanların en seçkini, Hz. Muhammed

şehrini askerlerine bağışlayıp Resul'ün ravzasının gölgesine oturan müslümanları katleden ve mal ve mülklerini yağmalayan ve haremde bulunan iffetli kadınları ve kızları bildikleri gibi tasarruf edenlere peygamberler sultanı (Hz.Muhammed) den utanmayıp "*Aferin yüzünüz ak ve kılıcınız keskin olsun!*" diyerek rütbeler, kaftanlar dağıtıp İslâm şehitlerinin kanıyla Medine şehri kırmızı kumaş boyası satılan dükkâna döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Ümeyyeoğulları idarecilerinin İslâm hilâfet makamını kirletenlerinden Velid bin Yezîd bin Abdülmelik'in bir gün eğlence ve **(F116a/1)** şenlikte çengi ve ney ezgileri esnasında kulağına ezan-ı şerif sesi girip meclisin tatlı kadın şarkıcısına, ki o mecliste nedimeleri huzurunda cima ettiği için ikisi de cünup idi, "*Hepimiz imam ile birlikte namaz kılalım.*" diyerek ferman buyurdu. Mecliste bulunanlar ile kendisi şarapla aptest aldılar ve o sarhoşluk rüzgârının kahbesinin uğursuz başına imam gibi sarık sarıp mihrap seccadesine geçirdi. Yani hem cünup hem de sarhoş bir zamanın **(F116a/5)** fahişesine imamlık yaptırdı. Cariye de her rekatta bir tür görünüşte sureler okuyup selam verdiğinde tekrar mihrap kenarında bir daha cima ederek dinle alaylı edici kahkahasını işret meclisinin daimi şarkısı kılan zındık meşrepli melik zamanında mı âlem bayındır idi?

Veyahut

O dinsiz melik bir gün gurur tahtında otururken Kur'ân'dan fal bakıp "*vehâb külli cabbâr 'anîd*"[41] âyet-i kerimesi geldiğinde Firavunların öfkesiyle gazaplanıp "*e'azze billah ta'âlâ*" **(F116a/10)** Kur'ân'ın yapraklarını imanî elbise yakası gibi parça parça edip cabbar olan Allah'la düşmanlığı üstüne çeken bu uygunsuz şiiri yüksek sesle okudu:

Etva'd külli cabbâr 'anîd
Fihâ innâ zâ*k cabbâr 'anîd*
iz*â mâceb'et rabbike yevmi haşr*
fekülli yâ rab muzekkıni el-velîd

Yani "*Ey inatçı cabbârın kitabı diyerek beni mi korkutuyorsun. Şimdi ben o inatçı cabbârım ki kıyamette haşrolunan yerde rabbine vardığında yaka yırtarak feryat edip "Ya Rabbi! Velid beni parça parça etti!" diyerek şikayet et.*" diyen böyle bir sapkınlık gösteren zındık ve dinsiz padişah zamanında **(F116a/15)** mı âlem bayındır idi?

41 *"(Peygamberler) fetih istediler (Allah da verdi). Her inatçı zorba da hüsrana uğradı." (Kur'an, İbrâhîm 14:15)*

Veyahut

Ümeyyeoğulları emirlerinden dinsiz ve merhametsiz zalim Haccac, Allah'ın kullarına ümitsizlik şiddetiyle bulaşmış geberesice bir gaddar olmakla doğuda Haveran'dan batıda Kayrevan'a gelinceye kadar yeryüzünü zulüm karanlığı kaplamıştı. Kendi kaçılması uygun olan huzurundan imansız cellatlar elinden şehadet şerbeti için İslâm ehli iki yüz yirmi binden fazla olduğunun hesabı yapılmışken ve savaş sırasında zulum kılıcıyla öldürülen Allah kullarının adedini ancak kiramü'l-kâtibin defterleri içine alırken kendi cehennemin kargalar evinde oturduğunda eyalet diyarları zindanlarında tutuklu bulunan yirmi sekiz bin mazlum ve günahsız bulunmuştu. O Allah korkusu olmayan zalim hürmete lâyık Kabetullah'ta iken üstüne çok asker çekip Beytullah'ın haremine bakan Ebû Kabîs dağının zirvesine mancınık kurup müminlerin emiri **(F116b/1)** Abdullah bin Zübeyr hazretlerini kuşatarak her tarafta savaşarak kuşatmaya başlayıp nice günler kuşatma devam edip bir gün Abdullah, Hacerülesved altında namaz için tekbir getirip el bağladığında mancınık rüku halinde rastgelip kıllarını kesmekle lanetli Haccac'ın askeri Haremullah'a girmekde iken Abdullah içeri girip validesi Esmâ binti Ebû Bekir Sıddık hazretine, ki lâkabı Zatünnitâkeyn'dür, yenildiğini **(F116b/5)** bildirdi ve şefkat pınarından nasihat damlaları istediğinde benim canım evladım, Haccac gibi bir zalim ve bir kâfirin emrini yerine getirmekten helâk toprağının altında olmak iyidir. Hemen şehadet şerbetinin suyuna kanmağa çalış dediğinde dışarı çıkıp keskin kılıçla cenk meydanında mücadeleye girdi ve nice yüz kuduz köpeği cehennem mezbahasına gönderip kendileri cennet bahçesine salına salına uçtular. Esma binti Sıddık'ın oğluna öğüdü zalim Haccac'ın kulağına geldiğinde müminlerin emiri hazretlerinin tertemiz cesedini çarmıha gerip ta validesi **(F116b/10)** rica etmeyinceye kadar indirmeyesiniz, diyerek çavuşlarına emir buyurduktan sonra iki yıl ceset çarmıhta asılı kalıp Zatünnitâkeyn iki yerden gayret kuşağın kuşanıp erkek gibi bu uğurda sevgili evladının ölümü acısını üstün bir çabayla şekerden leziz hale getirmekle o tarafa iki yıl ilgi göstermeyip bir gün o semtten geçerken ciğer parçasını hâlâ asılmış görüp de bu hatip minberden inmesin mi, dediğini Haccac'a duyurulup, (o da) bu mertebe bile şefaattir diyerek indirip toprağa defnettiğinde böyle zalim zamanında mı Kâbetullah deresinin kumları insan **(F116b/15)** kanından mercan kırıntısına döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Adalet ve insafı süsleyen padişahlarımız Osmanlı ailesininin şanı yüksek sultanlarının şerefli zamanlarında Kabetullah'a taş atılmak değil Beytullah'dır diyerek saygı ve hürmetle mahalle mescitleri önünden bile büyük davullarla geçilmez. "*fe'illahü hamdü ve'l-minne*[42]"

42 Hamd ve minnet Allah'adır.

Veyahut

Yüce hilâfet iktidarı Abbas ailesine verildiğinde devletlerinin tantanası akla gelmeyecek büyük bir fitneyi uyandırıp "el-fitnetü nâ'imetü la'inullâh min îkazhâ[43]" "*Kur'an yaratılmış mıdır yoksa, öncül müdür?*" diye Mu'tezile'nin tutucularından bir iki dinsizin hevesine uymakla Allah kullarını, imtihana çekti. Öncüldür diyerek doğru yola gidenleri, kendi huzurunda idamın şiddetiyle katlederdi. **(F117a/1)** Âlimlerin büyüklerinden en mükemmel imam Ahmed bin Hanbelî "*radiyallahu anhu*"[44] hazretlerini halife Me'mûn hapsetmek için götürüp münazara meclisinde karar verilmeden Me'mûn dünya olayları kılıcıyla ölüp Mu'tasım hilâfetinin tahtı zamanında Allah'ın izniyle işler kolaylaştığında adı geçen imamları münazara alanına getirip "*Kelamullah yaratılmış mıdır yoksa öncül müdür?*" diye sorduğunda o da cevabında, Allah'ın ilmi yaratılmış ise kelamı da yaratılmıştır, dediğinde zebani meşrepli **(F117a/5)** cellatlar hazır olunup o mecliste o şanı yüce imamı aklını yitirinceye kadar yılan boylu kırbaçla vurarak işkencenin türlüsüne başladığında İslâm askerleri komutanları, âlimlere bu hakaret nedir, diye itaat çemberini yarayazdılar. Mu'tasım Allah'ın izniyle can korkusuna düştüğünde gürültüyü uzaklaştırmak için imamın başını dizine alıp yanaklarına gül saçmıştı. Divan ehli perişan olduktan sonra zindana **(F117a/10)** gönderip iki yıl dört ay zindana bağlı esir iken meskûn mahallerin her tarafına buyruklar gönderilip kırk yıla yakın bir uçtan bir uca Allah kullarını işkence etmekten ve öldürmekten merhametsiz cellatlara bıkkınlık gelip şehit kanlarının yankısı ile gök kubbe gül renkli çadıra döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Allah'a şükürler olsun, padişahlarımız Âl-i Osman'ın "*sebbetullâhû âsâs devletihüm*"[45] yıkılma anlarına kadar kendi zamanlarında (sadece)Hz. Muhammed'in şeriatına karşı vaaza başlayan Müslüman halktan (birinin) katli (için) değil (aynı zamand) Yahudi ve Hıristiyan **(F117a/15)** tayfasından bir zavallı gayrimüslimin şeriata göre katli gerekse İslâm kadılarından biri karar verdiğinde yazdığı şeriat belgesini kazasker parlak ve nurlu olan şeriata uygundur, diyerek sultanlık tahtının huzuruna arz edip sureti resmi yazı defterine kaydedip belgenin aslını arşivledikten sonra karar verilsin diyerek resmi yazı sureti güvenliği sağlanmayınca o zavallı kişinin öldürülmesi için çalışmak imkânsızdır. "*fe'illâhû hamdû ve'l-minne*"

Veyahut

Abbasi halifelerinden Ebû Ca'ferüddevânekî'ye imamımız (bu) dünya(nın) imamı Ebû Hanîfe hazretlerinin ettiği din ve dünya öğüdünden gönlü incinip ima-

43 Fitneyi uyandırana Allah lânet etsin. (Hâdis)

44 Allah ondan razı olsun.

45 Allah devletinin temelini sabit kılsın.

mın yanında kaza taklidi imkânsızken kazanın kabulünü önerdi. (Bu öneriyi Ebû Hanîfe) reddedince "*e'azza billâhû te'âlâ*" o şanlı imam hazretlerini **(F117b/1)** uzun süren bir hapisle cezalandırılmasını buyurup fani devletinin veziri olan ibn Ebû Hubeyre adlı zalimin velinimeti olan kötü namlı efendisi görüp "*Bu konuda bütünüyle titizlik göstermek gerekir.*" diyerek kadri yüce imam hazretlerini hapishanede cumadan ve cemaatten mahrum edip ve yasaklayıp ta cennet ravzasına yürüyene kadar salıvermeyen dinsiz zalimin zulum velvelesi âlemin dört tarafını tutup nice yıllar yeryüzünün sevinç yuvasından uyku ve rahatı kaldırdığında mı âlem **(F117b/5)** bayındır idi?

Veyahut

Allah'a hamd olsun, İslâm devletinin tahtını süsleyen o padişahlarımız Osmanlı hükümdarları, şerefli zamanlarında İmam-ı Azam "*radiyallahu anhu*" mezhebini canlandıran âmil âlimlerinin değil İmam-ı Azam'ın tacıdır diyerek sarığını kabartarak gezen ilim yoluna dahil olanlardan birine karşı söyleyen bir insanı âlimlere hakaret ettin diyerek katletme makamına getirirler. "*fe'illâhû hamdû ve'l-minne*"

Veyahut

Sonunda Abbasi halifesi Mu'tasım'ın veziri ve sahebenin düşman bildiği çok küfürbaz bir Rafizî olan Mü'eyyidü'l-dinü'l-Alkamî, Abbasi ailesinin hakimiyetini içine **(F117b/10)** sindiremeyip velinimetine nankörlükle Hıta ve Hoten sultanı Hülâgu Han'nın memleketlerini Bağdat memleketinin büyüsüne tahrik edip mesela derviş simalı bir tıraşsız kişiyi ikna edip başını tertemiz tıraş edip ve kendi hattı ile "Ey Türkistan hanlarının hanı eğer Arap, Acem ve Rum memleketlerini aileden kalma mülklerine kendine katmak iradesi uygun ise filan ayın birinci günü Tatar'ın çekirge sürüsü gibi askeri ile üzengiyi tahrik edesiniz ki Allah'ın izniyle kılıcın kabzasını al **(F117b/15)** demekten İran ve Turan'ın yürümesini buyurmayı bu zayıf kuldan bilesiniz, okuduktan sonra bu başı tıraş edesiniz diye işaret etti. Ve o belgeyi keskin iğne ile (kafasına) nakşedip saçı derviş şekline girinceye kadar hapsedip sonra gönderdi. Derviş Hülâgu Han'nın divanına vardı. Sessizce girdi ve başını tıraş ederek okutturduktan sonra baştaki yazısını gördü. Hülâgu Han da bu yazı üzerine cevap yazıp Bağdat'ı ömrün bitene kadar vereyim, dedi. Hain Alkamî de işe koyulup mesela padişahlara gerekli olan mal **(F118a/1)** hazinesidir, bu kadar asker niçin gereklidir, diye maaşlardan kesintiler yapıp ve ne kadar sultana ait depolanmış yiyecek varsa tüketip ve yok edip gece ve gündüz halifenin mizacına ve hevesine uygun tavırlar ile hainliğe başladı. Hülâgu'nun asker denizi serpintisi memleket sınırlarına ulaştığında emirlerin sınırından gelen feryatçıları doğru kendisine çekip ortadan kaldırdıktan sonra Bağdat havalisine gelindiğinde **(F118a/5)** duyulduğunda hatta Tatar yağmacılarının Bağdat'ın etra-

fına vurdukları yağma ateşi kıvılcımı bulaşmış dumanını halife kendi görüp sorduğunda o hain doğruluk kisvesiyle feryad edip padişahım bayındır memleketlerine Hülâgu Han gibi bir imansız düşman derya misal ateş saçan askerle yönelip selam kapısı civarına gelinceye kadar sınırı korumakla görevli komutanlarınızdan feryat sesleri gelmeye, böyle nimete nankörlük eden hainleri cezalandırmak için idamın keskin kılıcına **(F118a/10)** göndermeyesiniz diyerek elinden hümayun belgesini alıp düşman sınır boyu kalelerini vermeyip kapanan gamlı devletlerine gizli haberler gönderip böyle zamanda sizin gibi hayırlı kullarının katlini emreden padişaha vezir olmaktan Hülâgu Han'a esir olmak iyidir, sizin gibi yiğitleri katledilmekten kurtarmak için az kaldı ki baş verem, dedi. Batıl daima batıl, boşunadır. Ancak zor olan budur ki (vezir) hak suretinden görünüp **(F118a/15)** onları bütün olarak itaat çemberinden çıkarıp ayaklandırdığında tamamı Hülâgu Han'a katıldılar. *Tamburun korkunç sesiyle,* Hülâgu Han, Bağdat sahrasına yüce divanının çadırını vurduğunda kapılar kapanarak etrafında o saate bayındır eser kalmadı. Kırk güne yakın kuşatma esnasında ibnü'l-Alkamî Hülâgu Han ağzından tezkireler uydurup benim Bağdat vilayetini almaktan muradım ancak müminlerin emiri ile yakınlık kemeri bağlamaktır, asil oğlu Ebu Bekir'e hanlık haremimdeki kızımı verip aramızdaki muhabbet bağını güçlendirmektir, denildiğinde halife dedikleri yadigâr da inanıp çünkü hadise böyledir uygun durum **(F118b/1)** budur ki hilâfet aynası ile hanın yüce divanına varıp yüce hilâfet evine davet edip ziyafetler düzenleyelim, diyerek halife ve diğer devlet erkânı düğün alayı şeklinde altın ve mücevherle süslenip kale kapısını açtılar. İki yönde Tatar askerleri dizildiler. Halife iki hür şehzadesini, ki Ebu Bekir ve Abdurrahman'dır, isyan sancağı gibi önüne alıp hazretin yakınları ve devletin **(F118b/5)** velileri ve büyük âlimlerin ileri gelenlerinden ve felek gibi ihtişamlı komutanlarından kalabalık bir yıldız ve haşmetli atlı-yaya kafilesi ile Hülâgu Han'nın divanına niyetlenip yokluk şehri Bağdat'ın kapısından çıktılar.

Beyt

Ah min 'azameti bi-gayri iyâb
Ah min hasreti 'ale'l-ahbâb[46]

ibnü'l-Alkamî mutlu ve otağın önünde sevinçliydi. Ve çadırın içine girip hürmetle eteği öptükten sonra, hükümdarım (Hülâgu), **(F118b/10)** ben üzerime düşeni yaptım, yani yeryüzü halifesi olan padişahı ve evladını, devlet erkânını kendi istekleri ile idam meydanına getirdim, verdim. Bundan sonra siz de (şimdi) size düşeni yaparsınız, deyince hepsi bir meydana toplanıp neye uğradıklarını bilmeyip ferman buyrulduğunca halife cellatbaşı çadırında esir edilip gözünün önün-

46 Feryat dönüşü olmayan bu gidişten /Feryat ahbapların hasretinden

de yoldaşları idam kılıcının azığı kılındıktan sonra halifeyi, emredilen yerde bir kürsü üzerine oturtup önce iki şehzadesini gözü önünde şehadet kanıyla başlarını yere yuvarladılar. Sonra ileri gelenlerden **(F118b/15)** Süleyman Şah'ı, yiğitleri ve devlet erkânını tek tek idam kılıcına sunup diğerlerini Tatar zalimleri göz açıp kapayıncaya kadar zehirli kılıcın yemi ettiler. Ve kendisi üç gün tutuklu kalıp karnı acıktığı için yemek istediğinde Hülâgu Han (onu) kendi otağına getirtip bir kürsüye oturttuğunda bir kaseyi sikkeli altın ile doldurdu. Yemek getirir gibi peşkir ve kaşık ile önüne koyup bir kaç gündür açsınız, buyurun diye Han iltifatta ısrar ettiğinde çekingen bir gülücükle (söz) bağını çözüp türlü türlü sikkeli altın takımından mıdır ki misafirinize teklif **(F119a/1)** edersiniz, dedi. Ülkeleri fetheden Hülâgu Han da beyanı açık tercüman aracılığıyla: "*Ey gururlu halife, çünkü altının uygun olmadığı senin malumundur. Ya niçin hazinelerini doldurup askerine dağıtmadın ki kalbin kuvvetlenip askerimi mülkünün etrafından çıkaraydın bari mal yerine çok gıda ve hazineni tahıllarla doldurmuş olsaydın. Böyle sağlam kalede rahat oturup* **(F119a/5)** *yardakçılar ve dostlarından seni böyle helâk olmak uçurumuna düşmeye engel olurlardı*, diyerek azarladıktan sonra idam meydanında toprağa ve kana bulaştırmak için ferman çıkarıldığında İlhanı'nın kılıcı Abbas ailesinin kanıyla kırmızı ile boyanması uygun değildir diye halifeyi bir çuval içine koyup çiğnenecek keçe gibi Tatar rezillerinin sağ ve solundan tekme ile helâk ettiler. "*Fesubhânü'l-Muzillü'l-Mu'izz ta'âlâ şânehu*[47]" Halife, ilahî gazapla ayaklar altına alındıktan sonra **(F119a/10)** Bağdat şehri, ki beldelerin hayırlısı olarak sevinç direkleri üzerine kurulmuş iken, şiddet ateşiyle dolu sayısız askerden yerle bir olup hilâfet sarayının hareminde gün görmemiş nazlı, yasemin misali beyaz göğüslü iffetli kadınlar, bir alay Tatar rezili çadırlarında, sokaklarda ırzlarına geçilmesinin dışında Bağdat'ın merkezinde üç yüz yetmiş bin insan düşmanın kılıcıyla öldürülüp Çin'in sınırlarından Bağdat kapısına geldiğinde İran ve Turan memleketlerinde hesaplı sözlerin ölçüsünce **(F119a/15)** dışarıda taşkınlık kılıcıyla kesilen sayısız ümmetin kellelerinden yeryüzü bozulmuş bostana döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut

Allah'ın izniyle Alkamî dedikleri geberesice hain vezir velinimetine ettiği hainlik kıyamete kadar zamanın sayfalarına yazılıp yüzü karardı ve (kötü) şöhret buldu. Söylenmek istenenler tamamlandıktan sonra ilk anlaşma(da söz verilenler) üzerine Bağdat hükümetine yarlıg istendiğinden İlhanı (Hülâgu Han) divan toplayıp o kötü huylu haine seslenerek dedi ki: Sen ataların bu hanedanın ihsanıyla beslenip ve sınırsız bir nimet önüne getirilmişken ve bizimle eski bir tanışıklığın yokken halifenin babadan kalmış mülklerini **(F119b/1)** deniz gibi çoşkun askerimizin ayaklar altına aldırıp bu kadar yüz bin kere benim gibi bir imansız

47 Muzil (zillete düşüren) ve Muiz (itibarını yükselten) olan Allah'ı tenzih ederim.

elinden böyle idamın şiddetiyle katlettiren senin gibi hainden ne hayır umulur. Eğer sana önceden söz verilmemiş olsaydı, senin sözünü yerine getirmeni, kılıcın diline havale ederdim, dediğinde divanda olan Tatar ve Moğol hepsi birer birer **(F119b/5)** ibn Alkamî'nin yüzüne tükürüp türlü azarlama ve hakaretten sonra cümlenin şefaatiyle Bağdat subaşısına ases olsun, eğer tiksindirirse katledilsin diyerek yarlık verelip aseslik unvanıyla rütbe verilip ömrünü süsledikten sonra helak mezarında yok oldu. Allah, ibn Alkamî'ye lanet etsin.

Veyahut

Fâtîmiye halifeleri adıyla bilinen Übeydoğullarından Hakim-i bi'emrullâh dedikleri kalbi bozuk zalim hakimin zamanında insanların hatırını saymaz, **(F119b/10)** kanunu fesat çıkaran ve zulmedeci, karar verici olup mesela çoğunluk günlerde bizzat kendi Mısır sokağının fiyatlarını denetlemek için bir büyük eşek heykeli vardı. Hilâfet işareti ile ona atlı olup katran ve ziftten yapılmış minare şeklinde d azâları büyük bir Arabı vardı. Yanına alıp devlet erkânı ve yüksek rütbeli vezirleri önüne düşerlerdi. Her bakkâlın terazisi eksik çıksa, büyük ceza verirdi, yani o dertliyi kendi **(F119b/15)** gözünün önünde herkesin huzurunda meydana yatırıp Allah korusun, o uzun ve iri vücutlu ifrit simalı lanetli Araba livata ettirirdi. O mazlumun ve ve o lanetlinin yaptığı işten haz alır ve sevinirdi. Artık küfrü dursun, böyle ısrarcı kararlarından mutlu olan hayasız Firavun zamanında mı âlem bayındır idi?

Veyahut

Padişahlık tahtı Harzem şahı Mehmed Han'la şereflendiğinde sapkınlık denizinde bulunan Cengiz Han tarafından gelen tüccarlar güya sıkıntı çekmekle Tatarın sayısız askerleri ile kan döken Cengiz'in İran ve Turan memleketlerine ateş denizi gibi yürüyüp Sultan **(F120a/1)** Mehmed her ne kadar karşılık verdiyse de bozguna uğradı. Sonunda kendisi, ailesi ve validesi Vâhil binti Umûmen harem dairesinin hasekileri ile akıla sığmaz altın ve mücevher hazineleri ile Tatar yağmacıları eline düşüp Harzem Şah'ın engin memleketlerindeki devlet görevlileri kılıçtan geçip camiler ve mescitler hayvan ahırı ve İslâm âlimleri ve büyük şeyhleri tümüyle Tatar rezilleri itlerine **(F120a/5)** hizmetkâr oldular. Doğudan ve batıya ruhsuz takımından (ve) kadınlardan başka kimse kalmamıştı. Meğer Rabbülâlemin'in iradesi o muratsızların da helâk azığı olmasına ilişmiş, bu sırada kan dökücü Tatarlar bir zayıf kadını öldürmekle korkuttuklarında o zayıf kadın yalvarıp aman elimde çok pahalı, irice bir inci vardı, senden korkup yutmuştum, biraz bekle çıksın, onu al ve beni özgür bırak dediğinde merhametsiz **(F120a/10)** Tatar da o zayıfın o an göğsünü kahır hançeri ile yarıp o büyük inciyi bulduğunda Tatarın iğrenç bölüğü duyup bu diyar kadınlarının karnında büyükçe inciler bitermiş diyerek o gün akşama kadar yirmi binden fazla günahsız zayıfın canlı

göğsünü yardılar. Asla yokmuş deyinceye kadar İran ve Turan şehirlerinde kadın cinsinden eser kalmayıp âlemin sahrası mezbahaya döndüğünde mi âlem bayındır idi?

Veyahut[48]

(F120a/15) Mısır memkeleti tahtına **(F120a/15)** oturanlardan Çerkes Sultan Kayıtbay'ın varisi Melikünnasr Muhammed zamanında fesat pazarı itibarlı olduğu ve kendisi fuhuşun ortaya çıkmasından dolayı sevinci kemâle erdiği için mesela nerede bir taze genç kız dikkatini çekse ve nazlı çekingen bir güzel işitse zora getirip safa perdesinin tahtında kucakladıktan sonra o nazlı ve nezik bedenin gümüş rengi baldırlarını körpecik kollarını sıkıca bağlayıp

Beyit

Zi Çerkes-âmâde ve ğâret o-kes kerde
(F120a/20) *Dü berg-i gül behem âverde nâm kes kerde*[49]

diyerek nazım ipine çektikleri kutlu keskin bir bıçak ile etrafından öpüp çıkarıp bir köşeye asardı. Hatta bu manada **(F120b/1)** evin köşesine bir ip çekip kebap demiri gibi ipe dizmişti. Çok akıllı melek bir akıllı annesi vardı. Bu aşk fitnesinin [hastası?] olmakla [zâlimce] emirlerinden vazgeçeydi diye feleğin aynasında benzeri görülmemiş bir melek yüzlü ay, cihanı gösteren bir cariye bulup güzelliğin aşırılığından başka güzel sözler ile seçkin ve lâtif şiir ve inşa ile yükseltmekle **(F120b/5)** beş bin altını satın alıp nice bin süs ve mücevherle süsleyip hediye olsun diye oğlunun yatağına gönderip saray perdesine getirdiklerinde o zevksiz cahil kesinlikle böyle bir nimete kavuşmayı değersiz bulup önce kasrın kapısına sağlam bir engel koyup sonra o bedeni nazik fidan ve çıplak gülün etrafını bağladı ve günahkâr eline bir keskin ustura alıp letafet bağının goncasının taze gül yaprağı gibi derisini nazik teninden (ayırmak için) **(F120b/10)** yüzmeye başladı. O iffetli kadın istemsizce feryada başlayıp cigerini yakan ahından dağlar yarıldı ama o merhametsiz ve dinsize bir keder ve sıkıntı gelmedi. Kasrın kapısı sağlam olduğu için yıkamadılar. Annesi dua nağmesi çekip yalvarırım ciğerimin köşesi, onun yerine beni öldürüp o zayıf kızı serbest bırak dediyse de, çare olmadı. Tümüyle rahat bir biçimde o mazlumun derisini yüzüp Mısır'ın talihsiz **(F120b/15)** tahtındaki yastıklarının kılıfından çıkardıklarını derisine doldurdu ve zümrütlerle süslenmiş elbiseler giydirdi. Sonra kapısını açıp cellatlarını çağırdı. İçinizde böyle eli çabuk usta varsa gelsin buraya diyerek gösterdi. Cellatlar bece-

48 *Memlük sultanı Kayıtbay'ın varisi Melikünnasr Muhammed'in kıssasının anlatıldığı bu bölüm sadece F ve S nüshalarında yer almaktadır. B'de yoktur.*

49 Ne güzel Çerkes geldi ve yağmacı oldu
İki gül yaprağı getirdi ve namı yürüdü

riksizlik ve kusurlarını itiraf ederken kendisi bundan övünç duydu. Buna benzer bin türlü fesatlık olup böyle ciğeri delip geçen öğütler vermeyi alışkanlık edinen merhametsiz zalim zamanında mı âlem bayındırdı?

Kıssadan Hisse

Ey âlemin padişahı! Hz. Âdem zamanından bu ana gelinceye (kadar) her günü anlatsam, her birinde dinlemesi bıkkınlığa sebep olan bir büyük vaka **(F121a/1)** meydana gelmiştir. Bu anlatılanların sonunda geçen belli olmakla geçmiş vakalar da açığa çıkmaz. Bu sayfalarda yazılmış olan vakalar ve felâketler her yüzyılda reayanın fesatlık niyetinden meydana gelmiştir. Padişahların bu konuda sorumluluğu yoktur. Nitekim âlemlerin Rabbi deliller denizi olan Kur'ân'da buyurmuştur: "*İnna'llâhe lâ yügayyiru mâbekûm hattâ* **(F121a/5)** *yügayyiru ve ammâ bâ-nefsihüm*"[50] hemen âlemin padişahı dergâhında emirlerin önemi budur ki daima resullerin seyyidi "*sallallâhu ta'âlâ aleyhi ve's-sellem*" şeriatinin sağlam ipine sımsıkı yapışıp uygunu (işe) yetenekli olana yönelip özellikle şeriat seccadesine hizmete atanacak kadıların şeriatla hüküm verenler olmakla liyâkatını yoklayıp görevlendirirseniz, diye devletin vekillerine ferman etmektir. Zira Osmanlı Devleti başından beri şeriate **(F121a/10)** uymakla böyle yükselmiştir. Kiyhumers'in saltanatı zamanından bu ana gelinceye kadar Osmanlı ailesinin padişahları gibi şerefli şeriate uymak üzere hüküm çıkarılmamıştır. Osmanlı ailesinin yüce sultanlarının her emirde yazılan maddeyi sekiz kere şeriate uygun olup olmadığını (anlamak için) denetlemesi, kanunlarıdır. Mademki Osmanlı devlet dairesinin kapısı temeli şeriata uymak üzerine kurulmuştur; Allah'ın izniyle, kıyamete kadar felâketler baş göstermez.

Veyahut

În-ân esâs-nîst ki kerded halel-pezîr
(F121a/15) *Lev busseti'l-cibâlü lev inşakkati's-semâ'ü*[51]

diyerek hikmetli sözlerine son verdiğinde padişah hazretleri, Hz. Zü'l-karneyn'e doğru hitap ederek: "Ey daima başarılı hükümdar! Hikmet dolu sözleriniz aklımdaki karışıklık tozunu tümüyle giderip bizi oturduğumuz yerde neşelendirmiştir. Ve bir an sözlerinizi duymak rahatlığıyla endişeli gönlümüz memnuniyet derecesine yükselmiştir. Fakat âlemin bahtlısının söylediği her padişah zamanında meydana gelen fitne ve fesatlık vakalarıdır. Oldukça özetleyerek anılmakla anlatılanlardan faydalanmayıp her fitnenin sebebi ve açıklaması nedir, **(F121b/1)** bilinmedi. O anlatılan olaylar ve sebeplerden ne yönde sakınmak gerektiğinin bilinmesi

50 Şüphesiz ki, bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez. (innallâhe lâ yugayyiru mâ bi kavmin hattâ yugayyirû mâ bi enfusihim) (Kur'an, Ra'd 13:11)

51 Bu temeller zarara uğradığı zaman
Dağlar parçalanır (Kur'ân, Rahmân 56:5) gökler yarılır (Kur'ân, A'râf 7:163)

için rica olunur ki bu zahmet külfetinin kötülüğünden kaçınmayıp her kıssadan açıklamanın ve anlatılan konunun ne olduğunun yazıya çekmeye gayret edesiniz dediğinden İskender-i Zülkarneyn hazretleri de yüzlerini **(F121b/5)** bu aciz kul bela vadisinin başı dönmüş Kays'ı, sabahı Leylaların Mecnun'u Veysî tarafına çevirip bu hayırlı ve eşi olmayan duacı, bende ve bendezade Veysî, ömür sermayesini ilim ve irfan eğitimine sarfetmiş kulunuz, anlatılan ibret dolu kıssaların aslını ve faslını bilir, emir verilirse, başlıklar halinde **(F121b/15)** bu hikâyelerin mücevherlerini yazı ipine çekip yüce tahtınızın ayağına serpmek canına minnet, belki kendisine mutluluk sermayesidir, derken sabah horozunun sesi âlemi uyandırıp mertebe **(F121b/20)** meclisinde kaldı. *Kalem incâ-resîd ve ser-şikest*[52].

52 Kalem kaydını tamamladı ve ucu kırıldı.

BİBLİYOGRAFYA

1. ALTUN, Mustafa (2004), "Türk Atasözleri Üzerine Sentaktik Bir İnceleme", **Akademik Araştırmalar Dergisi**, Mayıs-Temmuz 2004, sayı 21, s.79-91.
2. ARSLANTÜRK, Zeki (1997), **Naima'ya Göre XVII. Yüzyıl Osmanlı Toplum Yapısı**, Ayışığı Kitapları, İstanbul.
3. AYVERDİ, İlhan (2005), **Misalli Büyük Türkçe Sözlük (3 Cilt)**, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.
4. ATILGAN, Yusuf (2010), **Anayurt Oteli**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul (ilk baskısı 1973).
5. ATİK, Kayhan (2000), "XVII. Yüzyıl Osmanlı Aydınlarına Göre İlmiye Teşkilatındaki Çözülmeye İlişkin Tespit ve Teklifler", **Bilig**,14/Yaz, 2000.
6. BİLGEGİL, Kaya (1984) , **Türkçe Dilbilgisi**, Dergâh Yayınları, İstanbul.
7. BİLKAN, Ali Fuat (2002), **Hayri-name'ye Göre XVII. Yüzyılda Osmanlı Düşünce Hayatı**, Akçağ Yayınları, Ankara.
8. ÇOŞKUN, Menderes (2004) "Son Klasik Dönem-Nesir", **Türk Dünyası Edebiyat Tarihi, V**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, s. 552-590.
9. DEMİR, Nurettin-YILMAZ, Emine (2002), "Osmanlı Türkçesi", **Türkler**, Yeni Türkiye Yayınları, c. 11, s.475-488.
10. DERYAN, Hayriye (1961), **Habnâme-i Veysî**, Yayınlanmamış Lisans Tezi (1960-61), İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesi, numara: T.571.
11. DEVELİ, Hayati (1995), **Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
12. DEVELİ, Hayati (2008), **Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 2**, Kesit Yayınları, İstanbul
13. DEVELLİOĞLU, Ferit (2000), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın **Kitabevi, Ankara**
14. DUMAN, Musa (1987), **Yapıları ve Kullanılışları Bakımından Arapça ve Farsça Tamlamalar**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Ebebiyatı Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
15. DUMAN, Musa (1995), **Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
16. ERGÜZEL, M. Mehdi (2009), **İbn-i Nasuh Paşa-Pars-Nâme**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
17. HOCA, Fazıl (2002), **Veysi Divanı Tahlili**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
18. KABAKLI, Ahmet (2000), **Türk Edebiyatı I**, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
19. KAFADAR, Cemal (2009), **Kim Var İmiş Biz Burada Yoğ İken**, Metis Yayınları,

İstanbul.

20. KÖKSAL, Fatih (2011), "XVII. Yüzyıl Türk Edebiyatında Nesir" (Yekta M.A SARAÇ.- Muhsin MACİT (Editörler), **XVII. Yüzyıl Türk Edebiyatı**, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, yayın no: 1370, s.122-144.

21. MEHMED SÜREYYA (1996), **Sicill-i Osmanî**, (Hazırlayan: Nuri Akbayar, Aktaran: Seyit Ali Kahraman), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

22. ÖZGÜL, M. Kayahan (2004), **Türk Edebiyatında Siyasi Rüyalar**, Hece Yayınları, İstanbul.

23. ÖZKAN, Mustafa-TÖREN, Hatice (2008), **Osmanlı Türkçesi I**, 3F Yayınevi, İstanbul.

24. ÖZTÜRK, Nuran (1997), **Siyer Türü ve Siyer-i Veysi (Dürretü`t-tac fi sireti sahibi`l-mi`rac)**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

25. REDHOUSE, James. (1987), **A Turkish and English Lexicon**, Libraire du Liban, Beirut, 3. Basım, Third impression.

26. SALIMZYANOVA, F.A. (1976), **26. Veysi-Hab-name (Kniga Snovideniya)**, Nauka, Moskva,

27. STEINGASS, Francis Joseph (1992), **A Comprehensive Persian-English Dictionary**, Asian Educational Services,

28. ŞEMSEDDIN SAMİ (1987), **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul.

29. ŞENSOY, Saadet (1995), **Veysi (Üveys b. Muhammed el-Alaşehri) ve Eseri "Merace`l-Bahreyn"in Tahkiki**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

30. ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ-KARTAL, Ahmet (2004), **Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergâh Yayınları, İstanbul.

31. TIETZE, Andreas (2002), **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı (A-E)**, Simurg Kitabevi, İstanbul, cilt 1.

32. TİMURTAŞ, Faruk K. (1983), **Osmanlı Türkçesi Grameri III**, Umur Reklâmcılık ve Matbaacılık, İstanbul.

33. TOSKA, Zehra (1985), **Veysi Divanı: Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

34. TULUM, Mertol (2002), "XVII ve XVIII. Yüzyıllarda İstanbul Türkçesi: Sesler ve Uyumlar Üzerine Bir Değerlendirme", **Türkler**, Yeni Türkiye Yayınları, c. 11, s.489-508.

35. TULUM, Mertol (2008), **Sûrnâme (Vehbi)**, Kabalcı Yayınları, İstanbul.

36. TUNÇ, A. Şen (2008), **The Dream of 17th Century Ottoman Intellectual: Veysi and His Habname**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sabancı Üniversitesi.

37. ÜNVER, İsmail (2000), "İskender (Edebiyat)", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 22, s. 557-559.

38. YELTEN, Muhammet (2005), “Pars-Nâme’deki Ki’li Birleşik Cümleler Üzerine”, **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, cilt 2, sayı 4, Aralık 2005, s.45-56.

İnternet Siteleri:

http://www.archive.org

http://babel.hathitrust.org/

http://www.dilbilimi.net/osmanli_arastirmalari.htm

http://www.lextutor.ca/concordancers/text_concord/

http://www.yazmalar.gov.tr/

Bilgisayar Uygulamaları

Cibakaya 2.3 (Prof.Dr. Ceval Kaya) (Dizin Programı)
Mürşid 5.0 (Turan Yazılım) (İslâmî Kaynaklar Programı)

Dizin Sözlük

āb-dār *(F) Zehirli su.*
a. (f118b/16)
[=1]
āb-dest *(F) Abdest.*
a.+(ab+dest+al+) (f116a/3)
[=1]
ābā *(A) Atalar, cetler.*
a. (f113b/13)
[=1]
ābādān *(F) Bayındır*
a. (f109a/12), (f109a/16), (f114a/20)
a.+(mamur+u+abadan) (f109b/10), (f109b/18), (f109b/2), (f109b/5), (f110a/11), (f110a/2), (f110b/14), (f111a/20), (f111a/6), (f111b/16), (f112a/9), (f112b/11), (f112b/21), (f112b/4), (f113a/20), (f113a/6), (f113b/15), (f113b/8), (f114a/6), (f114b/20), (f114b/6), (f115a/7), (f115b/13), (f115b/20), (f115b/3), (f116a/15), (f116b/15), (f116a/7), (f117a/12), (f117b/5), (f119a/16), (f119b/18), (f120a/14), (f120b/20)
a.+(mamur+u+abadan+ol+) (f109a/21)
[=38]
ābādānī *(A) Bayındırlık.*
a. (f118a/17)
[=1]
ʿAbbās *(A) Abbasi ailesinden olan.*
a. (f117b/9), (f119a/7)
a.+a (f116b/18)
[=3]
ʿAbbāsi *(A) Abbasi ailesine ait.*
a. (f117a/19)
a.+niñ (f117b/8)
[=2]
ʿabd *(A) Kul.*
a. (f117b/15), (f121b/5)
[=2]
ʿAbdullāh *(A) Hz. Ebu Bekir'in torunu, onun kızı Esma'nın oğlu. bkz.* ***ʿAbdullah ibn Zübeyr***
a. (f116b/2), (f116b/3)
[=2]
ʿAbdullah ibn Zübeyr *(A) Hz. Ebu Bekir'in torunu, onun kızı Esma'nın oğlu. bkz.* ***ʿAbdullah***
a. (f116b/1)
[=1]
ʿAbdu'r-raḥmān *(A) Abbasi halifesinin oğlu.*
a.+dur (f118b/4)
[=1]
ac *Yemek yememiş olan, tok karşıtı.*
a.+sız (f118b/20)
[=1]
ʿAcem *(A) İran ülkesi, Acemistan.*
a. (f117b/13)
[=1]
ʿacīb *(A) Çok tuhaf, garip, şaşırtıcı.*
a. (f111a/2)
[=1]
ʿāciz *(A.) Güçsüz, zayıf.*
a.+(aciz+kal+) (f111b/11)
a.+i (f112a/4)
[=2]
ʿacz *(A) Yetersiz.*
a. (f120b/18)
[=1]
aç- *Kapalı durumdan çıkarmak.*
a.-dılar (f118b/3)
a.-up (f120b/17)
[=2]
ʿĀd *(A) Âd kavmi.*
a. (f110a/12), (f112a/14)
a.+a (f110b/15)
[=3]
aʿdā: *(A) Düşmanlar.*
a. (f107b/10), (f108b/19)
[=2]
ʿaded *(A) Sayı.*
a.+ini (f116a/19)
[=1]
Ādem *(A) 1. Hz. Âdem peygamber. (f120b/21) 2. İnsan. (f110b/18)*
a. (f109b/10), (f109b/14), (f109b/2), (f116b/14), (f118b/7), (f119a/13)
a.+den (f120b/21)
a.+e (f109b/7)
a.+i (f117b/8)
a.+iz (f110b/18)
a.+ler (f110b/5)
[=11]

ādemī *(A) İnsana, insanoğluna ait.*
a. (f119b/1)
a.+den (f110a/2), (f112b/20), (f112b/4)
[=4]
'ādet *(A) Alışkanlık haline getirmek.*
a.+(adet+it+) (f120b/19)
[=1]
'Ādī *(A) Ād kavmine ait*
a. (f110b/12)
[=1]
'adl *(A) Adalet.*
a. (f109a/13), (f116b/16)
a.+(adl+u+dad) (f108b/13), (f108b/8), (f109a/9)
[=5]
'adl-āyīn *(F) Âdalet gösteren, âdil.*
a. (f107b/2)
[=1]
'Adn *(A) Cennet.*
a. (f113b/10)
[=1]
'Adnānī *(A) Adnan'a ait.*
a. (f113b/10)
[=1]
āf-tāb *(F) Güneş.*
a. (f107b/15)
[=1]
āf-tāb-vār *(F) Güneş gibi.*
a. (f108a/10)
[=1]
āferīn *(F) Beğenme, takdir duygularını anlatmak için kulanılır.*
a. (f115b/18)
[=1]
'afīfe *(A) İffetli, namuslu kadın.*
a. (f120b/10)
[=1]
āfitāb *(F) Güneş. bkz. āf-tāb*
a. (f111b/18)
[=1]
āgeşte *(F) Bulaşmış, bulanmış.*
a.+(ageşte+it+) (f110a/1)
[=1]
aġayān *(Türkçe ağa'nın Farsça kurala göre çokluk şekli) Ağalar.*
a. (f108a/15)
[=1]
ağız *Bir kimseyi kandırmak için uydurmak.*
a.+ından(ağzından+peyda+it+) (f118a/18)
[=1]
aġlāḳ *(A) Kilitli.*
a. (f112b/17)
[=1]
āġuşte *(F) Bulaştırılmış.*
a.+(aġuşte+ol+) (f119a/6)
[=1]
āh *Ah, yazık.*
a. (f120b/11)
a.+(ah+çek+) (f108b/10)
[=2]
ahālī *(A) Halk.*
a.+si (f113b/11)
[=1]
'ahd *(A) Yemin, and.*
a. (f112b/16), (f113a/21), (f119a/18)
[=3]
āhen-pūş *(F) Demir kuşanmış, zırh giymiş.*
a. (f111b/1)
[=1]
āḫirü'l-emr *(A) İşin sonunda, nihayet.*
a. (f109b/21), (f110a/6), (f110b/3), (f111b/7), (f120a/1)
[=5]
āḫirü'z-zamān *(A) Bu dünyanın sonunun yaklaştığı zaman bölümü.*
a.+ı (f109a/13)
[=1]
aḥkām *(A) Emirler, hükümler.*
a. (f121a/11)
[=1]
Aḥmed Ḫanī *Osmanlı padişahı I. Ahmet bkz.* **Aḥmed Ḫan bin Muḥammed Ḫan**
a. (f108a/13)
[=1]
Aḥmed Ḫan bin Muḥammed Ḫan *Osmanlı padişahı I. Ahmet bkz.* **Aḥmed Ḫanī**
a. (f107b/17)
[=1]
Aḥmed *Hz. Muhammed.*
a.+den (f115b/1)
Aḥmed ibni Ḥanbelī *(A) Hanbeli mezhebinin kurucusu.*
a. (f117a/1)
[=1]
aḫşam *Akşam.*
a.+a (f120a/12)
[=1]
āḫūr *(F) Ahır.*
a. (f120a/4)
[=1]
aḥvāl *(A) Haller, durumlar.*
a. (f107b/19), (f108a/1)

a.+imi (f108b/3)
[=3]
aḫẕ *(A) Almak, alış.*
a.+(ahz+it) (f109b/21)
a.+(ahz+it+) (f113a/14)
a.+(ahz+ol+) (f114a/16)
[=3]
aḥzān *(A) Kederler, sıkıntılar.*
a.+ı (f115b/2)
[=1]
aḳ *Beyaz.*
a. (f115b/18)
[=1]
ʿaḳab *(A) Arkası sıra.*
a. +larınca(f108a/9)
[=1]
aḳbeḥu'l-fāẓile *(A) Faziletlilerin en çirkini.*
a. (f115b/11)
[=1]
ʿaḳd *(A) 1. Sözleşme. 2. Düzenleme.*
a. (f109a/12)
a.+(akd+olun+) (f117a/2)
[=2]
ʿāḳıbet *(A) Sonunda.*
a. (f112a/2)
[=1]
ʿaḳīle *(A) Her şeyiyle mükemmel.*
a. (f120b/1)
[=1]
ʿāḳile *(A) Akıllı (kadın).*
a. (f120b/1)
[=2]
ʿaḳl *(A) Akıl.*
a.+a (akla+sıgmaz) (f120a/2)
a.+dan (akıldan+sakıt+olun+)
(f117a/6)
[=2]
aḳrabā *(A) Aralarında kan bağı olan kimseler.*
a.+sından (f113b/4)
[=1]
akreb *(A) En yakın.*
a. (f111a/12), (f111a/14)
a.+im (f111a/14)
[=3]
aḳribā *(A) Akrabalar. bkz. akraba.*
a.+ñızdan (f111a/12)
[=1]
ʿaks *(A) Yankı.*
a. (f117a/11)
[=1]
ʿaḳūr *(A) Kuduz.*
a.+ı (f116b/8)
[=1]
aḳvāl *(A) Sözler.*
a. (f111a/16)
[=1]
al *Kırmızı.*
a.*(f117b/15)*
[=1]
āl *(A) Hanedan, sülâle.*
a. (f107b/9), (f108a/12), (f110b/14), (f114b/19), (f115b/1), (f116b/16), (f116b/18), (f117a/13), (f117b/9), (f119a/7), (f119b/9), (f120a/9), (f121a/11), (f121a/12)
[=15]
Āl-i ʿOs̱mān *(F) Osmanlı hanedanı.*
a. (f108a/12), (f116b/16), (f117a/13), (f121a/11), (f121a/12) (f115b/4)
[=6]
Āl-i ʿUbeyd *(A) İsmailiye mezhebi imamı Ubeydullah'ın soyundan gelenler.*
u.+den (f119b/9)
[=1]
al- *1. Elde etmek. (f115b/1) 2. İbadetten önce usülüne uygun yıkanarak temizlenmek. (f116a/4) 3. Çekmek. (f117a/9) 4. Önüne geçmek. (f118b/4) 5. Bulundurmak. (f119b/13) 6. (Birinden) sağlamak. (f118a/10)*
a.-dılar(ab+dest+al+) (f116a/4)
a.-dım (f115b/1)
a.-up (f120b/9)
a.-up (başını+zanusına+al+) (f117a/9)
a.-up (hatt+ı+hümayun+al+)
(f118a/10)
a.-up(öñüne+al+) (f118b/4)
a.-up(yanına+al+) (f119b/13)
[=7]
aʿlā *(A) En yüksek.*
a. (f120a/11)
a. +ya (f121b/16)
[=2]
ʿalā *(A) Yükseklik, yücelik.*
a. (f119a/19)
[=21]
ʿalāḳa *(A) İlgi, bağ.*
a. (f109b/12)
[=1]
ʿalāmet *(A) İşaret, belirti.*
a.+(alamet+ol+) (f112a/17)
[=1]
alay *(Yun) Kalabalık, topluluk.*

a. (f108a/14), (f108a/14), (f110b/16), (f111b/3), (f111b/3), (f119a/12)
a.+ı (f118b/2)
[=7]

ʿalef *(A) Hayvan yemi.*
a.+(alef+eyle+) (f118b/16)
a.+(alef+ol+) (f114b/10), (f120a/6)
[=3]

ʿālem *(A) Yeryüzü, dünya*
a. (f107b/11), (f108a/14), (f108b/12), (f108b/15), (f108b/4), (f109a/11), (f109a/15), (f109a/16), (f109a/20), (f109b/1), (f109b/10), (f109b/11), (f109b/17), (f109b/2), (f109b/5), (f110a/11), (f110a/3), (f110b/14), (f111a/20), (f111a/6), (f112a/8), (f112b/11), (f112b/21), (f112b/4), (f113a/20), (f113a/21), (f113a/6), (f113b/15), (f113b/15), (f113b/2), (f113b/8), (f114a/10), (f114a/19), (f114a/6), (f114b/18), (f114b/20), (f114b/6), (f115a/3), (f115a/7), (f115b/13), (f115b/20), (f115b/3), (f116a/15), (f116b/15), (f116a/7), (f117a/12), (f117b/4), (f118b/4), (f119a/10), (f119a/16), (f119b/18), (f120a/14), (f120a/14), (f120b/20), (f120b/21), (f121a/4)
a.+de (f113a/3), (f114a/21)
a.+den (f107b/7), (f109b/14), (f110a/5)
a.+e (f111a/17), (f112a/7)
a.+i (f108a/21), (f117b/4), (f121b/19)
a.+iñ (f108b/6), (f121a/19)
[=68]

ʿālem-efrāz *(F) Bayrak kaldıran. bkz.* **ʿālem-ifrāz**
a.+(alem+efraz+ol+) (f111b/22)
[=1]

ʿālem-gīr *(F) Cihanı tutan, zapteden.*
a.+(safa+bahş+u+alem+gir+ol+) (f112a/14)
[=1]

ʿālem-ifrāz *(F) Bayrak kaldıran. bkz.* **ʿālem-efrāz**
a. (f113b/9), (f114b/20)
a.+(alem+ifraz+ol+) (f113b/2)
[=3]

ʿalemiyān *(F) İnsanlar, bütün dünya halkı.*
a. (f111a/6)
[=1]

ʿālem-penāh *(F) (Padişahlar için kullanılır.) Herkesin güvenle sığınacağı yer.*
a. (f109a/13)
[=1]

ʿale't-taḥḳīḳ *(A) Muhakkak surette, besbelli.*
a. (f112b/18)
[=1]

ʿalī *(A) Yüksek, yüce. bkz.* **ʿaliyye**
a. (f112a/11)
[=1]

ʿAlī (A) *Hz. Ali, Hz. Muhammed'in amcasının oğlu. bkz.* **ʿAlī bin Ebū Ṭālib, ʿAliyyü'l-Murtaża**
a. (f114b/19), (f114b/19)
[=2]

ʿAlī bin Ebū Ṭālib *Hz. Ali, Hz. Muhammed'in amcasının oğlu. bkz.* **ʿAlī, ʿAliyyü'l-Murtaża**
a.+den (f114b/15)
[=1]

ʿālī-menzilet *(F) Yüksek rütbeli.*
a. (f119b/13)
[=1]

ʿālī-şān *(F) Şanı ve şerefi büyük.*
a. (f116b/16)
[=1]

ʿaliyü'l-ḳadr *(A) Değeri yüksek.*
a.+iñ (f117b/2)
[=1]

ʿaliyye *(A) (ʿalī'nin müennesi)Yüksek, yüce. bkz.* **ʿalī**
a. (f108b/20), (f114b/6), (f121a/9)
[=3]

ʿAliyyü'l-Murtaża *(A) Hz. Ali, Hz. Muhammed'in amcasının oğlu. Seçilmiş, beğenilmiş Ali. bkz.* **ʿAlī, ʿAlī bin Ebū Ṭālib,**
a. (f114b/7), (f115a/10)
[=2]

ʿAlḳāmī *(A) Abbasi halifesi Mutasım'ın hain veziri. bkz.* **İbnü'l-ʿAlkāmī, Müʾeyyidü'd-dīnü'l-ʿAlḳamī**
a. (f117b/21)
[=1]

Allāh *(A) Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı.*
a.+ıñ (f117a/4)
[=1]

Allāhu Teʿālā *(A) Yüce Allah, ulu Allah.*
a. +ya (f117a/13)
[=1]

alt *1. Bir şeyin aşağısında bulunan yer.*
a.+ına (f109a/4), (f112a/19)

a.+ında (f116b/2)
[=3]
altı *Beşten sonra yediden önce gelen sayıyın adı.*
a. (f114a/17)
[=1]
altun *Altın.*
a. (f118b/18)
a. +a(f120b/5)
[=2]
ālūd *(F) Bulaşmış, bulaşan. bkz.* **ālūd**
a. (f114a/14)
[=1]
ālūde *(F) Bulaşmış, bulaşan. bkz.* **ālūde**
a. (f112a/6)
a.+(alude+ol+) (f114a/12)
[=2]
āmāde *(F) Hazır.*
a.+(amade+it+) (f109a/11)
[=1]
ʿamāme *(A) Sarık.*
a. (f116a/4)
[=2]
aʿmāme *(A) Amcalar.*
a. (f113b/17)
[=2]
aman *Kurtulmak.*
a.+(aman+bul+) (f109b/1)
[=1]
ʿamele *(A) İşçi, ırgat.*
a. (f112a/12)
[=1]
ʿāmilīn *(A) Amel edenler, işleyen kimseler.*
a. (ulema+i+amilin) (f117b/6)
[=1]
ammā *(A) Fakat, ama.*
a. (f108b/14), (f120b/11)
[=2]
ʿAmrū bin ʿĀṣā *(A) Muaviye'nin Mısır eyaletini ocaklık verdiği kimse.*
a. (f114b/21)
[=1]
ān *(A) Zamanın bölünemeyecek kadar kısa parçası, lahza.*
a. (f114a/5)
a. +a (f108b/18), (f120b/21), (f121a/10)
[=4]
ʿan-ḳarīb *(A) Yakında.*
a. (f112a/2)
[=1]
ancak *1. Sadece. (f110a/16), (f110b/21), (f116a/19) 2. Zar zor. (f112a/13)*
a. (f110a/16), (f110b/21), (f112a/13), (f116a/19)
[=4]
andan *Ondan.*
a. (f112b/16)
[=1]
anı *onu.*
a. (f120a/9)
[=1]
anıñ *Onun.*
a. (f109b/1), (f120b/13)
[=2]
ʿanīd *(A) Çok inatçı.*
a. (f115a/7), (f116a/12)
a.+im(f116a/13)
[=2]
ʿanīd-pelīd *(F) Çok inatçı alçak, rezil.*
a. (f115b/13)
[=1]
anlar *Onlar.*
a. (f110a/17), (f110b/16), (f112b/13), (f113b/20), (f115a/1), (f118a/15)
a.+a (f112b/9)
a.+ı (f113a/8)
[=8]
anuñ *Onun.*
a. (f112a/3)
a.+la (f107b/8)
[=2]
aña *Ona.*
a. (f112a/14), (f119b/12)
[=2]
añla- *Akıl erdirmek, kavramak.*
a.-dıkça (f110b/16)
[=1]
ara *Orta*
a.+larında (f109b/9)
[=1]
ʿArab *(A) 1.Arap kavminden olan kimse. (f113b/20) 2. Arap ülkesi. (f113b/17) 2. Zenci. (f119b/13), (f119b/16)*
a. (f113b/17), (f113b/6), (f113b/8), (f115a/11), (f117b/13)
a.+dan (f113b/20)
a.+ı (f119b/13)
a.+ına (f119b/16)
a.+ıñ (f113b/3)
[=9]
ʿArafāt *(A) Mekke'nin doğusundaki kutlu dağ.*
a.+da (f109b/4)

[=1]
ārām *(F) Beklemek, durmak.*
a.+(aram+eyle+) (f120a/9)
[=1]
ārām-gāh *(F) Dinlenme yeri.*
a. (f114a/5)
[=1]
arāżī *(A) Yerler, topraklar.*
a. (f112b/20), (f113a/19)
[=2]
ʿarḳ-rīz *(F) Ter döken, terleyen.*
a.+(arak+riz+ol+) (f115b/12)
[=1]
ʿarş *(A) Göğün en yüksek katı.*
a. (f115a/20)
[=1]
ʿarş-peymā *(F) Arşı ölçen.*
a.+sı (f107b/7)
[=1]
arż *(A) Memleket, diyar.*
a. (f114b/19)
[=1]
ʿarż *(A) 1. Sunmak. (f118b/15) 2. Bildirmek. (f108a/2)*
a. (f108a/2)
a.+(arz+it+) (f112a/18), (f117a/17)
a.+a(arza+eyle+) (f118b/15)
[=5]
ārzu *(F) Bir emele ulaşma isteği.*
a.+sına(arzusına+düş+) (f114b/20)
[=1]
as- *Bir şeyi yüksek bir yerde sarkıtmak.*
a.-ardı (köşeye+as+) (f120a/21)
[=1]
ʿaṣā *(A) Maddi ve manevi kudret timsali olarak elde taşınan değnek.*
a. (f111b/20), (f112a/9)
a.+dan (f112a/1)
[=3]
ʿasākir *(A) Askerler.*
a. (f108b/18), (f115a/1), (f117a/7), (f119b/20)
a.+(asakir+gönder+) (f115b/14)
[=5]
ās̱ār *(A) Eserler, belirtiler, izler.*
a. (f108a/13), (f112b/2)
a.+(asar+kal+) (f118a/17)
a. +I (f111a/2)
[=4]
ʿases *(A) Düzeni korumak için kol gezen devriye.*
a.+(ases+ol+) (f119b/6)
[=1]
ʿaseslik *Bekçilik.*
a. (f119b/6)
[=1]
aṣġar *(A) Çok küçük.*
a. (f119a/11)
[=1]
aṣḥāb *(A) 1. Sahipler. (f115a/4) 2. Hz. Muhammed zamanında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunmuş kimseler, sahabeler.(f107b/9)*
a. (f107b/8), (f115a/13), (f114b/9), (f115a/4), (f115a/9), (f115b/9), (f116a/3), (f117b/9)
a.+dan (f114a/17)
a.+ından (f114b/14)
a.+ı (f110b/15)
a.+ına (f107b/9), (f112a/1)
[=9]
aṣıl- *Bir şeyin üstü örtülmek.*
a. -up (gaflet+perdesi+asıl+) (f108a/4)
[=1]
āsiyab *(F) Su değirmeni.*
a. (f112b/20)
[=1]
ʿasker *(A) 1. Ordunun her kademesinde görevli olanlar. (f114a/1) 2. Ordu. (f109a/1)*
a. (f109a/1), (f109a/1), (f111b/2), (f111b/3), (f114a/9), (f116a/21), (f116b/3), (f117b/14), (f118a/1), (f118b/3), (f119a/11), (f119b/1)
a.+i (f118a/3), (f118a/7)
a.+imi (f119a/3)
a.+ine (f115b/16)
a.+iñe (f119a/3)
a.+ler (f114a/1)
[=18]
aṣl *(A) Bir şeyin hakikati, gerçeği.*
a. (f109a/2), (f117a/17)
a.+ını (f121b/13)
[=3]
aṣlā *(A) Hiçbir zaman, kesinlikle.*
a. (f120a/13)
[=1]
āsmān *(F) Gök, gökyüzü, sema. bkz.*
a. (f108a/17), (f109a/19), (f110b/2)
a.+a (f109a/5), (f110b/15), (f112b/5)
a.+da (f111a/10)
a.+dan (f110b/3)
a.+e (f113a/13)
[=9]

āsmānī *(F) Gökle ilgili.*
a. (f110b/4)
[=1]
aṣnām *(A) Putlar, tapınılan şeyler.*
a. (f111a/10)
[=1]
ʿaṣr *(A) Yüz yıllık zaman parçası.*
a.+da (f121a/2)
[=1]
āsūde *(F) Rahat olmak.*
a.+(asude+ol+) (f109a/18)
[=1]
āsūde-ḥāl *(F) Rahat, sakin, dinlenmiş.*
a.+(asude+hal+ol+) (f114a/10)
[=1]
āsumān *(F) Gök, gökyüzü, sema. bkz.* **āsmān**
a. (f117a/12)
[=1]
aş- *Ölçüyü geçmek.*
a.-up(haddin+aş+) (f110a/13)
[=1]
āşināyī *(F) Aşinalık, tanıdıklık.*
a. (f119a/21)
[=1]
āşiyāne *(F) Kuş yuvası.*
a. (f113b/6)
a.+sini (f113b/3)
[=2]
ʿaşḳ *(A) Şiddetli istek, arzu.*
a.+ı (f120b/2)
[=1]
āşūb *(F) Karışıklık.*
a.+ı (f110a/13)
[=1]
āteş *(F) Odun, kömür vb. yakıtın tutuşması ile oluşan ışık. (f111a/4) 2. (Mecazen) Yangın.*
a. (f108b/16), (f109b/7), (f113b/2), (f113b/6), (f119a/11), (f119b/21)
a.+(ateş+ur+) (f118a/5)
a.+e (f113b/12)
a.+ler(ateşler+saçıl+) (f111a/4)
[=9]
āteş-cū *(F) Ateş arayan.*
a.+dan (f118b/17)
[=1]
āteş-dān *(F) Ateşlik.*
a. (f109b/21)
[=1]
āteş-efşān *(F) Ateş saçan. bkz.* **āteş-feşān**
a. (f111b/20)
[=1]
āteş-feşān *(F) Ateş saçan. bkz.* **āteş-efşān**
a. (f118a/8)
[=1]
āteş-mizāc *(F) Mizacı ateşli.*
a. (f114a/13)
[=1]
āteş-nihād *((F) Ateş huylu.*
a. (f115a/12)
[=1]
āteş-zen *(F) Ateş veren, ateş yakan.*
a. (f113a/9)
[=1]
āteşīn *(F) Ateş gibi.*
a. (f110b/2)
[=1]
ʿāṭıfet *(A) Merhamet, acıma.*
a. +i(f111b/21)
[=1]
atıl- *Bir şey bir hedefe doğru fırlatmak.*
a.-mak(taş+atıl+) (f116b/17)
[=1]
aʿvān *(A) Yardımcılar, arka çıkanlar.*
a. (f119a/5)
[=1]
āvāze *(F) Ses, seda. (f116a/1) 2.Şöhret, nam (f119a/18)*
a. (f111a/9), (f116a/1)
a. +(avaze+kal+) (f119a/18)
[=3]
āverde *(F) Getirilmiş.*
a. (f119a/21)
[=1]
ʿavn *(A) Yardım.*
a. (f108b/14)
[=1]
ʿavrat *(A) Kadın.*
a. (f112a/4), (f113b/19)
a.+ı (f120a/7)
a.+ıñ (f113b/3)
a.+larınıñ (f120a/11)
[=5]
Ay *Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri.*
a. (f117a/10)
[=1]
ayaḳ *Vücudun bacaktan ayak bileğiyle ayrılan kısmı.*
a. +(yalın+ayak) (f115a/19)
[=1]
āyet *(A) Kur'ân'daki sureleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri.*
a. +(ayet+i+kerime) (f112a/11), (f116a/9)
[=2]

ayır- *1. Uzaklaştırmak. (f110b/9) 2. Bir bütünü ayrı parçalara bölmek. (f114b/5)*
a.-up (f114b/5)
a.-ırlar (f110b/9)
[=2]
āyīn *(F) Merasim, tören.*
a. (f118b/1)
[=1]
āyīne-i felek *(F) Feleğin aynası.*
a. +de(ayine+i+felek) (f120b/3)
[=1]
ʿayn *(A) Kaynak.*
a. (f108b/14)
[=1]
ʿAynü'ş-şems *(A) Hz. Âdem'in oğlu Kâbil'in can verdiği yerin adı.*
a. (f110a/1)
[=1]
ʿayş *(A) Yeme içme, içki içme.*
a. (ayş+u+nuş) (f115b/2)
[=1]
az *Nerede ise.*
a.+(az+kal+) (f108b/10)
[=1]
ʿaẕāb *(A) 1. Organlarda duyulan acı. (f111b/12) 2. Kâfirlere ve günahkârlara ölümden sonra verilecek ceza. (f112b/1)*
a. (f112b/1)
a.+dan (f111b/12), (f112a/6)
[=3]
āzād *(F) Serbest bırakma.*
a.+(azad+eyle+) (f120a/9), (f120b/13)
[=2]
āzāde *(F) Hür, serbest.*
a.+sini (f118b/4)
[=1]
aʿẓam *(A) Büyük.*
a. (f108b/17), (f117b/6)
[=2]
ʿaẓam *(A) Büyük.*
a. (f117b/6),
[=1]
ʿaẓām *(A) En büyük.*
a. (f121a/12)
[=1]
ʿaẓamet *(A) Büyüklük, ululuk.*
a. (f112a/11)
[=1]
ʿaẓīm *(A) Büyük. bkz.* ***ʿaẓīme, ʿazīmet***
a. (f109a/1), (f111a/15), (f112a/1), (f119b/11), (f119b/14)
[=5]
ʿāzim *(A) Kararlı, niyetli.*
a. (f118b/6)
[=1]
ʿaẓīme *(A) Büyük. bkz.* ***ʿaẓīm, ʿazīmet***
a. (f116b/19), (f120b/21)
[=2]
ʿazīmet *(A) Büyük.* ***ʿaẓīme, ʿazīmet***
a. (f118a/18)
[=1]
ʿaẓīmü'ş-şān *(A) Şanı yüce.*
a.+ı (f117a/5)
[=1]
ʿAzīz *(A) Mağlup edilmesi mümkün olmayan Allah.*
a. (f111a/1)
[=1]
bāb *(F) 1. Kapı (f111b/7) 2. Tartışılan konu. (f117b/2),*
b. (f111b/7)
b.+da (f117b/2), (f121a/3)
[=3]
Bābil *Hz. Şa'ya peygamber döneminde Buhtunnasr'ın kuşattığı şehrin adı.*
b. (f112b/8)
[=1]
bād *(F) Rüzgâr, yel.*
b. (f112a/16)
[=1]
baʿde *(A) Sonra.*
b. (f120b/16), (f120b/8)
[=2]
baʿdehu *(A) Sonra.*
b. (f117b/17), (f118b/14)
[=2]
baʿde'l-ḫaṭib *(A) Camide hitabetten sonra.*
b.+e (f115b/11)
[=1]
baʿde'l-ḳırāʿat *(A) Okuduktan sonra.*
b. (f117b/15)
[=1]
baʿde'ṭ-ṭūfān *(A) Tufandan sonra.*
b. (f110a/10)
[=1]
bāġ *(F) Bahçe, yeşillik.*
b. (f111a/5), (f113a/4), (f120b/9)
[=3]
bağçe *(F) Bahçe.*
b. (f108a/7)
[=1]
Bağdād *Bağdat şehri ve onun civarı.*

b. (f118b/7), (f119a/10), (f119b/5)
b.+a (f117b/11), (f118a/16),
(f118a/4), (f118a/5), (f119a/14),
(f119a/19)
b.+da (f119a/13)
b.+dan (f118a/19)
b.+ı (f117b/20)
[=12]

bağışla- Vermek, ihsan etmek.
b.-yup (f115b/16)
[=1]

bāġiyye (A) Azgınlık, haddi aşma.
b. (f109a/3), (f112b/21)
[=2]

bahādır-sürūr (F) Kahraman sevinçli.
b. (f114a/4)
[=1]

bahādırān (F) Yiğitler, savaşçılar.
b. (f114b/10)
[=1]

bahāne-cūy (F) Bahane arayan, fırsat gözleyen.
b.+lar (f115b/9)
[=1]

bāhire (A) Açık, apaçık.
b.+den (f110b/20)
[=1]

bāhirül-burhān (A) Delili açık olan Kur'an.
b.+ında (f121a/4)
[=1]

bāhirül-cūd (A) Cömertliği açık olan Allah.
b. (f114b/7)
[=1]

baḥr (A) Deniz.
b. (f112b/15)
[=1]

baʿīd (A) Uzak, ırak
b.+den (f112b/16)
[=1]

bāʿiṣ (A) Sebep olan şey.
b. (f108b/9)
b.+(bais+ol+) (f111b/11)
b.+i (f121b/3)
[=3]

baḳiyye (A) Arta kalan.
b.+si (f110b/21)
[=1]

baḳḳāl (A) Parekende olarak çeşitli malları satan esnaf.
b. (f119b/14)
[=1]

baḳḳam-fürūş (F) Boya satan.
b.+a (f115b/20)
[=1]

bālā (F) Bir şeyin yüksek yeri.
b. (f119b/15)
[=1]

bālā-ḫāne (F) Hz. İsa'nın göğe yükseldiği yer.
b. (f113a/12)
[=1]

bālā-nişīn (F) Yüksekte oturan.
b.+(bala+nişin+ol+) (f108a/9)
[=1]

baña Ben zamirinin yönelme durumu.
b. (f109a/11), (f109a/9), (f109a/9),
(f118b/10)
[=4]

bār (F) Eziyet, keder.
b. (f109b/8)
[=1]

bār-gāh (F) Sultan çadırı ya da sarayı.
b. (f114a/20), (f118a/16), (f118b/1),
(f118b/6)
b. +a (f118b/9)
b.+ına (f117b/18)
[=5]

bārān (F) Yağmur.
b. (f110a/19), (f110b/5), (f110b/6)
[=3]

bārī (F) Hiç olmazsa.
b. (f108a/1), (f119a/4)
[=2]

basīṭ (A) Değersiz.
b. (f109b/16)
[=1]

basṭ (A) Yaymak.
b.+(bast+it+) (f111a/4)
[=1]

baş 1. İnsan vücudunun üst kısmı, kafa.
(f117b/18) 2. (deyim) İsyan etmek.
(f111b/12) 3. (deyim) Savaşmak.
(f109a/6) 4. (deyim) can vermek.
(f118a/13)
b. (f111a/14), (f117b/19)
b.+(baş+kaldır+) (f111b/12)
b.+(baş+u+can+oynat+) (f109a/6)
b.+(baş+vire+yaz+) (f118a/13)
b.+ı (f115a/18), (f117b/16)
b.+ın (f117b/18)
b.+ına (f111b/12), (f111b/9)
b.+ını (f117a/8), (f117b/12)
b.+lar (f113b/7)
[=13]

başla- Bir işi yapmak üzere harekete geçmek.
b.-dı (f111a/9), (f111b/8), (f118a/3),
(f120b/10)

b.-dı(mükalemeye+başla+) (f108a/19)
b.-dıklarında (f111b/4)
b.-yup (f110a/8), (f111a/21), (f113a/10), (f117b/21)
[=10]

baṭḥā *(A) Dere.*
b. (f109b/4), (f116b/14)
[=2]

bāṭıl *(A) Doğru ve sahih olmayan.*
b. (f118a/14), (f118a/14)
[=2]

baṭş *(A) Şiddetle ve kuvvetle yakalama.*
b. (f110a/12), (f110b/15)
[=2]

ba'ūż *(A) Sivrisinek.*
b.+a (f111b/3)
[=1]

bāz *(F) Yırtıcı kuş.*
b. (f112a/10)
[=1]

bāzār *(F) Çarşı, alışveriş yeri.*
b. (f108a/1), (f120a/16)
[=2]

bāzgūne *(F) Baş aşağı, ters.*
b. (f110b/2)
[=1]

bāzirgān *(F) Tüccar.*
b.+lara (f119b/20)
[=1]

bāzū *(F) Güç, kuvvet.*
b.+da (f110b/9)
[=1]

beher-ḥāl *(F) Her durumda, mutlaka.*
b. (f108b/7)
[=1]

bed-baḫt *(F) Talihi kötü olan, bahtsız.*
b. (f113a/14)
[=1]

bed-bū *(F) Kötü koku.*
b. (f115a/3)
[=1]

bed-gūy *(F) Dedikoducu.*
b.+lar (f115b/10)
[=1]

bed-ma'āş *(F) Kötü yaşayışlı.*
b. +e (f108b/18)
[=1]

bed-nāmlıḳ *Adı kötüye çıkmışlık.*
b.+ın(bed+namlığın) (f117b/2)
[=1]

bed-nihād *(F) Yaratılışı kötü olan.*
b. (f113b/13), (f113b/19)
b.+a (f119a/20)
[=3]

bedeḫşān *(F) Afganistan'da Bedehşan şehrinde işlenen yakutun renginde.*
b. (f107b/10)
[=1]

beden *(A) Vücut, gövde.*
b. (f108b/7), (f114b/4), (f115a/15), (f120b/8)
b.+iñ (f120a/18)
[=5]

bedī'ü'l-lehce *(A) (Hz.Osman için) Sözü güzel.*
b. (f114b/3)
[=1]

Bedr *(A) Medine'nin 120 km. kadar güney batısında bulunan kasabada Hz. Muhammed döneminde Mekkeli müşriklerle yapılan ve kasabayla aynı adı taşıyan savaş.*
b.+de (ğazve+i+bedr) (f115a/21)
[=1]

be-ḥaḳḳ *(F) Hakkı için.*
b. (f114a/19)
[=1]

beḳā *(A) Baki olan ahiret âlemi.*
b.+ya (f113b/16)
[=1]

belā *(A) Dert, gam, keder.*
b. (f109a/19), (f110b/4), (f112b/18), (f121b/5)
b.+ya (f110a/19)
[=5]

beliġü'l-beyān *(A) Sözün güzel ve etkili olanı.*
b. (f119a/1)
[=1]

belir- *Görünmek, ortaya çıkmak.*
b.-mekle (f121a/1)
b.-mez (f121a/2)
[=2]

beliyyāt *(A) Belâlar, dertler, kederler.*
b. (f121a/2)
[=1]

belki *Olabilir, bir ihtimâle göre.*
b. (f112a/14), (f113b/2), (f114b/18), (f121b/17)
[=4]

ben *Teklik birinci kişi zamiri.*
b. (f108a/8), (f113a/15), (f116a/13), (f118b/10)
[=4]

benāt *(A) Kızlar.*
b.+ı (f115b/17)

[=1]
bend *(F) 1. Bağlama, bağlanma. (f117a/10)*
2. Zincire vurmak. (f120b/8)
b. (f115a/18), (f117a/10)
b.+(bende+çek+) (f120a/19), (f120b/8)
[=5]
bende *(F) Birinin hizmetinde ya da ona tabi olan.*
b. (f108a/20), (f121b/7), (f121b/8)
[=3]
bende-zāde *(F) (Nazik ve mütevazi konuşmada) Bir kimsenin kendi oğlundan bahsederken kullandığı "kölenin oğlu" anlamında bir söz.*
b. (f121b/8)
[=1]
beni *Birinci teklik kişi zamirinin belirtme durumu.*
b. (f113b/10), (f116a/14), (f120a/9), (f120b/13)
b.+mi (f116a/12)
[=5]
benī Ādem *(A) Âdem oğulları, insanlar*
b. (f115b/6)
[=1]
Benī Hāşim *(A) Haşimoğulları. Adını Hz. Muhammed'in büyük-büyükbabası Haşim bin Abdimenaf'tan alır.*
b. (f113b/10)
[=1]
Benī İsrā'īl *(A) İsrailoğulları, Yahudiler.*
b. (f112b/5), (f113a/18), (f113a/9)
b.+den (f112b/15)
b.+e (f112a/10)
b.+i (f112b/2)
[=6]
Benī Ümeyye *(A) Ümeyyeoğulları, Hz. Osman'ın soyundan gelen Emeviler.*
b. (f115b/6), (f116a/15)
b.+den (f114b/18)
b.+nıñ (f114a/21), (f115b/20)
[=5]
benim *Birinci teklik kişi zamirinin ilgi durumu.*
b. (f109a/21), (f109a/9), (f111a/14), (f111a/8), (f116b/5), (f118a/18), (f119b/2)
[=7]
beñze- *Birbirine uygun ve ortak taraflar bulunmak.*
b.-r (f120b/19)
[=1]
berr *(A) Kara, toprak.*
b.+den (f112b/15)
[=1]
ber-āverde *(F) Yüceltmiş.*
b. (f111b/21)
[=1]
berāber *(F) Birlikte.*
b. (f109b/13)
[=1]
berāyā *(A) Osmanlı Devleti'nde halkın vergi ve haraç vermeyen müslüman ve kılıç ehli kısmı.*
b.+dır (f108b/9)
[=1]
berdār *(F) Darağacına çekilmiş, asılmış.*
b. (f116b/12)
[=1]
berekāt *(A) Bereketler.*
b. (f109b/12)
[=1]
bergeşte-ḥāl *(F) Hali perişan, düşkün.*
b.+(bergeşte+hal+ol+) (f109b/3), (f109a/18)
[=2]
berhem-zede *(F) Alt üst edilmek.*
b.+(berhem+zede+ol+) (f115a/17)
[=1]
beri *Bir işin başlangıç zamanını gösteren edat.*
b. (+den+beri) (f109a/8)
[=1]
beriyye *(A) Çöl, sahra.*
b. (f110b/8), (f112b/20), (f115a/12)
[=3]
berk *(F) Yaprak.*
b. (f110b/10)
[=1]
berḳ-reftār *(F) Şimşek hızıyla koşan.*
b. (f108a/17)
[=1]
berü *İki uzaklıktan daha yakın olanı.*
b. (berü+gel+) (f120b/18)
[=1]
besāṭ *(A) Düzlük yer.*
b. (f108a/10)
[=1]
Besūs *(A) İslâm öncesi dönemde yaşamış, Bakrioğullarından uğursuz kabul edilen bir kadının adı.*
b. (f113b/3)
[=1]
beş *Dörtten önce altıdan sonra gelen sayının adı.*
b. (f110b/16), (f113a/21), (f120b/5)

[=3]
beşer *(A) İnsan, insanoğlu.*
b. +e (f119b/10)
[=1]
beşeriyye *(A) İnsana ait, insanla ilgili.*
b. (f110a/7)
[=1]
beyābān *(F) Çöl, sahra.*
b. (f109b/3)
[=1]
beyān *(A) Açıklama.*
b.+(beyān+it+) (f121a/19)
[=1]
beyhūde *(F) Boş, faydasız.*
b.+dir (f118a/14)
[=1]
Beytullāh *(A) Allah'ın evi, Kabe.*
b.+a (f116a/21)
b.+dır (f116b/17)
[=2]
Beytü'l-ḥaremü's-sāni *(A) Bağdat.*
b. (f119a/10)
[=1]
Beytü'l-muḳaddes *(A) Kudüs'teki meşhur cami, Mescid-i Aksa.*
b.+e (f112b/10), (f112b/12)
b.+i (f113a/8)
[=3]
Beytü'l-muḳaddese *(A) Kudüs'teki meşhur cami, Mescid-i Aksa.*
b.+de (f112b/14), (f113a/3)
[=2]
beyżā *(A) Çok beyaz.*
b. (f111a/19), (f112a/9), (f114b/5)
[=3]
beẕl *(A) Esirgemeden bol bol verme.*
b.+(bezl+it+) (f119a/3)
[=1]
bezm *(F) Meclis, topluluk.*
b. (f115b/3)
[=1]
bi-ʿavn *(F) Yardım ile.*
b. (f111b/18)
[=1]
bī-devlet *(F) Bahtsız, şansız.*
b. (f111b/10), (f111b/20),
[=2]
bī-dīn *(F) Dinsiz.*
b. (f111a/14), (f112a/3), (f116a/14), (f116a/15), (f116a/8)
b.+e (f120b/11)
b.+iñ (f116b/20), (f117b/3)
[=8]
bī-dirīġ *(F) Esirgenmeden bol bol verilen.*
b. (f112b/9)
[=1]
bī-edeb *(F) Edebsiz.*
b.+lerden (f115a/11)
[=1]
bī-günāh *(F) Günahsız, masum.*
b. (f111a/15), (f111a/19), (f112a/7), (f116a/21)
b.+ıñ (f120a/12)
[=5]
bī-ḥayā *(F) Hayasız.*
b. (f119b/18)
[=1]
bi-hesabi'l-merātib *(A) Rütbeerine göre.*
b. (f108a/16)
[=1]
bī-imān *(F) İmansız, inançsız.*
b. (f116a/17), (f118a/7), (f119b/2)
[=3]
bī-insāfān *(F) İnsafsız, gaddar.*
b. (f114b/14)
[=1]
bī-iştibāh *(F) Şüphesiz.*
b. (f121b/8)
[=1]
bī-kerāni *(F) Sınırsız.*
b. (f119a/21)
[=1]
bī-kīne *(F) Kinsiz.*
b.+si (f110a/19)
b.+sine (f114a/14)
[=2]
bī-mecāl *(F) Güçsüz, dermansız.*
b. (f110b/16)
[=1]
bī-mezāḳ *(F) Zevksiz.*
b. (f120b/6)
[=1]
bī-naṣīb *(F) Nasipsiz, kısmetsiz.*
b.+dir (f108b/14)
[=1]
bī-pāk *(F) Kirli, günahkâr.*
b. (f112b/9)
[=1]
bī-raḥm *(F) Merhametsiz, acımasız.*
b. (f111a/18), (f112a/6), (f116a/15), (f120a/10), (f120b/11), (f120b/19)
b.+a (f113a/14), (f117a/11)
[=8]
bī-s̱ebāt *(F) Sonlu.*
b.+ıñ (f112a/4)
[=1]

bī-şefḳat *(F) Şefkatsiz, müşfik olmayan.*
b. (f112a/7)
[=1]
bī-şumār *(F) Sayısız, pek çok.*
b. (f119b/21)
[=1]
bī-vefā *(F) Vefasız.*
b. (f109a/21)
[=1]
bi'ẕ-ẕāt *(A) Şahsen.*
b. (f119b/10)
[=1]
bīdār *(F) Uyanık.*
b.+(bidar+it+) (f114a/13), (f121b/19)
b.+(bidar+ol+) (f112a/1)
[=3]
bigāne *(F) Aşina olmayan, yabancı.*
b.+(bigane+ol+) (f110b/4)
[=1]
biḥamdillāh *(A) Allah'a hamd olsun.*
b. (f115b/3)
[=1]
bihbūd *(F) Sağlık, iyilik, dirilik.*
b. (f110a/11)
[=1]
Bikr *(A) İslâm öncesi dönemde adı geçen bir Arap kabilesi.*
b. (f113b/5)
[=1]
bi'l-āḫire *(A) Sonradan.*
b. (f110b/4), (f114b/3)
[=2]
bi'l-külliye *(A) Tamamen, büsbütün.*
b. (f110b/3), (f114b/12), (f121a/18)
[=3]
bil- *1. Bir şey hakkında bilgisi olmak. (f121b/13) 2. Anlamak, idrak etmek. (f117b/15)*
b.-digim (f109a/21)
b.-dikleri (f115b/17)
b.-esiz (f117b/15)
b.-ir (f121b/13)
b.-meyüp (f118b/12)
b.-meyüp(hakk+bil+) (f109a/7)
[=6]
bilā-vasıṭa *(A) Vasıtasız, aracısız.*
b. (f107b/18)
[=1]
bildir- *Haber vermek.*
b.-di (f116b/5)
[=1]
bile *Dahi, de.*
b. (+den+bile) (f116b/17)
[=1]
bilin- *Bir şey hakkında bilgi sahibi olunmak.*
b.-mek (f121b/2)
[=1]
biliş- *Tanışmak.*
b.-üp (f109b/4)
[=1]
billāh *(A) Allah için.* ***bkz. billāha***
b. (f117a/8)
[=1]
billāha *(A) Allah için.* ***bkz. billāh***
b. (f117a/3)
[=1]
bīm *(F) Korku.*
b. (f117a/8)
[=1]
binā *(A) 1. Barınmak için yapılmış eser, yapı. (f110b/12) 2. İnşa edilmek, yapılmak. (f119b/12)*
b.+(bina+olun+) (f119b/12)
b.+lar (f110b/12)
b.+sına (f112a/11)
[=3]
binā-gūş *(F) Kulak memesi.*
b.+(bina+guş+ol+) (f115a/20)
[=1]
binā-kerde *(F) İnşa edilen.*
b.+(bina+kerde+ol+) (f112a/21)
[=1]
biñ *dokuz doksan dokuzdan sonra bin birden önce gelen sayı.*
b. (f109b/19), (f109b/9), (f111a/18), (f111a/4), (f112a/12), (f112a/4), (f112a/4), (f112b/1), (f112b/17), (f112b/18), (f113b/20), (f116a/20), (f119a/13), (f119a/13), (f119b/1), (f120b/5), (f120b/5)
b.+den (f110b/17), (f110b/18), (f111a/16), (f112a/5), (f114b/11), (f116a/18), (f120a/12)
b.+e (f114b/9)
[=25]
bir *1. Sayıların ilkinin adı. (f119a/8) 2. Belirsiz sıfat olarak herhangi bir şeyi, yeri veya kimseyi gösterir. (f108a/7)*
b. (f107b/9), (f108a/17), (f108a/21), (f108a/3), (f108a/6), (f108a/7), (f108a/7), (f108b/10), (f108b/11), (f108b/15), (f108b/19), (f109a/20), (f109a/21), (f109a/3), (f109a/3), (f109b/3), (f110b/16), (f110b/20), (f110b/21), (f110b/6), (f110b/9), (f111a/9), (f111b/10), (f111b/12),

(f111b/14), (f111b/19), (f111b/19), (f111b/20), (f111b/5), (f112a/11), (f112a/13), (f112a/16), (f112a/2), (f112a/3), (f112b/20), (f113b/1), (f113b/1), (f113b/19), (f113b/2), (f113b/2), (f113b/3), (f113b/3), (f113b/4), (f113b/5), (f113b/6), (f114a/10), (f114a/10), (f114a/2), (f114a/2), (f114a/5), (f115a/20), (f115a/3), (f115a/4), (f115b/21), (f116b/12), (f116a/16), (f116b/2), (f116a/4), (f116a/5), (f116a/5), (f116a/6), (f116b/6), (f116a/8), (f116b/19), (f116b/20), (f117a/15), (f117b/11), (f118a/7), (f118a/7), (f118b/13), (f118b/15), (f118b/15), (f118b/18), (f118b/18), (f118b/20), (f118b/6), (f119a/12), (f119a/21), (f119a/8), (f119b/11), (f119b/12), (f119b/2), (f120a/1), (f120a/17), (f120a/20), (f120a/21), (f120a/7), (f120a/7), (f120a/8), (f120a/9), (f120b/1), (f120b/1), (f120b/21), (f120b/3), (f120b/9), (f121a/11), (f121a/18)
b.+i (f107b/9)
b.+in (f114a/2)
b.+inde (f120b/21)
[=100]

birāder *(F) Erkek kardeş.*
b.+i (f109b/6)
[=1]

birer *Her defasında bir tane anlamına gelen üleştirme şekli.*
b. (f108a/8), (f110a/14), (f111b/14)
[=3]

biri *Bir kimse, herhangi bir kişi.*
b. (f108a/7), (f109a/18), (f109a/4), (f109b/3), (f109b/8), (f109b/8), (f114b/14), (f117a/15)
b.+ne (f109a/4), (f111b/14), (f113b/12), (f117b/7)
b.+niñ (f108a/6), (f109a/3), (f110a/13), (f113b/19)
[=16]

birle *Birlikte, beraber.*
b. (f108b/18)
[=1]

bīrūn *(F) Dışarıda.*
b. (f119a/15)
[=1]

biryān *(A) Kebap etmek, kavurmak.*
b.+(biryan+it+) (f115a/4)
[=1]

bit- *Yeşermek, yetişmek.*
b.-ermiş (f120a/12)
[=1]

bizi *Hükümdarlar kendilerinden söz ederken biz diye bahsederler.*
b. (f121a/18)
[=1]

bizim *İkinci çokluk kişi zamirinin ilgi durumu.*
b. (f110b/16)
b. +ile (f119a/21)
[=2]

bostān *(F) Sebze bahçesi.*
b. (f111a/5), (f113b/9)
b.+a (f119a/16)
[=3]

boz- *Yıkmak.*
b.-maġa (f113b/4)
[=1]

bozul- *Dağılmak, perişan olmak.*
b.-muş (f119a/15)
[=1]

bölük *Takım, zümre, cemaat.*
b. (f111b/3), (f111b/3), (f113b/6)
[=3]

böyle *Bunun gibi, bu türlü.*
b. (f107b/12), (f109a/11), (f112a/15), (f112a/8), (f116b/14), (f118a/12), (f118a/9), (f119a/4), (f119a/5), (f119b/17), (f119b/2), (f120b/17), (f120b/19), (f120b/2), (f121a/10)
b.+dir (f118a/21)
[=16]

bre *Ey, hey anlamında bir ünlem.*
b. (bre+meded) (f113a/15)
[=1]

bu *1. En yakında olan kimse ya da şeyi işaret yoluyla belirtir. (f108a/20) 2. Bölçüde, bu miktarda (f111b/20)*
b. (f107b/11), (f107b/13), (f108a/13), (f108a/20), (f108a/3), (f108b/18), (f108b/6), (f109a/16), (f109a/17), (f109a/19), (f109b/13), (f109b/16), (f109b/16), (f109b/2), (f110b/19), (f111a/12), (f111b/16), (f112b/2), (f113b/15), (f113b/7), (f114b/13), (f114b/9), (f116a/11), (f116b/11), (f116b/13), (f116b/13), (f117a/7), (f117b/15), (f117b/16), (f117b/19), (f117b/2), (f118a/1), (f119a/20), (f120a/11), (f120a/21),

(f120a/7), (f120b/2), (f120b/21), (f121a/10), (f121a/2), (f121a/3), (f121b/15), (f121b/2), (f121b/5), (f121b/7)
b.+dur (f108b/14), (f109a/20), (f118a/14), (f121a/4)
b. kadar (f111b/20), (f113b/13), (f113b/14), (f118b/1), (f119b/1), (f109a/8), (f110b/10), (f111a/4),
[=57]

buġāt *(A) Bâğîler, devlete isyan edenler, asiler.*
b. (f109b/19)
[=1]

Buḫtu'n-naṣr *(A) Kendilerini gönderilen peygamberlere eziyet eden, öldüren Yahudileri Allah'ın musallat ettiği söylenen zâlimliğiyle anılan Babil kralının adıdır. Keldani hanedanından gelen II. Nebukadnezar olarak da bilinir.*
b. (f112b/20), (f112b/8)
b.+ı (f113a/2)
b.+ıñ (f112b/17)
[=4]

bul- *1. Erişmek, ulaşmak. (f108a/2) 2. Ortaya çıkarmak. (f120a/11)*
b.-dı(kemalin+bul+) (f108a/2)
b.-dukda (f120a/11)
b.-dular(duhul+bul+) (f114b/3)
b.-muşdur(aman+bul+) (f109b/1)
b.-up (f120b/3)
[=5]

bulun- *Ortaya çıkmak.*
b.-muş (f116a/21)
[=1]

buluş- *Bir araya gelmek.*
b.-up (f109b/4)
[=1]

bunlar
b. (f115a/19)
[=1]

buña *Buna.*
b. (buna+benzer) (f120b/19)
[=1]

burun *İnsan yüzünün ortasında alınla ağız arasında yer alan koklama organı.*
b.+ı(burnı) (f111b/7)
[=1]

buyur- *Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek.*
b.-dular (f109a/15)
b.-mayasız(havale+buyur+) (f118a/10)
b.-muşdur (f121a/4)
b.-uñ (f118b/20)
b.-urlar(tevcih+buyur+) (f108b/4)
[=5]

bülbül *(F) Sesini güzelliğiyle bilinen küçük kuş.*
b. (f114b/3)
[=1]

bülend-eyvān *(F) Yüksek bina.*
b. (f114a/20)
[=1]

bülend-mesned *(F) Yüksek dayanaklı.*
b. (f107b/17)
[=1]

bürāh *(F) Çıplak.*
b.+nıñ (f120b/8)
[=1]

bürīde *(F) Kesilmiş.*
b.+(büride+ol+) (f119a/15)
[=1]

bürrān *(F) Keskin, kesici.*
b.+la (f116b/7)
[=1]

büt-perest *(F) Putperets, puta tapan.*
b.+(büt+perest+ol+) (f110a/4)
[=1]

büt-şiken *(F) Put kırıcı.*
b. (f111a/6)
[=1]

cāhiliyet *(A) Arapların İslâmiyet öncesi dönemine verilen ad.*
c.+de (f113b/1)
[=1]

cāhiliyye *(A) Cahillik, bilgisizlik.*
c. (f112a/10)
[=1]

caḥīm *(A) Cehennem.*
c. (f116a/20)
c. +e (f111b/13)
[=2]

cā'iz *(A) Yerinde, uygun.*
c. (f117b/13)
[=1]

cān (A) *1. İnsanın kendi varlığı, hayat. (f117a/8) 2. Bir şeyin merkezi, kalbi. (f115a/3) 3. Arayıp da bulamadığımız şey. (f121b/17)*
c. (can+ı+alem) (f115a/3)
c.+(baş+u+can+oynat+) (f109a/6)
c.+a (bim+i+cana+düş+) (f117a/8)
c.+ına(canına+minnet) (f121b/17)

[=4]
cānib *(A) Yan, taraf.*
c. (f121a/11)
c.+e (f118b/3)
[=2]
cānistān *(F) Can yurdu, insanların yaşadığı yerler.*
c. (f113b/5)
[=1]
cāriye *(A) Para ile alınıp satılan, üzekinde sahibinin her türlü hakka sahip bulunduğu kız, halayık.*
c. (f116a/2), (f116a/5), (f120b/3)
[=3]
cāy-gāh (F)
c. (f113a/5)
[=1]
cebbār *(A) Cebreden, zorba.*
c. (f110a/8), (f110b/9), (f111b/2), (f116a/12), (f116a/13)
[=5]
Cebbār *(A) Dilediğini zorla yapan, hiç kimse tarafından kendisine cebir olunamayan Allah.*
c. (f112a/20), (f113a/11), (f116a/10)
[=3]
cebbārān *(A) Zorbalar.*
c. (f112b/5)
[=1]
cebel *(A) Dağ. bkz.* **kūh, ṭaġ**
c. (f116a/21)
[=1]
cebīşe *(A) Zorbaca?*
c.+den (f120b/2)
[=1]
Cebrā'il *(A) Allah'ın vahyini peygambere ulaştırmakla görevli büyük melek.*
c. (f111a/3), (f112a/20)
[=2]
cebren *(A) Zorla, cebir kullanarak.*
c. (f120a/17)
[=1]
cedd *(A) Ata, dede.*
c.+üm (f108b/16)
[=1]
cefā *(A) Eziyet, sıkıntı.*
c.+(cefa+olun+) (f119b/20)
c.+dan(110a/19)
c.+nıñ (f114b/19)
c.+ya (f111a/21)
[=4]
cehennem *(A) Günah işleyenlerin âhirette cezalarını çekecekleri yer.*
c.+e (f110b/10), (f111b/15), (f116b/8)
[=3]
celālī *(A) Devlete baş kaldıran, âsi.*
c.+niñ (f109a/5), (f109a/7)
[=2]
celīlü'ş-şān *(A) Şanı yüce.*
c. (f110a/3)
c.+e (f108a/6)
c.+ı (f117a/21)
[=3]
cellād *(A) İdam hükmüne yerine getirmekle görevli kimse.*
c.+lar (f120b/18)
c.+ların (f120b/17)
[=2]
cellād başı *İdam hükmünü yerine getirenlerin üstünde olanı.*
c. (f118b/13)
[=1]
cellādān *(A) Cellatlar.*
c. (f111a/18), (f112a/6), (f113a/14), (f116a/17), (f117a/11), (f117a/5)
[=6]
cemʿ *(A) Toplanma, bir araya gelme.*
c.+(cem+ol+) (f109a/4), (f112a/19), (f113a/1), (f113b/20), (f114b/1), (f118b/12)
[=6]
cemaʿāt *(A) Topluluk.*
c.+den (f115b/13), (f117b/2)
[=2]
cemāl *(A) Yüz güzelliği.*
c. (f108b/2)
[=1]
cemel *(A) Erkek deve.*
c.+de (f114b/8)
[=1]
cemīʿ *(A) Hep, bütün.*
c. (f113b/6)
[=1]
cemʿiyyet *(A) Topluluk.*
c. (f108b/9)
[=1]
Cemşīd-nāẓır *(F) (Merih gezegeni için) Meşhur İran şahı Cemşit'e bakan, nazar eden.*
c. (merrih+i+cemşid+nazir) (f107b/16)
[=1]

cenāb *(A) Din büyüklerinin adlarının başına ya da sonuna getirilen hazret anlamında saygı ve tazim sözü.*
c. (f109b/18), (f110b/18), (f111a/21), (f111b/1), (f114a/20), (f117b/2), (f118a/19), (f121b/4)
c.+ın (f116b/1)
c.+ına (f110a/3), (f113b/16)
c.+ınıñ (f107b/4)
[=12]

cenāh *(A) Meleğin kanadı.*
c. (f111a/4), (f112a/20)
[=2]

Cenda bin ʿAmr *(A) Hz. Salih peygambere inananlardan birinin adı.*
c. (f110b/20)
[=1]

ceng *(F) Silahlı çatışma, savaş.*
c. (f116a/19)
c.+e (f116b/1)
[=2]

Cengiz bkz. Cengiz Ḫan
c. (f119b/21)
[=1]

Cengiz Ḫan *Moğal hükümdarı.* ***bkz. Cengiz***
c. (f119b/20)
[=1]

cenīn *(A) Ana rahmindeki çocuk.*
c. (f111a/17), (f111a/19), (f112a/6)
[=3]

cesāret *(A) Yüreklilik, korkusuzluk.*
c.+(cesaret+it) (f110b/19)
[=1]

cesed *(A) Cansız, ölü vücut.*
c. (f116a/9)
[=1]

cevāb *(A) Yazılı ya da sözlü bir soruya verilen karşılık.*
c. (f117b/19)
c.+(cevab+vir+) (f111a/13)
[=2]

cevāhir *(A) Cevherler, değerli taşlar.*
c. (f108b/6), (f109a/15), (f109b/16), (f112b/16), (f112b/17), (f121b/15)
[=6]

cevāmiʿ *(A) Camiler.*
c. (f120a/4)
[=1]

cevher *(A) Değerli taş, mücevher.*
c. (f107b/4), (f112b/17), (f120a/2)
[=3]

cevr *(A) Eziyet, cefa.*
c. (f108b/9)
[=1]

cezā *(A) Suç işleyen kimseye suçun derecesine göre verilen acı karşılık.*
c.+(ceza+it+) (f119b/14)
c.+sın (f118a/9)
[=2]

cezīre *(A) Ada.*
c.+ye (f120a/1)
[=1]

ciger *(F) Bağır.*
c.+lerden (f114b/19)
c.+leri (f108b/16)
[=2]

ciger-dūz *(F) Ciğeri delip geçen.*
c.+ü (f120b/19)
[=1]

ciger-kūşe *(F) Çok sevilen kimse, evlat. bkz.* ***ciger-pāre***
c. (f115a/10)
c.+m (f116b/5), (f120b/13)
c.+sidir(f115a/3)
[=4]

ciger-pāre *(F) İnsanın ciğerinin köşesi gibi sevdiği kimse.* ***bkz. ciger-kūşe***
c.+sin (f116b/12)
[=1]

ciger-rīş *(F) Ciğer yarası*
c. (f111b/14)
[=1]

ciger-sūz *(F) Ciğeri yakan.*
c. (f113b/2), (f115a/12)
c.+da (f114b/9)
c.+ından (f120b/11)
[=4]

cihād *(A) Din için, Hak yolunda yapılan savaş.*
c. (f115a/4)
[=1]

cihān *(F) Dünya, yeryüzü.*
c. (f107b/3)
c.+ı (f111a/8)
[=2]

cihān-āferīn *(F) Cihanı yaratan Allah.*
c. (f107b/1)
c.+i (f110a/15)
[=2]

cihān-ārā *(F) Cihanı süsleyen.*
c. (f120b/3)
[=1]

cihān-bīn *(F) Cihanı gösteren.*
c. (f112b/15)
c.+ime (f108a/4)
[=2]

cihān-efrūz *(F) Cihanı aydınlatan.*
c. (f107b/15)
[=1]
cihan-gerd *(F) Cihanı dolaşan.*
c. (f108a/5)
[=1]
cihān-gīr *(F) Dünyayı hükmü altına almış.*
c. (f107b/15), (f107b/4), (f111b/18)
[=3]
cihān-nümā *(F) Dünyayı gösteren.*
c. (f112a/14)
[=1]
cimā' *(A) Cinsel ilişkide bulunma.*
c.+(cima+it+) (f116a/2), (f116a/6)
[=2]
cimāl *(A) Ayaklar altında kalma.*
c.+(cimal+ol+) (f115b/2)
[=1]
cinān *(A) Cennetler.*
c. (f116b/8), (f117b/3)
[=1]
cins *(A) Başlıca nitelikleri aynı olan varlıklar topluluğu.*
c. (f120a/13)
[=1]
civān *(F) Genç ve boyu posu yerinde erkek.*
c. (f111b/19)
[=1]
civān-baḫt *(F) Talihli, bahtlı.*
c. (f109a/20)
[=1]
cum'a *(A) Cuma namazı.*
c. (f115b/12)
c.+dan (f117b/2)
[=2]
cūşān *(F) Çoşkun, çoşan.*
c.+(cuşan+ol+) (f112b/19)
[=1]
cūy-bār *(F) Nehir, ırmak.*
c. (f107b/2)
[=1]
cühūdān *(A) Yahudiler.*
c.+dan (f113a/12)
[=1]
cülūs *(A) Hükümdarlık tahtına oturmak.*
c.+(cülus+eyle+) (f108a/19), (f108b/15)
[=2]
cümle *(A) Bütün, hep.*
c.+den (f111b/19)
c.+niñ (f119b/5)
c.+si (f110b/7), (f112a/19), (f112a/2), (f112a/6), (f118b/12), (f119b/4)
c.+sin (f109b/7)
[=9]
cünūd *(A) Ordular.*
c. (f109b/21), (f111b/4)
[=2]
cünüb *(A) İslâm dininci gusül abdesti almamış olan kimse.*
c. (f116a/2), (f116a/4)
[=2]
cüyūş *(A) Askerler, ordular.*
c. (f111a/22)
[=1]
çağır- *Bir kimseyi gelmesi için seslenmek.*
ç.-up (f120b/17)
[=1]
çāk *(F) Yırtık, yarık.*
ç.+(çak+it+) (f120a/10)
ç.+(çak+ol+) (f120a/13)
ç.+ile (f116a/13)
[=3]
çār-bīn *(F) (Felek için) Dört yanı gören.*
ç. (f113a/9)
[=1]
çār-cihet *(F) Dört yön.*
ç. (f109b/5), (f111b/13)
ç.+(çar+cihet+tut+) (f117b/4)
[=3]
çāre-cū *(F) Çare arayan.*
ç.+(çare+cu+ol+) (f110b/4)
[=1]
çarḫe *(F) Düşman kuvvetlerini çevirme hareketi.*
ç. (f116b/1)
[=1]
çāvūş *Osmanlı Devleti padişahın yanında ve hizmetinde bulunan kimse.*
ç.+larına (f116b/10)
[=1]
çāvūşān *Padişahın yanında ve hizmetinde bulunan kimseler.*
ç. (f108a/14)
[=1]
çehre *(F) Yüz, surat.*
ç. (f119b/4)
ç.+leri (f111a/2)
[=2]
çek- *Geri almak. (f116a/21)*
ç.-di(ah+çek+) (f108b/10)
ç.-di(bende+çek+) (f120b/8)
ç.-digiñiz(ser+rişte+çek+) (f109a/15)

ç.-dikleri(silke+çek+) (f120a/20)
ç.-mege(ser+rişteye+çek+) (f121b/4)

ç.-üp (f109b/16), (f116a/21), (f120b/12)
ç.-üp(bende+çek+) (f120a/19)
ç.-üp(ip+çek+) (f120b/1)
ç.-üp(silke+çek+) (f121b/16)
[=11]

***çemen-ārā** (F) Çimeni süsleyen.*
ç. (f107b/1)
[=1]

***çemen-zār** (F) Çimenlik.*
ç. (f108a/10)
[=1]

çenber** **Çember.
ç. (f117a/7)
[=1]

***çeng** **(F)** Harba benzeyen bir çeşit telli çalgı.*
ç. (f116a/1)
[=1]

***çerā-gāh** (F) Otlak, çayır.*
ç.+ında (f109b/17)
[=1]

***Çerkes** Memlük hükümdarı Kayıtbay'ın etnik durumunu belirtir unvanı.*
ç.+iñ (f120a/15)
[=1]

***çeşm** (F) Göz.*
ç. (f108a/4), (f112b/15), (f115a/10)
[=3]

***çıḳ-** 1. Dışarı varmak (f116b/7) 2. Ayrılmak. (f109a/2) 3. Yükselmek. (f110b/11)*
ç.-dılar (f118b/7)
ç.-mış (f110b/11)
ç.-sa(nakıs+çık+) (f119b/14)
ç.-sın (f120a/9)
ç.-up (f109a/2), (f116b/7)
[=6]

***çıḳar-** 1. Ayırmak. (f120b/15) 2. Kaldırmak. (f120a/21)*
ç.-up (f114b/17), (f120a/21), (f120b/15)
[=3]

***Çīn** Çin ülkesi.*
ç.+den (f119a/14)
[=1]

***çuval** Değişik maddelerden yapılan büyük torba.*
ç. (f119a/8)
[=1]

***çünki** (F) Bundan dolayı, bu sebeple ki.*
ç. (f118a/21), (f119a/2)
[=2]

***dād** (F) Adalet, doğruluk.*
d.+(adl+u+dad) (f108b/13), (f108b/8), (f109a/9)
[=3]

***dağdağa** (A) Gürültü, patırtı.*
d. (f117a/8)
[=1]

***daḫi** Fazla olara, üstelik, daha, bile.*
d. (f108a/20), (f108a/8), (f109a/14), (f109a/7), (f110a/17), (f111a/10), (f111a/11), (f111a/7), (f111b/5), (f112a/7), (f112b/13), (f113a/2), (f114a/15), (f114a/15), (f114b/16), (f115a/1), (f116a/13), (f116b/13), (f116a/5), (f116a/6), (f117a/4), (f117b/19), (f117b/21), (f118a/15), (f118b/11), (f119a/21), (f119b/12), (f120a/6), (f121a/11), (f121a/16), (f121a/2)
[=31]

***dāḫil** (A) Girme.*
d. (f116a/18)
d.+(dahil+ol+) (f112b/12), (f112b/18), (f116b/3)
[=4]

***dāḫilān** (A) Dahil olanlar, içinde bulunanlar.*
d. (f117b/7)
[=1]

***dā'ī** (A) Dua eden, duacı.*
d. (f121b/8)
[=1]

***dā'imā** (A) Her zaman, devamlı olarak.*
d. (f112b/7), (f116a/7)
[=2]

***dāire** (A) Hükmün yürütüldüğü alan.*
d. (f108a/17), (f118a/15), (f120a/2)
[=3]

***ḍalālet** (A) İnanç ve akidede batıla sapma.*
d. (f113b/13), (f113b/20), (f114a/1)
d.+e (f109b/19), (f111b/22), (f112b/21)
[=6]

***dalālet-āyīn** (F) Sapkınlık gösteren.*
d. (f116a/14)
[=1]

***dāmen** (F) Etek.*
d. (f109a/13), (f109b/4), (f113a/3)
[=3]

***dāmen-būs** (F) Etek öpen.*
d. (f118b/9)
[=1]

***ḍarabāt** (A) Darbeler, vuruşlar.*

d.+a (f111b/10)
[=1]
ḍarb *(A) Vurma, vuruş.*
d. (f111b/10), (f111b/11), (f111b/11), (f117a/6)
[=4]
d.+(darb-it-) (f118a/16)
d.+(darb+ur+) (f111b/12)
[=6]
dāru'l-ġurāb *(A) Karga evi.*
d. (f116a/20)
[=1]
daru'l-ġurūr *(A) Aldanma yeri, dünya.*
d.+ı (f112a/21)
[=1]
dāru'l-ḫilāfet *(A) Hilafet merkezi.*
d. (f114b/2), (f118b/1)
[=2]
dārü'l-İslām *(A) İslâm yurdu.*
d. (f119a/10)
[=1]
dārü'l-nübüvvet *(A) Peygamber evi.*
d. (f113b/21)
[=1]
dārü's-selām *(A) Emin olunan yer, Bağdat.*
d. (f119a/14)
d.+a (f118a/8)
[=2]
dā's *(F) Orak.*
d. (f112b/10)
[=1]
da'vā *(A) Mahkemeye başvurma.*
d.+(dava+it+) (f113b/19)
[=1]
dāver *(F) Adil ve insaflı hükümdar.*
d. (f112b/15)
[=1]
da'vet *(A) Çağırmak.*
d.+(davet+eyle+) (f110a/16), (f118b/1)
d.+(davet+it+) (f110b/20), (f113a/8)
[=4]
de *Dahi, de.*
d.+(dahi) (f116a/2)
[=1]
def' *(A) Uzaklaştırma, kovma.*
d. (f117a/8)
d.+(def+it+) (f119a/3)
[=2]
def'a *(A) Kez, kere.*
d. (f113a/2), (f113a/3), (f113a/4)
[=3]
defātir *(A) Defterler.*
d. (f116a/19)
[=1]
defter *(A) Kitap biçimine sokulmuş kâğıt destesi.*
d. (f117a/17)
[=1]
degil *1. Cümleyi olumsuzlayan kelime. (f113a/16) 2. Kabul ve ret anlamında bağlaç olarak kullanılır. (f116b/17) 3. Sadece, yalnız anlamında kullanılır. (f117a/14)*
d. (f112a/14), (f113a/3), (f114b/18), (f115b/5), (f116b/17), (f117a/14), (f117b/6)
d.+dir (f119a/7)
d.+im (f113a/16)
[=9]
degirmen *İri ve taneli şeyleri öğütmeye yarayan âlet.*
d.+ler(degirmenler+dön+) (f112b/20)
[=1]
dek *Bir işin sona erdiği yeri ve zamanı gösterir, +A değin.*
d. (f108b/18), (f109a/13), (f111a/2), (f111b/12), (f114a/8), (f117b/3), (f119a/17), (f120a/12), (f121a/14)
[=9]
dem *(F) 1. Nefes, soluk. (f113a/21) 2. Zaman, çağ. (f109b/20)*
d. (f109b/20)
d.+den(f113a/21)
[=2]
demür *Demir.*
d. (f114a/3)
[=1]
dendān *(F) Diş.*
d. (f113a/18)
[=1]
der *(F) Kapı.*
d. (f120b/12)
[=1]
der-āġūş *(F) Kucaklama, sarma.*
d.+dan (f120a/18)
[=1]
der-dest *(F) Tutma, yakalama.*
d. (f114a/14)
[=1]
der-gāh *(F) Bir büyüğün huzuru, eşiği.*
d. (f112a/17)
d.+ına (f110b/19), (f121a/4)
[=2]
der-kār *(F) Belli, aşikâr.*
d.+(der+kar+ol+) (f109b/9)

[=1]
derd-mend *(F) Derdi olan, dertli.*
d.+i (f119b/14)
[=1]
derece *(A) Ölçü, miktar.*
d. (f111b/10)
[=1]
derekāt *(A) Aşağı seviyeler.*
d. (f111b/13)
[=1]
deri *İnsan vücudunu bir örtü ile saran koruyucu tabaka.*
d.+sin (f120b/15)
d.+sin(derisin+sı+) (f120b/14)
d.+sini(derisini+yüz+) (f120b/9)
[=3]
derīçe *(F) Pencere.*
d. (f108a/4)
[=1]
derūn *(F) İç, iç taraf.*
d. (f118b/9)
[=1]
dervāze *(F) Kale ve külliyelerin büyük giriş kapısı.*
d. (f114b/3), (f118b/6), (f120b/7)
d.+ler (f118a/17)
[=4]
dervīş *(F) Hak yolunda yürüyüp nefsini ıslah eden, tarikata bağlanmış.*
d. (f117b/17), (f117b/17)
[=1]
dervīş-simā *(F) Dervişe benzeyen.*
d. (f117b/11)
[=1]
deryā *(F) 1. Deniz. (f107b/12) 2. Bir şeyin bolluğunu anlatır. (f118a/3)*
d. (f110a/8), (f118a/3), (f118a/7), (f119b/19), (f119b/21)
d.+(derya+ya+tal+) (f107b/12)
[=6]
deryā-ḫurūş *(F) Deniz kada çoşkun.*
d. (f108b/18)
d.+umuza (f119b/1)
[=2]
dest *(F) El.*
d. (f112b/13), (f120b/17), (f120b/8)
[=3]
dest-efşān *(F) El sallayan.*
d. (f110b/7)
[=1]
dest-gāh *(F) Kudret, iktidar.*
d.-gah (f116b/18)
[=1]
destān *(F) Savaş, müsibet gibi olayları anlatan anlatılar.*
d. (f109a/17)
[=1]
destār *(F) Sarık.*
d.+ın (f117b/7)
[=1]
deşt *(F) Bozkır, ova.*
d. (f112b/3)
[=1]
devābb *(A) Hayvan.*
d. (f120a/4)
[=1]
devānī *(F) Devlat erkânı.*
d.+sin (f118b/15)
[=1]
deve *Geviş getiren memelilerden yük ve binek hayvanı.*
d.+si (f113b/3)
[=1]
devlet (A) *Bağımsız siyasî topluluk (f119b/13) 2.*
d. (f108a/13), (f117b/1), (f117b/5), (f118a/10), (f118b/2), (f118b/5), (f119b/13), (f121a/9)
d.+e (f121a/9)
d.+i (f118b/11)
d.+ine (f111b/10)
d.+iñizde (f109a/17)
d.+leri (f116b/18)
d.+lerinde (f115b/4)
[=14]
devlet-medār *(F) Büyüklük merkezi olan kimse, hükümdar.*
d. (f121a/13)
[=1]
devlet-mend *(F) Devletli, bahtlı.*
d.+iñ (f108a/10), (f114b/4)
[=2]
devr *(A) Zaman, çağ.*
D. (f120b/21)
[=1]
dırāz *(F) Uzun.*
d. (f119b/15)
[=1]
di- *1. Söylemek. (f119a/1) 2. Birinin adını telaffuz etmek. (f119b/9) 3. Nakletmek. (f119a/1)*
d.-di (f108b/12), (f117b/20), (f118a/14), (f119a/1), (f119a/20)
d.-digini (f116b/13)
d.-digiñiz (f109b/1)

d.-dikde (f112a/1), (f116b/7), (f117a/4), (f119b/4), (f120a/9), (f121b/4)
d.-dikleri (f118a/21), (f119b/9)
d.-diler (f112a/3)
d.-mekden (f117b/15)
d.-mekle (f110a/1), (f113b/3), (f114a/10)
d.-r (f121b/18)
d.-ye (f120b/18)
d.-yegördü (f113a/16)
d.-yen (f116a/14)
d.-yeydim (f108a/2)
d.-yince (f118b/12), (f120a/13)
d.-yü (f108a/3), (f109a/13), (f109b/16), (f110b/18), (f110b/2), (f111a/13), (f111a/14), (f111a/17), (f111a/8), (f111b/3), (f112b/13), (f115b/1), (f115b/19), (f116b/10), (f116a/12), (f116a/14), (f116a/14), (f116a/3), (f116b/17), (f116b/20), (f116b/21), (f117a/16), (f117a/4), (f117a/7), (f117b/16), (f117b/7), (f117b/8), (f118a/1), (f118a/10), (f118b/2), (f118b/20), (f119a/6), (f119a/8), (f119b/6), (f120a/12), (f120a/20), (f120b/3), (f121a/8)
d.-yü(diyügördü) (f120b/13)
d.-yüp (f108b/1), (f117b/2), (f121a/15)
[=70]

diger-gūn *(F) Başka türlü.*
d.+(diger+gun+ol+) (f109b/11)
[=1]

dil *(F) Gönül.*
d. (f121a/19)
[=1]

dil-ārā *(F) Gönlü süsleyen.*
d. (f108a/7)
[=1]

dil-aşūb *(F) Gönlü alt üst eden, karıştıran.*
d. (f111b/19)
[=1]

dil-āver *(F) Yürekli, cesur, yiğit.*
d.+leri (f118a/13)
[=1]

dil-āverān *(F) Yiğitler, savaşçılar.*
d. (f110b/17), (f114a/4)
[=1]

dil-pezīr *(F) Gönlün kabul edeceği, makbul.*
d.+iñ (f108b/12)
[=1]

dimāġ *(A) Beyin.*
d.+a (f111b/10)
d.+ına (f111b/7)
[=2]

dīn *(A) Belirli inanç ve ibadet esasları içeren inanış yolu.*
d. (f108b/19), (f112a/19), (f113a/8), (f114a/5), (f114b/12), (f115a/5), (f115a/9), (f117a/20)
d.+de (f113a/16)
d.+den (f107b/10), (f115a/13)
d.+i (f116a/7)
[=12]

dinil- *Söylenmek.*
d.-dikde (f108b/9)
d.-megin (f118a/21)
[=2]

dīvān *(F) Büyük meclis, yüksek meclis.*
d. (f109b/13), (f109b/18), (f113a/7), (f117a/9), (f119a/19)
d.+da (f119b/4)
d.+ında (f116b/21)
d.+larına (f115b/10)
[=8]

diyār *(F) Memleket, ülke.*
d. (f113b/8), (f120a/11)
[=2]

doḳuz *Sekizden sonra ve ondan önce gelen sayı.*
d. (f110a/5)
[=1]

dolāb *(F) Dönerek iş gören çark.*
d. (dolab+ı+asman) (f109a/19)
[=1]

dön- *1. Bir başka hal almak. (f109b/10) 2. Çevrilmek. (f112b/20).*
d.-dükde (f110a/19)
d.-dükde+mi (f109b/10), (f110a/11), (f111a/20), (f111b/15), (f112a/8), (f112b/11), (f113a/20), (f113b/15), (f113b/8), (f114b/20), (f115b/20), (f116b/15), (f117a/12), (f119a/16), (f120a/14)
d.-üp(degirmenler+dön+) (f112b/20)
[=17]

döndür- *Yanlış yola sevketmek, çevirmek.*
d.-üp (f113b/13)
[=1]

dördüncü *Dört sayısının sıra sıfatı.*
d. (f111a/3)
[=1]

dört *üçten sonra ve beşten önce gelen sayı.*
d. (f114a/14), (f117a/10)
[=2]

dūd *(F) Duman.*
d. (f118a/6)
[=1]
duḫter *(F) Kız çocuk.*
d. (f120a/17)
[=1]
duhūl *(A) Girmek.*
d.+(duhul+bul+) (f114b/3)
[=1]
dur- *1. Bir sıra halinde dikilmek. (f118b/4) 2. Yardımcı fiil olarak kullanılır. f119a/18)*
d.-dular (saf+ender+saf+dur+) (f118b/4)
d.-updur(yüzü+kara+dur+) (f119a/18)
[=2]
dūş *(F) Omuz.*
d. (f114b/14)
[=1]
duzaḫ *(F) Cehennem.*
d. (f112b/1)
[=1]
dügün *Evlenme dolayısıyla yapılan şenlik.*
d. (f118b/2)
[=1]
dükkān *(A) İçinde parekende öteberi satılan işyeri.*
d. (f112a/8), (f113a/19), (f115b/20)
d.+ına (f111b/15)
[=4]
dülbend *(F) Tülbent.*
d. (f115b/5)
[=1]
dünyā *(A) İslâm dinin egöre, insanların Allah'ın rızasını kazanmak ve asıl âlem olan âhiret âlemindeki ebedî hayata gönderildikleri geçici âlem, fâni.*
d. (f109a/21), (f109a/21), (f109b/1), (f109b/10), (f110a/2), (f111b/16), (f111b/16)
d.+dan (f117a/20)
[=8]
dürr *(A) İnci.*
d. (f120a/11), (f120a/8)
[=2]
dürr-nisār *(F) İnce saçan, serpen.*
d.+ın (f108b/5)
[=1]
düş- *1. Birinden yapılması istenmek. (f118b/11) 2. Kapılmak. (f114b/21) 3. Gelmek. (f119b/13)*
d.-en (f109b/7)
d.-eni (f118b/11)
d.-erler(önüñe+düş+) (f119b/13)
d.-mege (f119a/5)
d.-üp (f108b/21), (f109a/1), (f109b/3), (f111b/5), (f117a/8)
d.-üp(arzusına+düş+) (f114b/21)
d.-üp(eline+düş+) (f120a/3)
d.-üp(ġamına+düş+) (f112a/4)
d.-üp(korkusuna+düş+) (f111a/14)
[=13]
düşmān *(F) Düşman.* **bkz. düşmen**
d.+a (f118a/10)
[=1]
düşmen *(F) Düşman.* **bkz. düşmān**
d. (f113b/14), (f114a/5), (f118a/7)
[=3]
düşmen-endāzlık *Düşmanlık.*
d.+a(düşmen+endazlıġa) (f111b/4)
[=1]
düşmen-sūz *(F) Düşmanı yakan.*
d. (f107b/15)
[=1]
e'aẓım *(A) Büyük kimseler.*
e. (f114a/17)
[=1]
ebr *(F) Bulut.*
e. (f110b/7), (f110b/8), (f110b/9)
[=3]
ebr-pāre *(F) Bulut parçası.*
e. (f110b/6)
[=1]
Ebū Bekr *(A) Abbasi halifesinin metinde adı geçen oğlu.*
e.+ (f118b/4)
e.+e (f118a/20)
[=2]
Ebū Ca'ferü'd-devāneḳī *(A) Abbasi halifelerinden birinin adı.*
e.+ye (f117a/19)
[=1]
Ebū Ḥanīfe *(A) Hanefi mezhebinin kurucusu.*
e. (f117a/19)
[=1]
Ebū Kabīs *(A) Mekke'de Kâbe civarında bir dağ adı.*
e. (f116a/21)
[=1]
Ebu Lü'lü *(A) Halife Hz. Ömer'i katleden ve Muğayre bin Şu'be'nin kölesi olan kişinin adı.*
e. (f114a/10)
[=1]

Ebū Bikr *(A) Hz. Muhammed'in sadık dostu ve ilk İslâm halifesi.*
e. (f115a/3)
e.+de (f114a/4)
[=2]
ebu'l-beşer *(A) İnsanlığın babası, Hz. Âdem.*
e. (f109b/2)
[=1]
ecdād *(A) Atalar.*
e.+ı (f113b/13)
e.+ımızıñ (f115b/1)
[=2]
edīm *(A) Tabakalaşmış deri.*
e. (f113b/8)
[=1]
efendi *(Yun) Kendisine uyulan, Hz. Muhammed*
e.+miz (f113b/15)
[=1]
efkār *(A) Düşünceler.*
e. (f108a/3)
[=1]
eflāk *(A) Felekler, gökler.*
e. (f113b/9)
[=1]
eger *(F) Şart anlamın güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir. bkz.* ***egerçi***
e. (f109a/10), (f109a/21), (f117b/12), (f119b/3), (f119b/6)
[=5]
egerçi *(F) Şart anlamın güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir. bkz.* ***eger***
e. (f117a/8)
[=1]
ehemm *(A) En önemli.*
e. (f121a/4)
[=1]
ehl *(A) 1. Bir yerin, topluluğun halkından olanlar. (f120a/1) 2. Bir işin ustası. (f121a/6)*
e. (f115b/2), (f117a/9), (f120a/1)
e.+(ehl+ol+) (f121a/6)
[=4]
Ehl-i Beyt *(F) Hz. Muhammed'in kızı Fatma ve damadı Hz. Ali ve onların çocuklarının dahil olduğu ailesi.*
e.+den (f115a/16)
e. +i (f120a/1)
[=2]
ehl-i İslām *(F) Müslümanlar.*
e. (f115b/12), (f116a/18), (f117a/14)
[=3]
ekābir *(A) İleri gelenler, büyükler. bkz.* ***ekbār***
e. (f117a/1)
[=1]
ekbār *(A) İleri gelenler, büyükler. bkz.* ***ekābir***
e. (f115a/16)
[=1]
ekmel *(A) Çok kâmil, mükemmel.*
e. (f117a/1)
[=1]
eknāf *(A) Taraflar, yönler.*
e.+daki (etraf+u+eknaf) (f111a/5)
[=1]
ekṡer *(A) 1. Birçok. (f119b/10) 2. Genellikle. (f112b/15)*
e. (f112b/15), (f119b/10)
[=2]
el *Kolun bilekten aşağıda kalan ve avuç ve parmakları içine alan kısmı.*
e.+(el+kal+) (f115b/5)
e.+(el+ur+) (f110b/9)
e.+imde (f120a/8)
e.+inde (f111b/20), (f119b/2)
e.+inden (f112a/3), (f116a/17), (f118a/10)
e.+ine (f108b/21), (f114a/2), (f115b/15)
e.+ine(eline+düş+) (f120a/3)
[=12]
el-Melikü'n-Nāṣır Muḥammed *(A) Mısır Memlük sultanı Kayıtbay'ın varisinin adı.*
e. (f120a/15)
[=1]
elfāẓ *(A) Lafızlar, sözler.*
e. (f119a/14)
[=1]
elli *Kırk dokuzdan sonra elli birden önce gelen sayı.*
e. (f110a/16), (f110a/5), (f111a/16), (f112a/12), (f114b/9)
[=5]
ellişer *Elli sayısının elli tane anlamında üleştirme şekli.*
e. (f113b/20)
[=1]
elmās-gūn *(F) Elmas renkli.*
e. (f107b/9), (f115a/14)
e.+dan (tiğ+i+elmas-gun) (f112b/19)
[=3]

emān *(A) Emin olma, güvenli hissetme.*
*bkz.***emn**
e. (f107b/3), (f114b/12), (f119b/3)
e.+a (f112b/12)
e.+(emn+u+eman+git+) (f110a/5)
[=5]

emīr *(A) Bir kavim ya da memleketin başı, başkanı.*
e. (f115b/5)
[=1]

emirül-müminin *(A) Müminlerin başı anlamında halifeler için kullanılan unvan.*
e. (f114a/20), (f114b/14), (f115b/7), (f116a/21), (f116b/9), (f118a/19)
[=6]

emn *(A) Emin olma, güvenli hissetme.*
*bkz.***emān**
e. (f107b/2), (f112b/12), (f114b/12)
e.+(emn+u+eman+git+) (f110a/5)
[=4]

emr *(A) 1. Bir şeyin yapılması ya da yapılmaması hususunda bildilirilen kesin hüküm. (f111a/3) 2. Yapılması istenen şeyi bildiren yazı. (f121a/12)*
e. (f116b/1)
e.+(emr+it) (f111b/3)
e.+(emr+it+) (f118a/12)
e.+de (f121a/12)
e.+iyle (f111a/3), (f112a/20)
e.+ler (f117a/10)
[=7]

emvāl *(A) Mallar, mülkler.*
e. (f112b/13)
[=1]

enbiyā *(A) Nebiler, peygamberler.*
e. (f113b/10)
e.+dan (f115b/18)
[=2]

enbūh *(A) Kalabalık.*
e. (f118b/6)
e.+uñ (f109b/8)
[=2]

encām *(F) Son, nihayet.*
e.+ına (f121a/15)
e.+ıñızda (f109a/18)
[=2]

encüm-iştibāh *(F) Yıldızlara benzer.*
e. (f108a/15)
[=1]

encüm-sipāh *(F) Yıldızlar kadar çok asker.*
e. (f108a/16)
[=1]

endāze *(F) Ölçü, kıyas.*
e. (f119a/14)
e.+(endaze+gel+) (f113a/4)
[=2]

endīş *(F) Kötü düşünceler.*
e.+leri (f113a/11)
[=1]

endişe *(F) Tasa, kaygı.*
e. +leri(f115b/8)
[=1]

endişe-nāk *(F) Endişeli, kaygılı.*
e. (f121a/19)
[=1]

endūḫte *(F) Kazanma, kâr etme.*
e.+(enduhte+ol+) (f112b/14)
[=1]

engüşterīn *(F) Yüzük.*
e. (f114b/17)
[=1]

enṣār *(A) Hz. Muhammed'i ve Mekkeli müslümanlar Medîne'ye davet eden, koruyan Medîneli müslümanlar.*
e. (f113b/14)
e.+dan (f114b/10)
e.+ıñ (f119a/5)
[=3]

envā' *(A) Çeşitler, türler.*
e. (f115a/19), (f117a/6), (f119b/5)
[=3]

enver *(A) Çok nurlu, çok aydınlık.*
e. (f112a/16)
[=1]

er *Erkek.*
e. (f116b/11)
[=1]

erāẕil *(A) Çok rezil, bayağı ve adî kimseler.*
e. (f113b/13), (f113b/20), (f114a/21), (f114b/18), (f115a/11), (f119a/12), (f119a/8), (f120a/4)
[=8]

erbāb *(A) 1. Sahipler. (f115a/9) 2. Bir işten anlayanlar. (f111a/11)*
e. (f111a/11), (f114a/11), (f115a/9)
[=3]

Erdeşir-şemşīr *(F) İran hükümdarı Erdeşir'inki gibi kılıcı olan.*
e. (f107b/16)
[=1]

erğūvān *(F) Eflâtun ile kırmızı arası morumsu pembe renkteki süs ağacı.*
e. (f112b/20)
[=1]

erġūvān-gūn *(F) Erguvan ağacı çiçeğinin renginde.*
e. (f115b/2)
[=1]
erḳāb *(A) Boynu kalın arslan gibi kimse.*

e. (f115b/1)
[=1]
erkān *(A) Devletin ileri gelenleri.*
e. (erkan+ı+devlet) (f118b/10), (f118b/2), (f119b/13)
[=3]
es- *(Hava için) Bir yönden diğerine hissedilir biçimde hareket etmek.*
e.-er (f110b/16)
[=1]
eṣaḥḥ *(A) Çok doğru.*
e. (f111a/16)
[=1]
es'ār *(A) Alınıp satılan eşyanın belli bir fiyatı, narhlar.*
e. (f119b/11)
[=1]
esās *(A) Bir şeyi meydana getiren ana öge, temel.*
e. (f112a/21)
e.+ı (f121a/14)
[=2]
esbāb *(A) Sebepler.*
e. (f115b/8), (f118b/2)
[=2]
eser *(A) İz, belirti.*
e.+(eser+kal+) (f120a/14)
[=1]
esīr *(A) Tutsak.*
e. (f115a/17)
e.+(esir+ol+) (f118a/13)
[=2]
Esma binti Ebu-bekri's-sıddīk *(A) Halife Hz. Ebu Bekir'in kızı.*
e. (f116b/4)
[=1]
Esmā binti Ṣıddīḳ *(A) Hz. Ebu Bekir'in kızı.*
bkz. ***Esma binti Ebu-bekri's-Ṣıddīk***
e.+ıñ (f116a/8)
[=1]
esnā *(A) Bir işin yapıldığı ya da olduğu zaman, sıra, an.*
e. (f107b/12), (f114a/15), (f116a/18)
e.+da (f108a/13), (f114b/13), (f120a/7)
e.+sında (f114b/21), (f116a/1), (f118a/18)
[=9]
Esvedü'l-'Ansī *(A) Hz. Ebu Bekir'in halifeliği zamanında peygamberlik iddiasıyla isyan edenlerden.*
e. (f113b/18)
[=1]
eşcār *(A) Ağaçlar.*
e. (f109b/12)
[=1]
eşḳıyā *(A) Şakiler, âsiler, baş kaldıranlar.*
e. (f108a/1), (f108b/16), (f109a/3), (f109a/8), (f113b/19), (f114b/1), (f115a/12)
[=7]
eşedd *(A) Çok şiddetli.*
e. (f116b/21)
[=1]
eṭfāl *(A) Çocuklar.*
e. (f110b/17), (f111a/15), (f112a/7)
e.+i (f115a/16)
[=4]
eṭrāf *(A) 1. Taraflar, yanlar. (f111a/17) 2. Çevre. (f118a/17)*
e. (f111a/17), (f111a/5), (f112a/7), (f114a/21), (f117a/10), (f118a/5)
e.+ında (f118a/17)
e.+ından (f120a/21)
e.+ını (f120b/8)
[=9]
evkār *(A) Kaçmak.*
e.+(evkar+ol+) (f114a/14)
[=1]
evlād *(A) Çocuklar, veletler.*
e. (f109b/7)
e.+ı (f118b/10)
e.+ından (f109b/19)
[=3]
evliyā *(A) Din büyükleri, veliler.*
e. (f118b/4)
[=1]
evrāḳ *(A) Yapraklar.*
e. (f114b/5), (f116a/10)
e.+da (f121a/2)
[=3]
evreng *(F) Taht.*
e. (f117a/2)
[=1]
evvel *(A) Önce, ilk.*
e.+ki (f112a/4)
[=1]
evvelā *(A) Öncelikle, ilkin.*

e. (f111a/14), (f118b/13), (f120b/7)
[=3]
evżā' *(A) Durumlar, vaziyetler.*
e. (f118a/2), (f120b/2)
[=2]
ey *Birinin dikkatini çekmek için kullanılan ünlem.*
e. (f109a/10), (f109a/15), (f109a/20), (f116a/12), (f117b/12), (f119a/1), (f120b/20), (f121a/17)
[=8]
eyālet *(A) Mutlakiyet rejimlerinde merkeze bağlı en büyük idarî bölge.*
e. (f114b/21)
e.+i (f116a/20)
[=2]
eyle- *Etmek, eylemek anlamında yardımcı fiil.*
e.-(aram+eyle+) (f120a/9)
e.-(azad+eyle+) (f120a/9), (f120b/13)
e.-(himmet+eyle+) (f116b/7)
e.-(şikayet+eyle+) (f116a/14)
e.-di(cülus+eyle+) (f108a/19)
e.-di(davet+eyle+) (f110a/16)
e.-di(fahr+u+mübahat+eyle+) (f120b/19)
e.-di(ferman+eyle+) (f116a/3)
e.-di(imtihan+eyle+) (f116b/20)
e.-di(inşa+ve+inşad+eyle+) (f116a/11)
e.-di(israf+ve+itlaf+eyle+) (f118a/2)
e.-di(işaret+eyle+) (f117b/16)
e.-di(kazf+eyle+) (f112b/1)
e.-di(lale+zar+ol+) (f107b/3)
e.-di(mal+a+mal+eyle+) (f118b/19)
e.-di(pare+pare+eyle+) (f116a/14)
e.-di(ref+eyle+) (f113a/13)
e.-di(sedd+eyle+) (f111b/7)
e.-di(talik+eyle+) (f114a/18)
e.-di(teklif+eyle+) (f117a/21)
e.-di(tıraş+eyle+) (f117b/12)
e.-diler(alef+eyle+) (f118b/16)
e.-diler(helak+eyle+) (f119a/9)
e.-diler(hücum+eyle+) (f114b/2)
e.-diler(izhar+eyle+) (f109a/5)
e.-diler(karar+eyle+) (f108a/8)
e.-dim (f118b/10)
e.-miş(şemşir+eyle+) (f108a/21)
e.-mişdi(mal+a+mal+eyle+) (f116a/17)
e.-sem(zikr+eyle+) (f120b/21)
e.-siz(tıraş+eyle+) (f117b/16)
e.-ye(mükaleme+eyle+) (f108b/1)
e.-yen(matmure+eyle+) (f116b/14)
e.-yesin(cülus+eyle+) (f108b/15)
e.-yevüz(eyli+)(tertib+eyle+) (f118b/2)
e.-yüp(arza+eyle+) (f118b/15)
e.-yüp(davet+eyle+) (f118b/1)
e.-yüp(ihtiyat+eyle+) (f111a/15)
e.-yüp(imale+eyle+) (f109a/14)
e.-yüp(iştira+eyle+) (f120b/5)
e.-yüp(kat+eyle+) (f118a/1)
e.-yüp(niyaz+eyle+) (f120a/8)
e.-yüp(pare+pare+eyle+) (f116a/10)
e.-yüp(piş+keş+firaş+eyle+) (f120b/6)
e.-yüp(sed+eyle+) (f120b/7)
e.-yüp(şüru+eyle+) (f111b/11)
e.-yüp(tame+eyle+) (f112a/5)
e.-yüp(tayin+eyle+) (f111b/10)
e.-yüp(tevcih+eyle+) (f121a/7)
[=50]
eyvān *(A) Yüksek bina.*
e. (f115b/10)
[=1]
eyyām *(A) Zaman, devir.*
e. (f109a/18), (f113a/21)
e.+da (f107b/13), (f111a/12), (f119b/10)
e.+ında (f109a/17), (f117a/13)
[=7]
eż'af *(A) Çok zayıf, çok kuvvetsiz.*
e. (f111b/2)
[=1]
eẕān *(A) Müslümanlara namaz vaktini bildirmek ve namaza çağırmak için müezzin tarafından minareden yüksek sesle yapılan davet.*
e. (f116a/1)
[=1]
eziyyet *(A) Aşırı sıkıntı ve güçlük, cefa.*
e. (f110a/19), (f110a/6), (f111a/21), (f114b/19)
[=4]
fācir *(A) Kötü işler yapan, zina ve işrete düşkün.*
f. (f115a/7)
f.+(facir+ol+) (f110a/14)
[=2]
faḥişe *(A) Fuhuş yapan kadın.*
f. (f116a/5)
[=1]
faḫr *(A) Övünme, iftihar.*
f. (f112b/7), (f115b/1)

f.+(fahr+u+mübahat+eyle+) (f120b/19)
[=3]
fā'ide-mend *(F) Faydalı, yararlı.*
f.+(faide+mend+ol+) (f111b/7)
[=1]
fā'il *(A) İşi yapan, işleyen.*
f. (f110a/14)
[=1]
fā'iż'üş-şeref *(A) Şerefi en yüksek.*
f. (f110b/6)
[=1]
fāriġ *(A) Vazgeçmiş, el çekmek.*
f.+(fariġ+ol+) (f120b/2)
[=1]
fāriġ-bāl *(F) Rahat, gürültüden uzak. bkz.* ***fāriġu'l-bāl***
f. (f120b/14)
[=1]
fāriġu'l-bāl *(F) Rahat, gürültüden uzak. bkz.* ***fāriġ-bāl***
f. (f119a/5)
[=1]
Fāris *(A) Acem.*
f. (f113b/4)
[=1]
Fārūḳ *(A) Hakkı batıldan ayırdığı, âdil olduğu için Hz. Ömer'in lakabı olmuştur.*
f. (f114a/16), (f114a/7)
[=2]
fasaḳa *(A) Günah işleyenler.*
f. (f115b/2)
[=1]
fāsid *(A) Bozulmuş. bkz.* ***fāside***
f. (f113a/10)
f.+imce (f108a/2)
[=2]
fāside *(A) Bozulmuş. bkz.* ***fāsid***
f.+sinden (f121a/3)
[=1]
faṣl *(A) Bir sorunun özü, ayrıntısı.*
f.+ını (aslını+ve+faslını+bil+) (f121b/13)
[=1]
Fāṭımatü'z-zehrā *(A) Hz. Muhammed'in kızı. Zehra parlak anlamına gelip lakabı olarak kullanılır.*
f. (f115a/10)
[=1]
Fāṭımiyye *(A) 909-1171 yılları arasında Kuzey Afrika ve Suriye'de hüküm sürmüş, Şiiliğin İsmailî mezhebini benimsemiş Mısır merkezli devletin adı.*
f. (f119b/8)
[=1]
fecere *(A) Günahkârlar.*
f. (f115b/2)
[=1]
fehvā *(A) Anlam, mana.*
f.+sınca (f113b/7)
[=1]
felāket *(A) Üzücü durum, büyük dert, bela.*
f.+de (f113b/7)
[=1]
felek *(F) Gökyüzü, sema.*
f. (f112a/14), (f112b/16), (f113a/9), (f114b/18)
f.+de (f120b/3)
[=5]
felek-bār-gāh *(F) Felek gibi yüksek divanı olan.*
f.+ımız (f107b/13)
[=1]
felek-iḥtişām *(F) Felek gibi gösterişli.*
f.+dan (f118b/5)
[=1]
fenā *(A) Kötü.*
f. (f112a/16), (f114a/8)
[=2]
fenā' *(A) Geçici dünya.*
f.+dan (f113b/16)
[=1]
ferāġ *(A) Vazgeçme, çekilme.*
f. (f109a/18)
[=1]
ferah-baḫş *(F) Ferahlık veren.*
f.+ıñ (f108b/3)
[=1]
ferāmūş *(F) Unutma, hatırdan çıkarma.*
f.+(feramuş+it+) (f110a/15), (f111b/22)
[=2]
Ferhād *(F) Sevgilisi Şirin için dağları deldiği söylenen destansı kahraman.*
f. (f112a/12)
[=1]
fermān *(F) Yazılı ya da sözlü padişah buyruğu.*
f. (f117b/15), (f118b/12), (f119a/7)
f.+(ferman+eyle+) (f116a/3)
f.+(ferman+it+) (f112a/12), (f116a/10), (f117b/1), (f121a/9)
f.+(ferman+ol+) (f112b/8)
f.+(ferman+olun+) (f121b/14)

[=10]
fermān-ber *(F) Ferman götüren, aldığı emri yerine getiren.*
f. (f108a/21)
f.+(ferman+ber+ol+) (f116b/6)
f.+(tabi+ve+ferman+ber+ol+) (f109a/9)
[=3]
fersūde *(F) Eskimiş, yıpranmış.*
f. (f112a/20)
[=1]
feryād *(F) Yüksek sesle ve kuvvetle bağırmaş haykırış.*
f. (f109b/17), (f113a/15)
f.+(feryad+it+) (f109b/14), (f116a/13), (f118a/6)
f.+a (f120b/10)
f.+ın (f119b/16)
[=7]
feryād-nāme *(F) Yardım isteği içeren yazılı metinler.*
f.+ler (f118a/9)
[=1]
feryādcı *Kuşatılmış bir askerî kuvvetten yardım istemek için gelen haberci.*
f.+ları (f118a/4)
[=1]
ferzend *(F) Oğul, erkek çocuk.*
f.+ini (f111a/14)
[=1]
fesād *(A) Bozulma, bozukluk.*
f. (f107b/8), (f109b/9), (f112b/7), (f120a/16)
f.+dan (f109b/11), (f113b/2)
f.+dır (f121a/20)
f.+ı(kevn+ü+fesad) (f107b/12)
[=8]
fesādāt *(A) Bozulmalar, bozukluklar.*
f. (f110a/4)
[=1]
fesādī *(A) Bozulmaya ait, bozuklukla ilgili.*
f.+(fesadi+ol+) (f120b/19)
[=1]
fevvāre *(A) Fıskiye.*
f. (f112b/19)
[=1]
feyż *(A) Nimet, bağış, ihsan.*
f. (f109b/6), (f110b/5)
[=2]
fezaʿ *(A) Korkudan dolayı inleyip sızlama.*
f. (f112a/1)
[=1]
fırḳa *(A) Bölük, cemaat.*
f.+(fırḳa+it+) (f109b/8)
[=1]
fısḳ *(A) Hak yolundan çıkıp her türlü günahı işlemeyi huy haline getirme.*
f. (f112b/7), (f115b/8)
[=2]
fiʾe *(A) Topluluk, cemaat, bölük.*
f. (f109a/3), (f112b/21)
[=2]
fikr *(A) Düşünme.*
f.+(fikr+it+) (f107b/13)
[=1]
fi'l-cümle *(A) Sonuçta, nihayette.*
f. (f111b/9)
[=1]
fi'l-ḥāl *(A) O anda, şimdi.*
f. (f115a/2), (f118a/17), (f120a/10)
[=3]
filān *(A) Belirtilmesi gerekli görülmeyen adların yerini kullanılır.*
f.+da (f117b/14)
[=1]
firāvān *(F) Çok, aşırı.*
f. (f112b/5)
[=1]
Firaʿvn *(A) Eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan, metinde Hz. Musa kıssasındaki Firavun'a gönderme yapılmaktadır.*
f. (f111b/16), (f111b/18), (f112a/10), (f112a/15), (f112b/2), (f119b/18)
f.+a (f111b/20)
[=7]
Firaʿvn-perest *(F) Firavun'a tapanlar.*
f. (f112a/18)
[=1]
firaʿvnī *(A) Firavun gibi.*
f. (f112a/21), (f116a/9)
f.+de (f112a/18)
[=3]
firdevs-es̱er *(F) Firdevs cennetine benzeyen.*
f. (f114b/1)
[=1]
firdevs-nişāne *(F) Firdevs cennetine benzeyen.*
f. (f108a/7)
[=1]
firūz *(F) Uğurlu, mesut.*
f. (f114a/10)
[=1]
firūze-baḫt *(F) Mavi gökyüzü gibi bahtlı.*
f. (f107b/15)

[=1]
fitne *(A) Karışıklık, fesat, kargaşalık.*
f. (f108b/16), (f109b/8), (f113b/6), (f116b/19), (f121a/20)
f.+niñ (f121a/21)
[=6]
fitne-engīz *(F) Fitne çıkaran, fitne koparan.*
f. (f109a/1)
[=1]
fuḥşiyāt *(A) Pazarda aşırı yüksek fiyat.*
f.+ile (f120a/16)
[=1]
fuḳarā *(A) Fakirler, yoksullar.*
f. (f107b/19)
[=1]
fuşşād *(A) Fesatlar, bozguncular.*
f. +a (f109b/10)
[=1]
fücūr *(A) Ahlâk kurallarına aykırı yaşama, sefahat.*
f. (f115a/9), (f115b/8)
[=2]
fürce *(A) Aralık, açıklık.*
f. (f114b/3)
[=1]
gāh *(F) Bazan, bazı zaman.*
g. (f108b/3), (f108b/5), (f114b/8), (f114b/8), (f114b/8)
[=5]
gāhī *(F) Ara sıra, bazan.*
g. (f107b/19)
[=1]
geç- *1. Bir yerden bir yere gitmek. (f116b/12) 2. Kılıçla öldürülmek. (f120a/3)*
g.-en (f115b/5), (f121a/1)
g.-erken (f116b/12)
g.-üp(kılıcdan+geç+) (f120a/3)
[=4]
geçil- *Gidilmek.*
g.-mez (f116b/17)
[=1]
geçir- *1. Yerleştirmek. (f116a/4) 2. Kılıçla öldürmek. (f112b/19)*
g.-di (f116a/4)
g.-üp (f112b/19)
[=2]
gel- *. 1. Bir yere varmak, ulaşmak. (f116a/16)*
g.-dikde (ayet+gel+) (f116a/9)
g.-dim(rast+gel+) (f108a/6)
g.-ecek(vücuda+gel+) (f111a/12)
g.-en (f118a/4), (f119b/20)
g.-eydim(rast+gel+) (f108a/1)
g.-ince (f112b/10), (f113a/21), (f116a/16), (f118a/8), (f119a/14), (f120b/21), (f121a/11)
g.-medi(melal+gel+) (f120b/12)
g.-mekle(leziz+gel+) (f116b/12)
g.-mez(endaze+gel+) (f113a/4)
g.-mez(hatıra+gel+) (f116b/18)
g.-mişdir(lazım+gel+) (f121a/3)
g.-miye (f118a/9)
g.-se (lazım+gel+) (f117a/15)
g.-sin (f120b/18)
g.-üp (f108a/16), (f111b/20), (f113b/4)
g.-üp(imana+gel+) (f110b/21)
g.-üp(melal+gel+) (f117a/11)
g.-üp(sakil+gel+) (f112a/16)
[=27]
gelin- *Varılmak, ulaşılmak.*
g.-dikde (f118a/4)
[=1]
gencīne *(F) Hazine.*
g. (f112b/16)
[=1]
gendüm *(F) Buğday.*
g. (f109b/13)
[=1]
gerden *(F) Vücudun omuzla baş arasında kalan kısmı.*
g. (f114a/16), (f114a/18)
[=2]
gerdūn *(F) Dönen, devreden*
g.+de (f113a/18)
[=1]
gerek *Yapılması lâzım olan.*
g.+dir (f112a/2)
[=1]
geşt-ü-güẕār *(F) Gezip dolaşma.*
g.+(geşt+ü+güzar+it+) (f107b/19)
[=1]
getir- *(Daha uzak bir yerden) Bulunulan yere gelmesini sağlamak.*
g.-dikde (f110a/8)
g.-diklerinde (f120b/6)
g.-dim (f118b/11)
g.-emeyüp(takat+getir+) (f110b/10), (f111b/6)
g.-üp (f115a/19), (f115a/21), (f117a/3), (f118b/18), (f120a/17)
g.-üp(iman+getir+) (f110a/17)
g.-ir (f118b/19)
g.-irler (f117b/8)
g.-mişler(penah+getir+) (f112b/13)
[=14]

gevher-keş *(F) Mücevher ipliğini çeken.*
g.+(gevher+keş+ol+) (f107b/12)
[=1]
gez- *Dolaşmak.*
g.-en (f117b/7)
[=1]
gezend *(F) Zarar, ziyan.*
g. (f111a/13)
[=1]
gibi *1. Benzerlik bildirir, benzeyen, benzer. (f108a/12) 2. Öyle yaparmışçasına. (f118b/19)*
g. (f108a/12), (f108a/14), (f108a/20), (f108b/2), (f110b/10), (f110b/12), (f110b/20), (f111a/4), (f114a/13), (f114a/3), (f114a/4), (f114b/17), (f114b/5), (f115b/18), (f116a/10), (f116b/11), (f116b/5), (f118a/12), (f118a/13), (f118a/7), (f118a/7), (f118b/19), (f118b/4), (f119b/2), (f119b/2), (f119b/21), (f120b/1), (f120b/9), (f121a/11)
[=29]
gice *Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarana kadar süren karanlık zaman.*
g. (f108a/3), (f111a/9), (f111b/19), (f111b/8), (f115b/15)
[=5]
gider- *1. Bir sıkıntıyı ortadan kaldırmak. (f107b/8) 2. Süpürmek. (f121a/18)*
g.-üp (f107b/8), (f121a/18)
[=2]
gir- *1. Kapalı bir yere geçmek. (f111b/6) 2. Bir durumdan diğerine dönüşmek. (f109b/13)*
g.-di (f111b/6), (f116b/7), (f117b/18)
g.-dikde (f109b/13)
g.-ince (f117b/17)
g.-üp (f111a/3), (f111b/8), (f116a/1), (f116b/4), (f118b/9)
[=10]
girān-māye *(F) (Maddî ve manevî) Değeri yüksek.*
g. (f112b/15)
[=1]
girān-miḳdār *(F) Yüksek miktarda.*
g. (f120a/8)
[=1]
girībān *(F) Elbise yakası.*
g. (f116a/10), (f116a/13)
[=2]
giriftār *(F) Tutulmuş, yakalamış.*
g. (f114a/15)
[=1]
girih-güşā *(F) Düğüm çözen, güçlükleri halleden.*
g.+(girih+güşa+ol+) (f118b/20)
[=1]
girizān *(F) Kaçan, firar eden.*
g. (f114a/14)
g.+(girizan+ol+) (f111b/6)
[=2]
giryān *(F) Ağlayan.*
g. (f109b/3)
g.+(suzan+u+giryan+it+) (f109b/17)
[=2]
gīsū-dār *(F) Saçlı.*
g. (f117b/17)
[=1]
git- *1. Ulaşmak. (f111b/22) 2. Zamanla (f113a/10) 3. Birinin arkasından yürümek. (f108a/9)*
g.-diñ (f111b/22)
g.-enleri(gid+) (f116b/21)
g.-erek(gid+) (f108a/9), (f108b/6), (f109a/1), (f113a/10), (f113b/6), (f117b/17)
g.-üp(gid+) (emn+u+eman+git+) (f110a/5)
[=9]
giy- *Elbise üstüne geçmek.*
g.-üp(libas+giy+) (f114b/18)
[=1]
giydir- *Elbiseyi üstüne geçirmek.*
g.-di (f120b/16)
[=1]
gönder- *Sevketmek, yollamak. (f110b/5)*
g.-di (f117b/17)
g.-dikden (f111b/13)
g.-üp (f110b/5), (f111a/18), (f111b/15), (f112a/7), (f114a/9), (f116b/8), (f117a/10)
g.-üp (asakir+gönder+) (f115b/15)
g.-üp(haber+gönder+) (f118a/12)
[=11]
gönderil- *Sevkedilmek, yollanmak. (f108b/18)*
g.-iden (asakir+gönderil+) (f108b/18)
g.-üp (f108b/19), (f117a/10)
[=3]
gör- *1. Gözüyle algılamak. (f117b/19) 2. Tanık olmak. (f111a/11)*
g.-dü (f117b/19)
g.-dü(diyügördü) (f120b/14)
g.-dügü (zahm+gör+) (f114b/19)

g.-medigi (f112b/16)
g.-memiş (f112a/15)
g.-memiş(gün+gör+) (f115a/18)
g.-memiş(gün+görme+) (f119a/11)
g.-meyüp(ru+yı+rahat+gör+) (f114b/8)
g.-üp (f111a/11), (f111b/19), (f116b/13), (f118a/6)
g.-üp(reva+gör+) (f117b/2)
[=13]
***görül-** Tanık olunmak. (f109a/12)*
g.-eydi (f109a/12)
g.-memiş(misli+görül+) (f120b/3)
[=2]
***görün-** Ortaya çıkmak.*
g.-ür (f111a/13)
[=1]
***göster-** 1. Göz önüne çıkarmak. (f113a/14) 2. İşaret etmek. (f120b/18)*
g.-di (f120b/18)
g.-mekle (f113a/14)
[=2]
***götür-** Belli bir maksat için bir yere gitmesin sağlamak.*
g.-düler (f113a/15)
g.-üp (f117a/1)
[=2]
***göz** İnsanda görme organı.*
g.+ü (gözü+karşusı) (f118b/13)
g.+ü (gözü+önü) (f118b/14)
[=2]
***gūne** (F) Tür, nevi.*
g. (f113a/7)
[=1]
***gūne-naḳş** (F) Türlü görünüşte.*
g. (gune+nakş+oku+) (f116a/5)
[=1]
***gūş** (F) Kulak.*
g.+(guş+ol+) (f108b/2)
[=1]
***gūş-ḫırāş** (F) Kulağı tırmalayan.*
g.+(guş+hıraş+ol+) (f113a/15)
[=1]
***gūşe** (F) Köşe.*
g. (f109a/18)
g.+de (f113b/2)
[=2]
***gūşe-be-gūşe** (F) Köşeden köşeye, her yer, her taraf.*
g. (f108b/21), (f110a/6), (f112b/3), (f113a/18), (f113b/17), (f117a/11)
[=6]
***gūşe-nişīn** (F) Köşeye oturan.*
g.+(guşe+nişin+ol+) (f114a/5)
[=1]
***gūşvāre** (F) Küpe.*
g. (f115a/20)
[=1]
***gūyā** (F) Sözde, sanki.*
g. (f119b/20)
[=1]
***güdāẕ** (F) Yanma.*
g.+ından (f110b/2)
[=1]
***gül** (F) Gül ağacının güzel kokulu çok çeşidi bulunan çiçeği.*
g. (f108b/2), (f113b/9), (f117a/9), (f120b/8)
[=4]
***gül-berg** (F) Gül yaprağı.*
g. (f108b/10), (f114b/4), (f120b/9)
[=3]
***gül-gūn** (F) Gül renkli, gül çiçeği renginde.*
g. (f115b/2)
g.+a (f113b/8), (f117a/12)
[=3]
***gül-zār** (F) Gül bahçesi.*
g. (f113b/10)
[=1]
***gül-āb-efşān** (F) Gül suyu saçan.*
g.+(gülab+efşan+ol+) (f117a/9)
[=1]
***gülbāng** (F) Belirli törenlerde belli bir düzene göre yüksek sesle okunan dua ve ilahi dizisi.*
g. (f121b/18)
[=1]
***gül-istān** (F) Gül bahçesi.*
g. (f111a/6)
[=1]
***gülşen-sārāy** (F) Gül bahçesi içindeki saray.*
g.+lar (f110b/12)
[=1]
***gümrāhān** (F) Doğru yoldan sapmışlar.*
g. (f107b/8), (f114a/1)
[=2]
***gün** 1. Dünya'nın kendi etrafında bir defa dönmesinden ibaret 24 saatlik zaman parçası. (f110b/19*
g. (f110b/19), (f111a/3), (f111b/8), (f112a/5), (f114a/18), (f114b/2), (f115b/15), (f115b/21), (f116b/12), (f116b/2), (f116a/8), (f118b/17), (f120a/12)
g.+(gün+gör+) (f115a/18)
g.+(gün+görme+) (f119a/11)

g.+de (f112a/18), (f112a/4), (f114a/2)
g.+dür (f112a/18), (f118b/20)
g.+e (f111a/2), (f118a/17)
g.+ler (f116b/1)
g.+ü (f120b/21)
[=24]

günlük *Belli bir gün içinde olan, o günle ilgili.*
g. (f112a/3)
[=1]

gürūh *(F) Topluluk, cemaat, bölük.*
g. (f109b/8), (f110b/14), (f114a/9), (f114a/9), (f120a/11)
[=5]

güẕeşte *(F) Geçmiş olan, geçen.*
g. (f121a/2)
[=1]

ġabrā *(A) Yeryüzü.*
ġ. (f109b/17)
[=1]

ġaddār *(A) Haksızlık eden, zâlim.*
ġ.+(ġaddar+ol+) (f116a/16)
[=1]

ġaddārān *(F) Gaddarlar, zâlimler.*
ġ. (f114b/13)
[=1]

ġadr *(A) Haksızlık etme, bir kimsenin zarara uğramasına yol açma.*
ġ. (f109b/7), (f114a/15), (f115a/21), (f116a/19)
[=4]

ġaflet *(A) Uyku basma, iç geçme.*
ġ. (f108a/4)
[=1]

ġālib *(A) Üstün gelen, yenen.*
ġ. (f114b/15)
ġ.+in (f110a/6)
ġ.+iñ (f113b/2)
[=3]

ġalṭān *(F) Yuvarlanan.*
ġ.+(ġaltan+it+) (f118b/14)
[=1]

ġam *(A) Sıkıntı, tasa, kaygı.*
ġ.+ına(ġamına+düş+) (f112a/4)
[=1]

ġam-dīde *(F) Sıkıntı görmüş, kederli.*
ġ. (f108a/4)
[=1]

ġam-ḫvār *(F) Gam çeken, kederlenen.*
ġ.+larına (f118a/10)
[=1]

ġanīmet *(A) Savaşta düşmandan alınan menkul ve gayrimenkul mallar.*
ġ. (f112b/12)
[=1]

ġāniye *(A) Kadın şarkıcı.*
ġ.+sine (f116a/2)
[=1]

ġār *(A) Mağara*
ġ. +i (f115a/2)
[=1]

ġārat *(A) Yağmalar, çapullar.*
ġ. (f115b/17)
[=1]

ġarb *(A) Dört ana yönden güneşin battığı yön, batı.*
ġ.+a (f108b/19)
[=1]

ġarben *(A) Batı tarafından, batıdan.*
ġ. (f110a/4), (f111a/8), (f120a/5)
[=3]

ġāret *(A) Düşman toprağına yağma için yapılan hücum.*
ġ. (f112b/14)
ġ.+iñ (f118a/5)
[=2]

ġarīb *(A) Tuhaf, şaşırtıcı.*
ġ. (f111a/2)
[=1]

ġarḳ *(A) Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olmak.*
ġ.+(ġark+ol+) (f118b/3)
[=1]

ġarrā *(A) Parlak, gösterişli.*
ġ.+dır (f117a/16)
[=1]

ġayb-dān *(F) Gözle görülmeyen manevî âlemi bilen Allah.*
ġ. (f107b/4), (f109a/11)
[=2]

ġāyet *(A) Çok, fazlaca.*
ġ. (f121a/20)
[=1]

ġayr *(A) Başkası.*
ġ. (f109b/4)
[=1]

ġayret *(A) İçten gelerek çalışma, didinme.*
ġ. (f112a/10), (f116b/11)
ġ.+ine (f116b/12)
[=3]

ġayrı *(A) +DAn başka.*
ġ. (f110a/9), (f110b/11), (f115a/5), (f115b/9), (f115a/13), (f119b/17), (f120a/5)
[=6]

ġazā *(A) İslâm dini uğruna yapılan savaş.*

ġ. (f107b/9), (f114a/8)
[=2]
ġażāb *(A) Aşırı hiddet, kızgınlık.*
ġ. (f110a/8), (f110b/16), (f110b/8), (f111a/1), (f112b/2)
ġ.+ı (f112a/20)
[=6]
ġażāb-nāk *(F) Hiddetli, öfkeli, kızgın.*
ġ.+(ġazab+nak+ol+) (f116a/9)
[=1]
ġazve *(A) Hz. Muhammed'in kumandan olarak bizzat katıldığı savaş.*
ġ. (f115a/21)
[=1]
ġılāf *(A) Kılıf.*
ġ.+ın (f120b/15)
[=1]
ġılāl *(A) Erzaklar, zahireler.*
ġ.+(ġılal+it+) (f119a/4)
[=1]
ġırbāl *(A) Kalbur.*
ġ. (f110a/19)
[=1]
ġonca *(F) 1. Henüz açılmamış çiçeğe benzer insan başı. (f114b/4) 2. Gonca gibi taze genç kız. (f120b/9)*
ġ. (f114b/4), (f120b/9)
[=2]
ġubār *(A) Toz, ince toprak.*
ġ. (f121a/17)
[=1]
ġulām *(A) Köle, esir.*
ġ. (f121a/16)
ġ.+ı (f114a/11)
[=2]
ġulāt *(A) Çok ileri giden, azgınlar takımı.*
ġ. (f116b/20)
[=1]
ġumūm *(A) Gamlar, tasalar.*
ġ. (f108a/3)
[=1]
ġunūde *(F) Uyumuş, uykuya dalmış.*
ġ.+(ġunude+ol+) (f108a/4)
[=1]
ġurre *(A) Arabî ayların birinci günü.*
ġ. (f117b/13)
[=1]
ġurūr *(A) Övünülecek şey.*
ġ. (f116a/8)
ġ.+ı (f112b/5)
[=2]
ḫabāṣet-ālūd *(F) Kötülük bulaşmış.*
h. (f115a/7)
[=1]
Ḥabbās bin Merre *(A) Bikr ve Tağlib kabilelerinin arasının bozulduğu olayda adı geçen mızrakçı bir Acemin adı.*
h. (f113b/4)
[=1]
ḫaber *(A) Bir konuyu bildirmek.*
h.+(haber+gönder+) (f118a/10)
[=1]
Hābil *(A) Hz.Âdem'in diğer oğlu Kâbil tarafından katledilen oğlu.*
h. (f109b/20)
h.+i (f109b/6)
[=2]
ḥablü'l-metīn *(A) Sağlam, dayanıklı ip.*
h. (f121a/6)
[=1]
ḥablü'l-verīd *(A) Şah damarı.*
h. (f112b/10)
[=1]
ḥabs *(A) Dışarı çıkmasına izin vermemek üzere bir yere kapatma.*
h. (f117b/1)
h.+(habs+it+) (f115a/3), (f117b/17)
[=3]
Ḥaccāc *(A) Zalimliği ile anılan Emevi valisi.*
h. (f116a/15), (f116b/3), (f116b/5), (f116b/9)
h.+a (f116b/13)
[=5]
Ḥacerü'l-esved *(A) Kabe'nin duvarındaki siyah taş.*
h. (f116b/2)
[=1]
ḥadd *(A) Sınır.*
h. (f108b/7)
h.+in(haddin+aş+) (f110a/13)
[=2]
ḥadīdü'l-enyāb *(A) Keskin diş.*
h. (f113a/18)
[=1]
ḥadīḳa *(A) Ağaçları ve suyu bol bahçe.*
h. (f107b/1)
[=1]
ḫafā *(A) Gizlilik.*
h.+dan (f110a/17)
[=1]
ḫafīf *(A) Yavaş, usulca.*
h. (f111b/10)
[=1]
hā'il *(A) Korkunç.*
h. (f111a/10)

[=1]
ḫā'in *(A) İhanet eden, güveni kötüye kullanan kimse.*
h. (f117b/21), (f118a/6), (f119a/17), (f119a/20)
h.+den (f119b/2)
h.+leriñ (f118a/9)
[=6]
ḫāk *(F) Toprak.*
h. (f109b/9), (f110a/1), (f113a/5), (f113b/8), (f115b/2), (f116b/14), (f116a/6), (f119a/6)
h.+(hak+ü+helak+ol+) (f112a/6)
h.+dan (f108b/14), (f118a/14), (f118a/6)
h.+e (f109b/2)
[=13]
ḫāk-pāy *(F) Ayağının toprağı.*
h. (f107b/7)
[=1]
ḫāk-sār *(F) Düşkün, hakir.*
h.+ıñ (f111a/2), (f111b/14)
[=2]
ḫākan *(F) Türklerde ve Moğollada hükümdarlara verilen unvan.*
h. (f107b/17)
[=1]
ḥaḳāret *(A) Küçük düşürme, horlama.*
h. (f117a/7)
h.+den (f119b/5)
[=2]
ḥākim *(A) Hükmü altına alan, hüküm veren.*
h.+(hakim+ol+) (f115a/2)
[=2]
Ḥākim-i bi'emru'llāh *(A) 996-1021 tarihleri arasında hüküm sürmüş Fatimi hükümdarı.*
h. (f119b/9)
[=1]
ḥakīm-meşreb *(F) Hükümleri sağlam kimse.*
h.+iñ (f108a/21)
[=1]
ḥākimü'ş-şerʿ *(A) Şeriate göre hüküm veren.*
h.+(hakimüş+şer+it+) (f121a/8)
[=1]
ḥakīr *(A) Değersiz, itibarsız.*
h.+(hakir+it+) (f115a/17)
[=1]
ḫākister *(F) Kül.*
h.+(hakister+ol+) (f111a/5)
[=1]
ḥaḳḳ *(A) Doğru, gerçek.*
h. (f110a/16), (f110b/20), (f113a/8), (f114b/16)
h.+(hakk+bil+) (f109a/7)
h.+ın (f115a/7)
[=6]
ḥaḳḳında *(iyelik ve bulunma durum eklerinin kalıplaşmasıyla.) Üzerine, hususunda.*
h.(f115b/9)
[=1]
ḥāl *(A) Durum.*
h. (f109a/20), (f109b/11), (f118a/21)
h.+(hal+it+) (f114b/15)
h.+inden (f108a/6)
[=5]
ḥālā *(A) Şimdi bile.*
h. (f116b/12)
[=1]
ḫalāṣ *(A) Kurtulma, kurtuluş.*
h.+(halas+id+) (f118a/13)
h.+(halas+it+) (f113a/12)
[=2]
ḥālāt *(A) Haller, durumlar.*
h. (f114b/13)
[=1]
ḫalel *(A) Zarar, ziyan.*
h.+(halel+vir+) (f111b/10)
[=1]
ḫalel-peẕīr *(F) Zarar gören.*
h. (f121a/14)
[=1]
ḥālet *(A) Hal, nitelik, keyfiyet.*
h. (f116b/2)
[=1]
ḫalḫal *(A) Esir kadınların ayaklarına takılan bilezik.*
h. (f115a/17)
[=1]
Ḫālid bin Velīd *(A) Hz. Muhammed döneminde 'Allah'ın kılıcı' olarak adlandırılan Arap komutan.*
h. (f114a/4)
[=1]
ḫalīfe *(A) Hz. Muhammed'den sonra onun yerine geçen ve din ve dünya işlerinde Müslümanların önderi olan kimse.*
h. (f107b/13), (f108b/1), (f114a/19), (f114b/3), (f117a/1), (f118a/21), (f118a/6), (f118b/10), (f118b/13), (f118b/2), (f118b/4), (f119a/1), (f119a/9)
h.+niñ (f118a/2), (f119a/21)
h.+yi (f118b/13), (f119a/8)

[=17]
Ḫalīlu'llāh *(A) 'Allah dostu' anlamında Hz. İbrahim peygamber için kullanılır. bkz.* **Ḫalīlü'r-raḥmān**
h.+ıñ (f111a/9)
[=1]
Ḫalīlü'r-raḥmān*(A) 'Rahman'ın dostu' anlamında Hz. İbrahim peygamber için kullanılır. bkz.* **Ḫalīlu'llāh**
h. (f111b/1)
[=1]
ḫalḳ *(A) 1. İnsan topluluğu. (f109b/1) 2. Yaratmak. (f111b/21)*
h. (f109b/1), (f110a/3), (f111a/8), (f114a/9), (f114b/17)
h.+(halk+it+) (f111b/21)
h.+a (f111a/15)
h.+ıñ (f108b/16)
[=8]
ḥall *(A) Bir işin zor tarafını çözme.*
h. (f109a/12)
[=1]
Ḫallāḳ *(A) Yaratma gücü sınırsız olan, sürekli yaratana Allah.*
h. (f110a/15)
[=1]
ḫalvet-ḫāne *(F) Tenha ve kapalı ev.*
h.+sine (f111b/6)
[=1]
ḥamāme *(A) Güvercin.*
h. (f113b/3)
[=1]
ḥamd *(A) Kulun Allah'ın yüceliğini şükran ve minnet ile bildirmesi.*
h. (f107b/1)
[=1]
ḥāmil *(A) Kendinde bulunduran, sahip olan.*
h. (f107b/6)
[=1]
ḥāmile *(A) Karnında yavru bulunan kadın, gebe.*
h. (f111a/17), (f112a/4)
[=2]
ḫamīr *(A) Hamur.*
h.+(hamir+ol+) (f112b/1)
[=1]
ḫamr *(A) Şarap.*
h.+dan (f116a/3)
[=1]
ḥamrā *(A) Kırmızı, kızıl.*
h. (f111a/20)
[=1]
hāmūn *(F) Geniş ova, sahra.*
h. (f112b/4)
[=1]
ḫan *Türklerde hakana bağlı devlet başkanlarına ve müstakil beyliklerin başkanlarına verilen ad.*
h. (f107b/ 17), (f107b/17), (f117b/12), (f117b/18), (f117b/19)
h.+a(hülagu+han) (f118b/1)
[=6]
ḫān-mān *(F) Ev bark, yuva. bkz.* **ḫānümān**
h. (f113a/2)
[=1]
ḫanān *(F) Hanlar.*
h. (f117b/12)
[=1]
ḫançer *(A) Kamadan küçük, ucu eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak.*
h. (f109b/7), (f114a/14), (f114a/15), (f114a/16), (f120a/10)
[=5]
ḫandān *(F) Gülen.*
h. (f110b/7), (f118b/8)
h.+(şad+ü+handan+ol+) (f119b/18)
[=3]
ḫande *(F) Gülme, gülüş.*
h. (f118b/21)
[=1]
ḫāne *(F) 1. Ev, ikâmet edilen yer. (f120b/1) 2. İbadet yeri. (f110b/4)*
h. (hane+i+1(f110b/4)
h.+ye (f120b/1)
[=2]
ḫānedān *(F) Köklü, asil ve büyük aile.*
h.+ımız (f109a/5)
h.+ıñ (f119a/20)
[=2]
ḫanī *(F) Hana, hükümdara ait, hanla ilgili.*
h. (f108a/13), (f118a/20)
[=2]
ḫānümān *(F) Ev bark, yuva. bkz.* **ḫān-mān**
h. (f109a/8)
[=1]
ḫār *(F) Diken.*
h. (f112b/20)
[=1]
ḫāre *(F) (Taş için) Çok sert.*
h.+e (f115b/12)
[=1]
ḫar-meşrebān *(F) Eşek huylu.*
h. (f113b/17)
[=1]
ḫarāb *(A) Yıkık, dökük, viran.*
h. (f108b/16), (f109a/11)

h.+(harab+u+yebab) (f110b/13)
h.+(harab+u+yebab+ol+) (f109a/17), (f119a/11)
h.+dur (f109b/1)
[=6]

ḫarābe *(A) Yıkıntı.*
h. (f109b/14)
[=1]

ḥarb *(A) Savaş, silahlı çarpışma.*
h.+(harb+u+kıtal) (f109b/21), (f113b/7)
h.+(harb+ü+kıtal) (f111b/1)
h.+de (f116a/19)
[=4]

ḥarem *(A) Dinen herkesin girmesine izin verilmeyen yer.*
h. (harem+i+beytullah) (f116a/21)
[=1]

ḥarem-serā *(F) bkz.* **ḥarem-serāy**
h. (f114b/3)
[=1]

ḥarem-serāy *(F) Harem dairesi. bkz.* **ḥarem-serā**
h. (f115a/16), (f120a/2)
[=2]

Ḥaremu'llāh *(A) Kâbe ve civarı.*
h. (f116b/3)
[=1]

ḫāric *(A) Dışında.*
h. (f108a/17)
[=1]

ḫār-istān *(F) Dikenlik, çalılık.*
h. (f113b/11)
[=1]

ḫar-vār *(F) Eşek yükünce ağırlık.*
h. (f112b/17)
[=1]

ḫāṣekiyān *(F) Padişahın ve sarayın iç hizmetlerini gören sınıfa mensup kimseler.*
h. (f120a/2)
[=1]

ḫasta-ḥāl *(F) Sağlığı yerinde olmama durumu.*
h. (f108a/3)
[=1]

ḥasūd *(A) Çok kıskanan, haset eden.*
h. (f113a/13)
[=1]

ḥaşmet *(A) İnsanda büyüklük duygusu uyandıran etkili görünüş.*
h. (f108a/7)
[=1]

ḥaşv *(A) Çıkarılanlar.*
h.+le (f120b/15)
[=1]

ḫātemü'n-nebiyyīn *(A) Peygamberlerin sonuncusu, Hz. Muhammed.*
h. (f113b/15)
[=1]

ḫāṭır *(A) Düşünme, akılda tutma yeteneği, hafıza.*
h. (f112a/16), (f119b/9)
h.+a(hatıra+gel+) (f116b/18)
h.+da(hatırda+ol+) (f121a/17)
[=4]

ḫaṭīb *(A) Cuma günleri minbere çıkıp hutbe okuyan.*
h. (f116b/13)
[=1]

ḫatm *(A) Bitirme, sona erdirme.*
h.+(hatm+ur+) (f109a/14)
[=1]

ḫaṭṭ *(A) El yazısı.*
h. (f115b/10)
h.+ı(f117b/12), (f117b/16)
[=4]

ḫaṭṭ-ı hümāyūn *(F) Padişahın el yazısı bulunan ferman.*
h. (f118a/10)
[=1]

ḥattā *(A) Bile, dahi, üstelik.*
h. (f118a/5), (f120a/21)
[=2]

ḫātun *(F) Kadın.*
h. (f111a/17), (f120b/1)
[=2]

ḥavādiş *(A) Olup biten vakalar, olaylar.*
h. (f107b/11), (f121b/1)
[=2]

ḥavāle *(A) Bir işi devretmek, yöneltmek.*
h. (f119a/3)
h. (havale+buyur+) (f118a/10)
h.+(havale+it) (f119b/4)
h.+(havale+it+) (f112a/6), (f113a/2)
[=5]

ḥavālī *(A) Çevre, civar, yöre.*
h. (f118a/4), (f118a/8)
[=2]

Ḫavāric *(A) Haricî mezhebine uyanlar, Haricîler.*
h.+le (f114b/8)
[=1]

ḫavāṣ *(A) Bir toplumda ileri gelenler, seçkinler.*
h. (f118b/14)

[=1]
ḫavātīn *(A) Hatunlar, kadınlar.*
h. (f112a/5), (f115a/16)
[=2]
Ḫāverān *Doğu tarafında bir şehir adı.*
h. (f108a/20), (f116a/16)
[=2]
ḫavf *(A) Korku.*
h. (f111b/5), (f112a/1)
h.+(havf+it+) (f120a/9)
[=3]
ḥavme *(A) Savaş, cenk.*
h. (f113b/3)
[=1]
Ḥavvā *(A) Hz. Âdem'in eşi, yaratılmış ilk kadın.*
h. (f109b/2)
[=1]
hāy *Başına geldiği kelime ya da cümlenin anlamını kuvvetlendiren bir ünlem.*
h. (f113a/15)
[=1]
ḫayāl *(A) Zihinde tasarlayıp canlandırma.*
h.+(hayal+it+) (f108a/5)
[=1]
ḥayāt *(A) Yaşama, canlı olma, dirilik.*
h. (f110b/3), (f112a/4), (f117b/20)
h.+ı (f120a/13)
h.+ın (f114a/16)
[=5]
ḥayf *(A) Zulüm.*
h. (f111a/16)
[=1]
ḫayme *(A) Çadır.*
h. (f117a/12)
h.+lerinde (f119a/12)
h.+sinde (f118b/13)
[=3]
ḫayr *(A) Maddî ve manevî karşılık beklemeden yapılan iyilik.*
h. (f109b/12), (f119b/3)
[=2]
ḫayr-ḫvāh *(F) Herkesin iyiliğini isteyen.*
h. (f118a/12), (f121b/7)
h.+ı(hayr+hvahı+ol+) (f109a/5)
[=3]
ḫayru'l-bilād *(A) Beldelerin hayırlısı, Bağdat.*
h. (f119a/10)
[=1]
ḫazā'in *(A) Hazineler.*
h. (f112b/13)
[=1]
ḥażerāt *(A) Hazretler.*
h.+ı (f108a/12)
[=1]
ḫazīne *(A) Devlet malı ve parasının saklandığı yer.*
h. (f112b/16), (f117b/21)
h.+lerin (f119a/2)
[=3]
ḥażret *(A) Kişi ya da kutsal sayılan varlık adlarının başına ya da sonuna getirilen ve saygı ifade eden kelime.*
h. (f108a/16), (f108a/19), (f108a/20), (f108b/15), (f108b/3), (f108b/5), (f109a/10), (f109a/14), (f109b/13), (f109b/18), (f109b/2), (f109b/20), (f110a/15), (f110a/18), (f110a/3), (f110b/11), (f110b/18), (f110b/18), (f110b/19), (f111a/20), (f111a/3), (f111a/7), (f111a/9), (f111b/17), (f112a/16), (f112a/20), (f112a/9), (f112b/2), (f113a/1), (f113a/1), (f113a/11), (f113a/6), (f113b/15), (f113b/16), (f113b/21), (f114a/11), (f114a/16), (f114b/1), (f114b/15), (f114b/8), (f115a/10), (f115a/11), (f115b/18), (f115b/7), (f118b/4), (f121a/16)
h.+i (f113b/8)
h.+inden (f118b/14)
h.+ine (f116b/4)
h.+ini (f117a/1)
h.+iniñ (f107b/7), (f111b/21), (f115a/3)
h.+leri (f108b/10), (f113b/10), (f113b/15)
h.+lerine (f114a/7)
h.+leriniñ (f107b/1), (f107b/18), (f114a/13), (f116b/9), (f117a/19)
[=62]
hedef *(A) Nişan alınan yer.*
h.+(hedef+ol+) (f115a/4)
[=1]
hedm *(A) Yıkma, tahrip etme.*
h.+(hedm+it+) (f120b/12)
[=1]
helāk *(A) Mahvolma, yok olma.*
h. (f109b/9), (f110a/1), (f114a/16), (f114b/11), (f116b/6), (f119b/1), (f119b/7), (f120a/6)
h.+(hak+ü+helak+ol+) (f112a/7)
h.+(helak+eyle+) (f119a/9)
h.+e (f119a/5)
h.+i (f112a/3)
h.+leri (f110a/19)

[=13]
hem *(F) Birden fazla işin birlikte yapılacağını gösterir bağlaç.*
h. (f116a/4), (f116a/4)
[=2]
hem-rāh *(F) Yol arkadaşı, yoldaş.*
h.+(hem+rah+ol+) (f115a/13)
[=1]
hem-reng *(F) Aynı renkte.*
h. (f113a/13)
h.+(hem+reng+it+) (f110a/2)
h.+(hem+reng+ol+) (f115a/6)
[=3]
hem-reng-kān *(F) Aynı renkte olanlar.*
h.+(hem+reng+kan+kıl+) (f107b/10)
[=1]
hemān *(F) Derhal, çabucak.*
h. (f109a/16), (f109a/18), (f115b/2), (f116b/6), (f121a/4)
[=5]
hemīşe *(F) Daima, her zaman.*
h. (f107b/4), (f118a/14), (f121a/4)
[=3]
hengām *(F) Vakit, zaman.*
h. (f113b/1)
[=1]
her *(F) Aynı cinsten olan şeylerin tümü.*
h. (f107b/9), (f108a/6), (f108a/7), (f108b/21), (f109a/18), (f109b/3), (f110a/13), (f110a/14), (f110a/5), (f110b/17), (f110b/19), (f111b/14), (f112b/20), (f113a/15), (f113b/11), (f113b/19), (f113b/2), (f114a/2), (f116a/5), (f119b/14), (f120b/21), (f120b/21), (f121a/12), (f121a/2), (f121a/20), (f121a/21), (f121b/3)
h.+(her+kaçan) (f120a/1)
[=28]
herc *(A) Karışıklık.*
h.+(herc+ü+merc) (f113b/1)
[=1]
ḥesāb *(A) Bir şeyin sayıca ifade edilmesi.*
h.+dan (f119a/14)
[=1]
hevā *(A) İstek, arzu.*
h.+sına (f116b/20), (f118a/2)
[=2]
heykel *(A) Mermer, tunç, taş vb. şeylerden yapılan insan ya da hayvan şekli.*
h. (f119b/11)
[=1]
hezār *(F) Bin.*
h. (f108a/7)
[=1]
hezār-dīde *(F) (Felek için) Binlerce gözü olan.*
h. (f112a/14)
[=1]
hezār-gūne *(F) Bin türlü.*
h. (f113a/7), (f120b/19)
[=2]
ḥıfẓ *(A) Koruma, saklama.*
h.+(hıfz+ol+) (f117a/17)
[=1]
ḫırām *(F) Sallanarak yürüme.*
h.+(hıram+it+) (f113b/16)
[=1]
ḫırāmān *(F) Salına salına, naz ile yürüyen.*
h. (f111a/20)
h.+(hıraman+ol+) (f108a/7), (f116b/8)
h.+(hıraman+olun+) (f117b/3)
h.+ından (f114b/4)
[=5]
ḫırmen *(A) Harman.*
h. (f113a/10)
[=1]
Ḫıṭā *(F) Çin'in kuzeyinde bir memleketin adı.*
h. (f117b/10)
[=1]
ḫıṭṭā *(A) Memleket, ülke, diyar.*
h. (f112b/8), (f115a/19), (f116a/20), (f118a/19), (f120a/13)
[=5]
ḫıyānet *(A) Sözünü tutmama, ihanet etme.*
h.+(hıyanet+it+) (f119a/17)
h.+e (f118a/2)
[=2]
ḫızāne *(A) Hazine.*
h. (f112b/14), (f120a/2)
[=2]
ḥicāb *(A) Utanma, sıkılma.*
h.+(hicab+it+) (f114b/2), (f115b/18)
[=2]
Ḥicāz *(A) Arap Yarımadası'nda bugünkü Suudi Arabistan'ın batısındaki bölgenin adı.*
h. (f114b/1), (f114b/19)
[=2]
hidāyet *(A) Doğru yol, Hak yolu.*
h.+e (f113b/11)
[=1]
ḫidmet *(A) Bir kimsenin yapmakla sorumluğu olduğu iş.*
h. (f121a/7)
h.+(hidmet+it+) (f108a/8)
h.+de (f108a/9)

[=3]
ḫidmet-kār *(F) Hizmetli.*
h. (f111b/11)
h.+(hidmet+kar+ol+) (f120a/5)
[=2]
ḥikāyet *(A) Hikâye.*
h.+i (f121b/15)
[=1]
ḥikmet *(A) Hak ve hakikate uygun, bilgece.*
h. (f121a/15)
[=1]
ḥikmet-āmīz *(F) Hikmetli.*
h.+in (f108a/21)
[=1]
ḥikmet-şiʿār *(F) Hikmetli.*
h. +ıñız(f121a/17)
[=1]
ḫilāfet *(A) Halifelik makamı.*
h. (f110a/11), (f113b/16), (f114a/17), (f114a/18), (f114a/20), (f114a/4), (f114a/7), (f114b/6), (f115b/14), (f115b/21), (f116b/18), (f117a/2), (f118b/1), (f119b/11)
h.+de (f119a/11)
h.+i (f114a/17), (f114b/14), (f115a/8)
[=18]
ḫilʿat *(A) Padişah ve vezirler tarafından birine iltifat ya da mükâfat için giydirilen, kürklü ya da işlemeli kıymetli kaftan.*
h. (f114b/14)
h.+ler (f115b/19)
[=2]
ḫilḳat *(A) Yaradılıştan gelen.*
h.+inde (f109a/2)
[=1]
ḥimār *(A) Eşek.*
h. (f115a/3)
[=1]
ḥimārī *(A) Eşeğe benzer.*
h. (f119b/11)
[=1]
himmet *(A) Yardım, ihsan.*
h. (f112b/14)
h.+(himmet+eyle+) (f116b/6)
h.+(himmet+it+) (f113a/11), (f121b/4)
[=4]
Hind *Hint ülkesi.*
h. (f114a/9)
[=1]
hirās *(F) Korku, ürkme.*
h. (f111b/5)
[=1]
ḫitāb *(A) Sözü ya da yazıyı bir kimseye yöneltme.*
h. (f121a/16)
h.+(hitab+it+) (f108a/1), (f119a/20)
[=3]
ḫitām *(A) Nihayet, son.*
h. (f109a/14)
h.+(hitam+vir+) (f121a/16)
[=1]
ḫōd-perest *(F) Kendine tapan.*
h.+leri (f110a/15)
[=1]
ḫōd-reʾy *(F) Kendi reyi ile iş gören, dik kafalı.*
h. (f110b/4)
[=1]
Ḫoten *Çin'e bağlı Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin güney batısında İpek Yolu'nun Taklamakan güney güzergâhı üzerinde yer alan tarihi bir vaha şehridir.*
h. (f117b/10)
[=1]
ḫūb-endām *(F) Güzel boylu.*
h. (f111b/19)
[=1]
ḥubūb *(A) Habbeler, tahıl taneleri.*
h. (f110b/3)
[=1]
Hūd *(A) Hz. Hud peygamber.*
h. (f110a/11), (f110a/15), (f110a/18), (f110b/11)
[=4]
Ḫudā *(F) Allah, Tanrı.*
h. (f110b/4), (f114b/7)
h.+nıñ (f114b/16)
[=3]
Ḫudā-nā-ters *(F) Allah korkusu olmayan.*
h. (f116a/21)
[=1]
Ḫudā-perestlik *Allah'a taparlık.*
h. (f110a/15)
[=1]
ḫūdāvendigār *(F) Hükümdar, büyük padişah.*
h. (f108b/16)
[=1]
ḫuddām *(A) Hizmet edenler, hizmetliler.*
h.+la (f108a/8)
[=1]
ḥuḳūḳ *(A) Haklar.*
h. (f117b/10)

[=1]
ḫulefā *(A) Halifeler.*
h. (f117a/19), (f119b/8)
[=2]
ḥulle-pūş *(F) Cennet elbisesi giyen.*
h. (f114b/14)
[=1]
ḥummā *(A) Şiddetli.*
h.+sında (f113b/3)
[=1]
ḫūn *(F) Kan.*
h. (f107b/9), (f110a/1), (f111a/19), (f112b/11), (f112b/20), (f112b/20), (f112b/4), (f114b/5), (f115a/6), (f115b/19), (f115b/2), (f117a/11), (f118b/14), (f119a/6), (f119a/7)
[=15]
ḫūn-ālūd *(F) Kan bulaşmış.*
h. (f115a/20)
h.+larıyla (f113a/18)
[=2]
ḫūn-efşān *(F) Kan saçan.*
h.+(hun+efşan+ol+) (f113b/7)
[=1]
ḫūn-ḫvār *(F) Kan içen, kana susamış.*
h. (f120a/7)
h.+ı (f109b/21)
[=2]
ḫūn-rīz *(F) Kan dökücü.*
h. (f109b/19), (f113a/2), (f113b/7), (f119b/21)
[=4]
ḫurde *(F) Kırıntı.*
h. (f116b/15)
[=1]
ḫurde-şināsān *(F) İnce şeylerden anlayanlar, dikkat sahipleri.*
h. (f114b/14)
[=1]
ḫurma *(A) Hurma ağacının tatlı meyvesi.*
h. (f109b/13)
[=1]
ḫurrem *(F) Sevinçli, gönüş açıcı, şen.*
h. (f119a/10)
[=1]
ḫurşīd *(F) Güneş.*
h. (f113b/15)
[=1]
ḫurşīd-miṡāl *(F) Güneş gibi.*
h.+lerine (f108b/2)
[=1]
ḫurūc *(A) Ayaklanma, isyan.*
h.+(huruc+ide+yaz+) (f117a/7)
h.+(huruc+it+) (f118a/15)
[=2]
ḫurūs *(F) Horoz.*
h. (f121b/18)
[=1]
ḫuṣūmet *(A) Düşmanlık.*
h.+i (f116a/10)
[=1]
ḫuṣūṣā *(A) Özellikle. bkz.* **ḫuṣūṣān, ḫuṣūṣen**
h. (f108b/1)
[=1]
ḫuṣūṣān *(A) Özellikle. bkz.* **ḫuṣūṣā, ḫuṣūṣen**
h. (f114a/3)
[=1]
ḫuṣūṣen *(A) Özellikle. bkz.* **ḫuṣūṣā, ḫuṣūṣān**
h. (f111a/21), (f121a/7)
[=2]
ḫūşe *(F) Başak.*
h. (f109b/13)
[=1]
ḫuṭūr *(A) Hatıra gelme.*
h.+(hutur+it+) (f119b/10)
[=1]
ḫuyūl *(A) Atlılar.*
h. (f115b/2)
[=1]
ḥużūr *(A) Rahatlık.*
h. (f116a/17)
[=1]
hübūṭ *(A)Yukarıdan aşağıya inme.*
h.+(hübut+it+) (f109b/2)
[=1]
ḥüccet *(A) Delil, tanık.*
h. (f117a/16), (f117a/17)
[=2]
hücūm *(A) Saldırma, saldırı.*
h. (f113a/12)
h.+(hücum+eyle+) (f114b/2)
h.+(hücum+it+) (f111b/5), (f113b/21)
[=4]
ḥükm *(A) Bir şey hakkında karar, yargı.*
h. (f110a/6), (f113b/2), (f114b/16)
h.+(hükm+it+) (f114b/15), (f117a/15)
[=5]
ḥükūmet *(A) İdare etme, yönetme.*
h. (f114a/21), (f114b/16), (f119a/19)
h.+ine (f117b/9)
[=4]
Hülāgū bkz. **Hülāgū Ḫan**

h. (f118a/7)
h.+(hülagu+han) (f118b/18)
[=2]
Hülāgū Ḫan *Hıta ve Hoten sultanı olan, zâlimliğiyle bilinen hükümdar. bkz.* **Hülāgū**
h. (f118a/16), (f118a/18)
h.+a (f118a/13), (f118a/15)
h.+ı (f117b/10)
h.+nıñ (f118a/3)
[=6]
hümāyūn *(F) Padişaha ait.*
h. (f118a/10)
h.+da (f109a/6)
[=2]
hümāyun-hümā *(F) Sultanlık gölgesi.*
h. (f108b/18)
[=1]
Ḥüseyn *(A) Hz. Muhammed'in torunu, Hz. Ali ve Hz. Fatıma'ın oğlu. Kerbelâ vakasında katledildi. bkz.* **Ḥüseyn bin ʿAliyyü'l-Müctebā**
h. (f115a/13), (f115a/15), (f115a/20)
[=3]
Ḥüseyn bin ʿAliyyü'l-Müctebā*(A) bkz.* **Ḥüseyn**
h. (f115a/11)
[=1]
ḥüsn *(A) Güzellik.*
h.+den (f120b/4)
[=1]
ḥüsn-āvāz *(F) Güzel ses.*
h. +ile (f120b/4)
[=1]
ḫvāb *(F) Uyku.*
h. (f111b/12), (f117b/4)
[=2]
ḫvāce *(F) Hz. Muhammed.*
h. (hace+i+alem) (f113a/21), (f113b/15)
[=2]
Ḫvārezm Şāh *(F) Harzem Devleti'nin kurucusu. bkz.* **Meḥemmed**
h. (f120a/3)
[=1]
ḫvūn-ḫvārān *(F) Kan dökücüler, zalimler.*
h. (f118b/16)
[=1]
ʿIrāḳ *(A) Irak memleketi.*
ı. (f114b/1), (f115a/11)
[=2]
ırġad *(Yun) Amele, işçi.*
ı. (f112a/12)
[=1]
ıṣdār *(A) Çıkma, çıkarılma.*
ı. (ısdar+it+) (f121a/11)
[=1]
ıṣdār *(A) Çıkarma, çıkarılma.*
i.+(ısdar+olun+) (f119a/6)
[=1]
ısḳāṭ *(A) Düşürme, düşürülme.*
i. (f112a/5)
[=1]
ıṣlāḥ *(A) Düzeltme, iyileştirme.*
ı. (f108a/2)
ı.+(ıslah+it+) (f107b/4)
[=2]
ıṣrār *(A) Direnme.*
ı.+ından (f119b/18)
[=1]
ıṭlāḳ *(A) Salıverme, bırakma.*
ı.+(ıtlak+it+) (f117b/3)
ı.+(ıtlak+olun+) (f113a/3)
[=2]
ıyāb *(A) Geri dönme, geri gelme.*
ı. (f108b/21)
[=1]
ıżṭırāb *(A) Acı, eziyet.*
ı. (f115b/12)
[=1]
i- *İmek ekfiili.*
i.-di (f108b/4), (f108b/6), (f109b/11), (f109b/18), (f109b/2), (f109b/5), (f110a/11), (f110a/15), (f110a/2), (f110b/14), (f110b/19), (f110b/21), (f111a/20), (f111a/6), (f111b/16), (f112a/14), (f112a/15), (f112a/19), (f112a/9), (f112b/11), (f112b/13), (f112b/16), (f112b/21), (f112b/4), (f113a/20), (f113a/6), (f113b/1), (f113b/1), (f113b/15), (f113b/2), (f113b/8), (f114a/20), (f114a/7), (f114b/20), (f114b/6), (f115a/7), (f115b/13), (f115b/20), (f115b/3), (f116a/15), (f116b/15), (f116a/21), (f116a/3), (f116a/7), (f116b/21), (f117a/12), (f117a/9), (f117b/5), (f119a/16), (f119a/3), (f119b/11), (f119b/13), (f119b/13), (f119b/18), (f120a/14), (f120a/8), (f120b/2), (f120b/20)
i.-diler (f110b/16)
i.-dim (f108a/4)
i.-ken (f109a/11), (f109a/12), (f109b/13), (f109b/6), (f110b/9),

(f111a/7), (f111b/21), (f114a/10), (f115b/14), (f116b/3), (f116a/18), (f116a/19), (f116b/2), (f116a/21), (f116a/8), (f117a/10), (f119a/11), (f119a/21), (f121b/18),
i.-ken(yoġ+iken) (f119a/21)
i.-miş (f108a/12), (f110b/8)
i.-se (f109a/21), (f117a/4), (f117b/13), (f120b/18), (f121b/14)
i.-se((var+ise) (f111a/17), (f112a/19)
i.-se(var+ise) (f113a/19), (f115a/14), (f115a/5), (f118a/1)
[=91]

***ibā** (A) Çekinme, kaçınma.*
i.+(iba+it+) (f119b/6)
[=1]

***ʿibādet** (A) Tapınma.*
i.+(ibadet+it+) (f113b/12)
[=1]

***ʿibādet-gāh** (F) Tapınak, mabet.*
i. (f112b/12)
[=1]

***ʿibādullāh** (A) Allah'ın kulları.*
i. (f114b/11), (f116a/19)
i.+a (f116a/15)
i.+dan (f117a/11)
i.+ı (f112b/19), (f116b/20)
[=6]

İbn ʿAlkāmī** (A) Abbasi halifesi Mutasım'ın hain veziri. bkz. **Alkāmī, Müʾeyyidü'd-dīnü'l-ʿAlḳamī
i.+ye (f119b/5)
[=1]

***İbn Ebū Hubeyre** (A) Abbasi halifesi Ebu Ca'feri'd-devânekî'nin veziri.*
i. (f117b/1)
[=1]

İbnü'l-ʿAlkāmī** (A) Abbasi halifesi Mutasım'ın hain veziri. bkz. **Müʾeyyidü'd-dīnü'l-ʿAlḳamī
i. (f118a/18), (f118b/8)
[=2]

***İbrāhīm** (A) Hz. İbrahim peygamber.*
i. (f111a/20), (f111a/7)
[=2]

***ibrāz** (A) Ortaya koyma, gösterme.*
i. (f112a/9)
[=1]

***ʿibret-nümā** (F) İbret gösteren.*
i.+(ibret+nüma+ol+) (f111a/6)
[=1]

***ibtidāʾ** (A) Başlama.*
i. (f121a/9)
[=1]

***ibtihāc** (A) Sevinme, içi açılma.*
i. (f120a/16)
[=1]

***icād** (A) Ortaya koyma, meydana getirme.*
i. (f115b/8)
[=1]

***iclāl** (A) Ululuk, büyüklük, kudret.*
i.+(f115a/16)
i.+den (f118b/9)
[=2]

***iclās** (A) Tahta çıkarma, cülus ettirme.*
i.+(iclas+it+) (f118b/13), (f118b/18)
[=2]

***icmāl** (A) Ana hatlarıyla söyleme, özet.*
i.+le (f121a/21)
[=1]

***ictināb** (A) Kaçınma, çekinme.*
i. (f121b/1)
[=1]

***iç** 1. Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı. (f115a/3) 2. Ara. (f120b/17)*
i.+ine (f115a/3), (f119a/8)
i.+iñizde (f120b/17)
[=3]

***iç-** (Mecazen şerbet içmek) Şehit olmak.*
i.-en (şerbet+i+şehadet+iç+) (f116a/18)
[=1]

***içerü** İçte kalan yer, iç kısım, içeri.*
i. (f116b/3)
[=1]

***içün** Maksadıyla, amacıyla.*
i. (f107b/19), (f108b/17), (f108b/19), (f110a/16), (f110a/19), (f110a/4), (f111a/1), (f112a/11), (f112a/6), (f112a/7), (f112b/3), (f112b/7), (f114b/15), (f115a/11), (f117a/8), (f119a/6), (f119b/11), (f120a/21), (f121b/2)
[=19]

***idāre** (A) Yönetme.*
i.+(idare+it+) (f112b/20)
[=1]

***ifād** (A) Birini elçi olarak gönderme.*
i. (f116b/13)
[=1]

***ʿiffet-āyīn** (F) İffet gösteren, iffetli, namuslu kadın.*
i. (f115a/16)
[=1]

***ifrāṭ** (A) Aşırı gitme, ölçüyü aşma.*
i. (f120b/3)

i.+(ifrat+it+) (f111a/22)
[=2]
ifrāz *(A) Ayırma, bölme.*
i. (f112b/7)
[=1]
ʿifrīt-sīmā *(A) Cinlerin çok zararlı olanlarına benzer yüzlü.*
i. (f119b/16)
[=1]
ignele- *İğne iliştirmek.*
i.-yüp (f117b/16)
[=1]
iḥāṭa *(A) Bir şeyin etrafını çevirme, kuşatma.*
i.+(ihata+it+) (f115a/1)
[=1]
iḥsān *(A) Bağışlama, bağışta bulunma.*
i. (f110b/5)
i.+ı (f119a/21)
[=2]
iḥsās *(A) Hissetme, duyma.*
i.+(ihsas+it) (f111b/9)
[=1]
iḫṭār *(A) Uyarma, ikaz.*
i. (f120a/17)
[=1]
iḫtilāl-peẕīr *(F) Bozulmaya uğrayan.*
i.+(ihtilal+pezir+ol+) (f108b/7)
[=1]
iḥtimām *(A) Özen, itina gösterme.*
i. (f113a/17), (f113b/18)
i.+(ihtimam+it+) (f117b/2)
i.+ına (f114a/18)
[=4]
iḥtivāʾ *(A) İçine alma.*
i.+sına (f113b/20)
[=1]
iḫtiyār *(A) Seçme.*
i.+(ihtiyar+ol+) (f108b/20)
i.+ile (f113a/8)
[=2]
iḥtiyāṭ *(A) Tedbirli ve ölçülü davranma.*
i.+(ihtiyat+eyle+) (f111a/15)
[=1]
iḥyāʾ *(A) Diriltme, canlandırma.*
i.+(ihya+it+) (f117b/6)
[=1]
iḥżār *(A) Hazır bulunma.*
i.+(ihzar+olun+) (f117a/5)
[=1]
īḳāẓ *(A) Uyarma.*
i.+(ikaz+it+) (f116b/19)
[=1]
iḳbāl *(A) Talih ve baht açıklığı, saadet.*
i. (f107b/9)
[=1]
iḳdām *(A) Sürekli çaba gösterme.*
i. (f117a/14)
i.+(ikdam+it+) (f111a/1), (f113a/1)
i.+(ikdam+olun+) (f117a/18)
[=4]
iki *Birden sonra üçten önce gelen sayı.*
i. (f109b/20), (f109b/7), (f109b/8), (f109b/9), (f110a/17), (f110b/19), (f112a/4), (f113a/2), (f113b/6), (f114a/2), (f116b/10), (f116b/11), (f116a/18), (f116b/20), (f117a/10), (f118b/13), (f118b/3), (f118b/4)
i.+si (f116a/2)
[=19]
ikinci *İki sayısının sıra sıfatı.*
i. (f112a/5)
[=1]
iklīl *(A) Taç.*
i. (f107b/4)
[=1]
iḳlīm *(A) Diyar, ülke.*
ı.(f120a/15)
ı.+e (f109b/3)
[=2]
iḳtirān *(A) Yaklaşma, yanına gelme.*
i. (f108a/16)
[=1]
ilāhī *(A) Allah'a ait, Allah'a has, Allah'tan gelen.*
i. (f109b/6), (f112b/2), (f119a/9)
[=3]
ilāhil-ālemīn *(A) Âlemlerin Rabbi, İlahı.*
i. (f111a/8)
[=1]
ilbās *(A) Giydirme.*
i.+(ilbas+it+) (f114b/15)
[=1]
ile *1. Birlikte. (f110a/12) 2. Ve (f110b/11) 3. Bir âlet kullanarak. (f115a/15)*
i. (f107b/2), (f107b/4), (f107b/7), (f107b/9), (f108a/19), (f108a/7), (f108b/1), (f108b/15), (f108b/16), (f108b/20), (f109a/1), (f109a/13), (f109a/9), (f109b/2), (f109b/21), (f109b/4), (f109b/7), (f110a/12), (f110a/12), (f110a/14), (f110a/5), (f110b/11), (f110b/21), (f111a/19), (f111a/19), (f111a/22), (f111a/6), (f111b/1), (f111b/10), (f111b/14), (f111b/16), (f111b/4), (f112a/1), (f112a/10), (f112a/4), (f112b/5),

(f113a/1), (f113a/9), (f113b/17), (f113b/19), (f113b/5), (f113b/5), (f114a/13), (f114a/21), (f114a/5), (f114b/5), (f114b/7), (f114b/9), (f115a/1), (f115a/15), (f115a/19), (f115a/21), (f115a/7), (f115b/2), (f115b/5), (f116a/10), (f116a/16), (f116a/17), (f116a/3), (f116a/9), (f116b/1), (f116b/17), (f117a/12), (f117a/14), (f117a/6), (f117a/6), (f117b/10), (f117b/12), (f117b/14), (f117b/16), (f117b/20), (f118a/19), (f118a/2), (f118b/1), (f118b/11), (f118b/19), (f118b/19), (f118b/6), (f119a/1), (f119a/21), (f119a/7), (f119a/9), (f119b/11), (f119b/21), (f120a/10), (f120a/2), (f120a/2), (f120a/21), (f120a/7), (f120b/14), (f120b/5), (f121a/18)
[=92]

ilḥād *(A) Allah'ın varlığına inanmama, inançsızlık.*
i. (f108b/17)
[=1]

ilḥāḥ *(A) Üstüne düşme, can sıkacak tarzda ısrar etme.*
i.+(ilhah+it+) (f118b/20)
[=1]

İlhānı
i. (f119a/1), (f119a/19)
[=1]

İlḫānī *İlhanlılara ait.*
i. (f118b/6), (f119a/7)
[=2]

ʿilm *(A) 1. Bilme, biliş. (f117a/4) 2. Okumakla elde edilen teorik bilgi. (f121b/10)*
i. (f121b/10)
i.+i (f117a/4)
i.+iñ (f117b/7)
[=3]

iltifāt *(A) İlgi gösterme.*
i. (f116b/12), (f118b/20)
i.+(iltifat+it+) (f113a/16), (f120b/7)
[=4]

imāle *(A) Bir tarafa doğru eğilme.*
i.+(imale+eyle+) (f109a/14)
[=1]

imām *(A) 1. Cemaatle kılınan namazlarda en önde duran ve namaz kılarken kendisine uyulan kimse. (f117a/20) 2. İslâm dininde görüş ve fikirleriyle bir mezhebe öncülük etmiş olan kimse. (f117b/6)*
i. (f113b/10), (f114a/19), (f115b/12), (f117a/1), (f117a/21), (f117a/3), (f117a/5), (f117b/2), (f117b/6), (f117b/6)
i.+ımız (f117a/19)
i.+ıñ (f115b/2), (f117a/20), (f117a/8)
[=14]

imāmāne *(A) İmam gibi.*
i. (f116a/4)
[=1]

imāmet *(A) İmamlık.*
i. (f116a/3)
i.+(imamet+itdir+) (f116a/5)
[=2]

imāmü'd-dünyā *(A) (Ebu Hanife için) Bu dünyanın imamı.*
i. (f117a/19)
[=1]

imān *(A) Allah'a inanma.*
i.+(iman+getir+) (f110a/17)
i.+a(imana+gel+) (f110b/21)
i.+ından (f110a/18)
[=3]

imānī *(A) Bir tür elbise.*
i. (f116a/10)
[=1]

imdād *(A) Yardım.*
i. (f108b/14)
[=1]

imdi *1. Öyleyse, o halde. (f108b/8) 2. Şimdi. (f116a/13)*
i. (f108b/8), (f116a/13)
[=2]

imtiḥān *(A) Deneme, sınama.*
i.+(imtihan+eyle+) (f116b/20)
[=1]

imtināʿ *(A) Çekinme, kaçınma.*
i.+(imtina+it+) (f117a/21)
[=1]

in- *Aşağıya doğru gelmek.*
i.-di (f108a/17), (f118b/9)
i.-mesin+mi (f116b/13)
[=3]

ʿinād *(A) Dediğinden vazgeçmeme, direnme.*
i. (f112b/6)
i.+dan (f111a/22)
i.+ları (f110b/15)
[=3]

inʿām *(A) Lütu, ihsan.*
i. (f111b/22), (f119a/21)

[=2]
inan- *Güvenmek.*
i.-up (f118a/21)
[=1]
ʿināyet *(A) Lütuf, ihsan.*
i. (f108b/14), (f109b/4), (f110b/5)
[=3]
incāz *(A) Yerine getirme.*
i. (f119b/3)
[=1]
incü *İstiridye cinsinden deniz hayvanlarının içinden çıkarılan, süs eşyası olarak kullanılan sedefli tane.*
i.+ler (f120a/12)
[=1]
indir-
i.-üp (f116b/14), (f118a/4)
i.-meyesiz (f116b/10)
[=3]
inkār *(A) Kabul ve tasdik etmeme, tanımama.*
i.+dan (f113a/9)
[=1]
inḳırāżu'z-zamān *(A) Zamanın sonunda.*
i. (f117a/13)
[=1]
inṣāf *(A) Hakka ve adalete uygun davranış.*
i. (f108b/8), (f109a/13), (f116b/16)
i.+dan (f108b/14)
[=4]
insān *(A) İki ayaklı, iki elli, aklı ve konuşma yeteneği olan memeli canlı.*
i.+dan (f112b/20)
[=1]
inşā *(A) Secili nesir.*
i.+(inşa+ve+inşad+eyle+) (f116a/11)
i.+ile (f120b/4)
[=2]
inşād *(A) Bir şiiri topluluk önünde manasına, veznine uygun şekilde yüksek sesle okuma.*
i.+(inşa+ve+inşad+eyle+) (f116a/11)
[=1]
intiḳām *(A) Öç alma.*
i.+ını (f115b/1)
[=1]
ip *Çeşitli kalınlıkla bükülmüş sicim.*
i.+(ip+çek+) (f120b/1)
[=1]
irāde *(A) Buyruk.*
i.+si (f117b/13)
[=1]
irādet *(A) Bir şeyi yapma hususunda karar verebilme ve uygulama gücü.*
i. (f120a/6)
[=1]
Īrān *(F) İran ülkesi.*
i. (f114a/8), (f117b/15), (f119a/14), (f119b/21), (f120a/13)
[=5]
ircāʿ *(A) Çevirme.*
i.+(irca+it+) (f121a/13)
[=1]
iriş- *Ulaşmak.*
i.-mek (f111a/13)
[=1]
irtikāb *(A) Kötü bir işi, bir kötülüğü yapma.*
i.+(irtikab+it+) (f110a/4)
i.+ından (f121b/2)
[=2]
ʿĪsā *(A) Hz. İsa peygamber. bkz.* **ʿĪsā bin Meryem**
i. (f113a/7)
[=1]
ʿĪsā bin Meryem *(A) Meryem oğlu İsa, Hz. İsa peygamber. bkz.* **ʿĪsā**
i. (f113a/16)
[=1]
ʿĪsā-perest *(F) Hz. İsa'ya inananlar.*
i. (f113a/19)
[=1]
iṣābet *(A) Değme, ulaşma.*
i.+(isabet+it) (f110b/15)
[=1]
iṣār *(A) Fedakârlıkla kendinden verme.*
i.+(isar+it+) (f121b/16)
i.+(isar+ol+) (f108b/6)
[=2]
İskender *(F) İskender-i zülkarneyn.*
i. (f108a/11), (f108a/17), (f108b/5), (f121a/16), (f121b/4)
[=5]
İslām *(A) Müslümanlık.*
i. (f112a/10), (f113b/17), (f114a/7), (f117a/7), (f120a/4)
i.+a (f113b/14), (f114b/12)
i.+dan (f114a/1)
i.+la (f114a/4), (f115a/6), (f115b/19)
[=11]
İslāmiyān *(A) Müslümanlar.*
i.+dan (f114b/12)
[=1]
İslāmiyye *(A) İslâm diniyle ilgili.*
i. (f115b/14), (f115b/21), (f117b/5)

[=1]
ism *(A) Ad.*
i. (f113a/3)
i.+iyle (f110a/17)
[=2]
'işmet *(A) Namuslu olma, iffet.*
i. (f115b/17)
[=1]
'işmet-āyīn *(F) Namuslu, iffetli kadın.*
i.+i (f112a/5)
[=1]
'işmet-penāh *(F) Namuslu, iffetli kadın.*
i. (f111a/18)
[=1]
işrāf *(A) Harcama, tüketme.*
i.+(israf+ve+itlaf+eyle+) (f118a/2)
[=1]
iste- *Dilemek, talep etmek.*
i.-dikde (f118b/17)
[=1]
isti'dād *(A) Yetenek.*
i.+ı (f112b/9)
[=1]
istifā *(A) Tamamıyla alma.*
i.+(istifa+olun+) (f121a/21)
[=1]
istiḥḳāḳ *(A) Hakkı olma, kazanılmış.*
i.+ını (f121a/8)
[=1]
istihzā *(A) Biriyle ince ince alay etme.*
i. (f116a/6)
[=1]
istiḳlāl *(A) Kimsenin buyruğu altında olmama.*
i. (f112a/15)
[=1]
istiḳṣā *(A) Bir şeyin aslını dikkatle araştırma.*
i.+(istiksa+it+) (f111a/12)
[=1]
istimā' *(A) Kulak verme, dinleme.*
i. (f121a/18)
i.+a(istima+it+) (f108a/21)
i.+ı (f121a/1)
[=3]
işāret *(A) Gösterme.*
i.+(işaret+eyle+) (f117b/16)
i.+iyle (f108a/10)
[=2]
işit- *Duymak.*
i.-irse(işid+) (f120a/17)
[=1]
işkence *(F) Bir kimseye yapılan aşırı eziyet.*
i. (f112a/6), (f117a/11)
i.+ye (f117a/6)
[=3]
işrāḳ *(A) Işıklandırma, parlatma.?*
i.+(işrak+it+) (f116b/13)
[=1]
'işret-gāh *(F) Eğlence yeri.*
i. (f113a/5)
[=1]
işti'āl *(A) Tutuşma, alev alma.*
i. (f118b/17)
[=1]
iştirā' *(A) Satın alma.*
i.+(iştira+eyle+) (f120b/5)
[=1]
it *Köpek, bir insana hakaret maksadıyla kullanılır*
i.+lerine (f120a/4)
[=1]
it- *Etmek, geçişli ya da geçişsiz fiiller, deyimler yapan yardımcı fiil.*
i.-den(id+)(halk+it+) (f111b/21)
i.-di(habs+it+) (f115a/3)
i.-di(ıslah+it+) (f107b/6)
i.-digi(arz+it+) (f112a/18)
i.-digi(beyan+it+) (f121a/20)
i.-digi(hıyanet+it+) (f119a/17)
i.-digi(nasihat+it+) (f117a/20)
i.-digi(sad+pare+it+) (f114b/19)
i.-dikçe(istiksa+it+) (f111a/12)
i.-dikde (f118a/6)
i.-dikde(bast+it+) (f111a/4)
i.-dikde(darb+it+) (f118a/16)
i.-dikde(emr+it) (f111b/3)
i.-dikde(hıram+it+) (f113b/16)
i.-dikde(hübut+it+) (f109b/2)
i.-dikde(hücum+it+) (f111b/5)
i.-dikde(ilhah+it+) (f118b/20)
i.-dikde(katl+it+) (f113b/4)
i.-dikde(maktu+it+) (f114a/16)
i.-dikde(mübaşeret+it+) (f117a/7)
i.-dikde(nakl+it+) (f112a/2)
i.-dikde(niyaz+it+) (f112a/17)
i.-dikde(sell+it+) (f111a/15), (f112b/3)
i.-dikde(ser+aġaz+it+) (f111b/1)
i.-dikde(tahvif+it+) (f120a/7)
i.-dikde(taleb+it+) (f116b/5), (f119a/19)
i.-dikde(zar+u+zebun+it+) (f111a/9)
i.-dikde+mi(suzan+u+giryan+it+) (f109b/17)
i.-dikden(biryan+it+) (f115a/4)
i.-dikden(katl+it+) (f111a/15)

i.-dikleri(ikdam+it+) (f111a/1)
i.-dikleri(irtikab+it+) (f110a/4)
i.-dikleri(muhafaza+it+) (f111a/1)
i.-dikleri(pertab+it+) (f110a/19)
i.-diklerinde(sebb+ü+lan+it+) (f115b/12)
i.-diklerinde+mi(hem+reng+it+) (f110a/2)
i.-diklerinde+mi(lal+reng+it+) (f114b/6)
i.-diklerinden(nakş+it+) (f115b/11)
i.-diklerinden(teşmir+it+) (f113b/18)
i.-diklerinden(tume+it+) (f115a/14)
i.-dikten(piraste+it+) (f119b/7)
i.-diler(ġaltan+it+) (f118b/14)
i.-diñ(feramuş+it+) (f111b/22)
i.-diñ(tahkir+it+) (f117b/8)
i.-dirince(ser+füru+it+) (f113b/14)
i.-dirip(ahz+it+) (f113a/14)
i.-dirmeyen(ıtlak+it+) (f117b/3)
i.-diyse(mukabele+it+) (f120a/1)
i.-e(id+)(def+it+) (f119a/3)
i.-e(id+)(zuhur+it+) (f118a/15)
i.-e+yazdılar(id+)(huruc+ide+yaz+) (f117a/7)
i.-emediler(id+)(hedm+it+) (f120b/12)
i.-emediler(id+)(tahammül+it) (f110b/16)
i.-emeyüp(id+)(tahammül+it+) (f117b/10)
i.-en(emr+it+) (f118a/12)
i.-en(id+)(adet+it+) (f120b/19)
i.-en(id+)(ihya+it+) (f117b/6)
i.-en(id+)(isabet+it) (f110b/16)
i.-en(id+)(izhar+it+) (f118a/9)
i.-en(id+)(terane+it+) (f116a/7)
i.-en(id+)(tevellüd+it) (f110b/20)
i.-en(id+)(var+it+) (f110a/14)
i.-en(id+)(zuhur+it+) (f121a/20)
i.-enler(id+)(leman+it+) (f108a/12)
i.-enlerden(id+)(telvis+mesned+it+) (f115b/21)
i.-enlere(id+)(tasarruf+it+) (f115b/18)
i.-er(id+)(vasiy+it+) (f114b/17)
i.-erdi(id+)(ceza+it+) (f119b/14)
i.-erdim(id+)(fikr+it+) (f107b/13)
i.-erdim(id+)(havale+it) (f119b/4)
i.-erek(id+)(hidmet+it+) (f108a/8)
i.-erek(id+)(taleb+it+) (f111b/11)
i.-erken(id+)((f114a/13)
i.-erken(id+)(geşt+ü+güzar+it-) (f108a/1)
i.-erken(id+)(ibadet+it+) (f113b/12)
i.-erken(id+)(seyr+it+) (f111b/19)
i.-erken(id+)(tilavet+it+) (f114b/4)
i.-erken(id-)(hayal+it-) (f108a/5)
i.-erler(id+)(cesaret+it) (f110b/19)
i.-erler(id+)(katl+it+) (f116b/21)
i.-erse(id+)(iba+it+) (f119b/6)
i.-ersiz(id+)(teklif+it+) (f119a/1)
i.-esiz((id+)(tahrik+it+) (f117b/14)
i.-esiz(id+) (f118b/12)
i.-esiz(id+)(himmet+it+) (f121b/4)
i.-esiz(id+)(sufuf+it+) (f111b/3)
i.-esiz(id+)(tevcih+it+) (f121a/8)
i.-eydi(id+)(müyesser+it+) (f109a/12)
i.-eydim(id+)(arz+it-) (f108a/2)
i.-icek(id+)(imtina+it+) (f117a/21)
i.-icek(id+)(pay+mal+it+) (f113b/5)
i.-igi(id+) (f116a/18)
i.-igin(id+)(muhal+it+) (f117a/21)
i.-ince(id+)(ageşte+it+) (f110a/1)
i.-ince(id+)(halas+id+) (f118a/13)
i.-ince(mesned+nişin+it+) (f114a/18)
i.-mediklerinden(piraye+it+) (f112b/7)
i.-mediñ(bezl+it+) (f119a/3)
i.-mege(idare+it+) (f112b/20)
i.-megin(ferman+it+) (f116b/10)
i.-mek(ilbas+it+) (f114b/15)
i.-mek(irca+it+) (f121a/13)
i.-mek(isar+it+) (f121b/16)
i.-mek(istima+it+) (f108a/21)
i.-mek(katl+it+) (f117a/14)
i.-mek(muattar+it+) (f109a/13)
i.-mek(riayet+it+) (f121a/11)
i.-mek(tuşe+it+) (f112b/3)
i.-mek(zamime+it+) (f117b/13)
i.-mekdir(ferman+it+) (f121a/9)
i.-mekdir(muhkem+it+) (f118a/21)
i.-mekle(hakimüş+şer+it+) (f121a/8)
i.-mekle(ihsas+it) (f111b/9)
i.-mekle(ihtimam+it+) (f117b/2)
i.-mekle(ikdam+it+) (f113a/1)
i.-mekle(na+bedid+it+) (f118a/4)
i.-mekle(nisbet+it+) (f112b/2)
i.-mekle(sad+pare+it+) (f113a/19)
i.-mekle(şer+it+) (f121a/10)
i.-mekle(şikest+it+) (f116b/3)
i.-mekle(taleb+it+) (f109b/20)
i.-mekle(teġayür+it+) (f107b/19)
i.-memiş(vad+it+ol+) (f119b/3)
i.-memişdir(ısdar+it+) (f121a/11)

i.-memişdir(karar+it+) (f109a/20)
i.-meyince(rica+it+) (f116b/10)
i.-meyüp(amade+it+) (f109a/12)
i.-meyüp(hicab+it+) (f114b/2), (f115b/18)
i.-meyüp(iltifat+it+) (f113a/17), (f120b/7)
i.-meyüp(meyl+it+) (f116b/12)
i.-meyüp(rahm+it+) (f119b/2)
i.-mez(hutur+it+) (f119b/10)
i.-mezden(hücum+it+) (f113b/21)
i.-miş(ġılal+it+ol+) (f119a/4)
i.-miş(sarf+it+) (f121b/10)
i.-miş(taalluk+it+) (f120a/7)
i.-miş+idi(zuhur+it+) (f114b/13)
i.-mişdi(kasem+it+) (f112b/20)
i.-mişdi(mal+a+mal+it+) (f120b/1)
i.-mişdir(münşerihüs+sadr+it+) (f121a/18)
i.-mişdir(zuhur+it+) (f121a/1)
i.-mişler(feramuş+it+) (f110a/15)
i.-tikleri+çün(himmet+it+) (f113a/11)
i.-tiklerinde(mahsud+it+) (f113a/9)
i.-ügi(id+)(lazım+it+) (f121b/1)
i.-üp(ferman+it+) (f117b/1)
i.-üp(hükm+it+) (f114b/15)
i.-üp(id+)((f109b/8)
i.-üp(id+)(ahz+it) (f109b/21)
i.-üp(id+)(arz+it+) (f117a/17)
i.-üp(id+)(bidar+it+) (f121b/19)
i.-üp(id+)(cima+it+) (f116a/2), (f116a/6)
i.-üp(id+)(çak+it+) (f120a/10)
i.-üp(id+)(dava+it+) (f113b/19)
i.-üp(id+)(davet+it+) (f110b/20), (f113a/8)
i.-üp(id+)(esir+it+) (f115a/17)
i.-üp(id+)(ferman+it+) (f112a/12)
i.-üp(id+)(feryad+it+) (f109b/14), (f116a/13), (f118a/6)
i.-üp(id+)(habs+it+) (f117b/17)
i.-üp(id+)(hal+it+) (f114b/15)
i.-üp(id+)(halas+it+) (f113a/12)
i.-üp(id+)(havale+it+) (f112a/6), (f113a/3)
i.-üp(id+)(havf+it+) (f120a/9)
i.-üp(id+)(hitab+it+) (f108a/1), (f119a/20)
i.-üp(id+)(huruc+it+) (f118a/15)
i.-üp(id+)(hükm+it+) (f117a/15)
i.-üp(id+)(iclas+it+) (f118b/13), (f118b/18)
i.-üp(id+)(ifrat+it+) (f111b/1)
i.-üp(id+)(ihata+it+) (f115a/1)
i.-üp(id+)(ikaz+it+) (f116b/19)
i.-üp(id+)(işrak+it+) (f116b/13)
i.-üp(id+)(itiraf+it+) (f120b/18)
i.-üp(id+)(izhar+it+) (f112a/9)
i.-üp(id+)(katl+i+am+it+) (f115a/6)
i.-üp(id+)(katl+it+) (f120b/13)
i.-üp(id+)(küşte+it+) (f109b/7)
i.-üp(id+)(mal+a+mal+it+) (f119a/2)
i.-üp(id+)(mecruh+it+) (f114a/15)
i.-üp(id+)(mukabele+it+) (f114b/9)
i.-üp(id+)(musallat+it+) (f112b/9)
i.-üp(id+)(mülevves+it+) (f115a/8)
i.-üp(id+)(namzed+it+) (f118a/20)
i.-üp(id+)(peyda+it+) (f118a/18)
i.-üp(id+)(razı+it+) (f117b/12)
i.-üp(id+)(salb+it+) (f116b/9)
i.-üp(id+)(sayd+it+) (f115a/3)
i.-üp(id+)(ser+aġaz+it+) (f120b/10)
i.-üp(id+)(şekker+riz+it+) (f108b/5)
i.-üp(id+)(tahrik+it+) (f108b/4), (f117b/11)
i.-üp(id+)(tayin+it+) (f114a/1)
i.-üp(id+)(tefeül+it+) (f116a/9)
i.-üp(id+)(tertib+it+) (f115b/2), (f119a/19)
i.-üp(id+)(teşrif+it+) (f113a/7)
i.-üp(id+)(tevcih+it+) (f121a/16)
i.-üp(id+)(tıraş+it+) (f117b/18)
i.-üp(id+)(yeksan+it+) (f113a/5)
i.-üp(id+)(zuhur+it+) (f108a/14), (f111a/2)
[=211]

iṭāat *(A) Söz dinleme, emre uyma.*
i.+den (f117a/7), (f118a/15)
i.+iñ (f112b/6)
[=3]

i'tāyād *(A) Alışkanlık.*
i.+ı (f113b/13)
[=1]

itdir- *Ettirmek. Etmek yardımcı fiilinin ettirgen durumu.*
i.-di(imamet+itdir+) (f116a/5)
i.-dikden(tume+itdir+) (f119b/1)
i.-esin(katl+itdir+) (f119b/2)
i.-irdi(livata+itdir+) (f119b/16)
i.-üp(pay+mal+itdir+) (f119b/1)
[=5]

itidāl *(A) Aşırı olmama, ölçülü.*
i.+den (f108b/7)
[=1]

i'tirāf *(A) Söylemek istenmeyen bir gerçeğin açıklanması.*

i.+(itiraf+it+) (f120b/18)
[=1]
i'tisāf *(A) Doğru yoldan sapma.*
i. (f108b/9)
[=1]
itlāf *(A) Harcama, tüketme.*
i.+(israf+ve+itlaf+eyle+) (f118a/2)
[=1]
itmām *(A) Tamamlama.*
i. (f119a/18)
i.+(itmam+ol+) (f112a/13)
[=2]
itmināne *(A) Güvenle, emniyetle.*
i. (f121a/19)
[=1]
iy *Dikkati çekmek için kullanılan bir ünlem.*
i. (f108b/12)
[=1]
'iẓām *(A) Kemikler.*
i. (f110a/10)
[=1]
'iẓām *(A) Büyükler, ulular.*
i.(f118b/5)
[=1]
iẕ'ān *(A) Anlayış, kavrayış.*
i. (f108b/4)
[=1]
izdiyād *(A) Artma, çoğalma.*
i. (f111b/11)
[=1]
iẓhār *(A) Açığa vurma, meydana çıkarma.*
i. (f112a/11), (f120a/16)
i.+(izhar+eyle+) (f109a/5)
i.+(izhar+it+) (f112a/9), (f118a/9)
i.+a (f110a/18)
[=4]
jāle *(F) Sabahları yaprak ve çiçeklerde görülen su damlaları, çiy.*
j. (f108b/10)
[=1]
ḳaba *Hafif olduğu halde kalın ya da hacmi büyük olan.*
k. (f115a/18)
[=1]
ḳabā'il *(A) Kabileler.*
k. (f113b/6)
[=1]
ḳabart- *Dikleştirmek.*
k.-up (kabard+) (destarın+kabart+) (f117b/7)
[=1]
Ka'be *(A) Bütün Müslümanların kıblesi ve ziyaret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes bina, beytullah.*
k.+den (f110b/6)
[=1]
Ka'betullāh *(A) Kâbe.*
k. (f116b/14), (f116a/21)
k.+a (f116b/16)
[=3]
ḳābil *(A) Mümkün olma.*
k.+(kabil+ol+) (f109a/10)
[=1]
Ḳābil *(A) Hz. Âdem'in diğer oğlu Hâbil'i katleden oğlu.*
k. (f109b/19), (f109b/21), (f109b/6)
[=1]
ḳabīle *(A) Kabile, soy*
k. (f110b/17), (f113b/11), (f113b/5)
k.+de (f110b/17)
[=4]
ḳabūl *(A) Razı olma.*
k. (f117a/21)
[=1]
ḳabūl-nümāyān *(F) Kabul gösteren.*
k. (f112a/17)
[=1]
ḳabża *(A) (Kılıç, hançer vb. Için) Tutulaca yer.*
k. (f112b/9), (f117b/14)
[=2]
ḳaç *1. Ne kadar, nice anlamında soru sıfatı. (f118b/20) 2. Soru zamiri. (f109a/3)*
k. (bir+kaç) (f110b/21), (f112a/3), (f118b/20)
k.+ı (bir+kaç) (f109a/3)
[=4]
ḳaç- *Kurtulmak için hızlıca uzaklaşmak.*
k.-up (f120a/1)
[=1]
ḳaçan *Ne zaman ki, ne vakit.*
k.+(her+kaçan) (f120a/1)
[=1]
ḳaçıl- *Kaçmak işi yapılmak.*
k.-mayup (f121b/3)
[=1]
ḳadar *(A) 1. Bir şeyin ölçüsünce. (f114b/13) 2. Çok (f115a/5) 3. Takriben, aşağı yukarı. (f113b/20)*
k. (f109a/8), (f110b/10), (f111a/17), (f111a/4), (f111b/20), (f112a/18), (f113a/15), (f113a/19), (f113b/13), (f113b/14), (f113b/20), (f114b/13),

(f115a/13), (f115a/5), (f118a/1), (f118a/1), (f119b/1), (f120b/11)
[=18]
ḳāḍī-ʿasker *(F) İlmiye sınıfının en yüksek rütbelerinden biri.*
k. (f117a/16)
[=1]
ḳāḍī *(A) İslâm hukukuyla yönetilen devletlerde halk arasında çıkan anlaşmazlıkları, her türlü davayı haletmek üzere devlet tarafından tayin edilen memur, kadı.*
k.+larıñ (f121a/8)
[=1]
ḳadīm *(A) (Zaman için) Başlangıcı olmayan.*
k. (f114b/4)
k.+dir (f112b/12), (f116b/21)
k.+midir (f116b/20), (f117a/4)
[=5]
ḳādir *(A) Güç yetirme.*
k.+(kadir+ol+) (f110a/18)
[=1]
kāffeten *(A) Hepsi birden.*
k. (f113b/17)
[=1]
kāfir *(A) Müslüman olmayan, inkârcı. bkz.* **kefere**
k. (f109b/8), (f112b/1)
k.+e (f116b/6)
k.+i (f113a/13)
[=4]
ḳaftān *(F ḫaftān'dan) Ekseri süslü ve kıymetli kumaştan, boyu diz kapağına ya da topuklara kadar inen, astarsız üst giyeceği.*
k. (f108a/15)
[=1]
ḳaḥbe *(A) Dönek, kalleş.*
k. (f116a/4)
[=1]
Ḳahhār *(A) Kendisine karşı çıkanları, tanrılık iddiasında bulunanları yok eden Allah.*
k. (f110b/18), (f111b/1), (f112a/16), (f113a/2)
[=4]
ḳahḳaha *Yüksek sesle ve şiddetle gülerken çıkan ses.*
k. (f116a/6)
[=1]
ḳahr *(A) Derin üzüntü, sıkıntı, keder.*
k. (f108b/19), (f110a/8), (f111a/4), (f115a/3), (f119a/9), (f120a/10)
[=6]
ḳāʾid *(A) Kumandan, serasker.*
k.+leri (f117a/7)
[=1]
kāʾināt *(A) Yaratılmış şeylerin hepsi, evren.*
k. (f107b/6)
k.+a (f111a/9)
[=2]
ḳalʿ *(A) Kökünden söküp atma.*
k. (f108b/17)
[=1]
ḳal- *1. Durmak. (f121b/20) 2. Bir yerde bulunmak. (f110b/11) 3. Bir halde bırakılmak. (f110b/13)*
k.-dı (f119a/18), (f121b/20)
k.-dı(az+kal+) (f108b/10)
k.-dıkda+mı (f110b/13)
k.-dıran(el+kal+) (f115b/5)
k.-up(aciz+kal+) (f111b/11)
k.-madı(asar+kal+) (f118a/17)
k.-mamışdı (f120a/6)
k.-mayup (f110b/11)
k.-mayup(eser+kal+) (f120a/14)
[=10]
ḳalʿa *(A) Kale.*
k. (f118a/10), (f118b/3), (f119a/4)
[=3]
ḳalb *(A) Bir şeyin tam ortası, merkezi.*
k. (f108b/7)
k.+idir (f108b/7)
[=2]
ḳaldır- *1. Bulunduğu düzeyden daha yükseğe çıkarmak. (f114a/2) 2. Varlığına son vermek. (f117b/4)*
k.-dığı (f109a/4)
k.-dıkda+mı (f117b/4)
k.-mamak(baş+kaldır+) (f111b/12)
k.-up(sancak+kaldır+) (f114a/2)
[=4]
ḳāmet *(A) Boy, endam.*
k. (f110a/12)
[=1]
kāmrān *(F) Arzusuna, isteğine ermiş, bahtiyar.*
k. (f115a/9)
[=1]
ḳamu *Hep, bütün.*
k. (f114b/19)
[=1]
ḳan *İnsanın damarlarında akan sıvı.*
k.+ından (f109b/10), (f113b/14), (f116b/15)
k.+ıyla (f112a/8)
[=4]

ḳanda *Nerede.*
k. (f120a/17)
[=1]
ḳānūn *(A) Yazılı hukuk kuralı, yasa.*
k. (f119b/10)
k.+larıdır (f121a/13)
[=2]
ḳapan- *(Kapı için) Kapalı duruma getirmek.*
k.-an (f118a/10)
k.-up (f118a/17)
[=2]
ḳapla- *Hâkim olmak, etkisini hissettirmek.*
k.-yup (f111a/8)
[=1]
ḳapu *Kapı.*
k.+sın (f120b/16)
k.+sından (f118b/7)
k.+sun (f118b/3)
[=3]
kār *(F) İş.*
k.+de (f110a/5)
[=1]
ka'r *(A) Dip.*
k. (f110b/10)
[=1]
kār-hāne *(F) Dünya.*
k. (kar+hane+i+alem) (f108b/15), (f109a/16)
[=2]
kār-zār *(F) Savaş yapılan yer.*
k. +e (f116b/7)
[=1]
ḳara *Ayıp, kusur.*
k.+(yüzü+kara) (f119a/18)
[=1]
ḳarābet *(A) Soyca yakınlık, akrabalık.*
k. (f118a/19)
[=1]
ḳarār *(A) Bir yerde ya da bir durumda durma.*
k.+(karar+eyle+) (f108a/8)
k.+(karar+it+) (f109a/20)
[=2]
ḳarār-dāde *(F) Karar verilmiş, kararlaştırılmış.*
k.+(karar+dade+ol+) (f114a/18)
[=1]
ḳarār-gāh *(F) Kalınan, bulunulan yer.*
k.+ları (f111a/5)
[=1]
ḳarīb *(A) (Zaman, yer ve sayıca) yakın, takriben.*
k. (f114b/9), (f117a/11), (f118a/17)
k.+dir (f108b/19)
[=4]
ḳarın *Sindirim cihazı, mide.*
k.+ında (karnında) (f120a/11)
[=1]
ḳarşu *Bir şey, yer ya da kimsenin yüz tarafının ilerisi.*
k. (f111b/2), (f117b/7)
k.+sında (f118b/13)
[=3]
ḳaṣaṣ *(A) Anlatma, hikâye etme.*
k. (f121b/12)
[=1]
kāse *(F) Çini, toprak ya da camdan yapılmış çanak.*
k. (f118b/18)
[=1]
ḳasem *(A) Yemin, ant.*
k.+(kasem+it+) (f112b/20)
[=1]
ḳaṣır *(A) Köşk, küçük saray.*
k.+da (f112a/15)
k.+lar (f110b/12)
[=2]
ḳāṣırātu'ṭ-ṭarf *(A) Bakışı kısa, mahcup bakışlı.*
k. (f115a/18)
[=1]
ḳaṣr *(A) Köşk, küçük saray.*
k. (f112a/11), (f112a/14), (f112a/19), (f120b/12)
k.+ı (f120b/7)
[=5]
ḳaṣṣāb *(A) Koyun, kuzu gibi eti yenecek dört ayaklı hayvan kesen ya da kesilmiş hayvanları parçalayarak satan kimse.*
k.+a (f112a/8), (f113a/20)
[=2]
kāşāne *(F) Büyük ve süslü köşk.*
k.+ler (f110b/13)
[=1]
ḳaşıḳ *Sulu ve taneli şeyleri yemeye mahsus, ağıza giren kısmı genişçe ve çukurca, saplı sofra âleti.*
k. (f118b/19)
[=1]
ḳaṭ' *(A) Sayıca azaltma.*
k.+(kat+eyle+) (f118a/1)
[=1]
ḳaṭ'ā *(A) Kesinlikle, asla.*
k. (f120b/6)
[=1]
ḳaṭarāt *(A) Damlalar.*
k. (f110b/3)

[=1]
ḳatl *(A) Öldürme.*
k. (f109b/7), (f112a/7), (f112b/14), (f113a/11), (f115b/17), (f115b/9), (f117a/11), (f120a/7)
k.+(katl+it+) (f111a/15), (f113b/4), (f116b/21), (f117a/14), (f120b/13)
k.+(katl+itdir+) (f119b/2)
k.+(katl+olun+) (f111a/17), (f111a/19), (f115b/6), (f119b/6)
k.+den (f118a/13)
k.+e (f113b/18), (f117b/8)
k.+i (f115a/11), (f117a/15)
k.+in (f118a/12)
k.+ine (f111a/1), (f117a/18)
k.+lerine (f113a/1)
[=27]
ḳatl-i-ʿām *(A) Hiç kimseyi sağ bırakmadan öldürme.*
k.+(katl+i+am+it+) (f115a/6)
[=1]
ḳatrān *(A) Odun, petrol vb.'nin damıtılmasından elde edilen, koyu, yapışkan madde.*
k. (f119b/12)
[=1]
ḳattāl *(A) Çok kan alıcı, çok öldürücü, hunhar.*
k.+ı (f112b/9)
[=1]
ḳavīü'l-ḳalb *(A) Kalbi güçlü, cesur.*
k.+(kaviül+kalb+ol+) (f119a/3)
[=1]
ḳavm *(A) Kavim.*
k. (f110a/12), (f110a/18), (f110b/15), (f110b/8), (f111a/21), (f112a/18)
k.+dan (f110a/6), (f110b/21)
k.+i (f114a/12)
k.+iniñ (f112a/3)
[=10]
kayd *(A) Resmi yazışmada gelen evrakı bir deftere yazma.*
k. (f117b/20)
k.+(kayd+olun+) (f117a/17)
[=2]
Ḳayıtbay *Memlük sultanlarından birinin adı.*
k. (f120a/15)
[=1]
Ḳayrevān *(A) Bugünkü Tunus'ta bulunan şehrin adı.*
k. (f108a/20), (f116a/16)
[=2]
Ḳays *(A) Leylâ ile Mecnûn hikâyesinde adı geçen Mecnûn'un gerçek adı.*
k.+ı (f121b/6)
[=1]
ḳażā *(A) Davaları görme ve hükme bağlama işi.*
k. (f117a/20), (f117a/21)
[=2]
ḳażāyā *(A) İleri sürülen iddialar, meseleler.*
k. (f121a/20)
[=1]
ḳaẕf *(A) Bir kadını zina ile suçlama.*
k.+(kazf+eyle+) (f112b/1)
[=1]
ḳażiyye *(A) İleri sürülen iddia, mesele.*
k. (f118a/21)
[=1]
kebāb *(A) Yanma, kavrulma.*
k. (f120b/1)
k.+(kebab+ol+) (f108b/16)
[=2]
kebūd-gūn *(F) Mavi renkli.*
k. (f114b/18)
[=1]
kefere *(A) Kâfirler. bkz.* ***kâfir***
k. (f110b/3)
k.+den (f110a/10)
k.+si (f109b/19)
[=3]
kelām *(A) 1. Söz. (f117a/4) 2. Söz söyleme. (f109a/14)*
k. (f108b/6), (f109a/14), (f121a/15)
k.+ı (f117a/4)
k.+ın (f110a/8)
k.+ına (f109a/14)
k.+ıñız (f121a/18)
[=7]
kelāmāt *(A) Sözler.*
k.+dan (f109a/15)
[=1]
Kelamu'llāh *(A) Kur'ân-ı Kerim.*
k. (f114b/4), (f117a/3)
k.+ı (f114b/5)
[=3]
kelb *(A) Köpek.*
k. (f116b/7)
[=1]
kelīmāt *(A) Kelimeler, sözler.*
k. (f108a/21), (f121a/17)
k.+a (f110b/19)
k.+dan (f108b/5)
k.+ı (f109b/16)
[=5]

Kelîmu'llāh *(A) Allah'ın kendisine hitap ettiği kimse, Hz. Musa peygamber.*
k. (f112a/9)
k.+a (f112a/16)
[=2]
kelle *(F) Baş, kafa.*
k.+lerinden (f119a/15)
[=1]
kem-kerde *(F) Kötü işler işleyen.*
k. (f112a/19)
[=1]
kemāl *(A) Olgunlaşma, tam olma.*
k. (f120a/16)
k.+e (f115b/2)
k.+in(kemalin+bul+) (f108a/2)
[=3]
kemend *(F) Ucu ilmikli ip.*
k. (f110a/13), (f114a/16), (f115a/3)
[=3]
kemer *(F) Bel bağı.*
k. (f118a/20)
[=1]
kemer-bend *(F) Hizmete hazır durumda olan.*
k.+(kemer+bend+ol+) (f114a/8)
[=1]
kemer-gāh *(F) Kemer bağlanan yer.*
k. (f110b/9)
[=1]
kenāre *(F) Kenar.*
k. (f113a/14), (f116a/6)
[=2]
kendü *Kişinin öz varlığı, zatı.*
k. (f111a/14), (f114a/15), (f116a/17), (f116a/20), (f116a/3), (f117b/12), (f118a/6), (f118b/18), (f119b/11), (f119b/14)
k.+leri (f116b/8), (f116b/21)
k.+n (f110a/14), (f118b/17)
k.+si (f120a/1), (f120a/16), (f120b/19)
k.+ye (f121b/17)
[=18]
Kerbelā *(A) Hz. Hüseyin'in katledildiği bugünkü Irak sınırları içinde, Bağdat'ın 100 km güneybatısında bulunan yerin adı.*
k. (f115a/11), (f115b/2)
k.+da (f115a/12)
[=3]
kere *(A) Defa, kez, sefer.*
k. (f110b/18), (f112b/1), (f112b/18)
[=3]
kerîm *(A) 1. Kerem sahibi, cömert. (f117b/2) 2. Büyük, ulu, şerefli, aziz. Kur'ân-ı Kerîm. (f116b/19)*
k. (f116b/19)
k.+den (f114b/4)
k.+i (f116a/10)
k.+leri (f118a/19)
k.+lerin (f117b/2)
[=4]
kerîme *(A) Kız çocuk.*
k.+mi (f118a/20)
k.+si (f112a/11), (f116a/9)
[=3]
kerre *(A) Defa, kez, sefer.*
k. (f112b/20), (f119b/1), (f121a/12)
[=3]
kes- *Bir bedeni kılıçla ayırmak.*
k.-üp (f115a/15)
[=1]
kesil- *Arkası gelmemek.*
k.-dikde+mi (f115b/13)
[=1]
keskin *Keskin.*
k. (f120a/21)
k.+(keskin+ol+) (f115b/19)
[=2]
kevkeb *(A) Yıldız.*
k. (f118b/6)
[=1]
kevkebe *(A) Debdebe, tantana.*
k. (f108a/13)
[=1]
kevn *(A) Var olma.*
k.+(kevn+ü+fesad+ı) (f107b/11)
[=1]
kevneyn *(A) İki dünya, dünya ve âhiret*
k. (f113a/21)
[=1]
keẕẕābe *(A) Çok yalan söyleyen.*
k. (f113b/19)
[=1]
ḳıl- *Kılmak yardımcı fiili.*
k.-alum(namaz+kıl+) (f116a/3)
k.-dıkça(mülahaza+kıl+) (f107b/12)
k.-dılar(hem+reng+kan+kıl+) (f107b/10)
[=3]
ḳılāde *(A) Gerdanlık.*
k. (f114a/17)
[=1]
ḳılıc *Kılıç. bkz.* ***şemşîr, tîġ***
k.+dan(kılıcdan+geç+) (f120a/3)
k.+ıñız (f115b/18)

[=2]
ḳılın- *Edilmek, yapılmak. Yardımcı fiil.*
k.-dıkdan(tume+kılın+) (f118b/13)
[=1]
ḳınnāre *(A) Mezbaha.*
k. (f116b/8)
[=1]
ḳırbaç *Tek parça deriden yapılmış kamçı.*
k. (f117a/6)
[=1]
ḳırḳ *Otuz dokuzdan sonra kırk birden önce gelen sayı.*
k. (f108b/18), (f111b/8), (f111b/8), (f113b/7), (f114b/2), (f117a/11), (f118a/17), (f120a/12)
[=8]
kırmızı *Renk adı.*
k. (f112b/20)
[=1]
ḳısm *(A) Cins, nevi.*
k.+ından (f110a/9)
[=1]
ḳıṣṣa *(A) Kısa hikâye, ibretli hikâye.*
k.+nıñ (f121b/3)
[=1]
ḳıtāl *(A) Birbirini öldürme, boğazlaşma.*
k.+(harb+u+kıtal) (f109b/21), (f111b/1), (f113b/7)
[=3]
ḳıyāmet *(A) Semavî dinlerdeki inanışa göre bu âlemin yok olması, ölülerin dirilmesi ve âhiret hayatının başlaması olayı.*
k.+de (f116a/13)
k.+e (f109a/13), (f111b/12), (f119a/17), (f121a/14)
k.+ler(kıyametler+kop+) (f108b/21), (f110a/6)
[=7]
ḳıyās (A) Karşılatırma, mukayese etme.
k.+a (kıyasa+gel+)(f113a/4)
[=1]
Ḳızılbaş *Nadir Şah ile birlikte Afganistan fethine katılan ve daha sonra Hindistan'a yerleşen, İmamiye mezhebine mensup, batinî inançlarla ilgisi olmayan bir Türkmen boyu.*
k. (f108b/17)
[=1]
ki *(F) İki cümleyi farklı işlevlerle birbirine bağlayan bağlaç.*
k. (f107b/13), (f107b/2), (f107b/4), (f107b/7), (f107b/9), (f108a/6), (f108b/10), (f108b/12), (f108b/13), (f108b/14), (f108b/15), (f108b/6), (f108b/7), (f109a/15), (f109a/15), (f109a/20), (f109a/9), (f110a/12), (f110b/16), (f110b/9), (f112a/14), (f112a/18), (f112b/1), (f112b/12), (f112b/16), (f112b/9), (f113b/1), (f113b/9), (f114b/13), (f115a/2), (f115b/6), (f116a/13), (f116a/2), (f116b/4), (f117b/14), (f117b/19), (f117b/9), (f118a/14), (f118b/1), (f118b/21), (f118b/4), (f119a/10), (f119a/20), (f119a/3), (f119b/14), (f121a/1), (f121a/13), (f121a/20), (f121a/4), (f121b/2)
[=50]
kilāb *(A) Köpekler.*
k. (f113a/17)
[=1]
kilim *Kilim.*
k. (f110a/17)
[=1]
kimesne *Kimse. bkz.* **kimse.**
k. (f110a/17)
[=1]
kimi *Bahsedilen kimse ya da şeylerden yalnız bir kısmını kastetme anlamı taşıyan zamir.*
k. (f110a/14), (f110a/14), (f113b/12), (f113b/12), (f113b/12), (f113b/12)
[=6]
kimse *Kimse. bkz.* **kimesne.**
k. (f110a/9), (f110b/11), (f110b/21), (f113a/16), (f113b/11)
k.+dir (f115b/6)
k.+niñ (f114a/17)
[=7]
Kināne *(F) Aslen Arabistanlı olup Mısır'da da hakimiyet kuran kabilelerden birinin adı.*
k. (f115a/4)
[=1]
kirām *(A) Şerefli ve ulu kimseler.*
k. (f120a/4)
[=1]
kirāmu'l-kātibīn *(A) İnsanın iki yanında bulunduğu ve sağdakinin sevapları, soldakinin de günahları yazdığı kabul edilen iki melek.*
k. (f116a/19)
[=1]
kirdān *(F) Katran.*

k. (f119b/12)
[=1]
kirdār *(F) Davranış, huy.*
k.+ından (f108a/17)
[=1]
kirişçi *İşkembe yapıp satan.*
k. (f111b/15)
[=1]
kişver-kūşā *(F) Memleket açan, ülkeyi fetheden.*
k. (f119a/1)
[=1]
kitābe *(A) Etrafında silmeler ve çıtalarla çevrilmiş levha halindeki boş yüzey.*
k. (f115b/11)
[=1]
Kiyūmerṣ *(A) İran mitolojisinde ilk şah olarak bilinen hükümdar.*
k.+den (f121a/10)
[=1]
ḳo- *Koymak, bırakmak.*
k.-mayup (f110a/10), (f113a/4)
k.-yup (f118b/19), (f119a/8)
[=4]
ḳollan- *Olmasını beklemek, gözetmek.*
k. (f109a/7)
k.-up(tavrın+ (f109a/7)
[=2]
ḳop- *Ortaya çıkmak, meydana gelmek.*
k.-du(kıyametler+kop+) (f108b/21)
k.+up(kıyametler+kop+) (f110a/6)
[=2]
ḳorḳu *Korku.*
k.+sun(korkusuna+düş+) (f111a/14)
[=1]
ḳorkut- *Korku verici bir davranışta bulunmak.*
k.-ırsın(korkud+) (f116a/12)
[=1]
ḳubbe *(A) Yarım küre şeklinde olan bina, dam.*
k. (f110b/2), (f111b/7), (f112b/5), (f117a/12)
[=4]
ḳudret *(A) Kuvvet, güç.*
k.+de (f109a/19)
[=1]
ḳuds *(A) Mukaddes, mübarek olma, kutsallık.*
k. (f112b/16)
[=1]
kūh *(F) Dağ. bkz. cebel, ṭaġ*
k.+e (f110b/9)
[=1]
ḳul *Osmanlı Devleti'nde devşirme yoluyla gelen askerlere verilen ad.*
k. (f109a/9)
k.+lar (f109a/6), (f109a/7)
k.+larınıñ (f118a/12)
k.+umdur (f109a/9)
k.+uñuz (f121b/11)
[=6]
ḳulaḳ *İnsandaki duyma organı.*
k.+ına(kulaġ) (f116a/1)
[=1]
ḳulluḳ *(Padişah kulları için) Kul olma durumu.*
k. (f109a/7)
[=1]
ḳum *Silisli kütlelerin, bazı kaya ve maden parçalarının doğal etkisiyle parçalanıp ufalanması sonucu ortaya çıkan küçük ve sert tanecikler.*
k.+ ları (f116b/14)
[=1]
ḳur- *Parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek, çatmak.*
k.-up (f116a/21)
[=1]
ḳurā *(A) Karyeler, köyler.*
k. (f111a/5)
k.+da (f113a/4)
[=2]
Ḳur'ān *(A) Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap.*
k. (f121a/4)
k.+(kuran+ı+kerim) (f116b/19)
[=2]
ḳuṣūr *(A) Eksiklik, noksan.*
k.+a (f120b/18)
k.+ı (f113a/5)
[=2]
ḳuşaḳ *Bele bağlanan uzun, enli ya da ensiz kumaş.*
k.+ın(kuşaġ) (f116b/11)
[=1]
ḳuşaḳlu *Kuşağı olma.*
k. (f114a/3)
[=1]
kuşan- *Kuşak bağlamak.*
k.-up (f116b/11)
[=1]
kūşe *(F) İki duvarın birleştiği yer, köşe.*
k. (f112a/20), (f120a/21)
k.+ye (f120a/21)
[=2]

kūşe-nişīn *(F) Köşeye oturan.*
k. (f108a/3)
k.+(kuşe+nişin+ol+) (f109b/5)
[=2]
ḳuvvet *(A) Güç.*
k. (f110a/12), (f110b/15)
[=2]
ḳużātu'l-İslām *(A) İslâm kadıları.*
k.+dan (f117a/15)
[=1]
ḳuzu *(Mecazen) Küçük ve masum çocuk.*
k.+lar (f112a/8)
[=1]
küberā *(A) Büyükler, ulular.*
k. (f115a/5), (f115a/13)
[=2]
küffār *(A) Kâfirler.*
k. (f111a/2), (f111a/4), (f111a/7), (f111b/14)
k.+a (f111a/20)
[=5]
küfr *(A) Sövme, küfretme.*
k. (f107b/8), (f109b/11), (f110b/15), (f111b/17)
[=4]
küfrān *(A) Yapılan iyiliği unutma, iyilik bilmeme.*
k. (f117b/10), (f118a/9)
[=2]
küfriyyāt *(A) Dine ve Allah'ın birliğine aykırı söz ve davranışlar.*
k. (f110a/5)
k.+ı (f119b/17)
[=2]
küleh-gūşe *(F) Külah köşesi.*
k. (f112b/5)
[=1]
Küleyb bin Mālik *(A) Bekr ve Tağlib adlı Arap kabilelerinin birbirine düştüğü olayda adı geçen Arap.*
k. (f113b/2)
k.+i(küleybi) (f113b/5)
[=2]
külfe *(A) Sıkıntı, yorgunluk.*
k. (f121b/2)
[=1]
külli *(A) Bütün, hep.*
k. (f116a/3)
k.+den (f113a/17)
[=2]
küngüre *(F) Kubbenin en yüksek yeri, en tepesi.*
k. (f110b/15)
[=1]
kürsī *(A) Yüksekçe, oturulacak yer.*
k. (f108a/8)
k.+ye (f118b/13), (f118b/18)
[=3]
küşte *(F) Öldürülmüş, maktul.*
k.+(küşte+it+) (f109b/6)
k.+(küşte+ol+) (f115a/21), (f116a/19), (f117a/2), (f119a/13)
k. +ler (f114a/5)
[=6]
küşte-gān *(F) Öldürülmüş olanlar.*
k. (f115b/19)
[=1]
küştenī *(F) Öldürülmeye lâyık kimse.*
k. (f112b/1), (f116a/16), (f119a/17)
k.+yi (f113a/14)
[=4]
lā-yenḳaṭıʿ *(A) Durmadan, devamlı.*
l. (f112b/19)
[=1]
lā-yezāl *(A) Zeval bulmaz, bitmez, ebedî olan Allah. bkz.* **lā-yezāl**
l.+dan (f112a/17)
[=1]
lā-yezel *(A) Zeval bulmaz, bitmez, ebedî olan Allah. bkz.* **lā-yezel**
l. (f111b/1)
[=1]
laḥẓa *(A) Zamanın göz açıp kapayıncaya kadar geçen en küçük parçası, an.*
l. (f114a/10), (f120a/9), (f121a/18)
[=3]
laʾīm *(A) Çekiştiren, kınayan.*
l. (f111a/7)
[=1]
laʿīn *(A) Lanetlenmiş, Hakk'ın rahmetinden mahrum olmuş.*
l. (f111a/11), (f111a/14), (f111a/22), (f111b/5), (f111b/8), (f112a/19), (f112a/3), (f112b/2), (f114a/13), (f115a/15), (f116b/3)
l.+iñ (f112a/15)
[=12]
laḳab *(A) Takma ad.*
l.+ı (f116b/4)
[=1]
lākin *(A) Ama, ancak, fakat.*
l. (f111b/7), (f121a/19)
[=2]
laʿl *(A) Parlak kırmızı renkli kıymetli taş.*
l. (f115a/20)
[=1]

la'l-gūn *(F) Parlak kırmızı renkli. bkz.* ***la'l-reng***
l. (f110a/2)
l.+(lal+gun+ol+) (f119a/7)
[=2]
la'l-reng *(F) Parlak kırmızı renkli. bkz.* ***la'l-gūn***
l.+(lal+reng+it+) (f114b/5)
[=1]
lāle *(F) Çok değişik türleri olan, mızrak biçiminde uzun yapraklı bir bitki.*
l. (f114b/5)
[=1]
lāle-reng *(F) Lâle renginde olan.*
l. (f108b/10)
[=1]
lāle-zār *(F) Lâle bahçesi.*
l. (f110a/2)
l.+(lale+zar+ol+) (f107b/2)
l. +e(f114b/20)
[=3]
lāmi' *(A) Parlayan, parıldayan.*
l.+(lami+ol+) (f108a/6)
[=1]
la'n *(A) Lanet etme, beddua etme.*
l.+(sebb+ü+lan+it+) (f115b/11)
[=1]
lāyıḳ *(A) Uygun, yaraşır.*
l. (f114a/17)
[=1]
lāzım *(A) Gerekli, lüzumlu.*
l. (f112a/19), (f117a/15)
l.+(lazım+gel+) (f121a/3)
l.+(lazım+it+) (f121b/1)
l.+(lazım+ol+) (f117b/21), (f118b/10)
l.+dır (f118a/1)
[=7]
lāzımü'l-inderā *(A) Yıkılması gerekli.*
l.+sından (f112a/21)
[=1]
le'ālī *(A) İnciler.*
l. (f107b/6)
[=1]
leb *(F) Dudak.*
l. (f108b/5)
[=1]
lehv *(A) Oyun, eğlence.*
l. (f115b/21)
[=1]
leked *(F) Tekme, çifte.*
l. (f119a/9)
[=1]
leme'ān *(A) Parlama, parlaklık.*
l. (f107b/7)
l.+(leman+it+) (f108a/12)
[=2]
lemḥatu'l-başar *(A) Göz açıp kapayıncaya kadar.*
l. +da(f118b/16)
[=1]
leng *(F) Topal, aksak.*
l. (f111b/5)
[=1]
lerzān *(F) Titreyen, titrek.*
l. (f110b/10)
[=1]
leṭāfet *(F) Hoşluk, güzellik, incelik.*
l.+iñ (f120b/9)
[=1]
levlāk *(A) "Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratazdım." kudsî hadisine telmihen edebi metinlerde kullanılan bir kelime.*
l. (f113b/9)
[=1]
leykiü'l-fitne *(A) Fitne hastası?*
l. (f120b/2)
[=1]
leyl *(A) Gece.*
l. (f118a/2)
[=1]
leyl-ü-nehār-güşīş *(F) Gece gündüz çalışma.*
l. (f112a/13)
[=1]
Leylā *(A) Leyla ile Mecnun hikâyesinin kadın kahramanı.*
l.+ların (f121b/6)
[=1]
leẕīẕ *(A) Tadı güzel, tatlı, lezzetli.*
l.+(leziz+gel+) (f116b/12)
[=1]
libās *(A) Elbise, giysi.*
l. (f120b/16)
l.+(libas+giy+) (f114b/18)
[=2]
licām *(A) Atın ağzına vurulan gem, dizgin.*
l. (f109a/14)
[=1]
lisān *(A) Konuşma biçimi.*
l. (f109a/1)
[=1]
livā *(A) Bayrak, sancak.*
l. (f109b/19), (f112b/21), (f113b/19), (f115a/12), (f115b/15)
[=5]

livaṭa *(A) Erkekler arasındaki cinsel ilişki, oğlancılık.*
l.+(livata+itdir+) (f119b/16)
[=1]

livāü'l-ḥamd *(A) Kıyamet günü Muhammed ümmetinin altında toplanacağı bayrak.*
l. (f107b/6)
[=1]

Loḳmān bin ʿĀd *(A) Hz. Hud peygambere inananlardan.*
l. (f110a/16), (f110b/11)
[=2]

lüzūm *(A) Gerekme, lazım olma, gereklilik.*
l. (f113a/17)
[=1]

mā ʿadā *(A) -den başka, -den gayri.*
m. (f110b/17), (f111a/11), (f112a/12), (f112b/15), (f112b/7), (f113b/18), (f114b/10), (f115a/9), (f115b/11), (f115b/2), (f119a/12), (f120b/4)
m.+sı (f115b/6)
m.+sınıñ (f115b/8)
[=14]

maʿbūd *(A) Batıl din mensuplarının tanrılaştırıp taptıkları varlık, kuvvet ya da nesne.*
m.+undan (f113b/13)
[=1]

mādām ki *(A) Mademki, değil mi ki.*
m. (f121a/13)
[=1]

mādde *(A) Kanunların ayrı hüküm taşıyan bölümlerinden her biri.*
m.+yi (f121a/12)
[=1]

māder *(F) Anne. bkz. vālide.*
m. (f111a/7)
[=1]

mafṣalan *(A) Özetleyerek.*
m. (f121b/14)
[=1]

maġrib *(A) Batı, batıda bulunan. (f108a/20)*
m.+e (f108a/20), (f114a/9), (f116a/16)
[=2]

Maġrib *(A) Mısır'ın batısındaki ülkeler.*
m.+e (f114a/9)
[=1]

maġrūr *(A) Gururlu, kibirli.*
m. (f119a/1)
[=1]

māh *(F) Gökteki ay.*
m. (f113b/15), (f120b/3)
[=2]

maḥall *(A) Yer, mekân, mevki.*
m. (f117a/3), (f118b/13)
[=2]

maḥalle *(A) Şehir, kasaba ya da köyün birbirinden ayrılan her kısımlarının her biri.*
m. (mahalle+mescidleri) (f116b/17)
[=1]

maḥbūs *(A) Bir yere kapatılmış, hapsedilmiş.*
m. (f116a/20)
m.+(mahbus+tur+) (f118b/17)
m.+da (f117b/2)
[=3]

maḥbūsen *(A) Bir yere kapatarak, hapsederek.*
m. (f117a/1)
[=1]

maḥcūbe *(A) Çekingen, utangaç körpe kız.*
m. (f120a/17)
[=1]

maḫfī *(A) Gizli, saklı.*
m. (f118a/10)
[=1]

maḫlūḳ *(A) Yaratılmış.*
m. (f117a/4)
m.+dur (f117a/4)
m.+mudur (f116b/19), (f117a/3)
[=4]

maḫlūḳāt *(A) Yaratılmış olan şeyler, mahlûklar.*
m.+dan (f113b/12)
m.+den (f110a/13), (f111b/2)
[=3]

maḥmūd *(A) Övülmüş.*
m. (f112a/2)
[=1]

maḥrūm *(A) Yoksun olan.*
m.+(mahrum+u+memnu+tur+) (f117b/3)
m.+dur (f108b/14)
[=2]

maḥṣūd *(A) Ekini biçilmiş, hasat edilmiş.*
m.+(mahsud+it+) (f113a/9)
[=1]

maḥşer *(A) Ahiret hayatında bütün insanların hesaba çekilmek için toplanmaları.*
m. (ruz+ı+mahşer) (f114b/1)
[=1]

maḥşer-gāh *(A) Ahiret hayatında bütün insanların hesaba çekilmek için toplanacakları yer.*
m. (f116a/13)
[=1]
maḥżar *(A) Başkalarının huzuru, önü.*
m.+ında (f116a/2)
[=1]
maḫzūn *(A) Hazine, saklanmış (mal).*
m. (f112b/16), (f119a/4)
[=2]
maḥẓūẓ *(A) Haz almış, hoşnut.*
m.+(mahzuz+ve+mesrur+ol+) (f119b/17)
[=1]
mā'ide-keş *(F) Ziyafet çeken.*
m. (f114a/5)
[=1]
maḳām *(A) 1. Yer, mahal. (f117b/8) 2. Devlet kademesinde önemli ve yüksek mevki. (f108a/9)*
m. (f117b/8)
m.+(makamda+tur+) (f108a/9)
m.+a (f108a/9)
[=3]
maḳdem *(A) Gelme, geliş.*
m. (f113a/8)
[=1]
maḳhūr *(A) Yenilgiye uğramış.*
m.+(makhur+it+) (f115a/17)
[=1]
maḳṭū' *(A) Kesilmiş.*
m.+(maktu+it+) (f114a/16)
[=1]
maḳtūl *(A) Öldürülmüş, katledilmiş.*
m.+(maktul+ol+) (f111a/16)
[=1]
ma'ḳūlat *(A) Akılla ispatlanabilir şeyler.*
m. (f118b/21)
[=1]
maḳūle *(A) 1. Cins, tür, çeşit. (f120a/5) 2. Uygun düşme, akla yatkın olma. (f119a/2)*
m. (f121b/1)
m.+(makule+ol+) (f119a/2)
m.+sinden (f120a/5)
m.+sinden.midir (f118b/21)
[=4]
ma'kūs *(A) (Sancak için) Ters çevrilmiş. bkz.* ***ma'kūse***
m.+ını (f115b/15)
[=1]
ma'kūse *(A) (Sancak için) Ters çevrilmiş. bkz.* ***ma'kūs***
m. (f109a/4)
[=1]
māl *(A) Taşınır taşınmaz her türlü şey, mülk, servet.*
m. (f112b/5), (f115b/17), (f119a/4)
m.+dur (f118a/1)
[=4]
māl-ā-māl *(F) Ağzına kadar dolu, dopdolu.*
m.+(mal+a+mal+eyle+) (f116a/17), (f118b/19)
m.+(mal+a+mal+it+) (f119a/2), (f120b/1)
[=4]
māl-dārān *(F) Mal sahipleri, varlıklı kimseler.*
m. (f112b/12)
[=1]
māl-ḫulyā *(F) Boş hayâl.*
m.+ya (f107b/12)
[=1]
ma'lūm *(A) Bilinen.*
m.+(malum+ol+) (f121b/1)
m.+umdur (f108b/13)
m.+uñdur (f119a/2)
[=3]
ma'mūr *(A) Bayındır.*
m. (f109a/12), (f109a/16)
m.+(mamur+u+abadan) (f109b/10), (f109b/18), (f109b/2), (f109b/5), (f110a/11), (f110a/2), (f110b/14), (f111a/20), (f111a/6), (f111b/16), (f112a/8), (f112b/11), (f112b/21), (f112b/4), (f113a/20), (f113a/6), (f113b/15), (f113b/8), (f114a/19), (f114a/20), (f114a/6), (f114b/20), (f114b/6), (f115a/7), (f115b/13), (f115b/20), (f115b/3), (f116a/15), (f116b/15), (f116a/7), (f117a/12), (f117b/5), (f119a/16), (f119b/18), (f120a/14), (f120b/20)
m.+(mamur+u+abadan+ol+) (f109a/21)
m.+ı (f113a/5)
[=40]
ma'mūre *(A) Bayındır.*
m.+ñe (f118a/7)
[=1]
ma'nā *(A) Anlam.*
m. (bu+mana+içün) (f120a/21)
[=1]

mancınıḳ *(A) İri taşları uzağa atabilecek şekilde yapılmış ve kale duvarlarını dövmek için yapılmış savaş âleti.*
m. (f111a/22), (f116b/2), (f116a/21)
[=3]
māniʿ *(A) Engellemek, önlemek.*
m.+(mani+ol+) (f119a/5)
[=1]
mār *(F) Yılan.*
m. (f112b/3), (f114a/6)
[=2]
maʿārif *(A) Tefekkür, keşif ve ilham yoluyla elde edilen bilgiler, irfan.*
m.+e (f121b/10)
[=1]
maʿrūf *(A) Bilinen, belli.*
m. (f113b/3), (f114a/10)
[=2]
maṣlūben *(A) Çarmıha gerilerek.*
m. (f116b/10)
[=1]
maʿṣūm *(A) Günahsız, suçsuz kimse.*
m. (f111a/16), (f112a/4), (f112a/8), (f113a/1)
[=4]
maʿṣūmān *(A) Günahsız, suçsuz kimseler.*
m. (f111a/19)
[=1]
maşrıḳ *(A) Doğu.*
m.+dan (f116a/16)
[=1]
maʿtem *(A) Yas.*
m. (f114b/18)
[=1]
maṭlaʿ *(A) Doğuş yeri.*
m. (f108a/20), (f109b/13)
[=2]
maṭmūre *(A) Mezar, kabir. (f119b/7)*
m. (f119b/7)
m.+(matmure+eyle+) (f116b/14)
[=2]
māye *(F) (Hamur için) Maya.*
m. (f112b/1)
[=1]
māyürīd *(A) Dilediğini.*
m. (f110a/14)
[=1]
māżiyye *(A) Geçmiş, geride kalmış.*
m. (f108a/12), (f109a/17)
[=2]
maẓlūm *(A) Haksızlığa uğramış, zulüm görmüş kimse.*
m. (f109b/20), (f112a/8), (f113a/1), (f115a/13), (f116a/21)
m.+ı (f115a/15), (f115a/20)
m.+uñ (f119b/16)
[=8]
maẓlūmān *(A) Zulüm görmüşler.*
m. (f111a/19)
[=1]
maẓlūme *(A) Zulüm görmüş kadın.*
m.+niñ (f120b/14)
[=1]
meʾab *(A) Sığınılacak yer.*
m. (f114a/17)
[=1]
meʾāṣir *(A) Güzel eserler.*
m. (f115b/15)
[=1]
meʿāyib *(A) Ayıplanacak davranışlar, ayıplar.*
m. (f113a/8)
[=1]
mecāl *(A) Güç, kuvvet, derman.*
m.+(mecal+ol+) (f120b/14)
[=1]
mecālis *(A) Meclisler.*
m. (f115b/2)
[=1]
meclis *1. Bir sorunu çözmek için bir araya gelme. (f117a/2) 2. Dost ve arkadaşların bir araya gelmesi (f108b/3) 3. Eğlenmek maksadıyla bir araya gelme. (f116a/1)*
m. (f108a/10), (f108b/3), (f115b/21), (f116a/1), (f116a/3), (f116a/7), (f117a/2), (f121b/19)
m.+de (f116a/2), (f117a/5)
m.+den (f108a/17)
[=11]
Mecnūn *(A) (Leyla ile Mecnun hikâyesinde adı geçen Kays için) Aşktan deliye dönmüş.*
m.+ı (f121b/6)
[=1]
mecrūḥ *(A) Yaralanmış, yaralı.*
m.+(mecruh+it+) (f114a/15)
[=1]
medāyin *(A) Şehirler, kentler.*
m. (f111a/5), (f113a/4)
[=2]
medd *(A) Bir şeyi uzatarak söyleme.*
m. (f108b/10)
[=1]
meded *(A) Yalvarırım, yetiş.*

m. (f113a/15), (f120b/13)
[=2]
***meded-ḳārī** (F) Yardımcı, yardım eden.*
m. (f109b/21), (f109b/3)
[=2]
***medfūn** (A) Toprağa gömülmü, defnedilmiş*
m. (f116b/14)
[=1]
***medḫal** (A) Bir işe karışma, etkisi olma.*
m.+i (f121a/3)
[=1]
***medīd** (A) Uzun, çok süren.*
m.+le (f117b/1)
[=1]
***medīne** (A) Şehir, belde.*
m. (f115a/1), (f115b/14)
[=5]
***Medīne** (A) Hz. Muhammed'in Mekke'den hicret ettiği şehir.*
m. (f115b/16), (f115b/19)
m.+ye (f113b/21)
[=5]
***mefāsid** (A) Fesatlıklar, kötülükler.*
m. (f119b/10)
[=1]
***mefredü'l-a'żā** (A) Organları normalinden büyük olan.*
m. (f119b/12)
[=1]
mefrūżu'l-iṭā'a (A) Emrine uyulması zorunlu olan.
m.+sız (f114a/19)
[=1]
***meger** (F) Oysa ki, halbuki anlamında önceden farkına varılamayıp sonradan anlaşılan durumu bildirir.*
m. (f108a/10), (f109b/2), (f110b/7), (f112b/21), (f120a/6)
[=5]
***mehābet** (A) Çekinme ve korku hissiyle karışık saygı.*
m.+ine (f111b/6)
[=1]
***meḥāsin** (A) Güzel ve hoşa giden edebi eserler.*
m. (f120b/4)
[=1]
***mehd-raḥāt** (F) Yatağı rahat.*
m. (f108a/5)
[=1]
***mehdī** (A) Allah tarafından doğru yola iletilen ve insanları doğru yola iletecek olan kimse. Metinde Hz. İbrahim için kullanılmıştır.*
m. (f111a/12)
[=1]
Meḥemmed** (A) Harzem şahı sultan Alaaddin Muhammed. Cengiz Han ordularına karşı mücadelede yenik düşmüş ve Harzemşah Devlet merkezi yerle bir edilmiştir. bkz. **Ḫvārezm Şāh
m. (mehemmed+i+harzem+şah) (f119b/19)
m.+(sultan+mehemmed) (f120a/1)
[=2]
***mehībü'ş-şekl** (A) Biçimi hayranlık ve ürperti uyandıran.*
m. (f111a/10)
[=1]
***Mekke-i mükerreme** (F) Aziz ve muhterem Mekke şehri.*
m.+de (f110b/4)
[=1]
***mekrūh** (A) Tiksindiren, iğrendiren.*
m. (f120a/11)
[=1]
***mekrūhāt** (A) Mekruhlar, iğrençlikler.*
m. (f108b/20)
[=1]
***melaḫ-şümār** (F) Çekirge sürüsü sayısınca, çok fazla.*
m. (f115a/1), (f117b/14)
[=2]
***melā'ik** (A) Melekler.*
m. (f109b/21)
[=1]
***melāl** (A) 1. Hüzün, keder. (f121a/1) 2. Usanma, bıkma. (f117a/11)*
m.+(melal+gel+) (f117a/11), (f120b/11)
m.+(melal+ol+) (f114b/13)
m.+dir (f121a/1)
[=4]
***melek** (A) Gözle görülüp elle tutulmayan, cinsiyet farkı bulunmayan, sadece Allah'a itaat eden ruhani varlıklar.*
m. (f120b/1)
[=1]
***melek-simā** (F) Melek gibi nurlu yüzü olan kimse.*
m. (f120b/3)
[=1]
***melik** (A) Hükümdar, padişah.*
m. (f116a/7), (f116a/8)
[=2]

mel'ūn *(A) Lanet ve nefret edilecek kimse.*
m. (f119b/16)
m.+ı (f111b/13)
m.+ları (f111b/14)
m.+uñ (f119b/17)
[=4]
memālik *(A) Bir hükümdarın, bir devletin hükmü altında olan yerlerin tamamı, memleketler.*
m. (f108b/17), (f109a/8), (f114b/11), (f117b/10), (f117b/13), (f118a/7), (f119a/14), (f119b/21), (f120a/3)
m.+e (f118a/3)
[=10]
memleket *(A) Bir hükümdarın, bir devletin hükmü altında olan yerlerin tamamı.*
m. (f109a/10), (f109a/12)
m.+e (f108a/2)
[=3]
memnū' *(A) Menedilmiş, yasaklanmış.*
m.+(mahrum+u+memnu+tur+) (f117b/3)
[=1]
Me'mūn *(A) Abbasi devleti halifelerinden.*
m. (f117a/1), (f117a/2)
[=2]
me'mūre *(A) Bir işi yapmakla görevli kimse.*
m.+de (f118b/13)
[=1]
menām *(A) Uyku.*
m. (f111b/19)
[=1]
menāṣıb *(A) Makamlar, mevkiler.*
m. (f108b/20)
[=1]
menba' *(A) Su kaynağı.*
m.+(menba+ol+) (f110b/6)
[=1]
meneṣṣa *(A) Görünme yeri.*
m. (f112a/2)
[=1]
menhec *(A) Geniş ve işlek yol.*
m. (f113b/11)
[=1]
menḥūs *(A) Uğursuz, şeametli.*
m. (f115b/15)
m.+ına (f115a/12), (f116a/4)
[=3]
menīü'l-cenāb *(A) (Hz. Ömer'i anlatırken) Çetin ve zor sorunlar.*
m. (faruk+ı+meniül+cenab) (f114a/7)
[=1]
menşe' *(A) Bir şeyin ortaya çıktığı yer, kaynak.*
m. (f110b/8)
[=1]
menşūr *(A) Bir kimseye bir rütbenin verildiğini gösterir padişah fermanı.*
m. (f119b/7)
[=1]
merām *(A) İstek, niyet, maksat.*
m. (f121a/21)
m.+dan (f119a/18)
[=2]
merāret *(A) Acılık.*
m. (f116b/11)
[=1]
merātib *(A) Rütbeler.*
m. (f108b/20)
[=1]
merc *(A) Karışıklık.*
m.+(herc+ü+merc) (f113b/1)
[=1]
mercān *(A) Kırmızı renkli, kalker iskeletli deniz hayvanı.*
m.+a (f113b/15), (f116b/15)
[=2]
mercān-rīz *(F) Mercan saçan, döken.*
m. (f107b/9)
m.+(mercan+riz+ol+) (f112b/10)
[=2]
merd-efgen *(F) Yiğitleri deviren, yıkan.*
m. (f110b/18)
[=1]
merdān *(F) Yiğitler, savaşçılar.*
m. (f110b/17)
[=1]
merdūd *(A) Kovulmuş, defedilmiş.*
m. (f110b/14), (f111a/21), (f111a/7)
[=3]
merdüm-dīde *(F) Göz bebeği.*
m. (f108a/4), (f115a/10)
[=2]
merḥamet *(A) Kederli birine acıma ve yardım etme isteği hissiyle dolma.*
m. (f108b/8)
[=1]
merkez *(A) Bir taşkınlığı ortaya çıktığı ya da yönetildiği yer.*
m. (f110b/21)
[=1]
merkūz *(A) Bir şey üzerine dikilmiş.*
m.+(merkuz+ol+) (f109a/2)
[=1]

Merrîḫ *(A) Dünya'dan sonra Güneş'e en yakın gezegen, Mars.*
m. (f107b/15)
[=1]
mertebe *(A) Kademe, derece, basamak.*
m. (f116b/13), (f117a/5), (f121a/1), (f121a/19)
m.+de (f121b/20)
[=5]
mesācid *(A) Mescitler.*
m. (f120a/4)
[=1]
meṣā'ib *(A) Musibetler, dertler, eziyetler.*
m. (f121a/1), (f121a/2)
m.+den (f121b/1)
[=2]
mesci' *(A) Secili söz.*
m. (f115b/11)
[=1]
mescid *(A) İçinde cuma ve bayram namazlarının kılınmadığı, minaresiz, minbersiz, küçük cami.*
m.+de (f114a/12)
m.+leri (f116b/17)
[=2]
meṡelā *(A) Misal olarak, örnek olarak.*
m. (f108b/20), (f109b/12), (f112b/14), (f113b/2), (f114a/2), (f117b/11), (f117b/21), (f119b/10), (f120a/17)
[=9]
Mesiḥā *(A) Hz. İsa'nın lakabı.*
m. (f113a/14), (f113a/20)
[=2]
meskūk *(A) Üzerine damga basılmış, sikke vurulmuş.*
m. (f118b/19), (f118b/21)
[=2]
meskūn *(A) Yerleşilip yurt edinilmiş yer.*
m.+a (f117a/10)
m. +da (f111b/13)
[=2]
mesned *(A) Dayanılan şey, dayanak.*
m. (f110a/3), (f112a/15), (f115b/21), (f114a/17)
[=3]
mesned-ārā *(F) Bulunduğu makamı süsleyen.*
m.+(mesned+ara+ol+) (f110b/14), (f116b/15)
[=2]
mesned-nişīn *(F) Tahta oturan.*
m.+(mesned+nişin+it+) (f114a/18)
m.+(mesned+nişin+ol+) (f114a/21)
[=2]
mesrūr *(A) Sevinçli, memnu kimse.*
m.+(mahzuz+ve+mesrur+ol+) (f119b/17)
[=1]
mest *(F) Kendinden geçme.*
m. (f114a/14)
[=1]
mestūr *(A) Örtülü, kapalı.*
m. + (mestur+ol+) (f121a/2)
[=1]
meşāyiḫ *(A) Şeyhler.*
m. (f120a/4)
[=1]
meşġūl *(A) Bir işle uğraşan.*
m. (f115b/2)
[=1]
meşhūr *(A) Herkesçe bilinen, tanınan, şöhretli.*
m.+(meşhur+ol+) (f119b/8)
[=1]
mevācib *(A) Maaş, aylık.*
m. (f118a/1)
[=1]
mevāsıḳ *(A) Sözleşmeler, antlaşmalar.*
m. (f111a/1)
[=1]
mevkib *(A) Atlı ya da yaya olarak büyük bir zatın yanında yürüyen.*
m. (f108a/13), (f118b/6)
[=2]
mevḳūf *(A) Tutuklu, tutuklanmış.*
m.+(mevkuf+tur+) (f118b/13)
[=1]
mevlūd *(A) Doğmuş.*
m. (f112a/2)
m.+den (f111a/12)
[=2]
mevrūs *(A) Miras kalmış. bkz.* **mevrūse**
m. (f117b/13)
m.+ların (f119a/21)
[=2]
mevrūse *(A) Miras kalmış. bkz.* **mevrūs**
m. (f109a/8)
[=1]
mevsūm *(A) Adlandırılmış.*
m. (f110a/17)
[=1]
mevt *(A) Ölüm.*
m. (f116b/11)
[=1]
mevżi' *(A) Yer, mekân, mahal.*
m. (f120a/20)

m.+de (f110a/1)
[=2]
meydān *(A) Açık, geniş alan.*
m. (f109a/19), (f113b/7), (f116a/7), (f118b/11), (f119a/6)
m. +a (f118b/12), (f119b/15)
[=7]
meyl *(A) Bir yöne doğru eğilme.*
m.+(meyl+it+) (f116b/12)
[=1]
meymenet-ḳarīn *(F) Uğura sahip, uğurlu.*
m.+inden (f114b/17)
[=1]
me'yūs *(A) Ümidi kalmamış, ümitsiz.*
m.+(meyus+ol+) (f110a/18)
[=1]
mezāḳ *(A) Sevgili?*
m. (f116b/11)
[=1]
meẓālim *(A) Zulümler, eziyetler.*
m. (f111b/16), (f119b/10)
m.+i (f117b/4)
m.+inden (f114a/21)
[=4]
mezāri' *(A) Ekilip biçilen topraklar, tarlalar.*
m.+den (f109b/12)
[=1]
meẕheb *(A) Bir dinde belirli bir görüş ve anlayış farklılıklarından doğan kollardan her biri.*
m.+ini (f117b/6)
[=1]
mezīd *(A) Artma, çoğalma.*
m. (f110b/15)
[=1]
mezra' *(A) Tarıma elverişli yer.*
m. (f111a/6), (f112b/10)
[=2]
mezrū'āt *(A) Ekili bir arazide yeşermiş, boy atmış tohumlar.*
m. (f110b/3)
[=1]
mınṭıḳa-bend *(F) Kemer bağlayan.*
m.+(mıntıka+bend+ol+) (f118a/19)
[=1]
mıṣdāḳ *(A) Ölçüt, kıstas.*
m.+ınca (f112a/11), (f115a/8)
[=2]
Mıṣr *(A) Kuzey Afrika'da Nil nehri boyunca Akdeniz'e doğru uzanan toprakların adı.*
m. (f114a/9), (f114b/1), (f114b/16), (f115a/1), (f115a/2), (f115a/6)
m.+da (f115a/4)
m.+dan (f120a/15)
m.+ı (f114b/21), (f119b/11)
m.+ındaki (f120b/15)
[=11]
Mıṣrī *(A) Mısır ülkesi ile ilgili.*
m.+ye (f109b/13)
[=1]
mihmān *(F) Misafir, konuk.*
m.+ıñıza (f118b/21)
[=1]
mihmāne-ḫāne *(F) Konuk evi.*
m. (f114a/5)
[=1]
miḥnet *(A) Sıkıntı, zahmet.*
m. (f108a/3)
[=1]
miḥrāb *(A) Cami, mescit gibi ibaret yerlerinde kıble duvarında bulunan, imam için ayrılan girintili yer.*
m. (f113b/13)
m.+a (f116a/4)
m.+da (f116a/6)
[=3]
miḳdār *(A) Bir şeyin ölçüsü, sayısı.*
m. (f108b/11)
m.+ı (f113b/7)
[=2]
mi'mār-kārdān *(F) Mimar ustaları.*
m. (f112a/12)
[=1]
min-ba'de *(A) Bundan sonra, bundan böyle.*
m. (f118b/11)
[=1]
mināre *(A) Müezzinin ezan okuması için yapılan yüksekçe kulelerden her biri.*
m. (f119b/12)
[=1]
minber *(A) Hatibin cuma namazlarında hutbe okuduğu merdivenli kürsü.*
m. (f114b/6)
m.+den (f116a/13)
m.+lerde (f115b/11)
[=3]
minnet *(A) 1. Yapılan iyiliğe karşı şükretme. (f117a/13)*
m. (f117a/13)
m. + (canına+minnet) (f121b/17).
[=2]
miṡl *(A) Eş, benzer.*
m.+i(misli+görül+) (f120b/3)
[=1]
miyān *(F) Ara, mabeyn. bkz.* **miyāne**

m.+ımızda (f118a/20)
m.+ın (f116b/3)
[=2]
miyāne *(F) Ara, mabeyn bkz.* **miyān**
m. (f109b/7)
m.+lerinde (f109b/21)
m.+sine (f109a/1), (f113b/6)
[=4]
mizāc *(A) Huy, yaratılış, tabiat.*
m. (f107b/6), (f113b/9)
m.+ına (f118a/2)
[=3]
mizān *(A) Ölçü, mikyas.*
m.+ı (f119b/14)
[=1]
Moġol *Moğol askeri.*
m. (f119b/4)
[=1]
mu'adelet *(A) Eşitlik, denklik.*
m. (f115b/3)
[=1]
mu'ādelet-pervār *(F) Adaleti koruyan.*
m. (f113b/1)
[=1]
mu'allā *(A) Yüksek, yüce.*
m. (f110b/12), (f112a/15)
[=2]
mu'ānid *(A) İnatlaşan, inatçı.*
m.+leri (f113a/9)
[=1]
mu'ārik *(A) Vuruşma.*
m. (f114b/9)
[=1]
mu'arref *(A) Tarif edilmiş, tanımlanmış.*
m. (f110a/1)
[=1]
muaṭṭar *(A) Güzel kokulu, ıtırlı.*
m.+(muattar+it+) (f109a/13)
[=1]
Mu'āviye *(A) Hz. Ali ile anlaşmazlığa düşüp hilafeti elde etmek için onunla ve oğullarıyla savaşan hükümdar.*
m. (f114b/20), (f114b/8)
m.+den (f115b/6), (f115b/8)
m.+nin (f115a/7)
m.+ye (f114b/15), (f114b/17)
[=7]
mūcib *(A) Sebep olan, gerektiren.*
m. (f114b/13), (f121a/1)
[=2]
mu'ciz-dem *(F) (Hz. İsa için) Nefesiyle mucize gösteren.*
m. +den(f113a/20)
[=1]
mu'ciz-beyān *(F) Taklit edilemeyecek bir üslup ya da ifade tarzına erişen.*
m. (f108b/4)
m.+a (f110a/8)
[=2]
mu'ciz-kelām *(F) (Hz. İsa için) Sözüyle mucize gösteren.*
m. (f113a/7)
[=1]
mu'cize *(A) Peygamberlerin Allah'ın izniyle peygamberliklerini ispat için yaptıkları, akılla açıklanamaz olağanüstü iş.*
m. (f110b/20), (f112a/9)
[=2]
muġarrer *(A) Yaldızlı.*
m. (f115b/10)
[=1]
muġaylān *(F) Deve dikeni.*
m. (f112b/20)
[=1]
Muġayre bin Şu'be *(A) Hz. Ömer'i katleden Ebu Lülü adlı kölenin efendisi.*
m.+niñ (f114a/10)
[=1]
muġtenim *(A) Ganimet alan.*
m. (f109b/6)
[=1]
muhācir *(A) Hz. Muhammed ile birlikte ya da ondan önce ve sonra Medine'ye göç eden.*
m.+in (f113b/14)
[=1]
muhācirīn *(A) Hz. Muhammed ile birlikte ya da ondan önce ve sonra Medine'ye göç edenler.*
m. (f114b/10)
[=1]
muḫadderāt*(A) Namuslu, iffetli kadınlar.*
m. (f115b/17), (f119a/12)
[=2]
muḫaddere *(A) Namuslu, iffetli kadın.*
m. (f111a/18)
m.+ler (f115a/17)
[=2]
muḥāfaẓa *(A) Saklama, koruma.*
m.+(muhafaza+it+) (f110b/21)
m.+sında (f118a/8)
[=2]
muḥākeme *(A) Bir konu hakkında akıl süzgecinden geçirerek karar verme.*
m. (f109a/2)

[=1]
muḥal *(A) Olması, gerçekleşmesi mümkün olmayan.*
m. (f113a/11)
m.+(muhal+it+) (f117a/20)
m.+dir (f117a/19)
[=3]
muḫālif *(A) Devlet idaresine karşı olan.*
m. (f117a/14)
[=1]
Muḥammedī *Mısır hakimi, Hz. Ebu Bekir'in en yakın dostu.*
m. (f115a/2)
[=1]
Muḥammedü'l-Muṣṭafā *(A) Hz. Muhammed peygamber.*
m. (f113b/10)
[=1]
muḫaṣama *(A) Kavga, düşmanlık.*
m. (f109a/1)
[=1]
muḥaṣara *(A) Bir yeri almak için askerle kuşatma.*
m. (f116b/1), (f116b/1), (f118a/17)
m.+(muhasara+olun+) (f114b/2)
[=4]
muḥasebān *(F) Hesaplamalar.*
m. (f116a/18)
[=1]
muḥīṭ *(A) Kuşatan, ihata eden.*
m. (f116a/19)
[=1]
muḥkem *(A) Sağlamlaştırılmış.*
m. (f114a/14), (f120a/19), (f120b/7), (f121a/6)
m.+(muhkem+it+) (f118a/20)
m.+(sedid+ü+muhkem+ol+) (f120b/12)
[=6]
muḥtemelül-ḥaml *(A) Hamile olma ihtimali olan kadınlar*
m. (f112a/5)
[=1]
muʿīn *(A) Yardım eden.*
m.+(muin+ü+zahir+ol+) (f109a/4)
[=1]
muḳābele *(A) Karşılık verme.*
m.+(mukabele+it+) (f114b/9), (f120a/1)
[=2]
muḳābil *(A) Karşılık olarak.*
m. (f108a/17)
[=1]
muḳaddem *(A) Önce.*
m. (f113b/21)
[=1]
muḳaddemāt *(A) (Söz ve yazı için) Giriş, sunuş.*
m. (f108a/2), (f115b/8)
m.+a (f117b/21)
[=3]
muḳadder *(A) Takdir edilmiş, yazgı, kader.*
m.+(mukadder+ol+) (f112a/3)
[=1]
muḳaddese *(A) Kutsal.*
m. (f113a/19)
m.+niñ (f112b/20)
[=2]
muḳaffā *(A) Kafiyelenmiş.*
m. (f115b/11)
[=1]
muḳarnes *(A) Kubbe şeklinde.*
m. (f115b/10)
[=1]
muḳarrebān *(F) Yakınlar, dostlar.*
m. (f118b/4)
[=1]
muḳarrer *(A) Kararlaştırılmış.*
m.+(mukarrer+ol+) (f114a/16)
[=1]
muḳarrir *(A) Kararlaştıran.*
m.+(mukarrir+ol+) (f119b/10)
[=1]
muḳatele *(A) Karşılıklı vuruşarak birbirini öldürme.*
m.+(mukatele+it+) (f114b/8)
[=1]
muḳtedā *(A) Örnek alınan kimse.*
m.+(mukteda+ol+) (f113a/13)
[=1]
muḳtedir *(A) Her şeye gücü yeten Allah.*
m.(f111a/1)
[=1]
munāṣıb *(A) Makamlar.*
m.+ı (f121a/6)
[=1]
munḳarıż *(A) Adı sanı kalmamış, yok olmuş.*
m.+(munkarız+ol+) (f109a/6)
[=1]
munḳaṭ*(A) Son bulma, kesilme.*
m.+(munkatı+ol) (f109b/12)
[=1]
muntaẓır *(A) Bekleyen, intizar eden.*
m.+(muntazır+ol+) (f110b/5)
[=1]
mūr *(F) Karınca.*

m. (f112b/3), (f114a/6)
[=2]
murabbaʿ-nişīn *(F) Bağdaş kurup oturan.*
m.+(murabba+nişin+ol+) (f112a/15)
[=1]
murād *(A) Emel.*
m.+ım (f118a/19)
[=1]
Murād Ḫan *Osmanlı sultanı III. Murat.*
m. (f108b/17)
[=1]
muraṣṣa *(A) İnci, elmas vb. kıymetli taşlarla süslenmiş.*
m. (f108a/17), (f110b/12), (f111a/10)
[=3]
murġ *(F) Kuş.*
m.+dan (f113b/7)
[=1]
Mūsā *(A) Hz. Musa peygamber. bkz.* **Musā bin İmrān**
m.+ya (f112b/2)
[=1]
Mūsā bin İmrān *(A) Hz. Musa peygamber. bkz.* **Mūsā**
m. (f111b/17)
[=1]
muṣādif *(A) Rastlayan, tesadüf eden.*
m.+(musadif+ol+) (f116b/3)
[=1]
muṣāfat *(A) Saf ve halis dostluk, samimi sevgi.*
m.+ı (f118a/20)
[=1]
musaḫḫar *(A) Büyülenmiş, büyülü.*
m. (f108a/21)
[=1]
muṣallaṭ *(A) Birini bir kimsenin başına sarma, bela etme.*
m. (f116a/16)
m.+(musallat+it+) (f112b/9)
m.+(musallat+ol+) (f111b/14)
[=3]
muṣavver *(A) Resimli.*
m. (f110b/12)
[=1]
muṣḥaf *(A) Kur'ân-ı Kerim.*
m. (f114b/4), (f116a/10), (f116a/12), (f116a/8)
[=4]
Muṣṭafā *(A) Hz. Muhammed peygamber.*
m. (f115a/10)
[=1]
muṭābık *(A) Uygun.*
m. (f117a/16)
[=1]
muṭarrā*(A) Taze, körpe.*
m.+sın (f120a/19)
[=1]
muṭarraz *(A) Nakışlarla süslenmiş, nakışlı.*
m. (f120b/16)
[=1]
Muʿtaṣım *(A) Abbasi devleti halifelerinden.*
m. (f117a/3), (f117a/8), (f117b/8)
[=3]
mutażammın *(A) İçine alan, içeren.*
m.(f116a/11)
[=1]
muʿtedil-terkīb *(F) Ölçülü bir birleşeni olan.*
m. (f113b/10)
[=1]
Muʿtezile *(A) 'Kul yaptıklarının yaratıcısıdır.' inancıyla kader meselesinde olduğu gibi Allah'ın sıfatları, büyük günah vb. konularda Ehlisünnet'ten ayrılan akılcı mezhep.*
m.+den (f116b/20)
[=1]
muṭrabe *(A) Bir musiki âleti çalan kimse.*
m. (f116a/1)
[=1]
muttaṣıl *(A) Aralıksız.*
m. (f114a/9)
[=1]
muvāfıḳ *(A) Uygun, münasip.*
m. (f118a/2)
[=1]
muvaḥḥid *(A) Allah'ın birliğine inanan.*
m. (f113a/19)
[=1]
mūzī *(A) Eziyet veren, rahat bırakmayan.*
m. (f111b/7)
[=1]
mużill *(A) Şaşırmış.*
m. (f110a/18)
[=1]
mübāhāt *(A) Övünme.*
m. (f115b/1)
m.+(fahr+u+mübahat+eyle+) (f120b/19)
[=2]
mübārek *(A) Çok saygı değer, muhterem.*
m.+i (f120a/20)
[=1]
mübāriz *(A) Savaşlarda teke tek vuruşan savaşçılar.*

m. (f113b/20)
[=1]
mübārizān *(F) Savaşlarda teke tek vuruşan savaşçılar.*
m. (f114b/10)
[=1]
mübāşeret *(A) Bir işe başlama, girişme.*
m.+(mübaşeret+it+) (f117a/6)
m.+inden (f119b/17)
[=2]
mübīn *(A) Apaçık, belli.*
m.+den (f115a/5)
[=1]
mücellā *(A) Cilâlanmış, parlatılmış.*
m. (f117b/12)
[=1]
mücennede *(A) Saf saf olmuş.*
m. (f109b/21)
[=1]
müctemiʿ *(A) Toplanmış, bir araya gelmiş.*
m.+(müctemi+ol+) (f109b/19), (f115a/12)
[=2]
müddeʿī *(A) İstek ve iddiasında inatla direnen.*
m. (f115b/14)
[=1]
müddet *(A) Zaman, vakit.*
m. (f114a/4)
[=1]
müdevver *(A) Yuvarlak.*
m. (f111a/19)
[=1]
müʾeddī *(A) Sebebiyet veren.*
m.+(müeddi+ol+) (f109a/2), (f113a/10)
[=2]
Müʾeyyidü'd-dīnü'l-ʿAlḳamī *(A) Abbasi halifesi Mutasım'ın hain veziri. bkz.* **İbnü'l-ʿAlkāmī, ʿAlḳamī**
m. (f117b/9)
[=1]
mühān (A) Alçak.
m.+(mühan+ol+) (f115a/9)
[=1]
mühimmāt *(A) Savaş için gerekli olan cephane vb. şeyler.*
m. (f113a/17)
[=1]
mühtedi *(A) Müslüman olan, hidayete eren.*
m.+(mühtedi+ol+) (f107b/8), (f113b/11)
[=2]
mükāleme *(A) Karşılıklı konuşma, söyleşme.*
m. (f113a/10)
m.+(mükaleme+eyle+) (f108b/1)
m.+ye (f107b/19), (f113a/10)
m.+ye(mükalemeye+başla+) (f108a/19)
[=3]
mükellef *(A) Gösterişli, muhteşem.*
m. (f110b/12)
[=1]
mülāḥaẓa *(A) Dikkatlice ve iyici düşünme.*
m.+(mülahaza+kıl+) (f107b/12)
m.+sıyla (f110b/6), (f111b/12)
[=3]
mülāyim *(A) Yumuşak huylu, uysal.*
m. (f118a/2)
[=1]
mülevveṡ *(A) Pis, kirli.*
m.+(mülevves+it+) (f115a/8)
[=1]
mülḥaḳ *(A) Bir bütüne sonradan katılmış.*
m. (f118a/15)
m.+(mülhak+ol+) (f109a/7)
[=2]
mülk *(A) Bir hükümdar ya da devletin hüküm ve idaresi altında bulunan toprakların tamamı.*
m. (f114b/16), (f117b/11), (f117b/13), (f117b/19), (f119a/21)
m.+e (f111b/18)
m.+lerin (f115b/17)
m.+ü (f120a/15)
m.+üñden (f119a/3)
[=9]
mültezim *(A) Devlet gelirlerinden birinin toplanması işini götürü olarak üzerine alan.*
m.+leri (f113a/8)
[=1]
mülūk *(A) Melikler, padişahlar.*
m. (f107b/4), (f112b/15), (f115b/20), (f115b/6)
[=4]
müʾmin *(A) İnanmış, müslüman olmuş.*
m. (f113a/19)
[=1]
müʿminān *(F) Müminler, inananlar.*
m. (f112b/2)
[=1]
mümtāz *(A) Seçilmiş, seçkin.*
m. (f120b/4)
m.+(mümtaz+ol+) (f110a/13)
[=2]

münāsib *(A) Uygun, münasip.*
m. (f118a/21), (f119a/7)
[=2]
münāẓara *(A) Delil ve örnek getirerek karşılıklı konuşma, tartışma.*
m. (f117a/2)
m.+ya (f117a/3)
[=2]
münevver *(A) Aydınlatılmış, aydınlık.*
m. (f114b/6)
[=1]
münfehim *(A) Anlaşılan, idrak edilen.*
m.+(münfehim+ol+) (f109a/15)
[=1]
münḥarif *(A) Sapmış.*
m.+(münharif+ol+) (f108b/7)
[=1]
münhezim *(A) Bozguna uğramış.*
m.+(münhezim+ol+) (f120a/1)
[=1]
münḳaṭıʿ *(A) Kesilen, kesilmiş.*
m.+(münkatı+ol+) (f110b/3)
[=1]
münşeriḥü'ṣ-ṣadr *(A) Tahtı şenlendiren.*
m.+(münşerihüs+sadr+it+) (f121a/18)
[=1]
mürācaʿat *(A)* ***Başvurmak, danışmak.***
m. (f114b/21)
[=1]
mürde *(F) Ölü, ölmüş.*
m. (f115a/3)
[=1]
mürg *(A) Öldüren.*
m. (f113b/5)
[=1]
Mürīd *Hz. Hud peygambere inananlardan. bkz.* ***Mürīd bin Ṣaʿd***
m.+den (f110b/11)
[=1]
Mürīd bin Ṣaʿd *Hz. Hud peygambere inananlardan. bkz.* ***Mürīd***
m. (f110a/17)
[=1]
mürted *(A) İslâm dininden dönen, ayrılan.*
m.+(mürted+ol+) (f113b/17)
[=1]
mürtefiʿ *(A) Yükselmiş.*
m.+(mürtefi+ol+) (f114b/12)
[=1]
müsellem *(A) Verilmiş.*
m. (f112b/9)
m.+(müsellem+ol+) (f109b/19), (f116b/18)
[=3]
müselmān *(F) Müslüman. bkz.* ***müslümān***
m. (f109b/8)
[=1]
Müseylemetü'l-keẕẕāb *(A) Hz. Ebu Bekir'in halifeliği zamanında peygamberlik iddiasıyla isyan edenlerden.*
m. (f113b/18)
[=1]
müslim *(A) İnanan, iman eden.*
m.+leri (f113b/18)
[=1]
Müslim ibn ʿUḳbe *(A) Yezid'in Medine'yi yağmalayan komutanlarından birinin adı.*
m.+niñ (f115b/15)
[=1]
müslimīn *(A) Müslümanlar.*
m.+i (f115b/16)
[=1]
müslümān *(A) Müslüman. bkz.* ***müselmān***
m.+ı (f114a/15)
[=1]
müstaḥkem *(A) Korunmuş, emniyete alınmış.*
m.+de (f119a/4)
[=1]
müstaḳīm *(A) Doğru yol, Hak yolu.*
m. (f113b/11)
m.+e (f107b/8), (f116b/21)
[=3]
müstaḳīmü'l-aḥvāl *(A) Halleri doğru olan, doğruluk üzerine bulunan.*
m.+(müstakimülahval+ol+) (f108b/7)
[=1]
müstevcibü'n-nüfūr *(A) Kaçılması uygun olan.*
m.+ında (f116a/17)
[=1]
müşābih *(A) Benzeyen, benzer.*
m. (f112a/14)
[=1]
müşārü'nileyhī *(A) Adı geçen, sözü edilen.*
m. (f117a/3)
[=1]
müşerref *(A) Şereflendirme.*
m.+(müşerref+ol+) (f114a/21), (f119b/19)
[=2]
müşkil *(A) Zor, çetin.*
m. (f108b/14), (f118a/14)
[=2]

müşkil-küşā *(F) Zor, çetin işleri halleden.*
m.+(müşkil+küşa+ol+) (f114b/21)
m.+ñız (f113a/16)
[=2]
müştebihü'l-ümerā *(A) Yöneticilerin şüpheli olanları.*
m.+nıñ (f115b/5)
[=1]
Mütāba'at ibn Ziyād *(A) Kerbelâ olayında Hz. Hüseyin'in katlinde Yezid ile birlikte hareket eden Küfe valisi.*
m.+la (f115a/12)
[=1]
müte'accibāne *(A) Şaşkınca, hayrete düşmüşçesine.*
m. (f109a/15)
[=1]
müte'alliḳ*(A) İlgili, alâkalı.*
m. (f108a/2), (f111b/18)
[=2]
mütebeddil *(A) Kararsız.*
m.+(mütebeddil+ol+) (f115a/9)
[=1]
müteġāfilāne *(F) Bilmez, anlamaz gibi.*
m. (f108a/1)
[=1]
mütemādī *(A) Sürüp giden, sürekli.*
m.+(mütemadi+ol+) (f116b/2)
[=1]
mütemerrid *(A) Kötülükte ve kötü yolda ısrar eden.*
m.+leri (f112b/21)
[=1]
mütevaḳḳā *(A) Sakınan, çekinen.*
m.+dır (f119b/3)
[=1]
müteveccih *(A) Yönelmiş, yönelen.*
m.+(müteveccih+ol+) (f110b/7), (f118a/8)
[=2]
müttekā *(A) (Hilafet tahtı için) Dayanılan şey, dayanak.*
m. (f114a/7)
[=1]
müyesser *(A) Nasip olan.*
m.+(müyesser+it+) (f109a/12)
m.+(müyesser+ol+) (f117a/3)
[=2]
müzeyyen *(A) Süslenmiş, bezenmiş.*
m. (f110b/13)
m.+(müzeyyen+ol+) (f114b/7)
[=2]
nā-bedīd *(F) Meydanda olmayan, görünmez.*
n.+(na+bedid+it+) (f118a/4)
[=1]
nā-būd *(F) Yok olan, perişen olan.*
n.+(na+bud+ol+) (f119b/7)
[=1]
nā-çīz *(F) Değersiz, önemsiz.*
n. (f108a/20), (f111b/2)
n.+e (f121b/5)
n.+den (f117b/15)
n.+iñ (f117a/15), (f117a/18)
[=6]
nā-ehl *(F) Bir işin ehli, bileni olmayan.*
n. (f108b/21)
[=1]
nā-ḥaḳ *(F) Haksız yere.*
n. (f114b/5)
[=1]
nā-ma'ḳūl *(F) Uygun olmayan.*
n.+ı (f116a/11)
[=1]
nā-murād *(F) İsteğine erişememiş.*
n. (f120b/10)
n.+larıñ (f120a/6)
[=2]
nā-mübārek *(F) Saygıya lâyık olmayan, kutsuz.*
n.+ine (f120b/8)
[=1]
na-mütenāhī *(F) Sonsuz.*
n. (f109b/6)
[=1]
nā-pāyidār *(F) Kalıcı olmayan.*
n.+ı (f117b/1)
[=1]
nā-sezā *(F) Uygun olmayan.*
n. (f110b/19)
[=1]
nā-tırāş *(F) Tıraşsız.*
n.+ı (f117b/11)
[=1]
nā-tüvān *(F) Kuvvetsiz, güçsüz.*
n.+ı (f113b/4)
n.+ın (f111b/5)
[=2]
nā-dān *(F) Cahil, bilgisiz.*
n. (f120b/6)
[=1]
nā-gāh *(F) Ansızın, birdenbire.*
n. (f108a/4)
[=1]
nāgehān *(F) Birden bire, ansızın.*
n. (f108a/5)
[=1]

naġamāt *(A) Nağmeler, ezgiler.*
n. (f116a/1)
[=1]
naḫl *(A) Hurma ağacı.*
n.+(nahl+ol+) (f112b/20)
[=1]
nā'il *(A) Erişme, elde etme.*
n.+(nail+ol+) (f107b/19), (f112b/12)
[=2]
nā'ire *(A) Ateş, alev.*
n. (f110b/2)
[=1]
nāḳıṣ *(A) Tam olmayan, noksan.*
n.+(nakıs+çık+) (f119b/14)
[=1]
naḳīżü'l-ḳalb *(A) Kalbi bozuk.*
n. (f119b/9)
[=1]
naḳl *(A) Başkasına ait bir sözü aktarma.*
n.+(nakl+it+) (f112a/2)
[=1]
naḳş *(A) Sayfalara yazı yazma.*
n.+(nakş+it+) (f115b/11)
n.+(nakş+ol+) (f119a/17)
[=2]
nālān *(F) İnleyen.*
n. (f109b/3), (f119a/8)
[=2]
nām *(F) 1. İsim, ad. (f112b/9) 2. Adına, hesabına. (f109a/3)*
n. (f112b/9), (f113a/13), (f113b/19), (f113b/19), (f113b/2), (f113b/4), (f114a/10), (f117b/1)
n.+ına(namına+ol+) (f109a/3)
n.+ıyla (f119b/8)
[=10]
namāz *(F) İslâmın beş şartından birini teşkil eden ibadet.*
n. (f116b/2)
n.+(namaz+kıl+) (f116a/3)
[=2]
nāmūs *(A) Herkes tarafından korunması gereken manevî değer.*
n. (f114b/12)
[=1]
namzed *(A) Aday.*
n.+(namzed+it+) (f118a/20)
[=1]
nār *(A) Ateş, od.*
n. (f114a/13)
n.+dan (f111a/22)
[=2]
Naṣārā *(A) Hıristiyanlar.*
n.+dan (f117a/15)
[=1]
nāṣıye *(A) Alın.*
n. (f108a/6)
[=1]
naṣīḥat *(A) Öğüt.*
n. (f116b/5)
n.+(nasihat+it+) (f117a/20)
n.+i (f116b/9)
[=3]
naṭ' *(A) Yere serilen örtü.*
n. (f115b/2)
[=1]
nāṭıḳa *(A) Düzgün ve güzel söz söyleme.*
n.+sı (f114b/3)
[=1]
nāy *(F) Dokuz boğumlu, kamıştan yapılmış nefesli saz.*
n. (f116a/1)
[=1]
nāz-perver *(F) Naz eden, nazlı.*
n. (f119a/12), (f120a/17)
n.+inden (f115a/15)
[=3]
naẓar-gāh *(F) Bakılan, nazar edilen yer.*
n.+ında (f119b/15)
[=1]
nāzenīn *(F) İnce yapılı, narin kadın.*
n. (f120a/18)
[=1]
nāzenīnān *(F) İnce yapılı, narin kadınlar.*
n. (f115a/18)
[=1]
nāẓır *(F) Bir şeyin tarafına bakan.*
n. (f116a/21)
[=1]
naẓm *(A) Vezinli, kafiyeli söz dizisi.*
n. (f116a/11)
n.+a (f109b/16), (f120a/20)
[=3]
nāzük *(F) İnce, zarif.*
n. (f113b/9), (f120a/18), (f120b/8)
n.+ünden (f120b/10)
[=4]
ne *(sıfat) Hangi. (f109b/1) 2. (zarf) Niçin. (f118a/1) 2. Sebep bildirir. (f121b/1) 3. (bağlaç) ne...ne (f109a/21)*
n. (f108b/1), (f109a/21), (f109b/1), (f109b/1), (f111a/17), (f112a/18), (f113b/1) , (f113a/15), (f113a/19), (f113b/1), (f113b/7), (f115a/13), (f115a/5), (f118a/1), (f118a/1), (f119b/3), (f121b/1)

n.+(ne+ol+) (f121b/3)
n.+dir (f117a/7), (f121b/1)
n. +ye (f118b/12)
[=19]
nebāt *(A) Bitki.*
n. (f108b/5)
[=1]
nefs *(A) Merkez.*
n. (f119a/12)
[=1]
necāt *(A) Kurtulma, kurtuluş.*
n. (f110a/9)
[=1]
Neciyyu'llāh *(A) Hz. Nuh peygamber.*
n. (f110a/4)
[=1]
necl *(A) Soyu sopu temiz, asil.*
n. (f118a/19)
[=1]
nehār *(A) Gündüz.*
n. (f118a/2)
[=1]
nehb *(A) Yağma, çapul.*
n. (f115b/17), (f118a/5)
[=2]
neheng *(F) Timsah.*
n. (f112b/18)
[=1]
Nehrivān *(F) Hz. Ali'nin savaş yaptığı Kufe yakınında bir nehrin aşağısındaki mevkiin adı.*
n.+da (f114b/8)
[=1]
nemed *(F) Keçe.*
n. (f119a/8)
[=1]
Nemrūd *(A) Hz. İbrahim peygamberi ateşe attıran hükümdarın adı.*
n. (f111a/11), (f111a/21), (f111a/7), (f111b/5)
n.+a (f111b/2), (f111b/4), (f111b/5)
n.+uñ (f111b/12), (f111b/5)
[=9]
Nemrūd-perest *(F) Nemrut'a tapanlar.*
n.+(nemrud+perest+ol+) (f111b/13)
[=1]
Nemrūdī *(F) Nemrut'la ilgili, Nemrut'a ait.*
n. (f111a/10)
[=1]
ner *(F) Er, erkek.*
n.+leriniñ (f113b/14)
[=1]
nesīm *(F) Hafif esen, hoş ve lâtif rüzgâr.*
n. (f107b/1)
[=1]
nev' *(A) Cins, tür.*
n. (f119b/9)
n. +ine (f111b/2)
[=2]
nevā'ib *(A) Musibetler, belalar.*
n. (f113a/7), (f115b/2)
[=2]
nez' *(A) Çıkarmak.*
n. (f114b/16)
[=1]
ni'am *(A) Nimetler.*
n. (f109b/6)
[=1]
nice *Çok, pek çok, birçok. bkz.* **niçe**
n. (f108b/20), (f108b/20), (f109a/9), (f109b/16), (f109b/19), (f109b/9), (f110a/10), (f110b/13), (f111a/10), (f111a/11), (f111a/18), (f111a/6), (f114b/17), (f115b/12), (f116b/7), (f116b/1), (f117b/4)
n.+(nice+ol+) (f109a/12)
[=18]
niçe *Çok, pek çok, birçok. bkz.* **nice**
n. (f108a/2), (f112b/3), (f113a/5), (f120b/5)
[=4]
niçün *Niçin, ne sebeple.*
n. (f119a/2)
[=1]
nihād *(F) Huy, yaratılış, tabiat.*
n.+dan (f112a/12)
[=1]
nihāl *(F) 1. Fidan. (f108b/1) 2. Fidan gibi taze. (f120b/8)*
n. (f108b/1), (f113b/10), (f114b/4), (f120b/8)
[=4]
nihān-hāne *(F) Gizli, kapalı yer, harem dairesi.*
n. (f118a/20)
[=1]
nihāyet *(A) Son.*
n. (f121a/1)
n.+e (f111b/17)
[=2]
nikbet *(A) Talihsizlik, düşkünlük.*
n. (f120b/15)
[=1]
nikbet-medār *(F) Talihsizce dönen.*
n.+ın (f111b/8)
[=1]

Nīl *(A) Mısır ülkesi boyunca ilerleyen Nil ırmağı.*
n. (f115a/6)
[=1]
nīl-reng *(F) Nil rengi, çivit mavisi.*
n. (f114b/18)
[=1]
nīlūfer-ṣıfat *(F) Nilüfer çiçeği gibi.*
n. (f108b/2)
[=1]
ni'mel-me'ab *(A) Sığınacak ne güzel yer anlamında.*
n.+ına (f109b/18)
[=1]
ni'met *(A) 1. İyilik, bağış. (f109a/7) 2. Allah'ın kullarına bağışı olan şeyler. (f111b/21)*
n. (f109a/7), (f111b/21), (f118a/9), (f120b/7)
n.+i(veli+nimet) (f117b/2)
n.+ine (f119a/17), (f119b/2)
[=7]
nisā' *(A) Kadınlar.*
n.+dan (f110b/17), (f120a/14)
[=2]
niṡār *(A) Saçma, saçılma*
n.+(nisar+ı+ol+) (f107b/7)
[=1]
nisbet *(A) İlgi kurma, bağlama.*
n.+(nisbet+it+) (f112b/2)
[=1]
nisvān *(A) Kadınlar.*
n.+dan (f120a/5)
[=1]
nīş *(F) İğne; diken gibi şeylerin sivri olan uç kısımları:*
n. (f111b/14)
[=1]
nite kim *Gerçekten, nasıl ki anlamında bağlaç.*
n. (f121a/3)
[=1]
niyāz *(A) Yalvarma, yakarma.*
n. (f120b/12)
n.+(niyaz+eyle+) (f120a/7)
n.+(niyaz+it+) (f112a/16)
n.+a (f110a/20)
[=4]
niyyet *(A) Bir şeyi yapmaya karar verme.*
n. (f121a/3)
[=1]
nīze-bānlıḳ *Mızrakçılık, süngücülük.*
n. (f111b/4)
[=1]
nīze-dārān *(F) Mızraklılar, süngülüler.*
n. (f111b/3)
[=1]
nīze-güẕār *(F) Mızrak geçiren, mızrak atan.*
n. (f113b/5)
[=1]
Nūḥ *(A) Hz. Nuh peygamber.*
n. (f110a/3), (f110a/7)
[=2]
nuḳre-gūn *(F) Gümüş renginde.*
n. (f110b/2)
[=1]
nu'mān *(A) Çok kırmızı.*
n. (f114b/5)
[=1]
nūr *(A) Aydınlık, ışık.*
n. (f108a/6), (f115a/10)
[=2]
nūş *(F) Yiyip içme.*
n. +a (ayş+u+nuş) (f115b/2)
[=1]
nübüvvet *(A) Peygamberlik, nebilik.*
n. (f109b/13), (f109b/18), (f110a/11), (f110b/14), (f113b/19)
n.+i (f111a/9)
[=6]
nübüvvet-me'āb *(F) Peygamberlik kaynağı.*
n.+ına (f111a/21)
[=1]
nücūm *(A) Yıldızlar.*
n. (f108a/11), (f111a/10)
[=2]
nüdemā *(A) Nedimler, yakın dostlar.*
n.+sı (f116a/2)
[=1]
nüfūs *(A) Canlar, ruhlar.*
n. (f109b/17), (f115a/14)
[=2]
nümāyān *(F) Görünme, meydanda olma.*
n.+(nümayan+ol+) (f110b/6), (f111a/11)
[=2]
nümūne *(F) İbret eseri, örnek.*
n.+(nümune+ol+) (f113a/6)
[=1]
ocaḳlıḳ *Osmanlı Devleti'nde sınırları koruması ve gerektiğinde orduya kuvvet göndermesi koşuluyla gelir ve ürününden faydalanması için bir kimseye verilen ve babadan oğula ya da aileye kalan toprak.*
o. (f115a/1)

[=1]
oğul *Cinsiyeti erkek olan evlat.*
o.+ı(oğl) (f115a/7), (f115b/7)
o.+ına(oğl) (f116a/8)
o.+umdur(oğl+umdur) (f111a/14)
o.+una(oğl) (f120b/5)
[=5]
oḳu- *Sesli olarak nağme ile söylemek.*
o.-yup (f116a/6)
[=1]
oḳun- *Yazılı olan bir metni gözle takip etme.*
o.-dukdan (f117b/18)
[=1]
ol *1. İşaret sıfatı, o. (f111b/5) 2. Üçüncü teklik kişi zamiri, o. (f111b/5)*
o. (f107b/1), (f107b/3), (f107b/6), (f108a/9), (f108b/13), (f108b/3), (f108b/5), (f109b/11), (f109b/13), (f109b/7), (f109b/8), (f110a/15), (f110a/18), (f110b/11), (f110b/3), (f110b/7), (f110b/8), (f110b/9), (f111a/2), (f111a/3), (f111b/1), (f111b/5), (f111b/5), (f111b/7), (f111b/8), (f112a/18), (f112a/19), (f112a/21), (f112a/3), (f112b/21), (f112b/7), (f113a/14), (f113a/4), (f113b/4), (f114a/1), (f114a/13), (f114b/13), (f114b/15), (f115a/20), (f115a/3), (f115b/13), (f115b/6), (f116a/12), (f116a/12), (f116a/13), (f116a/2), (f116a/21), (f116a/4), (f116a/8), (f117a/18), (f117a/21), (f117a/5), (f117a/5), (f117b/16), (f118a/6), (f119a/11), (f119a/20), (f119b/14), (f119b/15), (f119b/16), (f119b/16), (f120a/10), (f120a/10), (f120a/12), (f120a/18), (f120a/6), (f120a/7), (f120b/10), (f120b/11), (f120b/13), (f120b/14), (f120b/15), (f120b/6), (f120b/8), (f120b/9), (f121b/1)
[=76]
ol- *Yardımcı fiil. Adlarla birlikte geçişsiz çatılı birleşik fiiller yapar.*
o.-la(bergeşte+hal+ol+) (f109a/19)
o.-a(kebab+ol+) (f108b/16)
o.-a(mukadder+ol+) (f112a/3)
o.-a(münharif+ol+) (f108b/7)
o.-a(perişan+ol+) (f108b/11)
o.-a(piraye+ol+) (f107b/4)
o.-a(ziver+ol+) (f107b/9)
o.-alı(ser+gerdan+ol+) (f109a/20)
o.-an (f111a/18), (f111a/5), (f112b/6), (f113a/16), (f115b/16), (f115b/3), (f116a/2), (f117b/1), (f117b/2), (f118a/8), (f119b/20), (f119b/4), (f120a/15), (f120a/3)
o.-an(alude+ol+) (f114a/12)
o.-an(bala+nişin+ol+) (f108a/10)
o.-an(bigane+ol+) (f110b/4)
o.-an(bina+guş+ol+) (f115a/20)
o.-an(bina+kerde+ol+) (f112a/21)
o.-an(büride+ol+) (f119a/15)
o.-an(cuşan+ol+) (f112b/20)
o.-an(enduhte+ol+) (f112b/14)
o.-an(ferman+ol+) (f112b/8)
o.-an(hakim+ol+) (f115a/2)
o.-an(hatırda+ol+) (f121a/17)
o.-an(hayr+hvahı+ol+) (f109a/6)
o.-an(hedef+ol+) (f115a/4)
o.-an(hem+rah+ol+) (f115a/13)
o.-an(kabza+ol+) (f112b/9)
o.-an(küşte+ol+) (f115a/21), (f116a/19)
o.-an(lazım+ol+) (f117b/21)
o.-an(mesned+nişin+ol+) (f114a/21)
o.-an(mesned-ara+ol+) (f116b/16)
o.-an(mestur+ol+) (f121a/2)
o.-an(meşhur+ol+) (f119b/9)
o.-an(mukteda+ol+) (f113a/13)
o.-an(müctemi+ol+) (f115a/12)
o.-an(mülhak+ol+) (f109a/7)
o.-an(namına+ol+) (f109a/3)
o.-an(Nemrud+perest+ol+) (f111b/13)
o.-an(perde+nişin+ol+) (f115a/16), (f115b/17), (f118a/20)
o.-an(perverde+ol+) (f115a/17)
o.-an(piraye+ol+) (f109b/12)
o.-an(sadr+nişin+ol+) (f108a/11)
o.-an(ser+firazan+ol+) (f113b/17)
o.-an(serir+efruz+ol+) (f117b/5)
o.-an(şad+ü+handan+ol+) (f119b/18)
o.-an(tac+bahş+ol+) (f107b/3)
o.-an(üftade+ol+) (f109b/10)
o.-ana(ehl+ol+) (f121a/6)
o.-anı(karar+dade+ol+) (f114a/18)
o.-anı(lazım+ol+) (f118b/10)
o.-anlar(dahil+ol+) (f112b/12)
o.-anlar(merkuz+ol+) (f109a/2)
o.-anlar(yezid+perest+ol+) (f115a/19)
o.-anlara(müşkil+küşa+ol+) (f114b/21)
o.-anlardan(rakib+ol+) (f110a/9)
o.-arak(hıraman+ol+) (f108a/7)

o.-makdır(mıntıka+bend+ol+) (f118a/19)
o.-mamak(terk+ol+) (f108b/20)
o.-mamış(asude+hal+ol+) (f114a/10)
o.-ması(murabba+nişin+ol+) (f112a/15)
o.-masına(alef+ol+) (f120a/6)
o.-masını (f112a/16)
o.-mayıcak(tabi+ve+ferman+ber+ol+) (f109a/9)
o.-mayup(faide+mend+ol+) (f111b/7)
o.-mayup(guşe+nişin+ol+) (f114a/5)
o.-mayup(mühtedi+ol+) (f113b/11)
o.-mayup(müstakimü+ol+) (f108b/7)
o.-maz(rahne+gir+ol+) (f121a/14)
o.-mış(safa+bahş+u+alem+gir+ol+) (f112a/14)
o.-muş(gülab+efşan+ol+) (f117a/9)
o.-muşdur(mamur+u+abadan+ol+) (f109b/1)
o.-muşdur(ser+efraz+ol+) (f121a/10)
o.-muşdur(suzan+u+perişan+ol+) (f109a/9)
o.-sa (f112a/2)
o.-sañ(ġılal+it+ol+) (f119a/4)
o.-sun(ases+ol+) (f119b/6)
o.-sun(keskin+ol+) (f115b/19)
o.-sun(nisar+ı+ol+) (f107b/7)
o.-sun(taravet+bahş+ol+) (f107b/2)
o.-unca+mı(kuşe+nişin+ol+) (f109b/5)
o.-undu(isar+ol+) (f108b/6)
o.-up (f108a/11), (f109a/16), (f112b/14), (f113b/6), (f118b/6), (f120a/17)
o.-up(alamet+ol+) (f112a/17)
o.-up(alem+efraz+ol+) (f111b/22)
o.-up(arak+riz+ol+) (f115b/12)
o.-up(asude+ol+) (f109a/18)
o.-up(bergeşte+hal+ol+) (f109b/3)
o.-up(bidar+ol+) (f112a/1)
o.-up(büt+perest+ol+) (f110a/4)
o.-up(cem+ol+) (f109a/4), (f113a/1), (f113b/20), (f114b/1), (f118b/12)
o.-up(çak+ol+) (f120a/13)
o.-up(der+kar+ol+) (f109b/9)
o.-up(diger+gun+ol+) (f109b/11)
o.-up(evkar+ol+) (f114a/15)
o.-up(facir+ol+) (f110a/14)
o.-up(fesadi+ol+) (f120b/19)
o.-up(gevher+keş+ol+) (f107b/13)
o.-up(girih+güşa+ol+) (f118b/21)
o.-up(girizan+ol+) (f111b/6)
o.-up(guş+hıraş+ol+) (f113a/15)
o.-up(guş+ol+) (f108b/2)
o.-up(ġark+ol+) (f118b/3)
o.-up(ġazab+nak+ol+) (f116a/9)
o.-up(ġunude+ol+) (f108a/5)
o.-up(harab+u+yebab+ol+) (f119a/11)
o.-up(hıraman+ol+) (f116b/8)
o.-up(itmam+ol+) (f112a/13)
o.-up(kaviül+kalb+ol+) (f119a/3)
o.-up(kemer+bend+ol+) (f114a/8)
o.-up(küşte+ol+) (f117a/2), (f119a/13)
o.-up(lami+ol+) (f108a/6)
o.-up(mercan+riz+ol+) (f112b/10)
o.-up(meyus+ol+) (f110a/18)
o.-up(mukarrir+ol+) (f119b/10)
o.-up(munkarız+ol+) (f109a/6)
o.-up(munkatı+ol) (f109b/12)
o.-up(musadif+ol+) (f116b/3)
o.-up(musallat+ol+) (f111b/14)
o.-up(müctemi+ol+) (f109b/20)
o.-up(mürted+ol+) (f113b/17)
o.-up(mütemadi+ol+) (f116b/2)
o.-up(müteveccih+ol+) (f118a/8)
o.-up(nakş+ol+) (f119a/18)
o.-up(nümayan+ol+) (f110b/6)
o.-up(rayet+efruz+ol+) (f115b/2)
o.-up(rencide+hatır+ol+) (f117a/20)
o.-up(saf+ara+ol+) (f111b/4)
o.-up(ser+nigun+ol+) (f111a/10)
o.-up(seyr+ab+ol+) (f114b/11)
o.-up(sürbe+sürbe+ol+) (f109a/3)
o.-up(süvar+ol+) (f119b/12)
o.-up(şerare+feşan+ol+) (f109b/21)
o.-up(şerer+feşan+ol+) (f113b/6)
o.-up(teng+ü+tar+ol+) (f111b/17)
o.-up(tume+ol+) (f112b/19)
o.-ur(ihtilal+pezir+ol+) (f108b/8)
o.-ur(kabil+ol+) (f109a/10)
o.-ur(münfehim+ol+) (f109a/15)
o.-ur(nice+ol+) (f109a/12)
o.-urdu(mahzuz+ve+mesrur+ol+) (f119b/17)
o.-urken(safa+bahş+ol+) (f114a/11)
o.-urlar(nail+ol+) (f112b/12)
o.-urlar(şirin+mezak+ol+) (f108b/6)
o.-urlardı(mani+ol+) (f119a/5)
[=261]

olun- *Yardımcı fiil. Adlarla birlikte edilgen çatılı birleşik fiiller yapar.*
o.-a(siyaset+olun+) (f117a/18)
o.-acak(ıtlak+olun+) (f113a/3)
o.-acak(tevcih+olun+) (f121a/7)

o.-an(zikr+olun+) (f121b/11)
o.-ca(sakıt+olun+) (f117a/6)
o.-caya(hıraman+olun+) (f117b/3)
o.-caya(yek+ta+olun+) (f114a/8)
o.-du(tayy+olun+) (f114b/13)
o.-duğu(rivayet+olun+) (f114b/16)
o.-duğu(tevcih+ol+) (f114a/8)
o.-dukda(isdar+olun+) (f119a/7)
o.-dukda(sual+olun+) (f117a/4)
o.-dukda(teslim+olun+) (f110a/3)
o.-dukdan(perişan+olun+) (f117a/9)
o.-dukdan(tasarruf+olun+) (f119a/12)
o.-madan(akd+olun+) (f117a/2)
o.-mağla(cefa+olun+) (f119b/20)
o.-mağla(zikr+olun+) (f121a/21)
o.-mak(ikdam+olun+) (f117a/18)
o.-mayup(istifa+olun+) (f121a/21)
o.-muş(bina+olun+) (f119b/12)
o.-muşdur(vaz+olun+) (f121a/14)
o.-sun(katl+olun+) (f111a/17), (f119b/6)
o.-up(ihtiyar+ol+) (f108b/20)
o.-up(ihzar+olun+) (f117a/5)
o.-up(katl+olun+) (f111a/19)
o.-up(kayd+olun+) (f117a/17)
o.-up(muhasara+olun+) (f114b/2)
o.-up(ser+ağaz+olun+) (f116b/1)
o.-ur(ferman+olun+) (f121b/14)
o.-ur(katl+olun+) (f115b/6)
o.-ur(rica+olun+) (f121b/2)
[=33]

on *Dokuzdan sonra on birden önce gelen sayı.*
o. (f110b/16), (f110b/18), (f112a/4), (f114a/15), (f114a/2), (f115b/6)
[=6]

ʿOs̱mān bin ʿAffān *(A) Hz. Muhammed'in ölümünden sonra gelen üçüncü halife Hz.Osman.*
o. (f114a/20)
[=1]

ʿOs̱mānī *(A) Osmanlı Devleti padişahları*
o. (f109a/8), (f117b/6), (f121a/13)
[=3]

ʿOs̱māniyye *(A) Osmanlı Devleti ile ilgili.*
o. (aliyye+i+osmaniyye) (f121a/9)
o.+yi (f109a/11)
[=2]

otaġ *Büyük çadır.*
o.+a (f118b/8)
o.+ına (f118b/18)
[=2]

otur- *Yerleşmek.*
o.-dum (f108a/10)
o.-up (f119a/5)
[=2]

oynat- *Oynatmak.*
o.-mağla(baş+u+can+oynat+) (f109a/6)
[=1]

ʿömr *(A) Yaşama ya da var olma süresi, hayat.*
ö. (f112b/10)
ö.+ini (f121b/9)
ö.+ün (f119b/7)
[=3]

ʿÖmr bin ʿAbdu'l-ʿazīz *(A) Emevi halifelerinin sekizincisi ve Mervan'ın torunudur.*
ö.+den (f115b/7)
[=1]

ʿÖmr bin el-Ḫaṭṭāb *(A) Hz. Muhammed'in ölümünden sonra gelen ikinci halife Hz. Ömer.*
ö. (f114a/12), (f114a/7), (f114a/13)
[=3]

öñ *1. Görünen ileri taraf. (f118b/19) 2. Bir kimsenin gözünün baktığı yakın yer. (f118b/14)*
ö.+ünde (f118b/14)
ö.+ünden (f116b/17)
ö.+üne (f118b/19)
ö.+üne(öñüne+al+) (f118b/4)
ö.+üñe(önüñe+düş+) (f119b/13)
[=5]

öp- *Dudaklarıyla bir şeye değdirmek.*
ö.-üp (f120a/21)
[=1]

ötri *+den dolayı, +in yüzünden anlamında edat.*
ö. (f113b/7)
[=1]

pādişāh *(F) Osmanlı Devleti'nde hükümdarlara verilen unvan, sultan.*
p. (f107b/1), (f107b/13), (f108a/16), (f108a/21), (f108b/13), (f108b/4), (f109a/13), (f109a/15), (f109a/20), (f109a/21), (f113b/1), (f116a/14), (f120b/20), (f121a/11), (f121a/16), (f121a/20), (f121a/4)
p.+a (f118a/12)
p.+ım (f118a/7), (f118b/9)
p.+ımız (f108b/1), (f108b/5), (f108b/9), (f115b/4)
p.+lar (f108b/6)

p.+lara (f108b/13), (f108b/8), (f117b/21)
p.+larımız (f116b/16), (f117a/13), (f117b/5)
p.+larıñ (f121a/3)
[=32]
***pādişāhān** (F) Padişahlar, hükümdarlar.*
p. (f109a/16)
[=1]
***pādişāhī** (F) Padişahla ilgili, padişaha ait.*
p. (f107b/19), (f119b/19)
p.+yi (f109a/7)
[=3]
***pāk** (F) Temiz.*
p. (f117b/12)
p.+ini (f116b/9)
[=2]
***pākīze** (F) Latif, güzel.*
p. (f120a/17)
[=1]
***pāre** (F) Parça.*
p.+(pare+pare+eyle+) (f116a/10), (f116a/10), (f116a/14), (f116a/14)
[=4]
***pāy-māl** (F) Ayaklar altına alınmış, çiğnenmiş.*
p.+(pay+mal+it+) (f113b/5)
p.+(pay+mal+itdir+) (f119b/1)
p.+(pay+mal+ol+) (f109a/8), (f116b/6), (f119a/9)
p.+(paymal+ol+) (f115b/2)
[=6]
***pāye** (F) Rütbe, mertebe.*
p. (f117a/16), (f121b/16)
[=2]
***pehin-deşt** (F) Geniş sahra, çöl.*
p. (f109b/10)
[=1]
***pehlevān** (F) İri yapılı, kuvvetli kimse, cesur, yiğit.*
p. (f110b/18)
p.+ları (f114a/3)
[=2]
***pelīd** (F) Murdar, alçak kimse.*
p. (f110a/14), (f110b/10), (f115a/7)
p.+iñ (f115b/7)
[=4]
***penāh** (F) Sığınacak yer, melce.*
p. (f109a/14)
p.+(penah+getir+) (f112b/13)
[=2]
***pençe** (F) El ayası ve el parmaklarının iç tarafının bütünü.*
p. (f112a/6), (f113b/14)
p.+leri (f113b/14)
[=3]
***perde** (F) 1. Bir şeyin doğrudan duyulmasını engelleyen. (f108a/4) 2. Koruyucu zar. (f111b/10),*
p. (f108a/4), (f111b/10), (f112b/13)
p.+sine (f120b/6)
[=4]
***perde-nişīn** (F) Perde arkasına oturan, evinden çıkmayan temiz, namuslu kimse.*
p. (f111a/18), (f111a/7), (f115a/16)
p.+(perde+nişin+ol+) (f115b/17), (f118a/20)
[=5]
***perīşān** (F) Dağınık, düzensiz, karmakarışık.*
p. (f108a/1), (f108a/3), (f108b/9)
p.+(perişan+ol+) (f108b/11)
p.+(perişan+olun+) (f117a/9)
p.+(suzan+u+perişan+ol+) (f109a/8)
[=6]
***perrān** (F) Uçan, uçucu.*
p.+(perran+ol+) (f110b/10)
[=1]
***pertāb** (F) Atılma, sıçrama.*
p.+(pertab+it+) (f110a/19)
[=1]
***pertev** (F) Işık, parlaklık.*
p. (f111b/18)
[=1]
***perverde** (F) Beslenmiş, büyütülmüş.*
p. (f111b/21), (f119a/20)
p.+(perverde+ol+) (f115a/17)
[=3]
***Perverdigār** (F) Bütün yaratıkları besleyen ve yetiştiren Allah.*
p. (f111b/22)
[=1]
***peşkīr** (F) Yemek yerden dizlerin üstüne örtülen örtü, peçete.*
p. (f118b/19)
[=1]
***peşşe** (F) Sivrisinek.*
p. (f111b/14), (f111b/2), (f111b/5), (f111b/7)
[=4]
***peşşe-küşte** (F) Sivrisinek tarafından öldürülen.*
p.+lerinden (f111b/15)
[=1]
***peydā** (F) Meydana getirme.*
p.+(peyda+it+) (f118a/18)

[=1]
peyġām-ber *(F) Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevli kimse, Tanrı elçisi, resul, nebi.*
p. (f110b/14), (f110b/19), (f112b/6), (f113b/1)
[=4]
pīl-ten *(F) İri vücutlu, pehlivan yapılı kimse.*
p. (f119b/15)
[=1]
pirāman *(F) Çevre, taraf.*
p. (f113a/3)
[=1]
pirāste *(F) Süslenmiş, donatılmış.*
p.+(piraste+it+) (f119b/7)
[=1]
pirāye *(F) Süs, ziynet.*
p.+(piraye+it+) (f112b/7)
p.+(piraye+ol+) (f107b/4), (f109b/11)
[=3]
pīş-gāh *(F) Ön, huzur.*
p. (f118b/8)
[=1]
pīş-keş-firāş *(F) Hediye olsun diye yatağa yatırmak.*
p.+(piş+keş+firaş+eyle+) (f120b/6)
[=1]
pīşe *(F) Huy, âdet.*
p. (f113b/21)
[=1]
pişīn *(F) Önceki, evvelki.*
p. (f109a/16), (f119a/18)
[=2]
pür-āteş-pāre *(F) Ateş parçasıyla dolu, yakıcı*
p. (f110b/8)
[=1]
pür-çeşme *(F) (Bir şeyle) dolu çeşme.*
p. (f108b/13)
[=1]
pür-ʿiber *(F) İbretlerle dolu.*
p.+ıñ (f121b/12)
[=1]
pür-levm *(F) Çok alçak, en aşağı.*
p.+ine (f112a/18)
[=1]
pür-şükūh *(F) Haşmetli, azametli.*
p. (f118b/6)
[=1]
püşte *(F) Tepe, yığın.*
p. (f111b/15)
[=1]
püşte-gāh *(F) Tepelik yer.*
p.+ına (f115a/21)
[=1]
Rabb *(A) Bütün mahlûkları yetiştiren, kayıran Allah.*
r. (f116a/14)
r.+iñe (f116a/13)
[=2]
Rabbü'l-ʿālemīn *(A) Bütün âlemlerin sahibi ve efendisi olan Allah.*
r. (f109b/4), (f111b/17), (f120a/6), (f121a/4)
r.+e (f115b/14)
[=5]
Rabbü'l-erbāb *(A) Bütün esmanın kaynağı, ilk zuhûrun mazharı olan ve rububiyet kendisine mahsus bulunan Allah.*
r. (f108b/15), (f116a/10)
[=2]
rabṭ *(A) Bağlama, iliştirme.*
r. (f109a/10), (f109a/12)
[=2]
rāfıżī *(A) Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın hilafetlerini reddeden Şiiî fırkası.*
r. (f117b/9)
[=1]
rafż *(A) Dini terkeden, dinden dönen.*
r. (f108b/17)
[=1]
rāġ *(F) Güllük, gülistanlık bahçe.*
r. (f113a/4)
[=1]
rāh *(F) Yol.*
r. (f107b/8)
[=1]
rāḥat *(A) Üzüntüsüz, sıkıntısız olma durumu, huzur.*
r. (f111b/9), (f114b/8)
r.+a (f111b/11)
r.+ı (f117b/4)
[=4]
raḥm *(A) 1. Kadındaki döl yatağı. (f111a/17) 2. Acımak. (f119b/2)*
r. (f111a/7)
r.+(rahm+it+) (f119b/2)
r.+i (f111a/18)
r.+indeki (f111a/17)
[=4]
raḥmet *(A) Bereket, bolluk.*
r. (baran+ı+rahmet) (f110b/6)
[=1]
raḫne *(F) Gedik, yarık.*
r. (f111a/13)

[=1]
raḫne-gîr *(F) Zarar getiren.*
r.+(rahne+gir+ol+) (f121a/14)
[=1]
ra'iyyet *(A) Bir hükümdarın yönetimi altında olan.*
r. (f109a/10), (f109a/12), (f109a/17)
[=3]
rākib *(A) Binici.*
r.+(rakib+ol+) (f110a/9)
[=1]
raḳṣ *(A) Dans, oyun.*
r.+a (f111b/8)
[=1]
raḳṣ-künān *(F) Raks eden, oynayan.*
r. (f110b/7)
[=1]
rāst *(F) Rastlama, tesadüf.*
r.+(rast+gel+) (f108a/6)
r. + (rast-gel-) (f108a/1)
[=2]
ravża *(A) Cennet.*
r. (f114b/1), (f115b/16), (f116b/8), (f117b/3)
r.+(ravza+ol+) (f111a/21)
[=5]
rāyāt *(A) Sancaklar, bayraklar.*
r. (f114a/9)
[=1]
rāyet *(A) Sancak, bayrak.*
r. (f108b/18), (f109a/4)
r.+(rayet+ol+) (f112b/7)
[=3]
rāyet-efrūz *(F) Sancağı yükselten.*
r.+(rayet+efruz+ol+) (f115b/1)
[=1]
rāżı *(A) Kabul eden, rıza gösteren.*
r.+(razı+it+) (f117b/11)
[=1]
re'āyā *(A) Bir hükümdarın yönetimi altında bulunan ve vergi veren halk.*
r. (f108b/9), (f109a/1), (f109a/8)
r.+nıñ (f121a/2)
[=4]
reb' *(A) Mahal, yerleşim yeri.*
r. (f117a/10)
[=1]
recā *(A) Ümit, emel.*
r.+sına (f110b/5)
[=1]
ref' *(A) Yükseltme.*
r.+(ref+eyle+) (f113a/13)
[=1]
refîḳ *(A) Yol arkadaşı, yoldaş.*
r.+leri (f118b/13)
[=1]
rehber *(F) Yol gösteren, kılavuz.*
r. (f114a/9)
[=1]
rek'at *(A) Namazda kıyam, rüku ve iki defa secdeden meydana gelen bölüm.*
r.+da (f116a/5)
[=1]
remîm *(A) (Kemik için) Çürümek*
r. (f110a/10)
[=1]
remmāl *(A) Remil yoluyla, nokta ve çizgilere bakarak gelecekten haber veren.*
r.+e (f110a/10)
[=1]
rencîde-ḫāṭır *(F) Gönlü kırılmış.*
r.+(rencide+hatır+ol+) (f117a/20)
[=1]
renk *(F) Işığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum.*
r.+lere (f111a/2)
[=1]
resm *(A) Bir insanın derisine yazılan yazı.*
r. (f117b/19)
[=1]
resūl *(A) Peygamber, nebi.*
r. (f114b/16), (f115b/14), (f115b/16)
[=3]
Resūlullāh *(A) Allah'ın elçisi, Hz. Muhammed.*
r.+a (f115b/9)
r.+dan (f115a/13), (f115a/5)
r.+ı (f115b/16)
[=3]
Resūllullāhi *(A) Hz. Muhammed'e bağlı olanlar.*
r.+den (f114b/9)
[=1]
reşḥa *(A) Sızma, sızıntı.*
r. (f110b/5)
[=1]
reşḥāt *(A) Damlalar.*
r. (f116b/5)
[=1]
revā *(F) Lâyık, uygun.*
r. (f117b/15), (f112b/8)
r.+(reva+gör+) (f117b/2)
[=3]
revāc *(A) İtibar, değer.*

r. (f120a/16)
[=1]
Reybü'l-menūn *(A) Zamanın sıkıntı veren, üzücü olayları.*
r. (f117a/2)
[=1]
rezelle *(A) İnşaat işçisi.?*
r. (f112a/12)
[=1]
ri'āyet *(A) Uyma, itaat.*
r. (f121a/14), (f121a/9)
r.+(riayet+it+) (f121a/11)
[=3]
ribḳa *(A) Kement, ilmik.*
r. (f112b/6), (f112b/7)
[=2]
ricā *(A) Dilek, istek.*
r.+(rica+it+) (f116b/10)
r.+(rica+olun+) (f121b/2)
r.+sıyla (f114b/16)
[=3]
ricāl *(A) İleri gelenler.*
r. (f120a/3)
[=1]
rikāb *(A) Üzengi.*
r. (f117b/14)
r.+ına (f107b/18)
[=2]
risālet *(A) Peygamberlik.*
r. (f110a/3)
r.+i (f113a/7)
[=2]
rivāyet *(A) Bir haberi, söz ya da olayı nakletme, anlatma.*
r. (f112b/17), (f114b/2)
r.+(rivayet+olun+) (f114b/16)
[=3]
rū *(F) Yüz.*
r. (f108b/2), (f110a/20), (f112b/3), (f113a/9), (f114b/7), (f118b/10), (f121b/5)
[=8]
rū-yı 'ālem *(F) Yeryüzü, dünya.*
r. (f113b/10)
r.+de (f110a/9)
[=2]
rū-yı zemīn *(F) Yeryüzü, dünya.*
r. (f107b/13), (f108b/1), (f109b/11), (f110a/10), (f111b/15), (f112a/8), (f114a/19), (f119a/15)
r.+de (f108b/21), (f111a/17)
r.+e (f114a/3)
r.+i (f107b/2), (f110a/1), (f111a/8), (f116a/16)
[=15]
rub' *(A) Dörtte bir.*
r. (f111b/13)
[=1]
rūḥ *(A) Hayat cevheri, can.*
r. (f108a/5)
[=1]
rūḥ-baḫş *(A) Ruh bağışlayan.*
r. (f113a/6)
[=1]
ruḫsār *(F) Yanak, yüz.*
r. (f108b/10)
r.+ına (f117a/9)
[=2]
Rūḥu'llāh *(A) Hz. İsa.*
r.+a (f113a/11)
r.+ı (f113a/12)
[=2]
Rūm *Bizans İmparatorluğu.*
r. (f117b/13)
[=1]
ru'ūnet *(A) Bönlük, ahmaklık.*
r. (f112a/21)
[=1]
rūz *(F) Gün.*
r. (f111b/12), (f114b/1), (f115b/8)
[=3]
rūzgār *(F) Yel.*
r. (f112a/19)
[=1]
rūzigār *(F) 1. Yel. (f116a/4) 2. Zaman. (f116a/5)*
r. (f116a/4), (f119a/17)
r.+a (f116a/5)
[=3]
rükū' *(A) Namazda elleri dizlere dayayıp vücudun belden yukarı kısmı yere gelecek biçimde eğilme.*
r.+a (f116b/2)
[=1]
rütbe *(A) Derece, paye.*
r. (f114b/6)
[=1]
rü'us *(A) Üst düzey görevlilerin dışındaki devlet memurlarının tayin işlemlerini gösteren resmî yazı.*
r. (suret+i+ruus) (f117a/18)
r. +e (defter+i+ruus) (f117a/17)
[=2]
rü'usü'l-eşhād *(A) Padişah divanında bulunan üst düzey görevliler.*

r. (f119a/19)
[=1]
sa'ād (A) Kollar.
s. (f120a/19)
[=1]
sa'ādet (A) Mutlu olma, mesut yaşama.
s. (f107b/18), (f108a/6), (f108b/1), (f108b/13), (f109a/18), (f113a/8), (f113b/15)
s.+dir (f121b/17)
[=8]
saādet-mend (F) Saadetli, mutlu.
s. (f115a/15)
[=1]
sa'āt (A) Zaman, an.
s.+den (f114a/8)
[=1]
sabaḥ (A) Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri.
s. (f111b/12)
[=1]
sābıḳa (A) Geçmişte olan şey.
s. (f119a/21)
[=1]
ṣābit-ḳadem (F) Verdiği sözden dönmeyen, kararlı.
s. (f110b/21)
[=1]
ṣaçıl- (A) Dağılmak, yayılmak.
s.-up(ateşler+saçıl+) (f111a/4)
[=1]
ṣad-çendān (F) Yüzlerce kez.
s. (f113a/7)
[=1]
ṣad-pāre (F) Bin parça.
s.+(sad+pare+it+) (f113a/19), (f114b/19)
[=2]
ṣadāḳat (A) Kendisine iyilik edene minnet ve şükran duygularıyla bağlılık gösterme.
s. (f113b/21)
[=1]
ṣādır (A) Ortaya çıkmak, meydana gelmek.
s.+(sadır+ol+) (f118b/13)
[=1]
ṣadr (A) Bir şeyin en yüksek yeri.
s. (f109b/18), (f113a/7), (f115a/8)
[=3]
ṣadr-mesned (A) Başkanlığa yaslanan.
s. (f113b/16)
[=1]
ṣadr-nişīn (F) Başta oturan, divana başkanlık eden.
s. (f112a/2), (f116a/8)
s.+(sadr+nişin+ol+) (f108a/11), (f116a/20)
[=4]
ṣaff-ārā (F) Katıldığı safları süsleyen.
s.+(saf+ara+ol+) (f111b/4)
[=1]
ṣaff-ender-ṣaff (F) Saf safa, sıra sıra.
s. (f118b/4)
[=1]
ṣafā (A) Eğlence, zevk.
s.+da (f120a/18)
s.+sından (f108b/3)
[=2]
ṣafā-baḫş (F) Safa ve neşe veren, huzur veren.
s. (f109a/13)
s.+(safa+bahş+ol+) (f114a/11)
s.+(safa+bahş+u+alem+gir+ol+) (f112a/13)
[=3]
ṣaff-der (F) Düşman saflarını yarıp geçen kahraman.
s. (f110b/18), (f114b/15)
[=2]
ṣaff-derān (F) Kahramanlar, yiğitler.
s. (f114a/1)
[=1]
ṣaff-şiken (F) Düşman saflarını kıran, bozan.
s. (f110b/18)
[=1]
sāḥa (A) Alan, meydan.
s. (f107b/10), (f110a/5), (f113b/20), (f114a/12)
[=4]
ṣaḥāif (A) Sayfalar.
s. (f114b/5)
[=1]
ṣahbā (A) Şarap.
s. (f112b/6)
[=1]
ṣāḥib (A) Bir şeyi hükmü altına alıp gerektiği gibi kullanan kimse.
s. (f113b/1)
[=1]
ṣāḥib-ḳırān (A) Uğurlu olarak bilinen Zühre (Venüs) ve Müşteri (Jüpiter) yıldızlarınınaynı burç ve aynı derecede oldukları kutlu zamanda tahta çıkan çok başarılı hükümdar.
s. (f107b/13), (f108b/12), (f109a/10), (f121a/17), (f121a/19)

[=5]
ṣaḥîfe *(A) Sayfa.*
s. (f119a/17)
[=1]
ṣaḥîḥa *(A) Gerçek, doğru.*
s. (rivayet+i+sahiha) (f112b/17), (f114b/2)
[=2]
sāhire *(A) Yeryüzü.*
s. (f109b/5), (f112b/20)
[=2]
ṣaḥrā *(A) Çöl.*
s. (f109a/18), (f111b/19), (f112a/10), (f118a/16), (f120a/14)
[=5]
sā'id *(A) Kolun dirsekten bileğe kadar olan kısmı.*
s. (f113b/18)
[=1]
sā'ir *(A) Başka, diğer, öteki.*
s. (f108a/8), (f108b/3), (f110a/13), (f114a/4), (f115b/1), (f118b/2)
s.+lerin (f118b/16)
[=7]
sāḳ *(A) Baldır.*
s. (f120a/18)
[=1]
sāḳıṭ *(A) Geçersiz ve önemsiz duruma gelmek.*
s.+(akldan+sakıt+olun+) (f117a/6)
[=1]
ṣaḳîl *(A) Sıkıntı veren, bunaltıcı.*
s.+(sakil+gel+) (f112a/16)
[=1]
ṣaḳḳā *(A) Su taşıyan.*
s. (f110b/7)
[=1]
ṣal- *1. Göndermek. (f114a/3) 2. Gürültü çıkarmak. (f111a/9)*
s.-dı (f114a/3)
s.-maġa(velvele+sal+) (f111a/9)
s.-up (f110a/20), (f111b/5)
[=4]
ṣalābet-me'āb *(F) İnanç ve ahlâk üstünlüğünden doğan kuvvetin yeri, sığınağı.*
s. (f114a/17)
[=1]
ṣalāḥ *(A) Dinin yasakladığı şeylerden kaçınan.*
s. (erbab+ı+salah) (f114a/11)
[=1]
ṣalāvāt *(A) Hz. Muhammed ve soyundan gelenlere salat eyle, onların şeref ve kadrini yücelt anlamına gelen dualardan her biri.*
s. (f107b/6)
[=1]
ṣalb *(A) Çarmıha germe.*
s. (f113a/17)
s. + (salb+it+) (f116b/9)
[=2]
Ṣāliḥ *(A) Hz. Salih peygamber.*
s. (f110b/14), (f110b/18), (f110b/19)
[=3]
salṭanat *(A) Hükümdarlık, sultanlık.*
s. (f109a/11), (f114b/20), (f121a/10)
s.+a (f108b/15)
[=4]
sāmi'a *(A) İşitme gücü, duyma melekesi.*
s. (f108b/4), (f116b/9)
[=2]
ṣan- *Sanmak, zannetmek.*
s.-dıkları (f110b/8)
[=1]
sancaḳ *Gönderli bayrağın temsil ettiği askeri birlik.*
s.+(sancak+kaldır+) (f114a/2)
[=1]
ṣandūḳ *(A) Göğüs kafesi.*
s. (f120a/10)
[=1]
ṣandūḳa *(A) Mücevher sandığı.*
s. (f112b/17)
[=1]
ṣanem *(A) Put.*
s.+lerinden (f110b/5)
[=1]
ṣanem-ḫāne *(F) Puthane.*
s.+ler (f110b/13)
[=1]
ṣāniye *(A) İkinci.*
s.+de (f113a/4)
[=1]
saña *Sen zamirinin yönelme durumu.*
s. (f117b/20), (f119b/3)
[=2]
sar- *Başına dolamak.*
s.-up (f116a/4)
[=1]
ṣarf *(A) (Ömür için) Harcamak, tüketmek.*
s.+(sarf+it+) (f121b/10)
[=1]

***ṣarīḥ** (A) Apaçık, aşikâr.*
s.+ıñ (f114b/16)
[=1]
***ṣarṣar** (A) Şiddetli ve soğuk esen rüzgâr.*
s. (f110b/8)
[=1]
***ṣayd** (A) Avlamak.*
s.+(sayd+it+) (f115a/3)
[=1]
***sāye** (F) gölge.*
s. (f108b/18), (f109b/19)
[=2]
***sāye-bān** (F) gölgelik.*
s. (f110a/5), (f114b/12)
[=1]
***sāye-misāl** (F) Gölge gibi.*
s. (f108a/9)
[=2]
***sāye-nişīnān** (F) Gölgede oturanlar.*
s. (f115b/16)
[=1]
***sebbāb** (A) Çok küfür eden.*
s.+(sebab+ol+) (f117b/9)
[=1]
***sebb** (A) Sövme, sövüp sayma.*
s. (f115b/10)
s.+(sebb+ü+lan+it+) (f115b/11)
[=2]
***sebeb** (A) Bir şeyin olmasına yol açan şey.*
s. (f108b/8)
[=1]
***sebḳ** (A) Önceden olma, evvelce geçme.*
s. (f119b/3)
[=1]
***sebze** (F) Yeşil.*
s. (f108a/10)
[=1]
***seccāde** (A) Üzerinde bir kişinin namaz kılacağı büyüklükteki halı, kilim vb. yaygı.*
s. (f110a/20), (f115b/2), (f116a/4), (f121a/7)
[=4]
***Seccāḫ** (A) Hz. Ebu Bekir zamanında ortaya çıkan yalancı kadın peygamber.*
s. (f113b/19)
[=1]
***seçil-** Ayrılmak.*
s.-üp (f109a/2)
[=1]
***sedād** (A) Doğruluk, dürüstlük.*
s.+dır (f108b/8)
[=1]
***sedd** (A) Engel koyma, kapama.*
s.+(sedd+eyle+) (f111b/7), (f120b/7)
[=2]
***sedīd** (A) Doğru, mâkul.*
s.+(sedid+ü+muhkem+ol+) (f120b/12)
[=1]
***sefā** (A) Gönül şenliği, rahat, huzur.*
s.+sı (f121a/18)
[=1]
***sefer** (A) Savaş için yapılan yolculuk.*
s. (f108b/20), (f109a/6)
[=2]
***seffāk** (A) Kan dökmekten hoşlanan.*
s. (f112b/9)
[=1]
***sefīne** (A) Gemi.*
s. (f110a/9)
[=1]
***sefye** (A) Müsrif.*
s. (f108b/21)
[=1]
***seḥer** (A) Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman.*
s. (f114a/12)
[=1]
***sekiz** Yediden sonra ve dokuzdan önceki sayı.*
s. (f112b/18), (f116a/20), (f121a/12)
[=3]
***seksen** Yetmiş dokuzdan sonra ve seksen birden önceki sayı.*
s. (f109b/9)
[=1]
***selām** (A) Namazda otururken başı önce sağa sonra sola çevirirken "Esselâmü aleyküm ve rahmetullâh" diyerek namazı bitirme.*
s. (selam+vir+) (f116a/6)
[=1]
***selātin** (A) Sultanlar, padişahlar.*
s. (f107b/2), (f108a/12), (f109a/17), (f116b/16), (f121a/12)
[=5]
***selḫ-ḫāne** (A) Mezbaha.*
s.+ye (f120a/14)
[=1]
***sell** (A) Kılıcı kınından çıkarma, sıyırma.*
s.+(sell+it+) (f111a/15), (f112b/3)
[=2]
***semend** (F) Güzel, süratli ve çevik at.*
s. (f108a/16)
[=1]

semīn-ber *(A) Yasemin gibi beyaz göğüslü.*
s. (f119a/12)
[=1]
s̱emīne *(A) Kıymetli, değerli.*
s. (f112b/17)
[=1]
semt *(A) Taraf, cihet.*
s. (f109a/14)
s.+den (f116b/12)
s.+e (f108b/6), (f110a/14)
[=4]
S̱emūd *(A) Kur'ân'da adı geçen, Hz. Salih peygamberin çağrılarına uymayan ve helâk olan kavmin adı.*
s. (f110b/14), (f111a/4)
[=2]
sen *İkinci teklik kişi zamiri.*
s. (f119a/20)
[=1]
s̱enā *(A) Övme, övüş, metih.*
s. (f107b/1)
[=1]
senden *Sen kişi zamirinin ayrılma durumu.*
s. (f120a/8)
[=1]
seng *(F) Taş.*
s. (f110b/20), (f115b/12)
[=2]
seni *Sen kişi zamirinin belirtme durumu.*
s. (f111b/20), (f119a/5)
[=2]
seniñ *Sen kişi zamirinin ilgi durumu.*
s. (f112a/3), (f119b/2), (f119b/3)
[=3]
ser *(F) Baş, kafa.*
s. (f111b/20), (f111b/8), (f111b/9), (f114b/4), (f115a/14), (f115a/20), (f116a/4)
[=7]
ser-ā-ser *(F) Baştan başa.*
s. (f108a/15), (f108b/2), (f113b/10)
[=4]
ser-āġāz *(F) Başlama, başlangıç.*
s.+(ser+aġaz+it+) (f111b/1), (f120b/10)
s.+(ser+aġaz+olun+) (f116b/1)
[=3]
ser-çeşme *(F) Pınar, kaynak.*
s. (f114b/11), (f116b/5)
[=2]
ser-dār *(F) Kumandan, komutan.*
s. (f115a/11)
s.+lar (f108b/19)
[=2]
ser-efrāz *(F) Baş kaldıran, yükselten.*
s. (f118b/4)
s.+(ser+efraz+ol+) (f110a/12), (f112a/10), (f120b/4), (f121a/10)
[=5]
ser-firāzān *(F) Baş kaldıranlar, yükseltenler.*
s.+(ser+firazan+ol+) (f113b/17)
[=1]
ser-fürū *(F) Baş eğme, itaat etme.*
s.+(ser+füru+it+) (f113b/14)
[=1]
ser-gerdān *(F) Başı dönen, şaşırmış.*
s.+(ser+gerdan+ol+) (f109a/19)
[=1]
ser-geşte *(F) Başı dönmüş, şaşkın.*
s. (f121b/6)
[=1]
ser-hadd *(F) Sınır boyu, hudut.*
s. (f111b/17), (f118a/10), (f118a/8), (f118a/3), (f118a/3), (f119a/13)
[=6]
ser-ḫoş *(F) Alkolün etkisiyle kendini bilmez durumda olan kimse.*
s. (f116a/4)
[=1]
ser-māye *(F) Servet, varlık.*
s. (f108b/8), (f121b/17), (f121b/9)
[=3]
ser-mest *(F) Sarhoş.*
s. (f114a/2)
s.+(ser+mest+ol+) (f112b/6)
s.+iñ (f116a/4)
[=3]
ser-nigūn *(F) Ters dönmüş, baş aşağı, tepetaklak.*
s.+(ser+nigun+ol+) (f111a/10)
[=1]
ser-perde *(F) Padişah tahtının bulunduğu yer.*
s. (f120a/18)
[=1]
ser-rişte *(F) İp ucu.*
s.+(ser+rişte+çek+) (f109a/15)
s.+(ser+rişteye+çek+) (f121b/3)
[=2]
ser-tīz *(F) Sivri uçlu, keskin.*
s. (f112b/10), (f113a/18), (f117b/16), (f118a/9), (f120b/9)
[=5]
serā *(F) Saray.*
s. (f113b/15), (f120b/6)
[=2]
serā-perde *(F) Sarayın arkası.*

s. (f119a/11)
[=1]
serāy *(F) Saray.*
s.+ına (f111b/6)
[=1]
serīr *(F) Taht.*
s. (f109a/11), (f113b/16), (f117a/16), (f119b/19), (f120a/18), (f120b/14), (f121b/16)
s.+lerinden (f111a/10)
[=8]
serīr-ārā *(F) Tahtı süsleyen, padişah.*
s. (f107b/17)
[=1]
serīr-efrūz *(F) Tahtı aydınlatan.*
s.+(serir+efruz+ol+) (f117b/5)
[=1]
ser-māye-menşūr *(F) Varlığını dağıtma.*
s.+(ser+maye+menşur+ol+) (f108b/13)
[=1]
serpindi **Dökülen**, *akan ya da çarpan bir şeyin etrafına saçılan kısmı.*
s.+si (f118a/3)
[=1]
sevḳ *(A) Bir tarafa doğru götürmek.*
s. (f110a/16)
[=1]
seyf *(A) Kılıç.*
s. (f109a/2), (f111a/15), (f111a/16), (f112b/3)
[=4]
seyfiyye *(A) Asker sınıfı.*
s. (f108b/20)
[=1]
seyl-āb *(F) Sel.*
s. (f112b/20), (f112b/4)
[=2]
seyr *(A) Gözle takip etme, izleme, temaşa.*
s.+(seyr+it+) (f111b/19)
[=1]
seyr-āb *(F) Yürümek.*
s.+(seyr+ab+ol+) (f114b/11)
[=1]
seyyāḥ *(A) Seyahat eden, gezgin.*
s. (f108a/5)
[=1]
seyyidü'l-kevneyn *(A) İki cihanın efendisi, Hz. Muhammed.*
s. (f113a/21)
[=1]
seyyidü'l-beşer *(A) İnsanların efendisi, en seçkini olan Hz. Muhammed.*
s. (f115a/3)
s.+i (f115b/10)
[=2]
seyyidü'l-enām *(A) Yaratılmışların efendisi Hz. Muhammed.*
s.+e (f117a/14)
[=1]
seyyidül-mürselīn *(A) Peygamberlerin efendisi Hz. Muhammed.*
s. (f113b/15), (f115b/9), (f121a/6)
s. +nden (f114b/3)
[=4]
seyyidü'l-saḥīḥü'n-nisbet *(A) Kararları doğrulukla alan seyyitlerin.*
s. (f115b/4)
[=1]
sı- *Derisini yüzmek.*
s.-yup(derisin+sı+) (f120b/14)
[=1]
ṣıçra- *Zıplamak, hoplamak.*
s.-yup(yirinden+sıçra+) (f114a/13)
[=1]
Ṣıddīḳ-ı Ekber *(F) En doğru ve dürüst insan, Hz. Ebu Bekir*
s. (f113b/16) , (f113b/21), (f115a/2)
[=3]

Ṣıffīn *(A) Miladi 657 yılında halife Hz. Ali ile Suriye valisi Muaviye bin Ebu Süfyan arasında savaşın yapıldığı, Fırat'ın sağ kıyısına yakın Rakka'nın doğusunda bulunan mahalin adı.*
s.+de (f114b/8)
[=1]
sıġ- *Bir şeye uygun düşmek, yakışmak.*
s.-maz (daire+i+akla+sığ+) (f120a/2)
[=1]
ṣırāṭ *(A) Yol.*
s. (sırat+ı+müstakim) (f116b/21)
[=1]
ṣıyādet *(A) Beylik, efendilik.*
s. (f113b/15)
[=1]
ṣıyānet *(A) Koruma, muhafaza.*
s. (f109a/9)
[=1]
sīḫ *(A) Kebap şişi.*
s. (f120b/1)
[=1]
sihām *(A) Sehimler, oklar.*
s. (f115a/4)
[=1]
siḥr *(A) Büyü, efsun.*

s. (f112b/2)
[=1]
Sikender-ḳarīn *(F) İskender gibi talihli.*
s. (f107b/15)
[=1]
sikkīn *(A) Bıçak.*
s. (f120a/20)
[=1]
silk *(A) İp.*
s. (f107b/12), (f109b/16)
s.+(silke+çek+) (f120a/20), (f121b/15)
s.+ine (f109a/7)
[=5]
silsile *(A) Rütbe ve mevki yönünden sınıf içindeki derecelenme.*
s.+den (f115b/7)
[=1]
sīm *(F) Gümüş.*
s. (f112b/17), (f120a/18)
[=2]
sīmā *(A) Yüz, çehre.*
s. (f108a/7), (f120a/19)
[=2]
simāt-güster *(F) İşaretler gösteren.*
s. (f114a/6)
[=1]
sinān *(A) Kargı, süngü gibi savaş âletlerinin keskin ve sivri ucu, ok temrini.*
s. (f113b/5)
s. +e (f109a/2)
[=2]
sīne *(F) Göğüs, bağır.*
s. (f110a/19), (f114a/14), (f120a/13)
s.+sin (f120a/10)
[=4]
sinek *Çift kanatlılardan pek çok çeşidi olan uçucu böceklerin ortak adı.*
s.+iñ(sinegiñ) (f111b/6)
[=1]
sipāh *(F) Asker, ordu.*
s. (f108a/14)
[=1]
sipāh-sālār *(F) Başkomutan, serasker.*
s. (f108b/19), (f118b/5)
[=2]
sipās *(F) Şükür ve övgü.*
s. (f107b/3)
[=1]
sipihr *(F) Gök, sema.*
s. (f113b/15)
s.+e (f110b/11)
[=2]
sirāb *(F) Suya kanmış.*
s.+(sirab+ol+) (f116b/6)
[=1]
sirişk *(F) Göz yaşı.*
s. (f108b/10)
[=1]
siyāh *(F) Kömür rengi, kara.*
s. (f110b/6), (f110b/8), (f110b/9), (f115b/12), (f115b/2), (f119b/12)
s.+a (f113a/5)
s.+dan (f110b/20)
[=8]
siyāset *(A) Ceza, idam cezası.*
s. (f118b/13), (f118b/15)
s.+(siyaset+olun+) (f117a/18)
s.+de (f119a/6)
s.+e (f118a/9), (f118b/11)
s.+le (f116b/21), (f119b/2)
[=8]
siyāset-gāh *(F) İdam cezasının infaz edildiği yer.*
s. (f111b/15)
s.+a (f113a/15)
s.+da (f113a/17)
[=3]
siz *İkinci çokluk kişi zamiri.*
s. (f118b/11)
[=1]
size *Siz kişi zamirinin yönelme durumu.*
s. (f118b/11)
[=1]
siziñ *Siz kişi zamirinin ilgi durumu.*
s. (f109a/16), (f109a/18), (f113a/16), (f118a/12), (f118a/13)
[=5]
soḳāḳ *(A zuḳāḳ'tan) Caddeye nispetle daha dar ve kısa yol.*
s.+larda (f119a/12)
[=1]
ṣoñra *Bir işin ya da olayın arkasından, ardından.*
s. (f108b/11), (f110b/20), (f111a/1), (f111a/15), (f111a/16), (f111a/22), (f111b/13), (f112a/7), (f112b/18), (f113a/17), (f115a/14), (f115a/4), (f117a/17), (f117a/9), (f117b/18), (f118b/13), (f118b/9), (f119a/18), (f119a/6), (f119a/9), (f119b/1), (f119b/5), (f119b/7), (f120a/18)
[=24]
söyle- *Demek, anlatmak.*
s.-yen (söyli+) (f117b/7)

[=1]
şu *Kokusu, rengi ve tadı olmayan şeffaf ve akışkan sıvı.*
s.+ya (f113b/12)
[=1]
şu başı *Şehirlerde kadıların emrinde bulunan, güvenlik ve belediye hizmetleriyle görevli zabıta memurlarının başı.*
s.+sına (f119b/6)
[=1]
su'āl *(A) Sorulan şey, soru.*
s. (f118a/6)
s.+(sual+olun+) (f117a/4)
[=2]
şu'bān-endām *(F) Ejderha, yılan boylu.*
s. (f117a/6), (f121b/18)
[=2]
şubḥ *(A) Sabah vakti.*
s.+u (f121b/6)
[=1]
şufūf *(A) Saflar, diziler.*
s.+(sufuf+it+) (f111b/3)
[=1]
sūḳ *(A) Çarşı, pazar.*
s. (f119b/11)
[=1]
şulb *(A) Döl, nesil, zürriyet.*
s.+u (f111a/14)
[=1]
sulṭān *(A) 1. Hükümdar. (f107b/3) 2. Manevi bir saltanatın başında olan. (f115b/18)*
s. (f107b/3), (f108b/17), (f109a/11), (f112a/17), (f119b/21), (f120a/15)
s. (sultan+i+enbiya) (f115b/18)
s.+ı (f117b/10)
[=8]
sulṭānī *(A) Sultanlıkla ilgili, sultana ait. bkz.* **sulṭāniye**
s. (f108a/13), (f108b/18), (f118a/1)
[=3]
sulṭāniye *(A) Sultanlıkla ilgili, sultana ait. bkz.* **sulṭānī**
s.+ye (f117a/16)
[=1]
sulṭānü'ş-şühedā *(A) (Hz. Hüseyin için) Şehitler sultanı.*
s. (f115a/10)
[=1]
sūrāḫ *(F) Delik.*
s.+ından (f111b/7)
[=1]
şūret *(A) 1. Görünüş. (f118a/6) 2. Nüsha, kopya. (f117a/17)*
s. (f113a/14), (f116a/5), (f117a/18), (f118a/14), (f118a/6)
s.+i (f117a/17)
[=6]
şūret-pezīr *(F) Bir şekle giren, şekil alan.*
s. (f112a/13)
[=1]
sūz *(F) Izdırap, sıkıntı.*
s. (f110b/2)
[=1]
sūzān *(F) Yakan, yakıcı.*
s.+(suzan+u+giryan+it+) (f109b/17)
s.+(suzan+u+perişan+ol+) (f109a/8)
s.+da (f115a/4)
[=3]
sūzen *(F) İğne.*
s. (f117b/16)
[=1]
sūziş *(F)Yanma, içi yanma.*
s. (f109b/17)
[=1]
südde *(A) Kapı eşiği.*
s. (f121a/13)
[=1]
süfehā *(A) Sefihler, âdi, bayağı kimseler.*
s. (f110a/6), (f114b/18)
[=2]
sükker *(F) Şeker.*
s.+den (f116b/12)
[=1]
Süleymān Şāh *Hülâgu'ya esir düşen Abbasi halifesinin maiyetinde önde gelen yöneticilerden birini adı.*
s. (f118b/15)
[=1]
Süleymānī *(F) Hz. Süleyman peygambere ait, onunla ilgili.*
s. (f112b/14)
[=1]
sünbül-boy *Sümbül boylu.*
s.+una (f108b/10)
[=1]
sünbüle *(A) Başak.*
s. (f109b/12)
[=1]
sür- *Değdirmek, dokundurmak.*
s.-üp(yüz+sür+) (f107b/18)
[=1]
sürbe *(A) Çete.*
s. (f109a/3)

s.+(sürbe+sürbe+ol+) (f109a/3),
(f109a/3)
s.+leriñ (f109a/3)
[=4]
Şüreyyā *(A) Gökyüzünün kuzey yarım küresindeki Boğa burcunda yer alan ve yedi yıldızda oluşan bir yıldız takıı, Ülker.*
s. (f108a/15)
[=1]
sürḫāb *(F) Kan kırmızı.*
s. (f115a/6)
[=1]
sürūr *(A) Sevinç.*
s.+ı (f113a/5)
[=1]
süvār *(F) Atlı.*
s. (f113b/9), (f114a/8), (f115a/19)
s.+(süvar+ol+) (f119b/12)
[=4]
şād *(F) Sevinçli, memnun.*
ş.+(şad+ü+handan+ol+) (f119b/18)
[=1]
şādān *(F) Sevinçli, mesrur.*
ş. (f110b/7)
[=1]
şādmān *(F) Sevinç.*
ş. (f118b/8)
[=1]
şafaḳ-gūn *(F) Şafa renkli, kızıl.*
ş.+(şafak+gun+ol+) (f112b/4)
[=1]
Şafīʿ *(A) Şafiî mezhebinin kurucusu İmam Muhammed bin İdris eş-Şafiî.*
ş. (f114b/1)
[=1]
şāh *(F) Padişah, hükümdar.*
ş. +la (f119b/19)
[=1]
şāh-merdān *(F) Mertlerin, yiğitlerin şahı.*
ş. (f115a/5), (f115b/2)
[=2]
şāh-vār *(F) Şahlara lâyık olan iri taneli inci.*
ş. (f120a/8)
ş.+ı (f120a/11)
[=2]
şāhān *(F) Şahlar, hükümdarlar.*
ş. (f107b/3)
[=1]
şāhāne *(F) Çok mükemmel.*
ş. (f111b/12)
[=1]
şāhī *(F) Şaha ait, şahla ilgili.*
ş. (f120a/3)
[=1]
şaḫṣ *(A) Kimse, kişi.*
ş. (f113a/4), (f115b/5), (f117a/18), (f117b/11)
[=4]
şāʿir *(A) Şiir yazan ve şiir söyleyen kimse, ozan.*
ş. (f109b/13)
[=1]
şaḳāyıḳ-zār *(F) Düğün çiçeğigiller familyasından, çeşitli renkte güzel çiçekler açan bir bitkinin yetiştiği bahçe.*
ş.+e (f112b/11)
[=1]
şaḳī *(A) Yol kesici, haydut.*
ş. (f113b/2)
[=1]
Şam *(A) Bugünkü Suriye sınırları içinde bulunan Şam şehri ve civarı.*
ş. (f114b/14), (f114b/18)
ş.+a (f115a/19)
[=3]
şān *(F) Ün, şöhret.*
ş.+(şan+vir+) (f114b/12)
[=1]
şarḳ *(A) Güneşin doğduğu tarafa, doğu.*
ş. (f108b/19)
ş.+dan (f108a/20)
[=2]
şarḳen *(A) Doğu tarafından, doğudan.*
ş. (f110a/4), (f111a/8), (f120a/5)
[=2]
Şaʿyā *Hz. Şayâ peygamber.*
ş. (f112b/6), (f113a/1)
[=2]
şāyegān *(F) Bol, çok fazla.*
ş.+la (f112b/13)
[=1]
şeʾāmet *(A) Uğursuzluk.*
ş. (f109b/11), (f109b/7), (f114a/21)
[=3]
şeb *(F) Gece.*
ş. (f115b/8)
[=1]
şeb-çerāġ *(F) Gece parlayan kıymetli taş.*
ş. (f107b/3)
[=1]
şecaʿāt-nihād *(F) Yiğit huylu.*
ş.+ımıñ (f115b/1)
[=1]
şecere *(A) Ağaç.*

ş. (f108b/17), (f109a/2)
[=2]
şeddād *(A) Hz. Hud peygamber zamanında yaşamış ve peygambere itaat etmek yerine tanrılık iddiasıyla İrem bağları adında yapay bir cennet oluşturan Şeddad bin Âd adında bir hükümdar.*
ş. (f112a/14)
[=1]
şeddādī *(F) Şeddad'ın yaptığı gibi büyük ve sağlam bina.*
ş. (f110b/12)
[=1]
şedīd *(A) Şiddetli.*
ş. (f110a/14), (f110b/10), (f110b/15)
[=3]
şedīdü'l-intiḳām *(A) İntikamı şiddetli olan Allah.*
ş. (f113a/11)
[=1]
şefā'at *(A) 1. Bir suçun bağışlanması için aracı olma. (f116b/13) 2. Peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Allah katında aracı olması. (f107b/7)*
ş. (f107b/7)
ş.+dir (f116b/13)
ş.+iyle (f119b/5)
[=3]
şefḳat *(A) Koruma, acıma ve esirgeme duygusuyla karışık olan sevgi.*
ş.+iñden (f116b/5)
[=1]
şehādet *(F) Allah yolunda, din uğrunda ölme, canını feda etme.*
ş. (f114b/10), (f115a/14), (f116a/18), (f116b/6), (f118b/14)
[=5]
şehidān *(F) Şehitler.*
ş. (f115a/11), (f115a/6), (f117a/12)
[=3]
şehir *(F) Köy ve kasabadan büyük olan yerleşim birimi, il.*
ş.+ler (f110b/12)
[=1]
şehr (F) *Otuz günlük zaman dilimi, ay. (f113b/15)*
ş. (f113b/15), (f115b/19), (f117b/13), (f118b/7), (f119a/10)
[=5]
şehristān *(F) Büyük şehir.*
ş. (f108a/5)
[=1]
şehriyār *(F) Hükümdar, padişah.*
ş. (f107b/15)
[=1]
şehriyārān *(F) Hükümdarlar, padişahlar.*
ş. (f117b/5)
[=1]
şehzāde *(F) Padişah oğlu, padişah ailesinden olan erkek çocuk.*
ş. (f118b/4)
ş.+sini (f118b/14)
[=2]
şeḳāvet *(A) Eşkiyalık, yol kesicilik, şakilik.*
ş. (f107b/8), (f109a/2), (f115b/14)
[=3]
şeker-hvab *(F) Otururken gelen hafif ve tatlı uyku.*
ş. (f114a/12)
[=1]
şekker-rīz *(F) Şeker saçan, pek tatlı.*
ş.+(şekker+riz+it+) (f108b/5)
[=1]
şekl*(A) Dış görünüş, biçim.*
ş. (f111a/19)
ş.+e (f109b/13)
ş.+inde (f118b/3), (f119a/8), (f119b/12)
ş.+ine (f117b/17)
ş.+lere (şekillere) (f111a/3)
[=7]
şemīm *(A) Güzel koku.*
ş. (f109a/12)
[=1]
Şemr *(A) Hz. Hüseyin'i Kerbelâ'da kılıcıyla katleden katilin adı.*
ş. (f115a/15)
[=1]
şemşīr *(F) Kılıç.* **ḳılıc, tīġ**
ş. (f107b/2), (f107b/7), (f109a/9), (f109b/8), (f112a/5), (f113a/2), (f113b/7), (f114a/3), (f114b/10), (f114b/19), (f115a/15), (f116b/7), (f118a/9), (f118b/13), (f118b/16), (f119a/15), (f119a/7)
ş.+(şemşir+eyle+) (f108a/21)
ş.+den (f112b/19)
ş.+e (f117b/14), (f119b/3)
[=21]
şerr *(A) Kötülük, fenalık.*
ş. (f113a/10), (f113b/11), (f121a/11), (f121a/14)
ş.+(şer+it+) (f121a/10)

ş.+(şer+ü+şürur+ol+) (f115b/9)
ş.+inden (şerrinden) (f109b/1)
[=7]
şerāre *(A) Kıvılcım.*
ş. (f114a/13)
[=1]
şerāre-feşān *(F) Kıvılcım saçan.*
ş.+(şerare+feşan+ol+) (f109b/21)
[=1]
şerbet *(A) Şehitlik şerbeti (içme). Din uğruna ölme.*
ş. (şerbet+i+şehadet) (f116a/17), (f116b/6)
[=2]
şer'en *(A) Şeriat bakımından, şeriata göre.*
ş. (f117a/15)
[=1]
şerer-ālūd *(F) Kıvılcım bulaşmış.*
ş.+un (f118a/6)
[=1]
şerer-feşan *(F) Kıvılcım saçan.*
ş.+(şerer+feşan+ol+) (f113b/6)
[=1]
şer'i *(A) Şeriatla ilgili, şeriata uygun.*
ş.+ye (f121a/12)
[=1]
şerī'at *(A) Herkesin uyması için konan her çeşit kural, kanun.*
ş. (f113b/1), (f117a/14), (f117a/16), (f121a/6), (f121a/7)
ş.+i (f107b/7)
[=6]
şerīf *(A) Şerefli, kutlas, mübarek.*
ş. (f116a/1), (f121a/11), (f121a/14)
ş. +den (f116a/8)
ş.+lerinde (f116b/16), (f117b/6)
[=6]
şeri'yye *(A) Şeriatle ilgili, şeriata uygun.*
ş.+yi (f117a/16)
[=1]
şerzeme *(F) Kudurmuş.*
ş. (f113a/13)
[=1]
şevket-nümāy *(F) Büyüklük, ululuk gösteren.*
ş. (f108a/14)
[=1]
şeytān *(A) Meleklerin başı ve hocası olduğu halde isyan edip Allah'ın emirlerine karşı geldiği için huzurda kovulan varlık, iblis.*
ş. (şeytan+ı+lain) (f111a/22)
[=1]
Şī'a *(A) Hz. Ali'ye taraftar olanlara, halifeli onun ve evlatlarının hakkı olarak görenlere verilen ad.*
ş. (f115a/5), (f115b/2)
[=2]
şi'ar *(A) Alâmet, işaret.*
ş. (f119b/11)
ş.+ın (f109a/5)
[=2]
şidād *(A) Sert.*
ş. (f110a/14)
[=1]
şiddet *(A) Bir güç, hareket ya da kuvvetin derecesi.*
ş. (f116a/16), (f119b/2)
ş.+den (f119a/11)
[=3]
şikāyet *(A) Birisinden çekilen eziyetten dolayı başka birine yakınma, sızlanma.*
ş.+(şikayet+eyle+) (f116a/14)
[=1]
şikest *(F) Kırma, kırılma.*
ş.+(şikest+it+) (f116b/3)
[=1]
şikestelik *Kırgınlık.*
ş.+in(şikesteligin) (f116b/4)
[=1]
şimāl *(A) Dört ana yönden biri, kuzey.*
ş.+inden (f119a/8)
[=1]
şi'r *(A) Duygu ve heyecanları, güzellikleri seslerin uyumundan ve âhenginden faydalanarak etkili bir biçimde kelimelerle anlatma sanatı.*
ş. (f120b/4)
[=1]
şīr *(F) Arslan.*
ş. (f112a/5), (f113b/14), (f113b/21), (f114b/7),
[=4]
şīrānī *(F) Arslan gibi cesur, yiğit.*
ş. (f118b/15)
[=1]
şīrīn-meẕāk *(F) Tatlı bir lezzet alma.*
ş.+(şirin+mezak+ol+) (f108b/5)
[=1]
Şīṭ *(A) Hz. Şit peygamber.*
ş. (f109b/18), (f109b/20)
[=2]
şöyle *Şuna benzer, bunun gibi.*
ş. (f112b/1)
[=1]

Şuʿb *(A) Hz. İsa'nın mucize gösterdiği sahranın adı.*
ş.+da (f112a/10)
[=1]
şūr *(F) Karışıklık, gürültü.*
ş. (f113a/10), (f113b/11)
[=2]
şūr-engīz *(F) Gürültü yapan, karışıklık çıkaran.*
ş. (f114b/21)
[=1]
şūrā *(A) Bir konuyu görüşmek üzere yapılan toplantı.*
ş. (f114a/18)
[=1]
şūşe *(F) Yığın.*
ş. (f109b/13)
[=1]
şühedā *(A) Şehitler.*
ş. (f115b/2)
[=1]
şükr *(A) Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme.*
ş. (f107b/3)
[=1]
şürūʿ *(A) Başlama.*
ş.+(şüru+eyle+) (f111b/11)
[=1]
şürūr *(A) Şerler, kötülükler.*
ş.+(şer+ü+şürur+ol+) (f115b/9)
[=1]
şütür *(F) Deve.*
ş. (f113b/4), (f113b/5)
[=2]
ta *(F) Bir şeyin bulunduğu, başladığı ya da sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze abartma katar.*
t. (f111b/12), (f113a/21), (f116b/9), (f117b/3)
[=4]
taʿaccüb *(A) Şaşma, hayret etme.*
t. (f118b/21)
[=1]
taʿālā *(A) "Şanı yüce olsun" anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.*
t. (f115b/3)
t.+ya (f117a/13)
[=1]
taʿalluḳ *(A) İlgisi olma.*
t.+(taalluk+it+) (f120a/7)
[=1]
ṭaʿam *(A) Yemek, aş.*
t. (f118b/17), (f118b/19)
[=2]
tāb *(F) Güç, kuvvet.*
t. (tab+ü+tüvan) (f112b/5)
[=1]
tābiʿ *(A) Birine uyan, arkasından giden.*
t.+(tabi+ol+) (f116b/20)
t.+(tabi+ve+ferman+ber+ol+) (f109a/9)
[=2]
tābir *(A) (Rüyü) Yorma, yorumlama.*
t.+den (f111a/12)
t.+e (f112a/1)
[=2]
ṭabl+ḫurūc *(A) Davuldan çıkan (ses).*
t. (f109a/4)
[=1]
ṭabl-ḫāne *(F) Askeri saray bandosu, mehterhane.*
t. (f116b/17)
[=1]
tābūt *(A) İçine ölü konan sandık.*
t. (f114a/8)
[=1]
tāc *(F) Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş giysisi.*
t. (f107b/15), (f107b/9), (f112a/10)
t.+ıdır (f117b/7)
[=4]
tāc-baḫş *(F) Taç bağışlayan, taç giydiren.*
t.+(tac+bahş+ol+) (f107b/3)
[=1]
tāc-dār *(F) Hükümdar, padişah.*
t. (f107b/16)
[=1]
taʿdād *(A) Sayım.*
t. (f116a/18)
[=1]
tafṣīl *(A) Bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama.*
t.+i (f121b/3)
[=2]
ṭaġ *Dağ. bkz.* ***cebel, kūh***
t.+a (f113b/12)
t.+lar (f111a/4), (f120b/11)
[=3]
taġāyyür *(A) Değişme, başkalaşma.*
t. (f107b/19)
[=1]
Taġlib *(A) İslâm öncesi dönemde adı geçen bir Arap kabilesi.*
t. (f110a/14), (f113b/5)

[=2]
taḥammül *(A) Zor şeylere katlanma, dayanma.*
t.+(tahammül+it) (f110b/16)
t.+(tahammül+it+) (f117b/10)
[=2]
taḥḳīḳ *(A) Bir şeyin doğru olup olmadığını araştırma.*
t.+a (f109a/14)
[=1]
taḥḳīr *(A) Aşağılama, küçük görme.*
t.+(tahkir+it+) (f117b/8)
[=1]
taḥrīk *(A) 1. Harekete getirme. (f108b/4) 2. Kışkırtma. (f117b/11)*
t.+(tahrik+it+) (f108b/4), (f117b/11), (f117b/14)
[=3]
taḥrīme-bend *(F) Namaz için tekbir getirip el bağlama.*
t. (f116b/2)
[=1]
taḥrīr *(A) Yazıya geçme.*
t.+e (f121b/15)
[=1]
taḥṣīl *(A) İlim için okuma, öğrenim.*
t. (f121b/9)
[=1]
taḥsīn *(A) Güzel bulup takdir etme, övme.*
t. (f115b/11)
[=1]
taḫt *(F) Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk.*
t. (f107b/15), (f108a/19)
[=3]
taḫt-nişīnān *(F) Tahta oturanlar.*
t. (f120a/14)
[=1]
taḫt-gāh *(F) Taht yeri.*
t. (f108b/15), (f110b/14), (f116a/8)
[=3]
taḫt-nişīn *(F) Tahta oturan.*
t. (f115b/3)
[=1]
taḫta *(F) Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası.*
t. (tahta+i+remmal) (f110a/10)
[=1]
taḫvīf *(A) Korkutma, ürkütme.*
t.+(tahvif+it+) (f120a/7)
[=1]
ṭā'ife *(A) Bölük, fırka, takım.*
t. (f108a/6), (f117a/14), (f120a/5)
[=3]
ṭāḳ *(A) Kubbe, kümbet.*
t.+(tak+ol+) (f110a/7)
[=1]
ṭāḳāt *(A) Güç, kuvvet, derman.*
t. (f110a/7)
t.+(takat+getir+) (f110b/9), (f111b/6)
[=3]
taḳdīs *(A) Kutsama.*
t.+i (f107b/2)
[=1]
taḳlīd *(A) 1. Kuşanma. (f114a/17) 2. Tayin etme. (f117a/20)*
t. (f114a/17)
t. (taklid+i+kaza) (f117a/20)
[=2]
taḳrīr *(A) Sözle anlatma, ifade ve beyan etme.*
t. (f108b/12)
t.+e (f109a/15), (f121b/4)
[=3]
ṭal- *(Deniz için) Girmek, dalmak.*
t.-dıkça(derya+ya+tal+) (f107b/12)
[=1]
ṭaleb *(A) İsteme, dileme.*
t.+(taleb+it+) (f109b/20), (f111b/11), (f116b/5), (f119a/19)
[=4]
ta'līk *(A) Asma, takma.*
t.+(talik+eyle+) (f114a/18)
[=1]
ta'līm *(A) Öğretme, belletme.*
t. (f111a/22)
[=1]
tām *(A) Bütün, hep.*
t. +ıla (f112a/13)
[=1]
ṭa'ma *(A) bkz.* **ocaḳlıḳ**
t. (f115a/1)
[=1]
tamām *(A) Bütün.*
t. (f114b/2), (f120b/14)
t.+(tamam+ol+) (f108a/1)
[=3]
ṭanṭana *(A) Göz alıcı ve gösterişli olma, görkem.*
t. (f110b/15), (f116b/18)
[=2]
ṭap- *Tanrı olarak tanımak, kulluk etmek.*
t.-arken (f113b/12)
[=1]
tār *(F) Karanlık.*

t.+(teng+ü+tar+ol+) (f111b/16)
[=1]
ṭarab *(A) Sevinç ve şenlik.*
t. (f115b/2)
t.+da (f116a/1)
[=2]
ṭarab-ḫāne *(F) Sevinç ve şenlik yeri.*
t. (f117b/4)
[=1]
ṭaraf *(A) 1. Yön. (f116b/12) 2. Bölge, kısım. (f114a/3)*
t. (f110b/6), (f114a/3), (f114a/3), (f116b/1), (f116b/1)
t.+a (f116b/12)
t.+ına (f108a/17)
t.+ına(tarafına+tut+) (f121b/7)
t.+ından (f119b/20)
[=9]
ṭaravet-baḫş *(F) Tazelik bağışlayan.*
t.+(taravet+bahş+ol+) (f107b/1)
[=1]
ṭaravet-yafte *(F) Tazelik bulmuş.*
t. (f109b/6)
[=1]
ṭarem *(F) Kubbe, kümbet.*
t. (f109b/5)
[=1]
ṭarfetü'l-ʿayn *(A) Göz açıp kapayıncaya kadar.*
t. (f114b/7)
t.+da (f110b/10)
[=2]
ṭarī *(A) Taze, terütaze, teravetli.*
t. (f120b/9)
[=1]
ṭarīḳ *(A) Yol.*
t. (f117b/7)
t.+de (f114a/15)
[=2]
ṭarīḳa *(A) Yol, tarik.*
t. (f114a/18)
[=1]
taṣarruf *(A) Sahip oldukları şeyi istedikleri gibi kullanma.*
t.+(tasarruf+it+) (f115b/18)
t.+(tasarruf+olun+) (f119a/12)
t.+u (f112b/18)
[=3]
ṭaş *Yeyüzünün çok sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan sert cisim parçası.*
t. (f111b/9)
t.+(taş+atıl+) (f116b/17)
t.+a (f113b/12)
t.+a (taşdan+taşa+ur+) (f111b/8)
t.+dan (taşdan+taşa+ur+) (f111b/8)
[=5]
ṭaşra *Dışarı.*
t. (f116b/7)
[=1]
ṭaşt *(F) Leğen.*
t. (f109b/10), (f115a/20)
[=2]
Tātār *Cengiz Han ve torunlarının Moğol istilası sırasında savaşan ve metinde rezilliği, zalimliği ile anılan topluluk.*
t. (f117b/14), (f118b/16), (f118b/3), (f119a/12), (f119a/8), (f119b/21), (f119b/4), (f120a/11), (f120a/3), (f120a/4), (f120a/7), (f120a/9)
t.+ıñ (f118a/5)
[=13]
ṭavʿan *(A) İsteyerek, zorlanmadan, kendi isteğiyle.*
t. (f118b/11)
[=1]
tavaṭṭun *(A) Bir yere yerleşme, orayı vatan edinme.*
t. (f109b/5)
[=1]
ṭavr *(A) Durum, hal, davranış.*
t. (f107b/19), (f109a/20)
t.+ın(tavrın+ (f109a/7)
[=3]
taʿyīn *(A) Bir göreve yerleştirme, atama.*
t.+(tayin+eyle+) (f111b/10)
t.+(tayin+it+) (f114a/1)
[=2]
ṭayy *(A) Üzerinden geçme.*
t.+(tayy+olun+) (f114b/13)
[=1]
tazarruʿ *(A) Yalvarma, yakarma.*
t.+u (f110a/20)
[=1]
taʿẓīmen *(A) Hürmet ederek, saygı göstererek.*
t. (f116b/17)
[=1]
taziyāne *(F) Kırbaç, kamçı.*
t. (f114a/12)
[=1]
teʿaddī *(A) Zulmetme, hak ve insaf sınırını aşma.*
t.+si (f108a/2)
[=1]
teberrā *(A) Yüz çevirme.*

t. (f117b/9)
[=1]
tecebbür *(A) Kibirlenme, gururlanma.*
t. (f111a/22)
[=1]
tecemmül *(A) Süslenme.*
t. (f112a/18)
[=1]
tedbīr *(A) Bir şeyi önlemek için yapılan hazırlık, önlem.*
t. (f108a/2)
[=1]
tefaḳḳud *(A) Arayıp sorma, sorup soruşturma.*
t. (f107b/19)
[=1]
tefekkür *(A) Düşünme.*
t.+de (f107b/12)
[=1]
tefe'ül *(A) Fal tutma, fal açma.*
t.+(tefeül+it+) (f116a/8)
[=1]
tefrīḳa *(A) Ayrılık, nifak.*
t. (f109b/7)
[=1]
tehevvür *(A) Çok kızma, öfkelenme.*
t. (f116a/9)
[=1]
tekālif *(A) Vergi.*
t.+inden (f109a/1)
[=1]
teklīf *(A) Öneride bulunma.*
t.+(teklif+eyle+) (f117a/21)
t.+(teklif+it+) (f118b/21)
[=2]
tekrār *(A) Aynı şekilde, yine.*
t. (f116a/6)
[=1]
tekẕīb *(A) Yalanlama.*
t. (f110a/4)
[=1]
telāṭum *(A) Dalgalanma.*
t.+a (f110a/8)
[=1]
telvīs̠ *(A) Kirletme, pisletme.*
t.+(telvis+it+) (f115b/21)
[=1]
temaşā *(A) Bakıp seyretme, hayranlıkla seyretme.*
t. (f108a/5)
[=1]
temcīd *(A) Ululama, yüceltme.*
t.+i (f107b/4)
[=1]
temennā *(A) Arzu, istek.*
t. (f107b/13)
[=1]
ten *(F) İnsan vücudunun dış yüzü.*
t. (f120b/9)
[=1]
tenevvür *(A) Nurlanma, aydınlanma.*
t. (f115a/4)
[=1]
teng *(F) Sıkıntılı.*
t. (f113b/16)
t.+(teng+ü+tar+ol+) (f111b/16)
[=2]
tenhā *(F) Issız, içinde az insan bulunan yer.*
t.+ca (f117b/18)
t.+sına (f118a/4)
[=2]
tennūr *(A) Fırın, ocak.*
t. (f110b/2)
[=1]
teraḳḳī *(A) Osmanlı Devleti'nde kapı kulu askerlerine başarı ve hizmetlerinden dolayı verilen tahsisat.*
t.+ler (f115b/19)
[=1]
terāne *(F) Nağme, ezgi.*
t.+(terane+it+) (f116a/7)
[=1]
tercemān *(A) Tercüman, çevirmen.*
t. (f119a/1)
[=1]
terk *(A) Bırakmak.*
t.+(terk+ol+) (f108b/20)
[=1]
tertīb *(A) Düzenleme, hazırlama.*
t. (f111a/22), (f111b/2), (f115b/8)
t.+(tertib+eyle+) (f118b/2)
t.+(tertib+it+) (f115b/2), (f119a/19)
[=6]
tesḫīr *(A) Ele geçirme, zaptetme.*
t. (f117b/11)
t.+ine (f114a/1)
[=2]
teslīm *(A) Devretme.*
t.+(teslim+olun+) (f110a/3)
[=1]
teşmīr *(A) Büyük bir gayretle teşebbüs etme.*
t.+(teşmir+it+) (f113b/18)
t.+de (f113a/17)
[=2]
teşrīf *(A) Şereflendirme.*
t. (f110a/11)

t.+(teşrif+it+) (f113a/7)
[=2]
***teşvīş** (A) Karışıklık.*
t.+ini (f121a/17)
[=1]
***tevaḳḳuf** (A) Durma, bekleme.*
t.+dan (f108b/11)
[=1]
***tevbīh** (A) Azarlama, paylama.*
t. (f119b/5)
t.+den (f119a/6)
[=2]
***tevcīh** (A) Belli yöne çevirme, yöneltme.*
t.+(tevcih+buyur+) (f108b/4)
t.+(tevcih+eyle+) (f121a/7)
t.+(tevcih+it+) (f121a/16), (f121a/8)
t.+(tevcih+ol+) (f114a/7)
t.+(tevcih+olun+) (f121a/7)
t.+i (f121b/5)
[=7]
***teveccüh** (A) Bir tarafa yönelme, doğrulma.*
t.+ü (f108b/2)
[=1]
***tevellüd** (A) Ortaya çıkma, meydana gelme.*
t.+(tevellüd+it) (f110b/20)
[=1]
***teẕkire** (A) Küçük mektup, pusula.*
t. (f118a/18)
[=1]
***teẕlīl** (A) Hor ve hakir görme, aşağılama.*
t. (f115a/19)
[=1]
***ṭıfl** (A) Küçük çocuk.*
t. (f111a/16), (f112a/4)
[=2]
***ṭınāb** (A) Çadırı kazığa bağlayan ip.*
t. (f118a/16)
[=1]
***tırāş** (F) (Sakal, bıyık, kıl için) Dibinden kesme, kazıma.*
t.+(tıraş+eyle+) (f117b/12), (f117b/16)
t.+(tıraş+it+) (f117b/18)
[=3]
tīġ** (A) Kılıç. bkz. **ḳılıc, şemşīr
t. (f107b/4), (f107b/9), (f112b/19), (f112b/9), (f114b/11), (f115a/14), (f115a/21), (f116a/19), (f117a/2), (f118b/15), (f119a/13)
[=11]
***tilāvet** (A) Kur'ân'ı güzel sesle ve kurallara göre okuma.*
t.+(tilavet+it+) (f114b/4)
[=1]
***tīr** (F) Ok.*
t. (f110a/19)
[=1]
***tīz** (F) Keskin.*
t. (f120b/17)
[=1]
***tīz-āb** (F) Kezzap.*
t. (f114b/11)
[=1]
***ṭoġrı** Sağa sola sapmadan, doğruca.*
t. (f118a/4)
[=1]
***ṭoḳ-** Değmek, dokunmak.*
t.-undukça (f111b/9)
[=1]
***ṭoḳmaḳçı** Birinin başına tokmakla vurmak için görevlendirilen kimse.*
t. (f111b/10)
[=1]
***ṭoldur-** Dolu hale getirme, içine koyma.*
t.-du (f120b/16)
[=1]
***ṭūfān** (A) Çok şiddetli yağmur ve fırtına.*
t. (f110b/8)
[=1]
***ṭuġyān** (A) Haddini aşma, azgınlık.*
t. (f111b/17), (f111b/22), (f112b/3), (f112b/9), (f113b/2), (f119a/15), (f119b/20)
t.+da (f110b/21)
[=8]
***tuḥef** (A) Hediye.*
t. (f112b/15)
[=1]
***ṭūl** (A) Uzun*
t. (f110a/12)
[=1]
***Ṭuleyḥatü'l-Esedī** (A) Hz. Ebu Bekir'in halifeliği zamanında peygamberlik iddiasıyla isyan edenlerden.*
t. (f113b/18)
[=1]
***ṭuʿme** (A)Yiyecek, azık.*
t.+(tume+it+) (f115a/14)
t.+(tume+itdir+) (f119b/1)
t.+(tume+kılın+) (f118b/13)
t.+(tume+ol+) (f112b/18)
[=4]
***ṭumṭurāḳ** (F) Gösteriş, debdebe.*
t. (f111a/13)
[=1]

ṭur- *1. Oturmak, kalmak. (f108a/9) 2. Değişmemek, aynı kalmak. (f114a/19) 3. Devamlılık bildiren yardımcı fiil olarak kullanılır. (f118b/17)*
t.-dukda+mı (f114a/19)
t.-dum (f108b/2)
t.-dum(makamda+tur+) (f108a/9)
t.-sun (f119b/17)
t.-up (f108a/16), (f116b/10)
t.-up(mahbus+tur+) (f118b/17)
t.-up(mahrum+u+memnu+tur+) (f117b/3)
t.-up(mevkuf+tur+) (f118b/13)
[=9]

Tūrān *(F) Eski İranlılarca Türklerin Orta Asya'daki en eski yurtlarına verilen ad.*
t. (f117b/15)
t.+a (f114a/8), (f119b/21)
t.+da (f119a/14), (f120a/13)
[=5]

tūşe *(F) Azık.*
t.+(tuşe+it+) (f112b/3)
[=1]

tut- *1. Kaplamak, ihata etmek. (f117b/4) 2. Yüzünü birinin tarafına çevirmek. (f108b/3)*
t.-dum (f108b/3)
t.-up(çar+cihet+tut+) (f117b/4)
t.-up(tarafına+tut+) (f121b/7)
[=3]

ṭuy- *İşitmek.*
t.-up (f120a/11)
[=1]

ṭuyul- *İşitilmek.*
t.-up (f118a/5)
[=1]

ṭuyūr *(A) Kuşlar.*
t. (f114a/6)
[=1]

tükür- *Birini aşağılamak için ağızdaki tükürüğü ona doğru atmak.*
t.-üp (f119b/5)
[=1]

Türkistān *Hülâgu Han'ın hüküm sürdüğü memleket, bugünkü Orta Asya.*
t. (f117b/12)
[=1]

tüvān *(F) Güç, kuvvet.*
t. (tab+ü+tüvan) (f112b/5)
[=1]

u *(F) 'Ve' bağlacının nazımda ve nesirde ünsüz harfle biten Arapça ve Farsça kelimelerden sonraki okunuşu. bkz.* **ü**
u. (f107b/1), (f107b/15), (f107b/7), (f107b/8), (f107b/9), (f108b/13), (f108b/16), (f108b/19), (f108b/21), (f108b/8), (f109a/10), (f109a/12), (f109a/12), (f109a/12), (f109a/13), (f109a/16), (f109a/17), (f109a/21), (f109a/6), (f109a/8), (f109a/9), (f109b/10), (f109b/12), (f109b/17), (f109b/17), (f109b/18), (f109b/2), (f109b/21), (f109b/3), (f109b/5), (f110a/11), (f110a/12), (f110a/18), (f110a/2), (f110a/5), (f110a/5), (f110b/13), (f110b/14), (f110b/2), (f110b/7), (f110b/7), (f111a/13), (f111a/20), (f111a/5), (f111a/5), (f111a/6), (f111a/6), (f111a/8), (f111b/16), (f111b/5), (f112a/12), (f112a/14), (f112a/14), (f112a/8), (f112b/11), (f112b/14), (f112b/15), (f112b/21), (f112b/3), (f112b/4), (f112b/5), (f112b/7), (f113a/17), (f113a/20), (f113a/4), (f113a/6), (f113b/15), (f113b/7), (f113b/8), (f114a/19), (f114a/6), (f114a/6), (f114a/6), (f114b/1), (f114b/1), (f114b/20), (f114b/6), (f115a/17), (f115a/7), (f115b/13), (f115b/17), (f115b/17), (f115b/2), (f115b/20), (f115b/3), (f115b/8), (f116a/15), (f116a/15), (f116b/15), (f116a/21), (f116a/7), (f117a/12), (f117a/14), (f117b/13), (f117b/15), (f117b/3), (f117b/4), (f117b/5), (f119a/11), (f119a/16), (f119a/5), (f119b/18), (f119b/3), (f120a/14), (f120a/17), (f120a/4), (f120b/19), (f120b/20), (f121b/7)
[=109]

ʿudvān *(A) Düşmanlık.*
u. (f119a/13)
[=1]

uġra- *Çarpılmak.*
u.-dıkların (neye+ugradıkların+bilme+) (f118b/12)
[=1]

uġur *Yol.*
u. (uğur+ı+hümayun) (f109a/6)
[=1]

ʿuhūd *(A) Ahitler, yazılı ve sözlü anlaşmalar.*

u.+dan (f111a/1)
[=1]
ūlā *(A) Birinci.*
u. +da(f113a/3)
[=1]
ʿulemā *(A) Eskiden kendilerine mahsus bir kıyafetleri olan müderris, kadı, vaiz vb. sınıfı mensupları, din bilginleri.*
u. (f117b/8), (f118b/5), (f120a/4)
u. (ulema+i+amilin) (f117b/6)
u.+dan (f117a/1)
u.+ya (f117a/7)
[=6]
ulūhiyyet *(A) İlahlık, tanrılık.*
u.+iñize (f111a/13)
[=1]
ʿulüvv *(A) Ululuk, büyüklük.*
u. (f110b/2)
[=1]
ʿumūmen *(A) Bütünüyle, cümleten.*
u. (f120a/4)
[=1]
umūr *(A) İşler.*
u. (f109a/12), (f121a/4)
[=2]
unut- *Hatırından çıkarmak, aklında kalmamak.*
u.-dum (f108b/3)
[=1]
ʿunvān *(A) Bir kimsenin payesini gösteren ya da rütbesini belirten söz.*
u.+ıyla (f119b/7)
[=1]
ur- *Vurmak.*
u.-du(zahm+ur+) (f114a/14)
u.-dukda(hatm+ur+) (f109a/14)
u.-dukları(ateş+ur+) (f118a/5)
u.-salar(el+ur+) (f110b/9)
u.-up (f111b/20)
u.-up(darb+ur+) (f111b/12)
u.-up(taşdan+taşa+ur+) (f111b/9)
[=7]
ustura *(F) Tıraşta kullanılan çok keskin bıçak.*
u. (f120b/9)
[=1]
Ūşyūʿ *(A) Sureti Hz. İsa'ya benzediği için onun yerine çarmıha gerilen kâfir.*
u. (f113a/13), (f113a/15)
u. +um (f113a/16)
[=2]
ʿuzlet *(A) Bir köşeye çekilip insanlardan uzak, yalnız başına yaşama.*
u. (f108a/3)
[=1]
ʿuẓmā *(A) Büyük, çok büyük, yüce.*
u. (f116b/18)
u.+dır (f108b/1)
u.+ya (f114b/2), (f118b/1)
[=4]
ü(F) *'Ve' bağlacının nazımda ve nesirde ünsüz harfle biten Arapça ve Farsça kelimelerden sonraki okunuşu. bkz.* **u**
ü. (f107b/12), (f107b/3), (f107b/3), (f107b/8), (f108a/11), (f108a/8), (f108b/17), (f108b/8), (f108b/9), (f109a/2), (f109a/4), (f109b/11), (f109b/9), (f110a/1), (f110a/19), (f110b/10), (f110b/15), (f110b/15), (f110b/17), (f111a/1), (f111a/21), (f111a/22), (f111a/5), (f111b/1), (f111b/16), (f111b/17), (f112a/6), (f112b/12), (f112b/17), (f112b/3), (f113a/10), (f113a/19), (f113a/4), (f113b/1), (f113b/11), (f114a/9), (f114b/12), (f115a/16), (f115b/1), (f115b/11), (f115b/15), (f115b/17), (f115b/17), (f115b/2), (f115b/8), (f115b/9), (f116a/1), (f116a/1), (f116a/14), (f116a/19), (f116b/16), (f117a/11), (f117a/20), (f118a/2), (f118a/5), (f118b/3), (f118b/4), (f118b/5), (f119a/11), (f119a/6), (f119a/8), (f119b/10), (f119b/18), (f120a/2), (f120b/12), (f120b/18), (f120b/5), (f121a/2), (f121b/1), (f121b/10)
[=70]
üç *İkiden sonra, dörtten önce gelen sayı.*
ü. (f109b/3), (f111a/2), (f114a/15), (f114a/18), (f115b/15), (f115b/15), (f115b/6), (f118b/17), (f119a/13)
[=9]
üftāde *(F) Düşkün.*
ü.+(üftade+ol+) (f109b/9)
[=1]
ümem *(A) Ümmetler.*
ü. (f119a/15)
[=1]
ümerā *(A) Emirler, beyler.*
u.+ñızdan (f118a/9)
u.+sından (f116a/15), (f118a/4)
[=3]
üns *(A) Alışkanlık, yakınlık.*
ü. (f116a/7)
[=1]

üst *Bir şeyin yukarıya, göğe bakan tarafı.*
ü.+üne (f108a/10), (f111b/5), (f115b/5) , (f116a/21)
[=4]
üstād *(F) Bir mesleğin ehli olan, usta.*
ü. (f112a/12), (f120b/17)
[=2]
üzere *1. Bir durum ya da olayın üstüne. (f108a/3) 2. Gibi, olduğu biçimde. (f112b/17)*
ü. (f108a/3), (f108b/12), (f109a/20), (f110b/19), (f111a/16), (f112b/17), (f113a/11), (f114b/2), (f119a/18), (f120a/16), (f121a/11)
[=11]
üzre bkz. **üzere**
ü. (f114a/18), (f114b/16), (f117b/19), (f121a/14)
[=4]
vācibü'l-iḥtirām *(A) Hürmete lâyık.*
v. (f116a/21)
[=1]
va'd *(A) Söz verme.*
v.+(vad+it+) (f119b/3)
[=1]
vādī *(A) 1. İki dağ arasında uzanan arazi. (f112b/20) 2. (Mecazen) Alan. (f111b/22)*
v. (f111b/22)
v.+ñi (f119b/3)
v.+sinde (f112b/20)
v.+sine (f110a/15)
v.+siniñ (f121b/5)
[=5]
vāfir *(A) Çok, bol.*
v. (f116a/21), (f119a/4)
[=2]
Vāhil binti 'Umūmen *(A) Harzem şahı Sultan Mehmet'ın annesinin adı.*
v. (f120a/2)
[=1]
vaḥşet-engīz *(A) Vahşet koparan, korkunç.*
v. (f111a/11)
[=1]
vaḥşīyye *(A) Merhametsiz, gaddar.*
v. (f109b/17)
[=1]
vaḳ'a *(A) Olan, ortaya çıkan her türlü hadise, olay.*
v. (f120b/21)
v.+lar (f111a/11)
[=2]
vaḳār *(A) Ağırbaşlılık.*
v.+la (f108a/8)
[=1]
vāḳı'a *(A) Olmuş olan şey, olay.*
v.+lar (f111b/19)
v.+sını (f112a/1)
[=2]
vaḳit *(A) 1. Zaman. (f109b/1) 2. Devir. (f112b/6)*
v.+de (f109b/1)
v. (vakt) (f112b/6)
[=2]
vālide *(A) Anne.*
v.+si (f116b/4), (f116b/9), (f120a/1), (f120b/1), (f120b/12)
[=5]
var *1. Mevcut olan. (f111a/17) 2. Yaratma. (f110a/14)*
v. (f113b/1), (f119b/11), (f119b/13), (f120a/8), (f120b/18), (f120b/2)
v.+(var+ise) (f111a/17), (f112a/19), (f113a/19), (f115a/14), (f115a/5), (f118a/1)
v.+(var+it+) (f110a/14)
v.+dır (f110b/18)
[=14]
var- *Ulaşmak, erişmek.*
v.-dı (f117b/18)
v.-dıkda (f116a/13)
v.-dım (f108a/9)
v.-ınca (f108a/20)
v.-up (f118b/1)
[=5]
vāriṡ *(A) Kendisine miras düşen, mirasçı.*
v. (f120a/15)
[=1]
varṭa *(A) Tehlikeli durum.*
v. (f111a/22), (f113a/12), (f119a/5)
[=3]
vasıṭa *(A) Araç.*
v. (f119a/1)
[=1]
vaṣī *(A) Ölen kişinin vasiyetini yerine getiren kimse.*
v. (f115b/10)
v.+(vasiy+it+) (f114b/16)
[=2]
vaż' *(A) Öğüt verme.*
v. (f119b/18), (f120b/19)
v.+(vaz+olun+) (f121a/14)
v.+a (f117a/14)
[=4]
ve *(A) İki kelime, cümle ya da öbeği birbirine bağlayan bağlaç.*

v. (f107b/12), (f107b/3), (f107b/6), (f107b/8), (f107b/8), (f107b/9), (f108a/1), (f108a/1), (f108a/14), (f108a/15), (f108a/15), (f108a/15), (f108a/19), (f108a/2), (f108a/3), (f108a/7), (f108a/9), (f108b/16), (f108b/2), (f108b/20), (f108b/21), (f108b/3), (f108b/8), (f108b/9), (f109a/10), (f109a/12), (f109a/12), (f109a/5), (f109a/9), (f109b/1), (f109b/12), (f109b/13), (f109b/3), (f109b/4), (f109b/6), (f110a/12), (f110a/14), (f110a/16), (f110a/4), (f110b/11), (f110b/12), (f110b/17), (f110b/18), (f110b/3), (f110b/7), (f111a/1), (f111a/13), (f111a/2), (f111a/6), (f111a/8), (f111b/1), (f111b/17), (f111b/21), (f111b/22), (f111b/7), (f111b/7), (f112a/3), (f112a/8), (f112a/9), (f113a/17), (f113a/5), (f113a/5), (f113b/1), (f113b/12), (f113b/12), (f113b/13), (f113b/14), (f113b/15), (f113b/15), (f113b/15), (f113b/16), (f113b/18), (f113b/18), (f113b/9), (f114a/14), (f114a/6), (f114a/8), (f114a/9), (f114a/9), (f114a/9), (f114a/9), (f114b/10), (f114b/12), (f114b/18), (f114b/19), (f114b/19), (f114b/6), (f115a/10), (f115a/10), (f115a/13), (f115a/16), (f115a/17), (f115a/17), (f115a/2), (f115a/4), (f115a/5), (f115a/7), (f115a/9), (f115a/9), (f115b/1), (f115b/10), (f115b/11), (f115b/13), (f115b/17), (f115b/18), (f115b/19), (f115b/2), (f115b/2), (f115b/2), (f115b/2), (f115b/7), (f115b/8), (f115b/9), (f116a/11), (f116a/18), (f116a/3), (f116a/4), (f116b/5), (f116b/6), (f116b/7), (f117b/10), (f117b/12), (f117b/13), (f117b/16), (f117b/18), (f117b/2), (f118a/1), (f118a/2), (f118a/2), (f118a/7), (f118b/10), (f118b/15), (f118b/17), (f118b/19), (f118b/2), (f118b/4), (f118b/5), (f118b/6), (f118b/8), (f118b/9), (f119a/13), (f119a/14), (f119a/18), (f119a/21), (f119a/21), (f119a/4), (f119b/12), (f119b/13), (f119b/15), (f119b/16), (f119b/17), (f119b/21), (f119b/4), (f119b/5), (f120a/1), (f120a/13), (f120a/16), (f120a/18), (f120a/19), (f120a/2), (f120a/4), (f120a/4), (f120a/5), (f120a/9), (f120b/11), (f120b/16), (f120b/4), (f120b/4), (f120b/8), (f120b/8), (f121a/18), (f121a/20), (f121b/13), (f121b/3), (f121b/8), (f121b/8), sebeb.i
[=177]

vech *(A) Tarz, yol.*
v. (f110b/19)
v.+ile (f112a/13), (f116b/11), (f121b/1)
[=4]

vefret *(A) Bolluk, çokluk.*
v. (f110a/12)
[=1]

vekālet *(A) Bir başkası adına hareket etme, vekillik.*
v. (f114b/6)
[=1]

veled *(A) Çocuk, evlat.*
v. (f116b/11)
[=1]

velī *(A) Ama, fakat.*
v. (f118a/14)
[=4]

velī ni'met *(A) Bir kimsenin nimetinden faydalandığı, birçok şeyini borçlu olduğu kimse.*
v. (f117b/1)
v.+ine (f119b/2), (f119a/17)
v.+ime (f117b/10)
[=4]

Velīd *bkz.* **Velīd bin Yezīd bin 'Abdü'l-melik**
v. (f116a/14)
[=1]

Velīd bin Yezīd bin 'Abdü'l-melik *(A) İçkiye ve sefahatine düşkün olduğu, şiir yazdığı söylenen on birinci Emevi halifesi.*
v. (f115b/21)
[=1]

velvele *(A) Gürültü, patırtı.*
v. (f117b/3)
v.+(velvele+sal+) (f111a/9)
v.+sin (f109a/5)
[=3]

vesī'a *(A) Engin.*
v. (f120a/3)
[=1]

veyāḫūd *(F) Yahut, veya. bkz.* **yāhūd**
v. (f109b/11), (f109b/5), (f110a/11), (f110a/2), (f110b/14), (f111a/20), (f111a/6), (f111b/16), (f112a/9),

(f112b/11), (f112b/21), (f112b/4), (f113a/6), (f113b/15), (f114a/20), (f114a/7), (f114b/20), (f114b/6), (f115a/7), (f115b/13), (f115b/20), (f115b/6), (f116a/15), (f116a/7), (f117a/12), (f117a/19), (f117b/5), (f119a/16), (f119b/19), (f119b/8)
[=30]

Veysī *(A) Hâb-nâme'nin yazarı Veysî.*
v. (f121b/6), (f121b/9)
[=2]

vezīr *(A) Yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sahip kimse.*
v. (f117b/1), (f118a/12), (f119a/17)
v.+i (f117b/9)
[=4]

vezirān*(A) Vezirler.*
v. (f108a/15)
[=1]

vir- *1. Teslim etmek. (f118b/11) 2. Hediye etmek. (f115b/19)*
v.-di (f114a/2)
v.-dikde (f116a/6)
v.-dikde(hitam+vir+) (f121a/16)
v.-diklerinde(cevab+vir+) (f111a/13)
v.-dim (f118b/11)
v.-e(baş+vire+yaz+) (f118a/14)
v.-eyin (f117b/20)
v.-ilip(yarlıġ+vir+) (f119b/6)
v.-ir(şan+vir+) (f114b/12)
v.-mekle (f114b/17)
v.-meyüp (f118a/10)
v.-mez(halel+vir+) (f111b/10)
v.-üp (f115a/1), (f115b/15), (f115b/19)
[=15]

viril- *Verilmek.*
v.-meyince (f117a/18)
[=1]

viṣāl *(A) Bir şeye kavuşma, erişme.*
v.+ine (f120b/7)
[=1]

vuḥūş *(A) Yabani hayvanlar.*
v. (f114a/6)
[=1]

vü *(F) 'Ve' bağlacının ünlüyle biten Arapça ve Farsça kelimelerden sonraki okunuşu.*
v. (f109b/9)
[=1]

vücūd *(A) 1. İnsanın gövdesi, beden. (f111a/13) 2. Var olma, bulunma. (f111a/21)*
v. (f110a/11), (f111a/21), (f112a/2), (f114b/7), (f115a/7)
v.+a(vücuda+gel+) (f111a/12)
v.+ı (f111b/18)
v.+uñuza (f111a/13)
[=8]

vücūh *(A) Eşraf, ileri gelenler.*
v. (f118b/5)
[=1]

vükelā *(A) Vekiller.*
v. (f121a/9)
[=1]

vüzerā *(A) Vezirler.*
v. (f119b/13)
[=1]

ya *(Ünlem) 1. Allah'a yalvarış esnasında söylenir. (f116a/14) 2. (Ünlem) Soru cümlelerinin başında yer alır. (f119a/2)*
y. (ya+Rabb) (f116a/14)
y. (ya+niçün) (f119a/2)
[=2]

yād *(A) Anma, hatırlama.*
y. (f112b/20)
[=1]

yādigār *(F) Padişah, hükümdar.*
y. (f118a/21)
[=1]

yaġma-gerān *(F) Yağma edici, yağmacı.*
y. (f118a/5), (f120a/2)
[=1]

yāẖūd *(F) Yahut, veya. bkz.* **veyāhūd**
y. (f107b/19), (f109b/18), (f113a/20), (f113b/8), (f116b/18), (f117a/14), (f117b/8), (f120a/14)
y.+dur (f112b/10)
[=9]

Yaḥyā *(A) Hz. Yahya peygamber.*
y. (f113a/1)
[=1]

yalın *Çıplak.*
y. (yalın+ayak) (f115a/18)
[=1]

yalñız *Sadece, bir tek.*
y. (f114b/9)
[=1]

yan *Bir yerin ön ya da arka kabul edilen kısmına göre sağ ya da solda olan tarafı.*
y.+ına(yanına+al+) (f119b/13)
y.+ında (f117a/20)
[=2]

yan- *Tutuşmak, alev almak.*

y.-mış (f113b/2)
y.-up (f111a/5)
[=2]
***ya'nī** (A) Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce kullanılan bağlaç.*
y. (f108a/13), (f108a/8), (f108b/19), (f109a/17), (f109b/11), (f110b/18), (f113b/12), (f115a/1), (f115b/13), (f116a/12), (f116a/4), (f118b/10), (f118b/7), (f119b/14)
[=14]
***yapış-** Ayrılmayacak biçimde tutunup kalmak.*
y.-up (f121a/6)
[=1]
***yār-ı ġār** (F) Mağara dostu, Hz. Ebu Bekir için kullanılır.*
y. +i (f115a/2)
[=1]
***yārān** (F) Dostlar, arkadaşlar.*
y. (f115b/9)
[=1]
***yarıl-** Ortadan ayrılmak.*
y.-up (f120b/11)
[=1]
***yarlıġ** Ferman, irade, buyrultu.*
y. (f119a/19)
y.+(yarlıġ+vir+) (f119b/6)
[=2]
***yasdıḳ** Baş altına koymak ya da dayanmak için kullanılan, içi pamuk, yün vb. ile doldurulan küçük minder.*
y.+ların (f120b/15)
[=1]
***yatır-** Boylu boyunca bir yere uzatmak.*
y.-up (f119b/15)
[=1]
***yayaḳ** Yaya.*
y. (f115a/19)
[=1]
***yaz-** 1. Belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek. (f117a/16) 2. Yaklaşma anlamı vermek için zarffillerden sonra yardımcı fiil olarak kullanılır. (f117a/8)*
y.-dığı (f117a/16)
y.-dılar(huruc+ide+yaz+) (f117a/8)
y.-dım(baş+vire+yaz+) (f118a/14)
y.-up (f117b/19)
[=4]
***yazı** Yazılı olan.*
y.+sın (f117b/19)
[=1]
***yazıl-** Yazı ile yazılmak.*
y.-an (f121a/12)
[=1]
***yebab** (F) Yıkık, harap, viran.*
y. (f108b/16)
y.+(harab+u+yebab) (f110b/13)
y.+(harab+u+yebab+ol+) (f109a/17), (f119a/11)
[=4]
***yed** (A) El.*
y. (f112a/9)
[=1]
***yedi** Altıdan sonra, sekizden önce gelen sayı.*
y. (f110b/2), (f112a/13), (f121a/12)
[=3]
***yeg** Daha iyi, daha üstün.*
y.+dir (f116b/6), (f118a/13)
[=2]
***Yehūd** (A) Hz. Yakup peygamberin oğlu Yahuda'nın soyundan gelenlere verilen ad.*
y. (f112b/10), (f112b/12), (f112b/21), (f113a/3)
y.+a (f113a/2)
y.+dan (f112b/11)
[=6]
***Yehūdi** (A) Hz. Musa'nın dinine mensup olan kimse, Musevî.*
y. (f112b/18), (f113a/15)
[=2]
***yek-pāre** (F) Tek parça, bütün.*
y. (f109a/4), (f118a/15)
[=2]
***yek-tā** (F) Tek, eşsiz, benzersiz.*
y.+(yek+ta+olun+) (f114a/8)
[=1]
***yeksān** (F) Bir, eşit.*
y.+ (yeksan+it+) (f113a/5)
[=1]
***Yemen** Arabistan Yarımadası'nın güneyinde yer alan bölgenin adı.*
y. (f114a/9)
[=1]
***yemīn** 1. Sağ, sağ taraf. (f108a/11) 2. Söz verme. (f114b/17)*
y. (f114b/17), (f119a/8)
y.+(yeminü+yesar) (f108a/11)
[=3]
***yeñiçeriyān** (F) Yeniçeriler.*
y. (f108a/15)
[=1]
***ye's** (A) Ümitsizlik.*
y. (f116a/16)

[=1]
yesār *(A) Sol, sol taraf.*
y.+ında(yeminü+yesar) (f108a/11)
[=1]
yeşil *Yeşil renkli.*
y. (f115b/5)
[=1]
yet- *Yetişecek miktarda ya da derecede olmak.*
y.-dikde (f111b/17), (f111b/18), (f113b/16), (f118a/3)
y.-mişdir (f121a/19)
y.-tiler (f108a/7)
y.-üp (f110b/15), (f115b/2)
[=8]
yetir- *Ulaştırmak.*
y.-üp (f109a/5), (f112b/5)
[=2]
yetiş- *Ulaşmak, erişmek.*
y.-üp (f113b/5), (f116b/9)
[=2]
yetmiş *Altmış dokuzdan sonra, yetmiş birden önce gelen sayı.*
y. (f110b/17), (f112a/4), (f112b/17), (f119a/13)
[=4]
yevm *(A) Gün.*
y. (f112a/17), (f114b/8)
[=2]
Yezīd *(A) Muaviye'nin oğlu, zalimliği ile bilinen ikinci Emevi halifesi.*
y. (f115a/7), (f115b/14), (f115b/7)
[=3]
Yezīd-perest *(F) İkinci Emevi halifesi Yezid'in yolunda gidenler, ona biat edenler.*
y.+(yezid+perest+ol+) (f115a/19)
[=1]
yıl *Dünya'nın Güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman.*
y. (f108b/19), (f108b/21), (f109b/20), (f109b/3), (f109b/9), (f110b/16), (f110a/5), (f110b/13), (f110b/19), (f110b/3), (f111a/6), (f113a/21), (f113b/7), (f114b/17), (f116a/10), (f117a/10)
y.+a (f108b/18), (f117a/11)
y.+da (f112a/13)
y.+lar (f109b/16), (f112b/3), (f115b/12), (f117b/4)
y.+lardır (f111b/20)
[=24]
yigirmi *Ondokuzdan sonra, yirmi birden önce gelen sayı.*
y. (f112b/1), (f116a/18), (f116a/20)
[=3]
yil *Esinti, rüzgâr.*
y. (f114a/2)
y.+e (f110b/16)
y.+ine (f110b/9)
[=3]
yine *Bir daha, tekrar.*
y. (f120b/15)
[=1]
yir *Yüzey, zemin.*
y.+de (f114a/14)
y.+den (f116b/11)
y.+inden (f110b/9)
y.+inden(yirinden+sıçra+) (f114a/13)
y.+lerinde (f108a/16)
[=5]
yirine *Bir şey ya da kimsenin yerini tutmak.*
y.+ine (f119a/4), (f120b/13)
[=2]
yoḳ *Bulunmayan, mevcut olmayan şey.*
y.+(yoğ+iken) (f119a/21)
y.+mış (yoğmış) (f120a/13)
y.+dur (f121a/3)
[=3]
yoḳla- *Kontrol etmek.*
y.-mak (f119b/11)
y.-yup (f121a/8)
[=2]
yol *Bir yerden bir yere gitmek için üzerinden geçilen yer.*
y.+lar (f112b/11)
[=1]
yut- *Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek.*
y.-mışdım (f120a/9)
[=1]
yuvalan- *Kendi üzerinde döne döne hareket etmek.*
y.-dı (f113b/7)
[=1]
yürü- *Adım atarak ilerlemek.*
y.-yüp (f119b/21)
[=1]
yüz *Surat, çehre.*
y. (f109b/19), (f109b/20), (f109b/3), (f109b/9), (f109b/9), (f110a/5), (f110b/13), (f110b/18), (f110b/19), (f111a/16), (f111a/18), (f111a/4), (f111a/6), (f112a/5), (f112b/1), (f112b/18), (f113a/21), (f113b/20),

(f114b/11), (f114b/17), (f116a/18), (f116b/7), (f119a/13), (f119b/1), (f120a/12)
y.+(yüz+sür+) (f107b/18)
y.+ü(yüzü+kara+dur+) (f119a/18)
y.+üñüz (f115b/18)
[=28]

yüz- *Derisini soymak, çıkarmak.*
y.-mege(derisini+yüz+) (f120b/10)
[=1]

żābıṭa *(A) Zaptetme, kaydetme.*
z. (zabıta+vir+) (f117a/18)
[=1]

żabṭ *(A) Düzen, intizam.*
z. (zabk+u+rabt) (f109a/10), (f109a/12)
[=2]

ẓafer *(A) Savaşta kazanılan galibiyet.*
z. (f114a/9)
[=1]

ẕaḫā'ir *(A) Erzaklar, zahireler.*
z. (f118a/1)
[=1]

ẓahīr *(A) Meydanda olma, görünme.*
z.+(muin+ü+zahir+ol+) (f109a/4)
[=1]

ẕaḫīre *(A) Gerektiğinde kullanılmak üzere saklanan hububat, erzak.*
z. (f108a/12), (f119a/4)
z.+deki (f108a/14)
[=3]

ẓāhiren *(A) Görünüşte, görünüşe göre.*
z. (f113b/17)
[=1]

zaḫm *(A) Yara.*
z. (f113b/5), (f114b/19)
z.+(zahm+ur+) (f114a/14)
[=3]

zaḥmet *(A) Sıkıntı, eziyet.*
z. (f121b/2)
[=1]

żaʿīf *(A) Sağlam ve dayanıklı olmayan, güçsüz.*
z. (f111b/14)
[=1]

żaʿīfe *(A) Güçsüz kadınlar.*
z. (f120a/12), (f120a/7), (f120a/7)
z.+niñ (f120a/10)
z.+yi (f120b/13)
[=5]

ẓālim *(A) Zulmeden, acımasız.*
z. (f111b/16), (f116b/14), (f116a/15), (f116a/21), (f116b/6), (f117b/1), (f117b/3), (f119b/9), (f120b/19)
z.+e (f116b/9)
[=10]

żāll *(A) Yolunu kaybetmiş.*
z. (f110a/18)
[=1]

zamān *(A) 1. Geçen süre, vakit. (f109a/8) 2. Herhangi bir vakit. (f108b/15) 3. Bulunan devir. (f109a/21)*
z. (f109a/16), (f110a/10), (f113a/20), (f116b/16), (f117a/13), (f117b/6), (f121a/10)
z.+da (f108b/15), (f118a/12)
z.+dan (f109a/8)
z.+ımızda (f109b/1)
z.+ında (f109a/16), (f109a/21), (f115a/8), (f116b/14), (f119b/9), (f120a/16), (f121a/20)
z.+ında+mı (f116a/14), (f116a/7), (f119b/18), (f120b/19)
[=22]

żamīme *(A) Bir şeye katılan, eklenen şey.*
z.+(zamime+it+) (f117b/13)
[=1]

zānū *(F) Diz.*
z.+sına (f117a/8)
[=1]

zār *(F) Ağlayan, inleyen.*
z.+(zar+u+zebun+it+) (f111a/8)
[=1]

żarar *(A) Bir kimsenin sebep olduğu kayıp, ziyan.*
z. (f111a/13)
[=1]

zārī *(F) Ağlama, inleme.*
z.+den (f109b/17)
[=1]

żarūret *(A) Mecburiyet, gereklilik.*
z.+iyle (f109a/6)
[=1]

Ẕātu'n-niṭākeyn *Halife Hz. Ebu Bekir'in kızının 'iki kuşak sahibi' anlamına gelen lakabı. bkz.* **Esmā binti Ṣıddīḳ**
z. (f116b/10)
z.+dür (f116a/4)
[=2]

ẕātü'l-ʿimād *(A) Direkli.*
z. (f110b/12), (f119a/10)
[=2]

zāviye *(A) Köşe.*
z. (f108a/3)
[=1]

zebān (F) *Konuşma, söz söyleme.*
z. (f108b/4), (f110a/8), (f119b/3)
[=3]
zebāniye-meşreb (F) *Karakteri cehennemdeki görevli melekler gibi olan.*
z. (f117a/5)
[=1]
zebūn (F) *Güçsüz.*
z.+(zar+u+zebun+it+) (f111a/8)
[=1]
ẕehāb (A) *Gitme.*
z. (zehab+u+ıyab) (f108b/21)
[=1]
zehr-ālūd (F) *Zehirli.*
z. (f114a/14)
[=1]
zehr-āb-dār (F) *Zehirli su.*
z.+dan (f114b/11)
[=1]
zekiyye (A) *Temiz, iyi hal sahibi.*
z. (f115a/14)
[=1]
ẕelīl (A) *Aşağılamak.*
z.+(zelil+it+) (f115a/17)
[=1]
zelzele (A) *Deprem, yer sarsıntısı.*
z. (f111b/4)
[=1]
zemin (F) *Yer, toprak.*
z. (f109b/6), (f110b/8), (f111a/19), (f115b/2)
z.+den (f110b/3), (f117b/4)
z.+i (f107b/10), (f118b/10)
[=9]
zemzeme (F) *Nağmeli ses.*
z. (f120b/12)
[=1]
zencīr (F) *Birbirine geçmiş madeni halkalardan meydana gelen bağ, zincir.*
z. (f115a/18)
[=1]
zer (F) *Altın.*
z. (f112b/17), (f118b/21), (f118b/3), (f119a/2), (f120a/2)
[=5]
zer-beft-sāye-bān (F) *Sırma ile dokunmuş gölgelik.*
z.+a (f108a/19)
[=1]
zer-nigār (F) *Altınla işlenmiş.*
z.+da (f108a/8)
[=1]
zer-nişān (F) *Bir şeyin üzerine altınla kakma ile işlenmiş yazı.*
z.+la (f115b/10)
[=1]
ẕerre (A) *Çok küçük.*
z. (zerre+kadar) f120b/11)
[=1]
zerrīn (F) *Altından yapılmış.*
z. (f115a/21)
[=1]
zerrīn-gūşvār (F) *Altın küpe.*
z. (f115a/17)
[=1]
zerrīn-külāh (F) *Zülüflü ağalar denen saray iç oğlanlarının giydiği Mevlevi sikkesi biçimindeki külâh.*
z. (f108a/15)
[=1]
zerrīn- ṣaḳf (F) *Altından yapılmış tavan.*
z. (f113a/12)
[=1]
zevāl (A) *Yok edilmek.*
z. (f111b/18)
[=1]
ẕımmī (A) *Müslümanların yönettiği bir ülkede müslüman olmayan tebaa.*
z. (f117a/15)
[=1]
zındīḳ (A) *Allah'a ve ahirete inanmayan kimse.*
z. (f116a/14)
[=1]
zındīḳ-meşreb (F) *Karakteri zındık gibi olan kimse.*
z. (f116a/7)
[=1]
ẕī-rūḥ (A) *Canlı.*
z. (f110a/9), (f120a/5)
[=2]
zī-zerʿ (A) *Yeşillik.*
z.+de (f109b/4)
[=1]
zīb (F) *Süs, bezek.*
z. (f120b/5)
[=1]
zībende (F) *Süslü.*
z. (f107b/15)
[=1]
ẕikr (A) *1. Anmak. (f120b/21) 2. Anılmak. (f121b/11)*
z.+(zikr+eyle+) (f120b/21)
z.+(zikr+olun+) (f121a/21), (f121b/11)

z.+i (f114b/13)
[=4]
Ẕi'l-celāl *(A) Celal sahibi olan Allah.*
z. (f110a/8)
[=1]
Ẕi'l-intiḳām *(A) İntikam alıcı olan Allah.*
z. (f110a/9), (f112a/20), (f113a/2)
[=3]
Ẕi'n-nūreyn *(A) İki nur sahibi. Hz. Muhammed'in iki kızıyla evlendiği için Hz. Osman'a verilen lakab.*
z. (f114b/5)
[=1]
zindān *(F) İçine tutuklu ve hükümlülerin konulduğu kapalı yer.*
z. (f117a/10)
z.+a (f117a/9)
z.+larında (f116a/20)
[=3]
zīr *(F) Alt, alt taraf.*
z. (f109a/17), (f110a/17), (f112b/21), (f115a/12)
[=4]
ẕīrā' *(A) Çünkü.*
z. (f121a/9)
[=1]
ẕirve *(A) En yüksek nokta, tepe.*
z.+sine (f116a/21)
[=1]
zīver *(F) Süs.*
z.+(ziver+ol+) (f107b/9)
z.+e (f118b/3)
[=2]
ziyāde *(A) Fazla. (f110a/12) 2. Çok. (f111b/11)*
z. (f110a/12), (f110b/17), (f110b/18), (f111a/16), (f111b/11), (f111b/11), (f112a/5), (f114b/11), (f116a/18), (f120a/12)
[=10]
żiyāfet *(A) Yedirip içirme, şölen.*
z. (f118b/2)
[=1]
żiyāfet-gāh *(F) Şölen yeri.*
z. (f114a/6)
[=1]
ziynet *(A) Süs.*
z. (f112a/17), (f120b/5)
[=2]
żu'afā *(A) Zayıflar.*
z. (f110b/16), (f110b/21)
[=2]
ẓuhūr *(A) Meydana çıkma, görünme.*
z. (f111a/9)
z.+(zuhur+it+) (f108a/14), (f111a/2), (f114b/13), (f118a/15), (f121a/1), (f121a/20)
z.+a (f111b/18)
[=8]
ẓulemāt *(A) Karanlıklar.*
z. (f111a/7)
z.+ı (f107b/8)
[=2]
żulm *(A) Eziyet, cevr.*
z. (f111a/7), (f116a/17)
z.+e (f112a/7)
[=3]
żulmet *(A) Karanlık.*
z. (f116a/17)
[=1]
żulmet-ābād *(F) Karanlığın hakim olduğu yer.*
z. (f111b/16)
[=1]
zu'm *(A) Zan.*
z. (f108a/2), (f113a/10)
z.+larınca (f110b/4)
z.+unca (f111a/15)
[=4]
zūr *(F) Kuvvet, güç.*
z. (f110b/9)
[=1]
zūr-āver *(F) Zorluk veren.*
z.+lerimiz (f110b/17)
[=1]
Ẕü'l-celāl *(A) Celal sahibi olan Allah.*
z. (f111b/2)
z.+den (f112a/16)
z.+i (f110b/16)
[=3]
Ẕül-intikām *(A) İntikam alıcı olan Allah.*
z. (f110b/18)
[=1]
Ẕü'l-ḳarneyn *(A) İki boynuz sahibi olan İskender.*
z. (f108a/11), (f108a/17), (f108a/19), (f108a/20), (f108b/3), (f109a/14), (f121a/15)
[=7]
zümre *(A) Topluluk, grup.*
z. (f108a/14)
[=1]
zümrüd-keş *(F) Zümrütle süslenmiş.*
z.+lerin (f120b/16)
[=1]

Sözlük-Dizin İstatistiği

Toplam kelime: 7482
Madde başı: 2623
Türkçe kökenli kelime sayısı: 330
Türkçe kökenli fiil sayısı: 128
Arapça kökenli kelime sayısı: 1513
Farsça kökenli kelime sayısı: 770
Yunanca kökenli kelime sayısı: 3

TIPKIBASIM

Hicri 1031 (Miladi 1621-22) istinsah tarihli Süleymaniye Kütüphanesi/Fatih 5427/28 numaralı yazma nüshanın tıpkıbasımı (107b-122a)

107 B

108 A

108 B

109 A

اولمشدر و نه خلق عالم انگ نیرندن امان بولمشدر زمانلرده خراب و ویرانلکلر زمانه زمانه
معمور و آبادان ایدی ● مکر حضرت ابو البشر آدم علیه السلام ایله حوا بو عالم خاکه هبوط ایتدکده
هر بری بر اقلیمه دوشوب اوچیوز ییل گریان و نالان برگشته حال بیابانلرده اولوب مددکارلق
عنایت رب العالمین ایله [illegible] بولوشوب و بیلشوب بطنهای عدیده ذریتلری زیاده
گوشه نشین [illegible] توطن اولنجه عالم معمور آبادان ایدی ● یاخود چار جهت ساحهٔ
زمینی مغتنم نعم الهی و طراوت یافتهٔ فیض نامتناهی ایکن قابیل برادری هابیلی کشتهٔ
خنجر غدر ایدوب ● اول جنایت قتل ایلدیکی اولاد آدم [illegible] آتش تفرقه جملهسی ایکی
فرقه ایدوب اول ایکی گروه [illegible] بری کافر بری مسلمان اولمغله شمشیر نار فتنه
و فساد ایکیوز سکسان ییل آره لرنده درکار اولوب نیجه یوز بیک فتادهٔ خاک هلاک
اولان آدم قانندن [illegible] عالم [illegible] فساده دوندکده عالم معمور آبادان
ایدی ● یاخود اول شئامت کفر و فساددن حال عالم دیگرگون اولوب [illegible] روی
زمینی اولان اشجار [illegible] خیر و برکات ● منقطع اولوب [illegible]
شعیر خوشه [illegible] مصری یه برابر ایکن ● بو شکل گردوکده اول مطلع دیوان نبوت
آدم علیه السلام خراب عالمدن [illegible] تغیرت البلاد و من علیها
فوجه الارض مغبر قبیح ● تغیر کل ذی طعم و لون ● و قل بشاشة الوجه الملیح ● فوا اسفا علی
هابیل ابنی ● قتیل قد تضمنه الضریح ● دیو جوابلر کلمات سلک نظمه چکوب نیجه ییل بو بسیط
غبرا [illegible] سوزش زیاده [illegible] سوزان و گریان ایتدکده عالم
معمور آبادان ایدی ● یاخود صدر دیوان نبوت حضرت شیث علیه السلام جناب نعم المآبه
تسلیم اولندقده قابیل خونریز اولادندن نیجه یوز بیک بغات کفره [illegible]
اولوب حضرت شیث [illegible] مظلوم آنکله ایکیوز ییل آتش حرب و قتال میانه لرنده
آتش فتنه [illegible] ملائکه ایله قابیل خونخوارلری افنا ایدوب

109 B

[illegible]
عین الشمس [illegible] معروف موضعده آغشتهٔ خاک هلاک ایدرک روی زمینی خون
لعل گون آمیزدن هر رنگ لاله زار ایتدکلرنده عالم معمور آبادان ایدی ● یاخود
مسند جلیل الشأن رسالت حضرت نوح نجی الله جنابنه تسلیم اولندقده خلق عالم
شرقا و غربا [illegible] پرست اولوب تکذیب نجی الله ایچون ارتکاب ایتدکلری فنالق
و کفریات طقوز یوز اللی ییل ساحهٔ عالمدن سایبان امن و امان گیدوب [illegible]
[illegible] گوشه بگوشه قیامت قوپوب [illegible] سفیهای قومدن
طاقت بشریهٔ نوح علیه السلام طاق اولمغله ● رب لا تذر علی الارض من الکافرین دیارا
کلامی زبان معجز بیانه گتوردکده دریای قهر و جلال تلاطمه باشلیوب غضب جبار
ذو الانتقام راکب سفینهٔ نجات اولانلردن غیری روی عالمده ذی روح قسمندن کمسنه
قومیوب بعد الطوفان نیجه زمان عظام رمیم کفره دن روی زمین [illegible]
دوندکده عالم معمور آبادان ایدی ● یاخود [illegible] هود علیه السلام شرف خلعت نبوت
ایله سرافراز اولندقده قوم عاد [illegible] قامت و زیاده بطش و قوت و وفرت ایله
سائر مخلوقاتدن ممتاز اولمغین هر برینک [illegible]
[illegible] فاعل ما یرید اولوب [illegible]
خلاق جهان آفرینی فراموش [illegible]
[illegible] اللی ییل لیلاً و نهاراً دعوت ایلدی الحق لقمان بن عاد و مرثد
ابن اسعد اسمیله موسوم ایکی کمسنه ایمانه گتوروب [illegible]
اظهار [illegible] حضرت هود علیه السلام اول قوم ضال مضلی ایماندن مأیوس اولوب
[illegible] بلابه دوندکده هلاکلری ایچون
روی تضرع سجادهٔ نیازه صالوب ● ای فرازندهٔ فیروزه رواق ● شمع
[illegible]

110 A

[illegible] زمین [illegible] زلزلها ● زن ازان حالیه ما سافلها
[illegible]
[illegible] منقطع [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
عالم معمور آبادان ایدی ● یاخود حضرت صالح [illegible] نبوت اولدقده [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

110 B

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] عالم معمور آبادان ایدی ● [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] عالم معمور آبادان ایدی ● یاخود حضرت ابراهیم [illegible]
[illegible]
[illegible]

111 A

آهن پوش ایدوب جناب خلیل الرحمان ایله آغاز حرب و قتال ایتدکده اول قهّار
جبّار ذو الجلال اضعف مخلوقاتدن پشّهٔ ناچیز قومنه نوعنه عسکر نمرودده قرشو تربیت
صفوف نیزه داران ایده سز دیو امر ایتدکده بلوک بلوک الای الای عسکر بعوضه
صف آرای اولوب نیزه بازلق ایله دشمن اندازلغه باشلدقلرنده جنود نمرودده زلزلهٔ
خوف و هراس دوشوب بر پشّهٔ لنگ ناتوان نمرود داوزرینه هجوم ایتدکده نمرود اول
سنگ مهابتنه طاقت گتوره میوب سراینه گریزان اولدقده خلوت خانه سنه گیردی
و سد باب فایده مند اولمدی آخر الامر اول پشّهٔ موذی بورنی سوراخندن قبهٔ دماغنه
گیروب رقصه باشلدی اول لعین قرق گون قرق گیجه سرنگبت مدارین طاشدن طاشه
اوروب باشینه طاش طوقنمینجه راحت ایلمیوب طوقندقجه احساس راحت آلمکین سرلی
دولتنه بر طوقماقجی تعیین ایدوب هر دائم دماغه صررو برمز دیو ضرب خفیف ایله ضربابه
شروع زیاده راحته باعث اولمغین طلب زیاد ضرب ایده رک خدمتکار عاجز قالوب
تا صباح روز قیامته دک خواب عدمدن باشن قالدرمق ایچون بر شاهانه ضرب ایله
ملعون درکات جحیمه گوندردکده بفکره چار جهت ربع مسکونده نمرود بد پرست اولان
کفار خاک بر برهنه بر پشّهٔ ضعیف مسلّط اولوب بر ریش ایله ملعونلری
سیاستگاه جهنمه گوندررک بپ نشسته گشته لرندن روی زمین اگر شبی دکاننه دوندکده
می عالم معمور آبادانیدی یاخود بو ظلمت آباد دنیا مظالم فرعون ظالم ایله تنگ و تار
اولوب کفر و طغیان سرحد نهایته یتدکده و حضرت کلیم جلیل الشان موسی ابن عمران
علیهم بر توافق آفتاب جهانگیر وجودی ظهوره یتدکده فرعون بی عون زوال مملکته متعلق
واقعه لر گوروب جمله بر گیجه سیر صحرای منام ایدرکن بر جوان آل آشوب خوب اندام
الندهٔ بر عصای آتشین گلوب سربر دولت فرعونه اوروب بو قدر ییللردر سنی دینه
دعوت ایتدم خالق السموات والارض حضرتنک پرورده نعمت و پرورده عاطفتی ایکن
فراموش انعام پروردکار ایتدک علم افراز طغیان اولوب وادی ضلالته گیتدک

111 B

دیدکده خوف عصادن فزع عظیم ایله بیدار اولوب واقعه سنی اصحاب تعبیره
تفصیل ایتدکده جمله سی عن قریب بر مولود عاقبت محمود منصهٔ وجود اوله گرگدر
سنک و قومنک هلاکی انک الندده مقدّر اولادیدیلر اول لعین بادین برقاچ گونلک
حیات بی ثبات غمنه دوشوب اول گیجه گونده اون ایکی بیک حامل عورت المحتشمک بیک طفل عاجزی
طعمهٔ شمشیر ایلیوب ایکنجی گونده یوز بیکدن زیاده محتمل حمل خواتین عفت آیینی اسقاط
جنین ایچون حوالهٔ جلادان بی رحم ایدوب اشکنجهٔ عذابدن جمله سی آلودهٔ خاک
هلاک اولدقده اطراف عالمده داعی قتل اطفال بی گناه ایچون ظلمهٔ بی شفقت گوندروب
بویله معصوم مظلوم قوزیلر قانیله روی زمین دکان قصابه دوندکده می عالم معمور
آبادانیدی یا مگر حضرت کلیم الله ابراز ید بیضا و اظهار معجزهٔ عصا ایدوب
شجرهٔ شعبده باز تاج اسلاسرافراز اولدقده غیرت جاهلیهٔ فرعون بنی اسرائیله
اظهار عظمت ایچون یا هامان ابن لی صرحاً آیهٔ کریمه سی مصداقنجه بر قصر عالی بنا
فرمان ایدوب زلزلهٔ ارعاد و فریاد دهادن ماعدا الی بیک معمار کاردان استاد
لیل و نهار گوشش تام ایله یدی ییلده انجق صورت پذیر اتمام اولوب بر وجهله صفا
بخش عالم کبیر اولمشیدی که عاد شداد دخی بلکه فلک هزار ریو اگر مشابه قصر جهان نما
گورمش ایدی فرعون لعینک بویله بر قصر جهانه دن مربّع نشین مسند استقلال اولمسی
خاطر انوار کلیم اللهیه ثقیل گلوب حضرت قهار ذو الجلال دن بر بار دفع اولمسین نیاز
ایتدکده درگاه سلطان لا یزالدن علامت قبول نمایان اولوب یوم زینت
فرعونده قوم بر لومه عرض تجلّی ایتدوکی گوندر اول گونده نقدر فرعون بد پرست
لعین ملکرهٔ دین واریسه جمله سی قصر التنه جمع اولمسی لازم ایدی اول روزکار
فرسوده حضرت جبّار ذی الانتقام امری ایله جبرائیل علیه السلام گوشهٔ جناح غضبی
اولوب بنا گردهٔ رعونت فرعونی اولان دار الغروری اساسی لازم الاندراسندن

112 A

شونبه قذف ایلدیکه طرفة العینده یکرمی گره یوز بیک کافر گشتنی مایهٔ حجر عذاب اوزخ
اولدی فرعون لعین بوآثار غضب اللهی سحر حضرت موسایه نسبت آنکله مومنان بنی اسرائیل
گوشه بگوشه نوشهٔ مار اتمک ایچون خنجر بلارسل سیف طغیان ایتدکده روی دشت
هامون سیلاب خون آدمیدن شفق گون اولدقده می عالم معمور آبادانیدی یاخود
جبّاران بی تاب و توان مال فراوان ایله ملکوتهٔ غوری قبهٔ آسمانه یتوروب
سرمست صهبای عناد اولمغله پیغمبر وقت اولان شعیا علیه السلامک لقمهٔ اطاعتی
پیرایهٔ رقبهٔ فخر ایتمدکلرندن ماعدا دائما رآیت افراز فسق و فساد اولدقلری ایچون الله
قهار السموات والارض جل شانه فرمان روای خطهٔ ایران و بابل اولان بخت النصر
نام سفاک بی باکی انلره مسلط ایدوب سلّم قبضهٔ استعدادی اولان تیغ بی دریغ طغیانکم
داس سر تیز جسم یهود در مرجان مرنیر حبل الورید یهود اولوب بیت المقدسه گلنجه
خون یهوددن بولگر شقایق زاره دوندکده می عالم معمور آبادانیدی یاخود
ملاذ ران یهود بیت المقدسه عبادتگاه قدیملر داخل اولانلر امن وامانه نائل اولورلر
دیو خزاین و اموال شایگان ایله پناه گتورمشلر ایدی انلره دخی زده دست
قهر و غارت اولوب مثلا خزینه خانهٔ بیت المقدسده اندوختهٔ همت سلیمانی اولان
تحف گران مایهٔ بحر و بردن ماعدا اکثر دآورده ملوک بنی اسرائیلدن چشم جهان
بین فلکدگم رمدیکی گنجینهٔ جواهر که عهد بعیددن مخزون خزینهٔ قدس ایدی انده
روایت صحیحه اوزره یتمش خروار سیم و زر صندوقهٔ اغلاق ثمینه جوهر بخت النصرک
داخل تصرّفی اولدقده نصکره علی التحقیق یتمش گرّه یوز بیک یهود طعمهٔ نهنگ بلا
اولدقده که تیغ الماس گون دن عباد الله خوار عمهٔ شمشیردن لا ینقطع جوشان
اولان سیلاب خون قرمزی انساندن خار مغیلان نخل ارغوان اولدقده می
عالم معمور آبادان ایدی یاخود رفیهٔ باغیهٔ یهود متمردلری زیر لوای ضلالته

112 B

جمع اولوب حضرت یحیی معصوم ایله شعیای مظلوم علیهما السلام قتللرینه اقدام ایتمکله حضرت
قهار ذو الانتقام ایکینجی زبیل دخی شمشیر خونریز بخت النصری خانمان یهوده حواله
ایدوب دفعهٔ اولاده بیت المقدس دکل بیرامن عالمده اسم یهود اطلاق اولنور
شخص قومیوب دفعهٔ ثانیه ده اول مداین و قرانده اندازهٔ قیاسه گلمز باغ و راغ
و قصوری ونیجه جایگاه سروری دخترگاه معموری خاک سیاه یکسان ایدوب
نمونهٔ قاعاً صفصفاً اولدقده می عالم معمور آبادانیدی یاخود حلات روح بخش
و معجز کلام عیسی علیه السلام صدر دیوان رسالتی تشریف ایدوب هزار گونه نوایب و صد
چندان معایب اختیار ایله دعوت حق ایدوب بیت المقدسی مقدم سعادت ملزملری
ایله محسود فلک چارمین ایتدکلرنده بنی اسرائیل معاندلری ورای انکاردن آتش
زن حوش شر و شور اولمغه باشلیوب کید رکیکانهٔ ملائکیه موذی اولمغه زعم فاسد
محال اندیشلری اوزره قتل روح اللهه همت ایتدکلری ایچون حضرت جبار شدید الانتقام
جل جلاله جناب عزیز المنال روح اللهی هجوم مجوداندن خلاص ایدوب بالاخانهٔ زرّین
سقف آسمانه رفع ایلدی مقتدای شرزمهٔ یهود اولان اشبوع نام کافری هرنگ
صورت مسیحا گوسترمکله اول بدبخت گشتنی جلادان بی رحمه اخذ ایتدیروب قناره
سیاستگاهه گوندردیلر اشبوع گرکشی فریاده گلوب بره مدرباي بن عیسی
ابن مریم ولکن سزك ایدیده تشکل ایتدم اولان اشبوعم دیه گورردی لکن التفات
ایتمیوب مهمات صلب و سیاستده ولوازم تشهیرده اهتمام گلیدنصکره کلاب
حدید الاسنان بنی اسرائیل گوشه بگوشه دندان تیز خون آلود ایله گردونده
نقدر عیسی پرست مؤمن و موحّد وار ایسه صدپاره ایتمکله اراضی مقدسه دکان
قصابه دوندکده می عالم معمور آبادانیدی یاخود زمان مسیحای معجز
دمدن تا عهد خواجهٔ عالم سید العرب والعجم علیه السلام گلنجه بشیوز ییل ایام

113 A

113 B

114 A

114 B

115 A

115 B

116 A

116 B

117 A

117 B

118 A

118 B

119 A

119 B

120 A

120 B

121 A

121 B

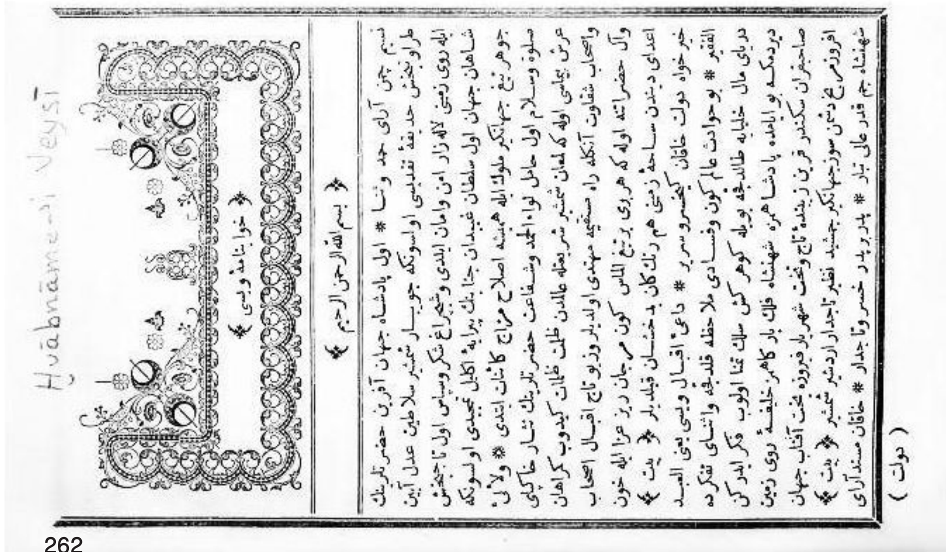
122 A

Veysî (1869), Siyer-i Veysî, İstanbul Vezirhanı Matbaası, s.262-285.

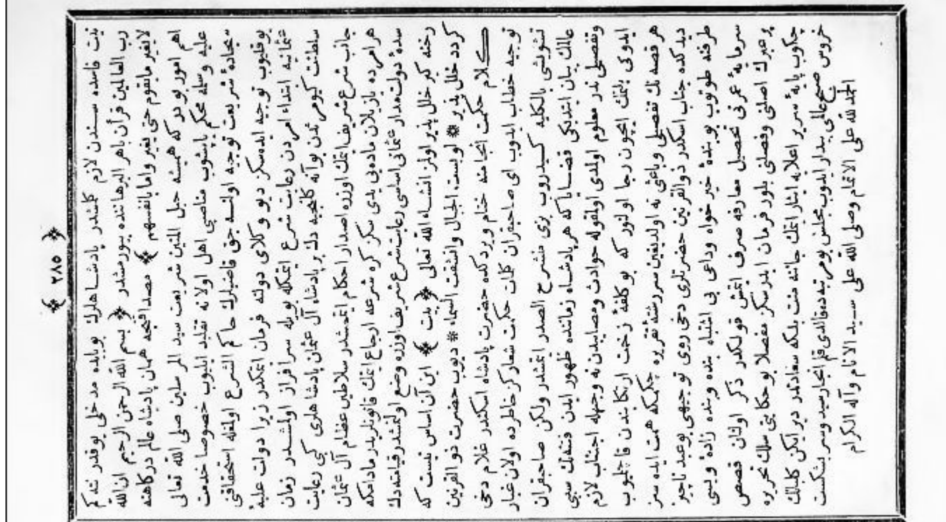
(Veysi'nin Siyer, Hâb-nâme (Vakı'a-nâme), Münşeât ve Şehâdet-nâme adlı eserleri bu kitapta toplanmış.Bu matbu metin, Hâb-nâme'nin 1836 Mısır Bulak nüshası dikkate alınarak basılmıştır.)

Matbu Nüshanın İlk ve Son Sayfaları

Matbu nüshanın tamamına şu bağlantıdan ulaşılabilir: http://www.dilbilimi.net/veysi_habname_matbu_metin.pdf

262

285

F.A. Salimzyanova (1976), Veysi-Hab-name (Kniga Snovideniya), Moskva, Nauka. Edisyon-Kritikli Metnin İlk ve Son Sayfaları.